Émile Zola

Livsglæde

Rougon-Macquart #12

Émile Zola

Livsglæde

Rougon-Macquart #12

eBibliotek 1800

2025

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Émile Zola: *Livsglæde* er baseret på en fransk original, som er public domain i hele verden.

Oversætteren af nærværende danske udgave har givet tilladelse til distribution af hans værk under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Émile Zola: *Livsglæde* is based upon a french source in the public domain worldwide.

The translator of this danish edition has consented to distribution of his work under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

1

Da spisestuens kukur slog seks, mistede Chanteau ethvert håb. Han rejste sig med besvær fra lænestolen, hvor han sad og varmede sine stive, gigtplagede ben foran kakkelovnen. Lige siden klokken to havde han ventet på fru Chanteau, som efter at have været borte i fem uger denne dag skulle komme hjem fra Paris med deres lille slægtning Pauline Quenu, en lille forældreløs pige på ni år, som ægteparret havde påtaget sig formynderskabet for.

"Jeg forstår det ikke, Véronique," sagde han og skubbede døren op ud til køkkenet. "der må være tilstødt dem en ulykke."

Pigen, et langt fruentimmer på fem og tredive år med mandfolkehænder og et fjæs som en gendarm, var netop ved at tage en lammekølle af ilden, der var lige ved at blive brændt. Hun beklagede sig ikke, men den grove hud på hendes kinder var ganske bleg af vrede.

"Fruen er vel blevet i Paris," sagde hun tørt. "Der er da aldrig ende på disse historier, som vender hele huset på hovedet!"

"Nej, nej," svarede Chanteau, "i telegrammet, som kom i går aftes, stod der, at den lilles anliggender nu er bragt fuldkommen i orden. Fruen ankom sikkert i morges til Caen, hvor hun så er blevet for at besøge Davoine. Klokken ét satte hun sig atter i toget, klokken to kom hun til Bayeux; klokken tre må hun have sat sig ind i gamle Malivoires omnibus i Arromanches, og selv om Malivoire måske ikke havde spændt for med det samme, skulle fruen have kunnet være her hen ad

klokken fire, eller i hvert fald halv fem. Der er knap ti kilometer fra Arromanches til Bonneville."

Pigen hørte på alle disse beregninger uden at tage blikket fra sin lammekølle, og rystede på hovedet. Efter et øjebliks tøven tilføjede han:

"Du skulle engang gå ud og kaste et blik ud ad landevejen, Véronique."

Hun så på ham, endnu blegere af tilbageholdt vrede.

"Hvorfor det? Hr. Lazare er jo allerede ude og søle sig til for at komme dem i møde, så behøver jeg vel ikke også gå derud og stå i mudder til knæene."

"Jamen, det er bare ..." svarede Chanteau sagtmodigt, "jeg begynder nu så småt også at blive urolig over min søn; han kommer jo heller ikke tilbage. Han har været ude en hel time nu; hvorfor er han så længe om det?"

Uden videre indvendinger tog Véronique nu et gammelt, sort uldsjal ned fra et søm og svøbte det om hovedet og skuldrene. Da hendes herre fulgte efter hende ud i forstuen, sagde hun til ham i en barsk tone:

"Gå De ind til kakkelovnen igen, hvis De ikke skal hyle op om Deres smerter hele dagen i morgen."

Da hun havde lukket døren efter sig og var kommet ud på trappen, tog hun sine træsko på og udbrød for sig selv:

"Pokker til unge, hun kan allerede smigre sig med at have været en fattig stakkel til besvær!"

Chanteau var dog stadig i udmærket humør. Han var vant til hendes heftige temperament, for hun var kommet i hans tjeneste, da hun var femten, samme år, som han havde giftet sig. Da han ikke længere kunne høre hendes træsko derude, gik

han hen og stillede sig i den anden ende af gangen, foran en glasdør, der vendte ud mod havet. Der faldt han et øjeblik i staver og stod og så på himlen med sine store, blå udstående øjne. Han var lille og tyk, havde en blomstrende teint og kortklippet hvidt hår, han var kun 55 år, men gigten, som plagede ham, havde gjort ham tidligt gammel.

Idet han for et øjeblik glemte sin uro, stod han der med en adspredt mine og tænkte, at den lille Pauline sikkert alligevel til sidst ville gøre sig gode venner med Véronique.

Og var det for øvrigt hans fejl? Da denne parisernotar havde skrevet til ham, at hans fætter Quenu, som havde været enkemand i et halvt år, nu var død og i sit testamente havde udpeget ham til formynder for sin datter, havde han ikke ment at kunne sige nej. Ganske vist havde de ikke været så nært bekendte, for familien var spredt; Chanteaus fader havde åbnet en forretning i Caen, efter at han var flyttet fra Provence og i nogen tid havde gennemstrejfet hele Frankrig som en simpel tømrersvend; mens den lille Quenu efter sin moders død havde begivet sig til Paris, hvor han havde overtaget en stor charcuteriforretning i nærheden af Hallerne efter en onkel. Og de havde vist ikke mødt hinanden mere end to eller tre gange, nemlig da Chanteau, som af sin gigt blev tvunget til at standse sin handel, havde gjort en rejse til Paris for at rådspørge nogle fremtrædende læger, inden han slog sig til ro i Bonneville, hvor han ejede et hus. Men de to mænd havde megen agtelse for hinanden, og den døende havde måske tænkt, at det ville gøre hans datter godt at vokse op i den sunde havluft. Pigen arvede jo for resten charcuterihandelen, så at hun slet ikke behøvede at ligge dem til byrde. Desuden havde fru Chanteau straks sagt ja,

hun havde oven i købet villet spare sin mand for en trættende rejse; hun var med sin evige trang til at være i virksomhed selv taget afsted og havde løbet rundt Paris' gader rundt for at ordne den lilles affærer; for Chanteau var det nok, at hans hustru var fornøjet.

Men hvorfor kom de ikke? Han blev atter grebet af bekymring, da han så på den gråblå himmel foran sig, over hvilken vestenvinden drev store, flængede skyer frem, ligesom masser af rustbrun røg, hvis nederste kanter slæbte i havet længst væk i horisonten. Det var en af disse martsstorme, hvor tidevandet pisker strandene ved solnedgang. Floden, som netop var begyndt at stige, sås endnu kun som en smal skumstribe i horisonten, og stranden, som i dag lå blottet med sine klipper og mørke alger og sorte vandpytter, antog et præg af frygtelig melankoli aftenens halvlys, der udbredtes under de flygtende skyer.

"Måske har vinden væltet vognen omkuld i en grøft," mumlede Chanteau.

Han følte en uimodståelig trang til at selv at overbevise sig. Han åbnede glasdøren og vovede sig i sine hjemmesko ud på den stenlagte terrasse. Blæsten førte nogle regndråber med sig, som piskede ham i ansigtet, og pressede hans grove, blå uldjakke tæt ind til hans bryst. Men han var stædig, uden hue og med bøjet ryg arbejdede han sig frem, og det lykkedes til sidst for ham at nå hen til terrassens mur, hvor han stillede sig op med albuerne på brystværnet for at se ned over landevejen. Denne vej snoede sig ned mellem to klipper, der lignede en revne i bjerget, nedenfor hvilken de 25-30 træhytter, som Bonneville bestod af, var opført. Hvert tidevand syntes at true

med at knuse dem mod stenvæggen på deres spinkle underlag af kiselsten. Til venstre lå der en slags havn, et dige af sand, på hvilket mændene i byen under taktfast sang halede en halv snes både op. Der var ikke fuldt 200 indbyggere, som med stort besvær hentede deres livsophold fra havet og hagede sig fast til sin klippekyst med samme stædighed som hos bløddyrene. Og over de elendige tage, som hver vinter blev slået ind af bølgerne, så man kun kirken til højre, og Chanteaus hus til venstre, adskilt af kløften med landevejen. Det var hele Bonneville.

"Gud bevare os for et vejr!" råbte en stemme.

Idet Chanteau så op, genkendte han præsten, fader Horteur, en undersætsig mand, som man godt kunne have antaget for en bonde, og hvis røde hår endnu ikke var grånet, trods hans halvtreds år. Foran kirken, inde på kirkegårdens område, havde præsten sin lille køkkenhave, og han stod der og betragtede sin nyspirede salat, idet han holdt præstekjolen fast mellem knæene, så den ikke blæste ham op over hovedet.

Chanteau, som ikke kunne gøre sig forståelig, eftersom vinden stod ret imod ham, indskrænkede sig til at vinke med hånden.

"Jeg tror, de gør rigtigt i at trække bådene op," vedblev præsten af sine lungers fulde kraft. "Ved ti-tiden ville de komme til at danse!"

Men da et vindstød nu virkelig blæste kjoleskøderne op over hovedet på ham, forsvandt han bag kirken.

Chanteau havde vendt sig om og trukket hovedet ned mellem skuldrene for at beskytte sig mod orkanen. Med øjnene fulde af vand kastede han et blik på sin af havet hærgede have og på det i to etager byggede teglstenshus med sine fem vinduer, hvis

skodder, på trods af deres kroge, var nær ved at blive rykket løs. Da vinde lagde sig lidt, bøjede han sig på ny ned og spejdede ud ad vejen, men nu kom Véronique tilbage og svingede med armene.

"Hvorfor er De gået ud? Vil De straks gå ind igen!"

Hun nåede ham i korridoren og skændte på ham som på et barn, der er blevet grebet i at være ulydig. Hvis han blev syg i morgen, var det naturligvis hende, som kom til at passe ham!

"Har du ikke set noget?" spurgte han i en ydmyg tone.

"Nej, bestemt ikke, jeg har ikke set noget. Fruen er sikkert taget ind et eller andet sted undervejs."

Han turde ikke sige til hende, at hun ikke skulle være vendt om så hurtigt. Nu var det især sønnen, han var urolig for.

"Så meget har jeg set," vedblev pigen, "at hele egnen er i oprør. Denne gang er de bange for, at det skal gå rigtig galt. Allerede i september gik jo Cuches hus midt over, og Prouane, som jeg mødte, da han var på vej op for at ringe til *Angelus*, svor på, at det er styrtet sammen i morgen."

Men i dette øjeblik tog en lang, nittenårig yngling trappens tre trin i et spring. Han havde en bred pande, klare øjne og en ramme af fine, brune dun omkring det langagtige ansigt.

"Åh, det var godt! Der kommer Lazare!" sagde Chanteau beroliget. "Hvor du er blevet våd, min stakkels dreng!"

Den unge mand hang en gennemvåd regnkappe op i entreen.

"Nå?" spurgte faderen.

"Nej, jeg har ikke set nogen!" svarede Lazare. "Jeg gik helt til Verchemont, og der ventede jeg i værtshusets vognport og holdt hele tiden øje med vejen, der for resten er et rent hav af

mudder. Men der var ingen at se. Jeg blev bange for, at du skulle være urolig for mig, og derfor gik jeg hjem igen."

Han var gået ud af lycéet i Caen i august efter at have taget sin studentereksamen, og i otte måneder havde han nu strejfet omkring på strandens klipper, uden at kunne beslutte sig for nogen bestemt livsbane; han sværmede kun for musik, hvilket gjorde hans moder ganske fortvivlet. Hun var rejst til Paris i dårligt humør, for han havde vægret sig ved at følge med hende derhen, hvor hun håbede at kunne skaffe ham en plads.

"Nu, hvor jeg har beroliget dig," fortsatte den unge mand, "har jeg lyst til at gå til Arromanches."

"Nej, nej, det er jo snart helt mørkt," råbte Chanteau. "Det er umuligt, at din moder kan lade os blive ved at svæve i uvished. Jeg venter et telegram – hør! Det lød som en vogn."

Véronique havde åbnet døren igen.

"Det er doktor Cazenoves vogn," bemærkede hun. "Venter herren ham? Nej men herregud! Det er jo fruen!"

Alle ilede ned ad trappen. En stor hund, en krydsning mellem en newfoundlænder og en St. Bernhards-hund, som lå og sov i et hjørne af entreen, styrtede frem med en voldsom gøen. Der kom også en lille hvid, sirligt bygget kat til syne på tærsklen, men da hun så den smudsige gård, skælvede hendes hale af væmmelse, og hun satte sig forsigtigt på det øverste trappetrin og kiggede på.

Imidlertid var en dame på omkring de halvtreds år sprunget ud af vognen, behændig som en ung pige. Hun var lille og mager, hendes hår var stadig helt sort, og hun havde et behageligt ansigt, der dog skæmmedes af en noget stor,

ærgerrig næse. Hunden styrtede frem og lagde begge forpoterne på hendes skuldre for at slikke hende; hun blev vred.

"Nåda, Matthieu, vil du så slippe mig? Dumme dyr! Er du så snart færdig?"

Lazare kom løbende over gården i hælene på hunden. Han spurgte:

"Der er vel ikke sket nogen ulykke, mama?"

"Nej, nej," svarede fru Chanteau.

"Herregud, vi har været så urolige!" sagde faderen, som på trods af vinden var fulgt efter sønnen. "Hvad er der da sket?"

"Åh, vi har ikke haft andet end ubehageligheder hele tiden," svarede hun. "Først og fremmest er vejene så dårlige, at det tog næsten to timer fra Bayeux. I Arromanches brækkede en af Malivoires heste et ben; og da han ikke havde nogen anden at sætte i stedet, troede jeg et øjeblik, at vi skulle blive nødt til at blive liggende der. Men så var doktoren så venlig at låne os sin vogn. Martin har kørt for os."

Kusken, en ældre mand med træben, en tidligere matros, som var blevet opereret af marinekirurgen Cazenove og senere var forblevet i hans tjeneste, var ved at tøjre hesten. Fru Chanteau afbrød sine forklaringer og sagde til ham:

"Martin, hjælp den lille pige med at komme ud af vognen."

Ingen havde endnu tænkt på barnet. Da kalechen gik temmelig langt ned, så man kun den nederste del af hendes sørgeklædning, og hendes små hænder i sorte handsker. For resten afventede hun ikke kuskens hjælp, men stod med et lille spring nede på jorden. Der kom et vindstød, hendes kjole flagrede, et par brune hårlokker blæste frem under hattens sørgeflor. Hun så ganske stor ud for sine ti år, hun havde fyldige

læber, hendes ansigt var rundt og hvidt – denne sygelige bleghed, som er så almindelig hos piger, der er opvokset i de usunde baglokaler i en pariserbutik. Alle så på hende. Véronique, som kom for at hilse på sin frue, var blevet stående på afstand med en iskold, jaloux mine. Men Mathieu var ikke lige så tilbageholdende, han kastede sig over barnet og slikkede hende over hele ansigtet.

"Vær ikke bange!" råbte fru Chanteau, "han gør ikke noget."

"Jeg er ikke bange," svarede Pauline. "Jeg holder meget af hunde."

Hun stod virkelig helt rolig og tog imod Mathieus noget voldsomme venskabstegn. Hendes lille alvorlige ansigt lyste op i et smil, og hun trykkede et kys på newfoundlænderens snude.

"Nå, og kysser du ikke menneskene?" sagde fru Chanteau. "Se, det her er din onkel – siden du kalder mig for tante – og her er så din fætter, en værre vildbasse, slet ikke så artig som dig."

Den lille var slet ikke forlegen. Hun kyssede dem alle sammen, havde et ord til dem alle sammen, indtagende som en ægte lille pariserinde, der allerede har sat sig ind i velopdragenhedens krav.

"Jeg takker Dem, onkel, fordi De er så god at lade mig få lov at være hos Dem – og De skal se, kære fætter, vi skal nok blive gode venner ..."

"Hun er jo rigtig sød!" udbrød Chanteau henrykt.

Lazare så overrasket på hende, for han havde tænkt sig hende noget mindre, og for resten genert og enfoldig, sådan som små piger skulle være.

"Ja, ja, meget sød," svarede hans kone. "Og vil I tænke jer, hvor dygtig hun er! Vi havde vinden lige imod os, og regnen slog os

ind ansigtet. Kalechen knagede, og jeg troede de første tyve gange, at den ville blæse itu. Men hun syntes bare, det var morsomt. Men hvorfor står vi her ude? Det er jo ikke nødvendigt at blive endnu mere gennemblødte; nu begynder det at regne igen."

Hun så sig om efter Véronique. Da hun så hende stå der afsides med sin sure mine, sagde hun ironisk til hende:

"Goddag, min pige, hvordan har du det så? Mens jeg venter på, at du skal spørge, hvordan jeg har det, kan du jo hente noget at drikke til Martin, ikke sandt? Vi kunne ikke have vores bagage med os, dem kommer Malivoire med i morgen tidlig ..."

Hun holdt inde og vendte sig ængstelig mod vognen.

"Min rejsetaske! Åh, hvor jeg blev bange! Jeg troede, vi havde tabt den på vejen."

Det var en stor taske af sort skind, der allerede var hvid i kanterne af slid. Hun nægtede bestemt at betro den til sin søn. Nu gik de alle ind i huset. Et ny stormstød tog vejret fra dem og nødte dem til et øjeblik at blive stående stille neden for trappen, på hvis øverste trin katten stadig sad med et nysgerrigt udtryk og så på, hvordan de kæmpede med vinden. Fru Chanteau ville vide, om Minouche havde opført sig ordentligt under hendes fravær, og navnet Minouche lokkede atter smilet frem på Paulines alvorlige læber. Hun bøjede sig ned og kælede med katten, som straks kom og gned sig mod hendes kjole med halen lige i vejret. Mathieu var igen begyndt at gø, ligesom for at bekendtgøre deres hjemkomst, da han så hele familien gå op ad trappen og endelig komme i læ i entreen.

"Åh, hvor det er dejligt at være her," sagde moderen. "Jeg begyndte at tro, vi aldrig ville nå hjem. Ja, Mathieu, du er en

god hund, men lad os nu få fred. Lazare, få ham dog til at tie; det gør jo ligefrem ondt i ørene."

Hunden vedblev at gø, og familien Chanteau holdt sit indtog i deres spisestue til denne muntre musik. De skubbede Pauline, deres nye barn, foran sig; og bagved kom Mathieu, stadig gøende, fulgt af Minouche, hvis pels skælvede nervøst ved denne støj.

Martin havde allerede hældt to glas vin i sig ude i køkkenet, og han gik nu sin vej, idet han stødte mod gulvet med sit træben, og råbte godaften til dem alle. Véronique havde igen sat lammekøllen, der var blevet kold, over ilden. Hun kom ind og spurgte:

"Vil herskabet spise?"

"Ja, det vil vi, klokken er jo syv," sagde Chanteau. "Vi skal bare vente til fruen og den lille pige har skiftet tøj."

"Nej, jeg har jo ikke Paulines kuffert her," bemærkede fru Chanteau. "Heldigvis er vi ikke våde indenunder … tag kappen og hatten af, min lille ven. Så hjælp hende dog, Véronique – og tag hendes støvler af; her har jeg alt, hvad der skal bruges."

Pigen lagde sig på knæ foran barnet, som havde sat sig ned. Imens fandt fruen et par små filtsokker frem af sin taske, som hun selv satte på hendes fødder. Derpå lod hun sine egne støvler trække af, stak hånden ned i tasken og hentede et par tøfler op til sig selv.

"Skal jeg så servere?" spurgte Véronique.

"Straks. Pauline, kom med ud i køkkenet, så kan du vaske dine hænder og dit ansigt. Vi er jo næsten ved at dø af sult; i morgen kan vi vaske os ordentligt."

Det var Pauline, som kom først ind igen; tanten stod endnu med hovedet i et vandfad. Chanteau havde atter indtaget sin plads foran ilden i sin store, med gult fløjl betrukne lænestol; han gned mekanisk sine ben, for han var bange for at et gigtanfald var undervejs, mens Lazare stod og skar brødskiver ud ved bordet, der havde stået dækket til fire i over en time. De to mænd var lidt forlegne og smilede til barnet, uden dog at kunne finde på et ord at sige. Hun så sig roligt rundt i stuen, hvis møbler var af valnød; hun betragtede skænken, de seks stole, loftslampen af poleret messing, men især fem indrammede litografier: årstiderne og en udsigt til Vesuv, som var ophængt på de brune tapeter. De imiterede egepaneler med deres revner, de gamle fedtpletter på gulvet, og manglen på orden i dette familiens fælles rum mindede hende sikkert om den smukke, marmorbeklædte charcuteributik, hun kom fra, for hendes øjne fik et sørgmodigt udtryk, hun syntes et øjeblik at ane de huslige bekymringer, som skjulte sig under den venlige overflade i dette hendes nye hjem. Efter at hun i nogen tid havde set interesseret på et gammelt barometer på en fod af forgyldt træ, fæstnede hendes blik sig på en besynderlig tingest, der optog hele kaminhylden, under en glaskuppel, hvis sammenføjninger var overklistrede med smalle blå papirstrimler. Det lignede et stykke legetøj, en træbro i miniature, men en bro af en yderst indviklet konstruktion.

"Det er din grandonkel, som har lavet den," forklarede Chanteau, henrykt over at have fundet et samtaleemne. "Ja, min fader begyndte som tømrer; jeg har altid gemt på hans mesterstykke."

Han generede sig ikke over sin herkomst, og fru Chanteau fandt sig i at lade broen stå på kaminhylden, selv om denne kuriositet tog så megen plads op og gjorde hende i dårligt humør ved altid at minde hende om, at hun var gift med en søn af et menneske, der havde ernæret sig ved fysisk arbejde. Men den lille pige hørte ikke længere på sin onkel: hun havde netop opdaget havet gennem vinduet, og hun gik hurtigt tværs over rummet og stillede sig ved vinduet. Lige siden hun rejste fra Paris, havde hun uophørligt tænkt på havet. Hendes letbevægelige sind drømte om det, under jernbaneturen gjorde hun sin tante stadige spørgsmål, og ved hver bakke, de kom forbi, ville hun vide, om havet ikke lå bag den. Da de ved Arromanches endelig var fremme ved kysten, sad hun stum, med opspilede øjne og vemod i hjertet; mellem Arromanches og Bonneville havde hun, trods blæsten, idelig strakt hovedet ud under kalechen, for at se på havet, der fulgte dem på venstre side. Og nu var havet der igen, det ville altid ligge der foran hende – det skulle tilhøre hende. Med et blik lod hun til langsomt at tage det i besiddelse.

Natten sænkede sig fra den mørke himmel, hvor stormen jog skyerne fremad i en afsindig klapjagt. I det tiltagende mørkes kaos kunne man kun skelne det stigende vands lyse stribe. Det hvide skum bredte sig mere og mere, oversvømmede tangmarkerne og dækkede stenhellerne, gled langsomt frem over dem, næsten som et kærtegn. Men på afstand var bølgernes torden vokset, man så deres hvide toppe så tæt som en vældig fårehjord, og et dødlignende tusmørke lå over det ensomme Bonneville, der havde lukket sig inde bag sine lave døre, mens bådene lå oppe på sandbankerne, som kadaverne af

store fisk. Regnen indsvøbte byen i en dampende tåge, kun kirken aftegnede sig endnu tydeligt mod skyerne.

Pauline sagde intet. Hendes lille hjerte sammenpressedes på ny af melankoli; hun følte, at hun var nær ved at kvæles, hun drog et dybt suk, og det var som om hele hendes åndedrag strømmede ud over hendes læber.

"Det er bredere end Seinen," sagde Lazare, som var kommet hen og havde stillet sig bag hende.

Denne lille pige vedblev at forbløffe ham. Siden hendes ankomst havde han følt sig kejtet og forlegen.

"Åh ja," svarede hun næsten hviskende, uden at dreje hovedet.

Han ville sige du til hende, men det ville ikke rigtig gå.

"De er vel ikke bange for havet?"

Hun så på ham med en forbavset mine. "Nej, hvorfor skulle jeg dog være det? Vandet stiger naturligvis ikke helt her op."

"Åh, det kan man aldrig vide," sagde han; han følte en uimodståelig lyst til at drille hende. "Nogle gange stiger vandet helt op over kirken."

Hun brød ud i klingende latter. Og det var hende, der først sagde du til den unge mand, idet hun ligesom legende greb hans hænder:

"Nej, fætter, du må da tro, jeg er godt dum! Ville du blive boende her, hvis vandet gik op over kirken?"

Nu var det Lazares tur til at le, han trykkede barnets hænder, og fra nu af var de gode venner. Midt under denne munterhed kom fru Chanteau netop ind. Hun så glad ud, og sagde, mens hun tørrede sine hænder:

"Så har I gjort bekendtskab. Jeg vidste nok, at I ville kunne komme overens."

"Skal jeg servere, frue?" afbrød Véronique, der nu viste sig i døren til køkkenet.

"Ja, min pige – men det er bedst, hvis du tænder lampen først. Vi kan jo ikke se noget."

Mørket var kommet så hurtigt over dem, at spisestuen nu kun blev oplyst af det røde skær fra kaminen. Det tog endnu lidt tid af få tændt lampen. Endelig trak pigen hængelampen ned, og dens klare skin strømmede ned over det dækkede bord. Alle havde sat sig, Pauline mellem sin onkel og sin fætter, lige over for tanten, da denne på ny rejste sig; hun var så livlig og kunne aldrig holde sig i ro.

"Hvor er min taske? Vent lidt, min lille ven, så skal du få dit krus. Tag det glas ud igen, Véronique. Hun er vant til at drikke af sit krus."

Hun tog et bulet sølvbæger frem, som hun tørrede af med sin serviet og satte foran Pauline. Så satte hun sin taske bag sig på en stol. Pigen serverede suppe med vermicelli, men erklærede med en tvær mine, at den havde kogt for længe. Ingen vovede at beklage sig: alle var meget sultne, og skeerne klirrede mod tallerkenerne. Så kom det kogte oksekød på bordet. Chanteau, som var en lækkermund, rørte det næppe, han ventede på lammekøllen. Men da den kom på bordet, var der almindelig protest. Den var sej som sålelæder, umulig at spise.

"Ja, det vidste jeg godt," sagde Véronique roligt. "Men det er herskabets egen fejl! De burde ikke have ladet vente så længe på Dem."

Pauline skar fornøjet sit kød i bittesmå stykker og spiste med god appetit. Hvad Lazare angik, så vidste han aldrig, hvad der lå på hans tallerken; han kunne have slugt brødstumper i den

tro, det var fjerkræ. Imidlertid så Chanteau på lammekøllen med et mørkt blik.

"Og hvad har De mere at byde på, Véronique?"

"Råstegte kartofler."

Han gjorde en fortvivlet bevægelse og kastede sig tilbage i sin lænestol. Pigen vedblev:

"Måske ønsker herren, at jeg bringer oksekødet ind igen?"

Men han rystede melankolsk på hovedet. Han kunne lige så godt spise det bare brød. Ak, herregud, hvilken aftensmad! Og oven i købet havde uvejret forhindret, at man kunne få fisk. Fru Chanteau, som altid spiste meget lidt, så medlidende på ham.

"Min stakkels ven," sagde hun pludselig, "jeg har så ondt af dig. Jeg har en gave til dig her til, som du egentlig først skulle have i morgen; men når det nu er i aften, vi sulter –"

Hun trak på ny tasken frem og tog en gåseleverpostej op fra den. Chanteaus øjne skinnede. Gåseleverpostej! Forbuden frugt! En lækkerbisken, som han forgudede, og som lægen havde nedlagt absolut forbud mod!

"Men kun ét stykke," fortsatte hans kone, "mere er ikke tilladeligt. Vær nu fornuftig, ellers er det sidste gang. "

Han havde taget postejen og smurte den med skælvende hånd på en skive brød. Ofte udkæmpede han vældige kampe mellem sin lækkermundethed og sin frygt for gigten; men som regel vandt hans begær. Nå, det kunne ikke hjælpe, det var alt for godt, han måtte vel finde sig i at lide!

Véronique gik ud i køkkenet, idet hun mumlede:

"Åh, hvor herren vil komme til at brøle!" Dette ord anvendte hun så ofte og så ugenert, at hendes herskab ikke tog noget anstød af det. Herren brølede, når han havde sin gigt; det var så

træffende udtrykt, at man ikke tænkte på at bebrejde hende for dette brud på respekten.

Resten af måltidet forløb meget muntert. Lazare tog skælmsk postejen ud af faderens hænder. Men da desserten kom ind – Pont l'Eveque-ost og kiks – viste Mathieu sig pludselig til alles store henrykkelse. Hidtil havde han sovet inde under bordet. Men kiksenes ankomst havde vækket ham, han kunne åbenbart lugte dem i søvne; og præcis på dette tidspunkt hver aften plejede han at rejse sig, ryste sig, tage en runde omkring bordet og prøve at finde deltagelse i de spisendes øjne. Som regel var det Lazare, der først lod sig bevæge; men da Mathieu denne aften gjorde sin anden runde, så han stift på Pauline med sine venlige menneskeøjne; han anede, at han havde en varm ven af både mennesker og dyr for sig, og lagde sit vældige hoved på barnets lille knæ, uden at fjerne sit ømt bedende blik fra hende.

"Åh, sikke dog en tiggeprins!" sagde fru Chanteau. "Nå, lig nu stille, Mathieu! Du skal ikke være så glubsk!"

Hunden havde øjeblikkelig slugt den stump kiks, som Pauline havde givet ham; og han lagde atter sit hoved på hendes knæ, han tiggede om en ny stump, stadig med blikket fæstnet på sin ny veninde. Hun lo, kyssede ham, syntes han så komisk ud med sine hængende øren og en sort plet over det venstre øje, den eneste plet, der var på hans lange, hvide uldpels. Men nu blev Minouche jaloux og hoppede op på bordkanten; spindende og skydende ryg, graciøs som en killing, stødte hun med hovedet til barnets hage. Det var hendes måde at kæle på, man følte hendes kolde snude og den lette berøring af de små spidse tænder mod sin kind, mens hun uden ophør stampede med poterne. Pauline var aldeles henrykt som hun sad der med

begge dyrene, katten til venstre og hunden til højre, overvældet af dem; de misbrugte hendes gavmildhed på skændigste vis, og til sidst havde hun delt hele sin dessert ud til dem.

"Jag dem dog bort," sagde hendes tante. "Du får jo slet ikke noget tilbage."

"Og hvad så?" svarede hun ukunstlet, lykkelig over at få lov til at dele.

Middagen var forbi. Véronique bar ud. Da de to dyr så, at bordet var tomt, gik de deres vej uden at sige tak, og slikkede sig endnu en sidste gang om munden.

Pauline havde rejst sig og stillede sig hen ved vinduet for at se ud. Lige fra suppen var kommet på bordet havde hun set, hvordan dette vindue blev mørkere og til sidst var sort som blæk. Nu var det en uigennemtrængelig mur, et hav af mørke, hvor alt var udslettet, himlen, vandet, byen, ja selv kirken. Uden at lade sig skræmme af sin fætters morsomheder spejdede hun efter havet, ivrig efter at finde ud af, hvor højt dette vand ville kunne stige; og hun hørte kun den stigende torden, en truende kæmperøst, som hvert minut tiltog i styrke, blandet med vindens tuden og styrtregnens plasken. Ikke et lysglimt, ikke engang et glimt af hvidt skum i dette mørke kaos; intet andet end de stormpiskede bølgers vilde jagt der ude i natten.

"For pokker!" sagde Chanteau, "havet stiger hurtigt – og der er endnu to timer til højvande."

"Hvis det var en nordlig vind," sagde Lazare, "tror jeg det var ude med Bonneville. Men heldigvis har vi vinden ind fra siden."

Den lille pige havde vendt sig om og lyttede til dem med de store øjne fulde af en ængstelig medlidenhed.

"Bah!" sagde fru Chanteau, "vi er sikre nok, andre må redde sig, som de bedst kan, enhver har nok i sin egen ulykke. Sig mig, min lille ven, vil du have en kop god varm te? Bagefter går vi til sengs."

Véronique havde lagt en gammel rød, storblomstret dug over spisebordet, om hvilket familien tilbragte sine aftener. De indtog nu hver deres plads. Lazare, som var gået ud et øjeblik, kom nu tilbage med et blækhus, en pen og et bundt papir; han satte sig under lampen og begyndte at skrive noder. Fru Chanteau, hvis ømme blikke havde fulgt sønnen, lige fra de kom hjem, blev pludselig gnaven.

"Atter din musik! Kan du da ikke unde os en enkelt aften, ikke en gang den første dag, jeg er hjemme igen?"

"Men moder, jeg går jo ingen steder, jeg bliver her hos dig – du ved da nok, at det ikke forhindrer mig i at snakke. Bare sig noget til mig, jeg skal nok svare. "

Han bredte sin ark ud over det halve af bordet. Chanteau havde strakt sig bekvemt i sin lænestol med hænderne over maven. Mathieu var faldet i søvn foran ilden, Minouche, som igen var sprunget op på dugen, gjorde stort toilette og slikkede sig forsigtigt på maven med den ene pote strakt ret op i vejret. Hængelampen udbredte en stemning af hjemlig hygge og fortrolighed, og Pauline, som med halvt lukkede øjne smilede til sin nye familie, kunne snart ikke stå imod søvnen, træt som hun var, og døsig på grund af varmen i stuen. Hun lod hovedet synke ned på armen og faldt i søvn i lampens lys. Hendes fine øjenlåg gled ned for hendes blik som et silkeslør, og hendes åndedrag gik regelmæssigt ind og ud mellem hendes adskilte læber.

"Hun kan ikke mere," sagde fru Chanteau med dæmpet stemme. "Vi vil vække hende, når teen er færdig, og så må hun i seng. "

Der blev stille. Under stormens brøl hørtes kun Lazares pen. Alting var så fredfyldt og stille, de gamle vaner indfandt sig atter med deres søvnige gang, hverdagslivet fortsatte som det plejede om dette bord. Længe så faderen og moderen på hinanden, uden at sige noget. Til sidst spurgte Chanteau tøvende:

"Nå, hvordan var der så i Caen, vil Davoines årsregnskab give overskud?"

Hun trak på skuldrene med en vred mine. "Jo, ellers tak! Overskud! Jeg sagde jo til dig, at du lod dig tage ved næsen!"

Nu, hvor den lille sov, kunne man tale frit. De talte dæmpet, først ville de kun ganske kortfattet meddele hinanden de seneste nyheder. Men deres temperament fik snart overtaget, og efterhånden kom alle familiens forretningsproblemer på bordet.

Da Chanteau arvede sin fader, den tidligere tømrer, som havde drevet sin forretning med et uroligt og eventyrligt hoveds hele dristighed, havde han fundet firmaet i en temmelig farlig tilstand. Lidet foretagsom og snusfornuftig som en ægte småborger havde han ladet sig nøje med at redde situationen ved streng orden og sparsommelighed og ved at føre et tilbagetrukkent, stille liv med en lille, men mere sikker indtjening. Den eneste roman i hans liv var hans giftermål, han tog en guvernante, som han truffet hos en af sine bekendte, til hustru. Eugenie de la Vignière, af en ruineret adelsfamilie fra Cotentin, prøvede at dele sin ærgerrighed med ham. Men han,

som kun havde fået en mangelfuld opdragelse, veg tilbage for ethvert større foretagende, og satte sin træge natur op mod hustruens stærke vilje. Da de fik en søn, overførte hun sine forhåbninger om en stor formue på ham, satte ham i en fin skole og sørgede for, at han også arbejdede, selv om aftenen. Imidlertid blev dette håb kuldkastet ved en ulykke; Chanteau, som allerede fra sit fyrretyvende år led af gigt, fik til sidst så voldsomme anfald, at han begyndte at tale om at sælge sin forretning. Det var det samme som, at de ville blive nødt til at leve et tarveligt liv i en eller anden afkrog og engang med tiden kaste sønnen ud i livet uden den støtte på 20.000 francs i renter, som hun havde drømt om på hans vegne.

Fru Chanteau ville dog i det mindste være med i salget. Det årlige afkast kunne vel beløbe sig til omkring 10.000 francs, som blev anvendt til sidste hvid til at leve for, thi hun holdt af at have besøgende. Det var hende, der fandt en vis hr. Davoine og opsatte følgende regnskab: Davoine overtog tømmerhandelen for 100.000 francs, men betalte kun 50.000 ud; man lod de øvrige 50.000 stå, således at Chanteau var hans kompagnon og de delte overskuddet. Denne Davoine lod til at være en begavet og foretagsom mand: selv om han ikke fik det årlige overskud til at blive større, var det dog altid med sikkerhed 5.000 francs, hvilket sammen med de 3.000, der kom ind i rente af de 50.000 sammenlagt udgjorde 8.000 francs. Dette måtte man så slå sig til tåls med og afvente sønnens karriere, der skulle befri dem fra dette middelmådige liv.

Og på den måde kom det da også i stand. Chanteau havde netop for to år siden købt et hus ved kysten i Bonneville af en kunde, der var gået konkurs. I stedet for at sælge det igen, som

hun egentlig havde tænkt sig, besluttede fru Chanteau, at man skulle flytte dertil, i hvert tilfælde indtil Lazare havde vundet sine første triumfer. At afstå fra sine små soireer i Caen og grave sig ned i en sådan gudsforladt afkrog var for hende det samme som et selvmord; men hun afstod hele sit hus til Davoine, der før havde boet til leje et eller andet sted; det gjorde hendes beslutning om at spare lettere; at forestille sig sin triumferende genkomst til, når hendes søn engang fik sig en fremtrædende stilling dér. Chanteau sagde ja til alt. Hvad hans gigt angik, ville den have godt af naboskabet med havet; af de tre læger, han havde rådført sig med, havde de to med velvillig imødekommenhed erklæret, at havluften i virkeligheden ville styrke hele hans fysik. En smuk majdag forlod herskabet Chanteau altså deres dengang 14-årige søn ved lycéet og rejste til Bonneville for at slå sig ned der for alvor.

Siden gennemførelsen af denne heroiske beslutning var fem år gået, og familiens forretninger stod stadig værre og værre. Da Davoine kastede sig ud i nogle større spekulationer, påstod han, at han stadig havde brug for at optage nye lån og satte hele tiden overskuddet på spil, så at årsregnskabet nu næsten altid udviste tab. I Bonneville måtte man nu indskrænke sig til at leve for de 3.000 francs renter; man havde endog måttet sælge hesten, og det var Véronique, der passede køkkenhaven.

"Jamen, Eugénie," indvendte Chanteau sagtmodig, "hvis jeg er blevet snydt, så er det da til dels din skyld."

Men hun påtog sig ikke dette ansvar, hun glemte gerne, at kompagniskabet med Davoine var hendes værk.

"Min skyld!" svarede hun tørt. "Er det måske mig, der er syg? Hvis du ikke havde været syg, ville vi måske have været

millionærer nu."

Hver gang hans hustru på denne måde gav sit dårlige lune frit løb, sænkede han hovedet, forlegen og skamfuld over, at han gav familiens værste fjende ophold i sit legeme.

"Vi må vente," mumlede han. "Davoine lader til at være helt sikker på det kup, han har planlagt. Hvis fyrretræ stiger i pris, er vi rige."

"Og for resten," indskød Lazare, uden at afbryde nodeskrivningen, "så har vi jo til vort daglige brød. Det er forkert af jer at plage jer selv på den måde. Jeg piber jo i hvert fald ikke om penge!"

Fru Chanteau trak igen på skuldrene.

"Det var bedre, hvis du tog dig lidt mere af dét, og ikke spildte din tid med dumheder."

At tænke sig, at det var hende, der selv havde lært ham at spille klaver! Nu blev hun rasende bare ved synet af et nodehæfte. Hendes sidste håb faldt i ruiner: denne søn, som hun havde tænkt sig skulle blive præfekt eller retspræsident, han talte om at skrive operaer og den slags! Hun syntes allerede at kunne se ham for sig løbe om i de beskidte gader og give musikundervisning, sådan som hun selv havde gjort.

"Se her," vedblev hun, "her er en opsats over de tre sidste måneder, som Davoine har givet mig. Hvis det fortsætter på den måde, er det os, som kommer til at skylde ham penge i juli."

Hun havde lagt sin taske på bordet og tog et stykke papir frem, som hun rakte Chanteau. Han tog imod det og vendte det om, men lagde det så foran sig uden at folde det ud.

Nu kom Véronique ind med teen. En tidlang var der stille i stuen, kopperne stod tomme som før. Minouche lå ved siden af

sukkerskålen og havde foldet poterne sammen under sig, mens den kneb øjnene skinhelligt sammen, mens Mathieu lå foran kaminen og snorkede højlydt. Og havets stemme fortsatte sin drønen udenfor; med sin vældige bas akkompagnerede det den tavse, fredelig døsighed indendøre.

"Skal du ikke vække hende, moder?" sagde Lazare. "Det kan ikke være særlig bekvemt for hende at sidde og sove på den måde."

"Jo, jo," mumlede fru Chanteau tankefuldt med blikket fæstnet på Pauline.

Alle tre betragtede det sovende barn. Hendes åndedrag var blevet endnu roligere, det klare lys fra lampen faldt på hendes blege kinder og røde læber. Hendes kastanjebrune hår, som blæsten havde bragt i uorden, hang ned over panden. Og fru Chanteau vendte i tankerne tilbage til Paris, til alt det besvær, hun nylig havde haft derinde, hun var selv forbløffet over sin iver efter at tage mod dette formynderskab, der vel stammede fra en instinktiv agtelse for den rige myndling; for øvrigt var hun fuldkommen hæderlig og havde ingen skjulte hensigter i forhold til den formue, hun skulle forvalte.

"Da jeg kom ind i den dér butik," begyndte hun langsomt at fortælle, "kom hun imod mig i sin lille sorte kjole og græd, da hun kyssede mig. Det var en meget elegant butik, med marmorvægge og pillespejle, lige over for Hallerne. De havde en prægtig tjenestepige, ikke højere end som så, frisk og med røde kinder; hun havde sendt bud til notaren og ladet juristerne forsegle alting, og hun vedblev alligevel helt roligt at sælge medister og pølser. Det var Adèle, som fortalte mig om den stakkels Quenus død. Lige siden han for et halvt år siden

mistede sin hustru Lisa, var det som om blodet kvalte ham; han førte uafladelig hånden til halsen, som for at tage et tørklæde af; en aften fandt de ham, hvor han lå helt blå i hovedet ind over et fad med okseblod. Hans onkel Gradelle var vist død på samme måde."

Der blev igen stille. Et smil ilede over den sovende Paulines ansigt; hun drømte.

"Nå, og du klarede dig med fuldmagten?" spurgte Chanteau.

"Udmærket. Men din notar havde gjort ret ved at lade navnet stå tomt, for det lader til, at jeg ikke havde ret til at handle i dit sted; fruentimmer må ikke bestemme noget i sådanne affærer. Ja, som sagt, så snart jeg kom til Paris, gik jeg hen til notaren, som havde sendt dig et uddrag af testamentet, hvori du var udnævnt til formynder. Han udfyldte omgående fuldmagten med sin førstekontorists navn, som man åbenbart ofte bruger. Og så gik det hele af sig selv. Til det fremtidige familieråd opgav jeg navnene på tre slægtninge på Lisas side til fredsdommeren: Octave Mouret og Claude Lantier samt en tredje fjernere slægtning, hr. Rambaud, som bor i Marseille; på vores side – altså Quenus – valgte jeg hans søstersønner Naudet, Liardin og Delorme. Som du kan se, et udmærket sammensat formynderråd, som nok skal gøre alt for barnets lykke. Ved deres første møde indsatte de denne hr. Saccard som den medformynder, jeg havde været tvunget til at vælge blandt af Lisas slægtninge –"

"Tys! Hun vågner," afbrød Lazare.

Pauline havde slået øjnene op. Uden at skifte stilling betragtede hun et overrasket udtryk disse mennesker, der sad og talte; så lod hun med et søvnigt smil atter sine øjenlåg falde

til, udmattet som hun var, og hendes ubevægelige ansigt blev igen gennemsigtig mælkehvidt som en kamelia.

"Saccard, er det ikke den meget omtalte spekulant?" sagde Chanteau.

"Jo," svarede hans hustru. "Jeg opsøgte ham, og vi havde en lang samtale. En overordentlig elskværdig mand. Men han har så mange forretninger at tænke på, så han bad mig ikke regne for meget med hans aktive medvirken. Det har vi heller ikke brug for, som du vel forstår. Når vi tager den lille til os, så tager vi os fuldt og helt af hende, ikke sandt? Jeg holder heller ikke af, at nogen stikker næsen i mine ting. Resten gik som en leg. Din fuldmagt var heldigvis fuldkommen. Man brød forseglingen, opgjorde boet, solgte forretningen ved en auktion. Det gik ypperligt! To ivrige konkurrenter, 90.000 francs kontant! Notaren havde i forvejen fundet 60.000 francs i aktier i en chiffonniere. Jeg bad ham købe endnu flere aktier, og her er 150.000 francs i solide værdipapirer, som jeg var vældig glad for, at jeg fik lov at tage med mig med det samme, efter at have afskediget førstekontoristen fra hans opgave – se her!"

Hun dykkede atter ned i tasken med begge hænder og tog en vældig pakke frem: det var aktiebeviser, indlagt i bindet fra en gammel regnskabsbog fra charcuteriforretningen, hvis blade var revet ud. Der var store fedtpletter på bindet. Faderen og sønnen så på denne formue, der således faldt ned på deres gamle, slidte spisebordsdug.

"Teen bliver kold, moder," sagde Lazare og lagde endelig sin pen. "Skal jeg ikke hælde op?"

Han havde rejst sig, for han mærkede et nervøst behov for at røre sig, og hældte teen op til dem. Moderen havde ikke svaret,

hun tog ikke øjnene fra værdipapirerne.

"Naturligvis," fortsatte hun, "sammenkaldte jeg formynderrådet endnu engang og forlangte erstatning for mine rejseudgifter; samtidig blev det bestemt, at den lille skal betale 800 francs i kostpenge. Vi har færre penge end hun, vi kan ikke have hende for ingenting. Ingen af os vil skulle tjene på barnet, men på den anden side kan vi heller ikke tage af vort eget til hende. Renterne af hendes kapital vil næsten fordoble den, inden hun bliver myndig – Herregud, det er jo ikke andet end rimeligt. Man må adlyde de døde. Og hvis vi så også kom til at bruge af vore egne midler, ville det måske give os held, og det kunne vi sandelig nok have brug for. Den stakkels pige var så oprevet, hun græd i strømmevis, da hun skiltes fra Adèle! Jeg vil godt have, at hun kommer til at trives her hos os."

Begge mændene var nu blevet smittet af hendes bevægelse.

"Jeg vil bestemt ikke være ond mod hende," sagde Chanteau.

"Hun er henrivende," tilføjede Lazare. "Jeg holder allerede meget af hende."

Men Mathieu, som havde fornemmet lugten af teen i sin søvn, rejste sig, rystede pelsen og lagde igen sit store hoved på bordkanten. Også Minouche strakte sig, gabte og krummede ryg. Der blev nu en almindelig opvågnen, katten strakte hals og snusede til aktierne i det fedtede bind. Og da Chanteaus så på Pauline, bemærkede de, at hun lå med de vidt åbne øjne fæstnet til papirerne i den gamle lasede regnskabsbog, som hun nu genfandt her.

"Hun ved godt, hvad det er," sagde fru Chanteau. "Ikke sandt, min lille ven, jeg viste dig det jo i Paris – det er, hvad din stakkels fader og moder har efterladt sig."

Tårer trillede ned ad den lille piges kinder. Hendes sorg vendte tilbage, som regn i april. Men hun smilede allerede gennem tårerne og morede sig over Minouche, som efter at have snuset længe til aktierne, nu på ny – sikkert på grund af lugten fra bindet – begyndte at stampe og spinde og skubbede til det med snuden.

"Minouche, vil du straks holde op med det der!" råbte fru Chanteau. "Penge er ikke legetøj!"

Chanteau lo, det samme gjorde Lazare. Mathieu stod ved bordet, vældig ophidset, og slugte med skinnende øjne papirerne, som han sikkert troede, var noget ekstra lækkert, og gøede ad katten. Nu blev det rigtig morsomt. Pauline, som var henrykt, tog til sidst Minouche i favnen og vuggede og kælede for hende som en dukke.

Fru Chanteau, som var bange for, at barnet skulle falde i søvn igen, lod hende straks drikke sin te. Så kaldte hun på Véronique.

"Giv os lysene! Her sidder vi bare og snakker, og glemmer at gå til sengs! Tænk, at klokken allerede er ti! Og jeg, som sov allerede ved aftensmaden!"

Men nu hørtes en mandfolkestemme i køkkenet, og da pigen kom ind med de fire lys, spurgte man hende, hvem hun talte med.

"Det er Prouane, frue. Han er kommet for at fortælle herren, at det står slemt til dernede. Floden lader til at ville skylle alting bort."

Chanteau havde måttet tage imod posten som maire i Bonneville, og Prouane, en lokal fyldebøtte, der tjente som klokker for fader Horteur, gjorde også tjeneste som skriver for

mairen. Han havde været konstabel ved flåden og skrev som en skolelærer. Da man kaldte på ham, trådte han ind med sin tophue i hånden og frakke og støvler drivende af vand.

"Nå, hvad foregår der, Prouane?"

"Jo herre, det er jo Cuches hus, som er fuldstændig oversvømmet. Hvis det bliver ved, er det snart Gonins tur. Vi var der alle sammen, Tourmal, Houtelard, mig selv og de andre. Men hvad vil De have, vi skal gøre? Man kan ikke stille noget op mod det tyvagtige hav, som hvert år hugger en bid land fra os."

Der blev stille. De fire lys brændte med høje flammer, og man hørte havet drønende slå ind mod stranden. I dette øjeblik var floden på sit højeste, for hver gang en bølge brødes mod klipperne, rystede huset i sin grundvold. Det lød som vældige artillerisalver. Og med disse frygtelige drøn blandede sig vindens tuden, og regnen, som fra tid til anden tog til i voldsomhed, syntes at piske murene med en byge af blyhagl.

"Det er, som var det Verdens undergang," mumlede fru Chanteau. "Og Cuches, hvor skal de gå hen?"

"Man må vel skaffe dem tag over hovedet," sagde Prouane. "Foreløbig er de hos Gonin. Åh, hvis De havde set det! Den lille på tre var drivende våd, konen var halvnøgen i den bare underkjole, og manden, som næsten havde fået hovedet kløvet af en tagbjælke, blev stædigt ved at ville redde deres fattige smuler!"

Pauline var gået fra bordet. Hun stod ved vinduet og lyttede, alvorlig som en voksen person. Et udtryk af inderlig medlidenhed hvilede på hendes ansigt, og hendes læber skælvede af tilbageholdt gråd.

"Ak, tante!" sagde hun, "de stakkels mennesker!"

Og hun stirrede ud i dette svælg af mørke, som var blevet endnu mere sort og uigennemtrængeligt. Man forstod, at havet var trængt helt op til vejen, og at det nu var lige der nede, svulmende og hylende; men man kunne lige så lidt skelne det som før, det syntes at havde druknet den lille by, klipperne ved stranden og hele horisonten i styrtsøer af blæk. Det var en smertelig overraskelse for barnet. Dette vand, som havde forekommet hende så dejligt, og som nu på den måde kastede sig over de stakkels mennesker!

"Jeg går ned med Dem, Prouane," råbte Lazare. "Måske er der endnu noget at gøre."

"Ja, fætter," udbrød Pauline med skinnende øjne.

Men Prouane rystede på hovedet.

"Går Dem ingen ulejlighed, hr. Lazare. De kan lige så lidt gøre noget som vi andre. Vi kunne jo bare stå og se, hvordan han ødelægger alting for os, så meget det passer ham, og når han er træt, så kan vi blot være taknemmelige. Jeg gik kun herop for at underrette hr. mairen."

Så blev Chanteau vred; denne ulykke ville forhindre ham i at sove, og i morgen ville han få meget at gøre.

"Man har da heller aldrig set en by, der var bygget på dummere måde," råbte han. "I har slået jer ned midt i uhyrets gab, det ville sandelig ikke være så mærkeligt, om havet tog jeres huse et ad gangen. Og for øvrigt, hvorfor bliver I overhovedet i dette hul? Flyt dog et andet sted hen!"

"Hvorhen?" spurgte Prouane, som hørte til med et forbavset udtryk. "Vi er her, hr. Chanteau, og vi bliver her. Et eller andet sted skal man jo være."

"Ja, det er sandt nok," sagde fru Chanteau. "Og det er svært, lige meget hvor man bor. Men vi var ved at gå til ro. God nat. I morgen bliver det klart vejr igen."

Manden bukkede og gik ud, og man hørte Véronique skyde riglen for entredøren efter ham. De holdt hver for sig deres lys i hånden, man klappede endnu engang Mathieu og Minouche, som sov sammen ude i køkkenet. Lazare havde samlet sine noder sammen, mens fru Chanteau stak den gamle regnskabsbog med aktierne under armen. Hun tog også Davoines opstilling, som hendes mand havde ladet ligge på bordet. Det var unødvendigt at lade dette uheldsvangre stykke papir ligge fremme for enhver at se.

"Nu går vi op, Véronique," råbte hun. "De har vel ikke tænkt Dem at blive oppe og rumstere på denne tid?"

Og da hun kun hørte en brummen ude fra køkkenet, vedblev hun med lavere stemme:

"Hvad går der af hende? Det er jo ikke noget svøbelsesbarn, jeg har bragt med mig, som hun skal passe."

"Lad hende være," sagde Chanteau. "Du ved jo, hun har sine nykker. Godnat."

Han sov i nederste etage, på den anden side af entreen, i den tidligere stadsstue, som var lavet om til soveværelse. På den måde kunne man let, når han havde et gigtanfald, rulle hans lænestol ind til bordet eller ud på terrassen. Han åbnede sin dør, stod et øjeblik stille, for hans ben plagede ham, han mærkede at et anfald var undervejs, lige siden i går havde han været stiv i alle lemmer. Han havde bestemt ikke gjort det bedre ved at spise gåseleverpostej. Denne tanke gjorde ham ganske fortvivlet.

"God nat," gentog han jamrende. "I kan altid sove – god nat, min lille ven. Sov nu rigtigt ud, det skal man i din alder."

"God nat onkel," sagde Pauline og kyssede ham.

Døren blev lukket. Fru Chanteau lod den lille pige gå foran sig. Lazare fulgte efter dem.

"Ja, der er ikke noget, der skal vække mig i nat," erklærede den gamle frue. "Og for øvrigt virker disse drøn fra havet søvndyssende på mig, det er mig slet ikke ubehageligt – i Paris savnede jeg det ligefrem."

De gik alle tre op ad trappen. Pauline, som holdt sit lys helt lige, trak på mundvigene ad denne gåsegang, hvor hver af dem havde et lys, hvis skær fik skyggerne til at danse. Da hun standsede på afsatsen ovenpå, tøvende og uden at vide, hvor hendes tante førte hende hen, skubbede denne hende blidt frem foran sig.

"Gå lige frem. Der er et gæsteværelse, og lige overfor er mit værelse. Kom med ind et øjeblik, jeg skal vise dig det."

Det var et værelse med enkle mahognimøbler, tapetseret med gul cretonne med et grønt bladmønster, og desuden en seng, et skab og en sekretær. Midt i værelse stod en sofabord på et stykke rød voksdug. Da fru Chanteau havde været rundt i alle kroge med sit lys, nærmede hun sig til sekretæren, hvis klap hun slog ned.

"Kom her hen, så skal du bare se," sagde hun.

Hun havde åbnet en af de små skuffer, hvori hun med et suk lagde Davoines redegørelse for forretningen ned. Så tømte hun en anden skuffe over denne, trak den helt ud, rystede støvet ud af den og sagde, idet hun skulle til at lægge aktierne ned i den, mens barnet så på det:

"Du ser, at jeg lægger dem her, helt for sig selv. Her kan de ligge rart og godt, og de har god plads. Vil du lægge dem derned selv?"

Pauline følte en slags generthed, som hun ikke ville have kunnet forklare. Hun rødmede.

"Nej, tante, det behøves ikke."

Men hun havde allerede den gamle regnskabsbog i hånden, og hun måtte lægge den ned på bunden af skuffen, mens Lazare holdt sit lys frem og lyste for hende.

"Sådan, ja," vedblev fru Chanteau, "nu er du sikker, og du kan være rolig, vi ville hellere dø af sult end … Husk, den øverste skuffe til venstre. Der skal de ligge, lige til den dag, hvor du bliver stor nok til selv at tage dem ud. Der kommer Minouche heller ikke og æder dem."

Ved tanken om, at Minouche skulle komme og lukke sekretæren op og æde papirerne, brast barnet i latter. Den forlegenhed, hun et øjeblik havde følt, var forsvundet, hun legede med Lazare, der for at more hende spandt som en kat og lod, som om han ville til skuffen. Også han lo af hjertens lyst som en skoledreng. Men hans moder havde højtideligt lukket klappen, og hun drejede eftertrykkeligt nøglen om to gange.

"Nu er det i orden," sagde hun. "Nå, Lazare, gør dig ikke til grin. Nu skal jeg gå med op og se efter, om alting er i orden hos dig."

Og så gik de alle tre på række op ad en ny trappe. På anden sal havde Pauline tøvende åbnet døren til venstre, da hendes tante råbte til hende:

"Nej, nej, ikke der, det er din fætters værelse. Dit værelse er overfor."

Pauline stod ubevægelig og så henrykt ind i det store værelse med dets smukke møbler: et klaver, en sofa, et vældigt hvidt bord, bøger og billeder. Endelig åbnede hun den anden dør, og blev helt betaget, skønt hendes værelse viste sig at være meget mindre i sammenligning med Lazares. Tapetet havde blå roser på en falmet elfenbensfarvet bund. Der var en jernseng med musselinsomhæng, et toiletbord, en kommode og tre stole.

"Her mangler intet," mumlede fru Chanteau. "Vand, en sukkerknald, håndklæder, sæbe. Sov nu godt. Véronique ligger i det lille værelse her ved siden af. Hvis du bliver bange, behøver du bare at banke på væggen."

"Og så er jeg også lige ved hånden," erklærede Lazare. "Hvis der kommer spøgelser, kommer jeg efter dem med min store sabel."

Dørene til de to værelser, som lå lige over for hinanden, stod åbne. Pauline lod blikket vandre fra det ene til det andet.

"Der findes ikke nogen spøgelser," sagde hun muntert. "Men sablen kan være god at have til tyve. Godnat, tante. Godnat, fætter."

"Godnat, min lille ven. Du kan vel selv klæde dig af og gå i seng?"

"Ja naturligvis – jeg er jo ikke noget lille barn mere. I Paris behøvede jeg ikke at have hjælp."

De kyssede hende. Da fru Chanteau gik ud, sagde hun til hende, at hun godt kunne låse sin dør. Men pigen stod allerede ved vinduet, ivrig for at finde ud af, om det vendte ud mod havet. Regnen fossede så voldsomt ned udenfor, at hun ikke turde åbne det. Det var meget mørkt, men hun var glad ved at høre havet rulle under sig. Skønt hun var så træt, at hun næsten

gik i søvne, gik hun rundt i værelset og så på møblerne. Den tanke, at hun havde sit eget værelse, et værelse adskilt fra de andres, hvor hun havde lov til at lukke sig inde, gjorde hende stolt, det var jo næsten som at være voksen. Men da hun skulle til at dreje nøglen om i låsen – hun havde allerede taget kjolen af og stod i underkjole – tøvede hun og blev grebet af en ubestemt frygt. Hvis nu nogen kom ind til hende. Hun gøs, hun åbnede døren og så ud i korridoren. Lige overfor stod Lazare midt inde i sit værelse og så på hende.

"Hvad er der?" spurgte han, "mangler du noget?"

Hun rødmede voldsomt og ville først lyve, men svarede så åbenhjertigt:

"Nej, slet ikke, men ser du, jeg er bange for at sove med døren låst. Jeg låser altså ikke, forstår du, og hvis jeg banker, er det fordi du skal komme, hører du – *du* skal komme; ikke tjenestepigen!"

Han var kommet ud på afsatsen, fortryllet af den barnlige ynde hos dette ærlige og uskyldige lille væsen.

"Godnat," sagde han og bredte armene ud.

Hun kastede sig om halsen på ham, og omfavnede ham med sine små magre arme, uden at tage sig af, at hun kun var halvt påklædt.

"Godnat, fætter."

Fem minutter efter havde hun tappert pustet sit lys ud og var krøbet ned i sin seng. Hun var så træt, at hun i lang tid ikke kunne sove rigtigt. Først hørte hun Véronique komme op med klodsede skridt og rumstere med sine møbler, som ville hun vække hele huset. Derefter hørtes kun stormens brøl; regnen piskede vedvarende på tagpladerne, blæsten rev i vinduerne og

tudede i dørsprækkerne; og i endnu en time vedblev kanonaden, hver en bølge, der slog mod stranden, mærkede hun som et stød. Det forekom hende, at huset flød bort på vandet som et skib. Hun følte sig nu så dejligt varm, hendes tanker svævede hid og did, med en medlidende trang til at hjælpe, ned til de stakkels mennesker dernede, som havet jog ud af deres huse. Så blev alting et eneste mørkt kaos; hun sov roligt.

2

Allerede i de første dage spredte Pauline glæde om sig i huset. Hendes rolige smil, hendes forstandige, friske væsen dulmede den dumpe bitterhed, familien Chanteau levede i. Faderen havde fået en sygeplejerske, moderen var glad ved at hendes søn nu holdt sig mere hjemme. Kun Véronique vedblev at brumme for sig selv. Barnets 150.000 francs, som lå låst nede i sekretæren, syntes at forlene familien med en vis rigdom, skønt man aldrig rørte dem. Et nyt bånd var knyttet, og op af deres ruin fødtes et håb, skønt man aldrig rigtigt vidste, hvad det bestod i.

Om natten, to dage efter, var det gigtanfald, som Chanteau havde mærket var undervejs, kommet til udbrud. En hel uge havde han mærket stik i alle ledemod, pludselige kuldegysninger og en uovervindelig modvilje mod enhver bevægelse. Om aftenen havde han lagt sig i håbet om at slippe for denne gang, men klokken tre om morgenen var det begyndt at værke i den venstre storetå. Så flyttede det sig til hælen og endelig satte det sig i vristen. Lige indtil daggry jamrede han sig sagte, som han lå der og svedte under tæppet, for han ville ikke forstyrre nogen. Hans gigtanfald var hele husets rædsel, han kaldte aldrig før i sidste øjeblik, for han blev ængstelig og skammede sig over al den irritation og opstandelse, hans lidelser hver gang førte med sig. Men da Véronique hen ad klokken otte gik forbi hans dør, kunne han ikke forhindre, at hans plager aftvang ham et skrig.

"Så, ja, nu har vi det," brummede pigen. "Nu er han begyndt at hyle."

Hun gik ind, stillede sig og så på, hvordan han lidende rullede hovedet frem og tilbage, og det eneste hun havde at sige ham til trøst, var ordene: "Nu tror jeg nok, at fruen bliver fornøjet!"

Da fruen var blevet underrettet og kom ned, slog hun ud med armene med en gestus af ærgrelse og fortvivlelse og råbte: "Nu igen! Jeg er næppe kommet hjem, før det begynder!"

Hun havde de sidste femten år næret et indgroet had mod denne gigt. Hun hadede den som en lumsk fjende, der havde ødelagt hendes liv, ruineret hende søn, lammet hendes ærgerrighed. Hvis ikke det havde været for gigten, ville de vel ikke have gemt sig bort i denne afsides landsby? Og trods sit gode hjerte var og blev hun fjendtlig stemt mod sin mands sygdomsanfald; hun erklærede, at hun ikke var dygtig nok til at passe ham, ja ligefrem helt ude af stand til det.

"Åh Gud, hvilken plage!" stammede den stakkels mand. "Dette anfald vil blive voldsommere end sidste gang, det mærker jeg allerede. Stå ikke der, siden dette jo blot ærgrer dig; send straks bud efter doktor Cazenove."

Nu kom hele huset på benene. Lazare var ilet til Arromanches, skønt familien ikke mere havde nogen større tiltro til lægerne. I femten år havde Chanteau forsøgt sig med alverdens lægemidler, og for hvert nyt forsøg blev sygdommen blot værre. I begyndelsen havde anfaldene været milde og sjældne, men snart kom de oftere og tog til i voldsomhed; nu var begge fødder angrebne og endog det ene knæ var truet. Tre gange havde den syge allerede oplevet, at behandlingen var

blevet ændret, hans stakkels legeme var nu endelig blevet til et forsøgsområde for nye medikamenter. Først havde man åreladt ham rigeligt, derefter givet ham afføringsmidler i en uendelighed, og nu proppede man ham med colchicum og lithium. Nu var hans blod blevet tyndt og alle kroppens organer svækkede, og den akutte gigt var efterhånden ved at forvandle sig til en kronisk. Den lokale behandlingsmetode havde ikke bedre resultat, blodiglerne havde gjort ham stiv i leddene, opiumsdråberne forlængede anfaldene, og sennepsplastrene gav ham udslet. Wiesbaden og Carlsbad havde ikke hjulpet ham det ringeste, og efter en sæson i Vichy havde næsten slået ham ihjel.

"Åh Gud, hvilken plage!" gentog Chanteau, "det føles, som om en flok hunde flåede i min fod."

Og i sin angst fandt han på, at smerterne måske ville blive lindret, hvis han skiftede stilling, hvorfor han uophørligt vendte og drejede sig i sengen. Men hans plager blev stadig værre, og han jamrede sig ved enhver af sine bevægelser. Snart blev smerten så voldsom, at han begyndte at skrige uafbrudt. Så frøs han, så havde han feber, og han var plaget af en uudholdelig tørst.

Imidlertid havde Pauline listet sig ind i værelset. Hun stod foran sengen og så på sin onkel med en alvorlig mine, uden at græde. Fru Chanteau havde ganske tabt tålmodigheden, hans skrig gik hende på nerverne. Véronique havde villet løfte tæppet, hvis tryk den syge ikke tålte; men da hun tog fat i det med sine mandfolkehænder, skreg han endnu værre og forbød hende at røre det. Han var bange for hende, han påstod at hun bankede ham som et bundt smudsige klæder.

"Nå, men så lad dog være med at kalde på mig," sagde hun og forlod ham rasende. "Når man er så gnaven over for folk, så kan man passe sig selv."

Pauline var langsomt gået frem og løftede behændigt og let på tæppet. Han mærkede en kort lindring, han tog imod hendes tjeneste.

"Tak, min lille ven – vent, den fold der … Den vejer fem hundrede pund – nej, ikke så hurtigt! Du gør mig bange."

Nu blev smerterne endnu voldsommere. Da hans hustru forsøgte at gøre lidt i orden i værelset, trak gardinerne fra og kom ind med en kop, som hun stillede på natbordet, blev han igen utålmodig.

"Så hold dig dog i ro, alting ryster jo – for hvert skridt, du tager, er det, som om man slog mig med en hammer."

Hun ulejligede sig ikke med at bede ham undskylde eller forsøge at være ham til vilje. Det endte altid på samme måde. Man lod ham ligge og lide i ensomhed.

"Kom, Pauline," sagde hun roligt. "Som du kan se, tåler din onkel os ikke sin nærhed."

Men Pauline blev. Hun gik så let, at hendes små fødder dårligt nok rørte ved gulvet. Fra dette øjeblik forlod hun ikke den syge, og han tålte ingen andre hos sig i værelset. Han ville passes af en venlig brise, som han sagde. Hun kom og gik uden at han mærkede det, hun kunne gætte sig til, hvor han havde ondt og lindre det, hun opfyldte hans ønsker, før han havde nået at udtale dem, dæmpede lyset eller gav ham den havresuppe, som Véronique stillede i døren. Hvad der lindrede hans plager endnu mere, var stadig at se hende sidde ubevægelig i en stol ved siden af sengen og uafvendt se på ham

med sine store, medlidende øjne. Han prøvede at adsprede sig ved at skildre sine plager for hende.

"Ser du, lige nu er det, som om man skraber knoglerne inden i foden med en kniv, der er fuld af hakker, og samtidig føles det, som om nogen hælder skoldhedt vand over huden."

Så fik hans lidelser en anden karakter: han syntes, man skruede en jernring om vristen eller at musklerne spændtes som violinstrenge, så de var nær ved at briste.

Pauline hørte på ham med et deltagende udtryk, syntes at forstå alting, lod sig ikke genere af hans hyl, tænkte kun på, hvordan hun skulle få ham rask. Hun var oven i købet munter, hun narrede ham til at le midt mellem to jammerudbrud.

Da doktor Cazenove endelig kom, blev han henrykt og kyssede den lille sygeplejerske på håret. Han var en mager, kraftig mand på 54 år, som efter at have gjort tjeneste i flåden i 30 år for nylig havde slået sig ned i Arromanches, hvor han havde arvet et hus efter en onkel. Han var blevet gode venner med Chanteaus, efter at han havde kureret fru Chanteau for en alvorlig forstuvning.

"Nå, så er det nu galt igen?" sagde han. "Jeg kommer nu kun for at hilse på Dem. De ved, jeg ikke kan gøre mere end dette barn. Når man har fået gigten som arv og er fyldt de halvtreds, er det håbløst. Og oven i købet har De ødelagt Dem selv med en hoben medikamenter – De ved jo, at der kun er ét lægemiddel: tålmodighed og flannel!"

Han gav sig ud for at være en indædt skeptiker. I de sidste tredive år have han set så mange syge stakler lide, i alle mulige klimaer og af alle mulige skrækkelige sygdomme, at han i sjæl og hjerte var blevet i højeste grad fordringsløs; som regel lod

han helst livet selv gå sin gang. Imidlertid undersøgte han den opsvulmede tå, hvis blanke hud var mørkerød, så derpå på knæet, som var ved at blive betændt, og konstaterede tilstedeværelsen af en lille hård og hvid perle i den højre øreflip.

"Men doktor," jamrede den syge sig, "De kan da ikke lade mig lide sådan her."

Cazenove var blevet alvorlig. Denne hårde perle – en gigtknude – interesserede ham, og han fik sin tro tilbage ved dette nye symptom.

"Javel," mumlede han, "jeg må nok prøve med alkali og saltvand. Den bliver åbenbart kronisk."

Så rettede han sig op.

"Men det er også Deres egen skyld, De følger ikke den diæt, jeg har foreskrevet Dem. Aldrig nogen motion, altid sidder De der i Deres lænestol – De drikker vin, og jeg vil vædde om, De også spiser kød? Indrøm, at De har spist noget."

"Åh, kun en lille smule gåseleverpostej," bekendte Chanteau med svag stemme.

Lægen løftede armene i vejret med et opgivende udtryk. Imens tog han forskellige flasker frem fra sine frakkelommer og begyndte at blande en mikstur. Hvad den lokale behandling angik, nøjedes han med at lægge vat om foden og knæet, som han derpå pakkede ind i voksdug. Og da han gik, var det Pauline, han gentog sin forskrifter for: en spiseskefuld af miksturen hver anden time, så meget havresuppe, hun kunne få i den syge, og frem for alt en streng overholdelse af hans diæt.

"De tror vel ikke, man kan forhindre ham i at spise!" sagde fru Chanteau, idet hun fulgte lægen ud.

"Nej, tante, du skal få at se, han nok skal være fornuftig," tillod Pauline sig at forsikre. "Jeg skal nok få ham til at være artig."

Cazenove så på hende og smilede ad hendes alvorlige mine. Så kyssede han hende igen, denne gang på begge kinder.

"Den her lille pige er født til at opofre sig for andre," erklærede han med sit klare diagnostiske blik.

I fulde otte dage hylede Chanteau uafbrudt; netop som anfaldet lod til at være ovre, blev den højre fod angrebet, og smerterne satte ind på ny med dobbelt styrke. Hele huset stod på den anden ende, Véronique låste sig inde i sit køkken for at slippe for at høre på ham, ja selv fru Chanteau og Lazare flygtede ud af huset. Kun Pauline forlod aldrig soveværelset, hvor hun oven i købet måtte slås med en hel mængde urimelige indfald fra den syge, som pludselig havde voldsom lyst til at spise en kotelet, skreg op om, at han var sulten, at doktor Cazenove var et æsel, som ikke kunne helbrede ham. Særligt om natten øgedes plagernes styrke. Hun fik næppe lov at sove to eller tre timer i træk. Men hun var frisk og livlig som en lærke. Fru Chanteau tog mod barnets hjælp, som var en virkelig lettelse for hende selv og hele huset. Endelig fik Chanteau det bedre, Pauline fik sin frihed tilbage, og nu opstod der et fortroligt venskab mellem hende og Lazare.

Det startede i den unge mands værelse. Han havde ladet en mellemvæg rive ned, så at hans værelse optog næsten halvdelen af andensalen. En lille jernseng stod i en krog bag en gammel, slidt skærm. Ved væggen stod en reol med næsten tusinde bind, klassiske bøger i læderbind, som han havde fundet i Caen og taget med sig hjem til Bonneville. Ved vinduet stod et stort

gammelt skab fra Normandiet, der indeholdt et kaos af mærkværdige ting og sager: mineralprøver, ubrugeligt værktøj, ødelagt legetøj. Og så havde han sit klaver, hvorover der hang en fægtemaske og et par fleuretter, for ikke at tale om det vældige bord midt i værelset, et gammelt tegnebord belæsset med papir, billeder, tobaksdåser, piber, og hvor man kun med stort besvær kunne skaffe sig så meget plads, at man kunne skrive.

Pauline var henrykt ved at få love til at boltre sig i alt dette rod. Hun brugte en måned til at udforske værelset, og hver dag gjorde hun nye opdagelser, så var det en illustreret Robinson, som hun fandt i biblioteket, så en pulcinelle, som hun fiskede frem under skabet. Så snart hun stod op om morgenen, løb hun ind i sin fætters værelse og slog sig ned derinde, efter middagen gik hun derop igen, hun tilbragte hele sin dag der. Lazare havde lige fra begyndelse betragtet hende som en dreng, en lillebroder, 9 år yngre end han, men så munter og morsom med sine store, kloge øjne, at han ikke generede sig noget videre for hende, men røg på sin pibe, smed sig i en stol med benene oppe og læste eller skrev lange breve, som han lagde blomster ved. Men somme tider blev hans kammerat frygtelig urolig og støjende. Hun klatrede pludselig op på bordet eller sprang midt igennem den ødelagte skærm. En morgen, hvor han ikke kunne høre hende og troede, at hun var gået ud, opdagede han hende med fægtemasken for ansigtet stå og slå om sig med fleuretten. Og hvis han råbte til hende om at forholde sig rolig, truede med at smide hende ud, endte det som regel med en frygtelig jagt, under hvilken de tog vældige spring som bjerggeder tværs gennem rummet, hvis møbler blev slået omkuld og kastet hulter til bulter. Hun kastede sig til sidst om halsen på ham, og

han lod hende med flyvende skørter svinge rundt som en snurretop; han var ligesom blevet lille barn igen, og de overdøvede hinanden med deres klingrende, barnlige latter.

Så var det klaveret, der optog deres opmærksomhed. Instrumentet daterede sig fra 1810, et gammelt Erard-piano, på hvilket mademoiselle Eugénie de la Vignière havde givet lektioner i femten år. I sin slidte mahogni-kasse sukkede strengene deres dæmpede, klagende toner frem. Lazare, som ikke kunne formå moderen til at skænke sig et nyt klaver, hamrede i det af alle kræfter, uden at kunne aflokke det de romantiske harmonier, der brusede i hans hjerne; og han havde vænnet sig til selv at forstærke dem med stemmen for at opnå den ønskede effekt. Han var så passioneret for sin musik, at han snart misbrugte Paulines beredvillighed; han havde nu en tilhører, han diskede op med sit repertoire i timevis, i særdeleshed Berlioz' og Wagners dengang endnu ikke anerkendte kompositioner. Han sang af fuld hals og musicerede til sidst lige så meget med struben som med fingrene. Sådanne dage kedede den lille pige sig voldsomt, men hun sad alligevel helt roligt og lyttede, for hun var bange for at gøre sin fætter bedrøvet.

Somme tider overraskedes de af aftenskumringen. Beruset af rytmerne begyndte Lazare så at fortælle hende om sine højtflyvende drømme. Også han skulle blive et musikalsk geni, på trods af moderen, ja på trods af hele verden. Ved lycéet i Caen havde en musiklærer, forbavset over hans musikalske begavelse, spået ham en ærefuld fremtid. Han havde i al hemmelighed taget lektioner i komposition, nu arbejdede han for sig selv, og han havde allerede en noget svævende idé, en idé

til en symfoni, som skulle skildre det jordiske Paradis; han havde endog komponeret et stykke, Adams og Evas uddrivelse af englen, en march af højtidelig og melankolsk karakter, som han en aften indvilligede i at spille for Pauline. Fra det øjeblik spillede han den hver dag. Barnet nikkede anerkendende, og fandt den meget smuk. Så begyndte hun at ræsonnere. Det var naturligvis meget morsomt at komponere smuk musik; men det havde måske været klogere af ham at adlyde sine forældre, som ville gøre ham til præfekt eller dommer. Denne uenighed mellem moderen og sønnen var en stor bekymring for alle i huset; han talte om at tage til Paris og gå på Konservatoriet, hun erklærede, at han inden første oktober skulle have valgt sig en hæderlig levevej. Og Pauline støttede sin tantes planer, hun havde med sin rolige selvsikre mine fortalt hende, at hun nok skulle få overtalt fætteren. Man lo ad hende, Lazare blev rasende, slog heftigt klaveret i og råbte til hende, at hun var dum og prosaisk.

De var uenige i tre dage, så forsonede de sig igen. For at vinde hende for musikkens hellige sag, havde den unge mand sat sig i hovedet, at han ville lære hende at spille på klaver. Han satte hendes fingre på tangenterne og lod hende sidde der i timevis og spille skalaer. Men hendes mangel på interesse ærgrede ham ubeskriveligt. Hun ville kun lege og lave sjov, hun morede sig med at lade Minouche vandre frem og tilbage på klaviaturet og med sine poter fremføre de mest barbariske musikstykker; og hun bedyrede, at katten spillede den berømmelige "Uddrivelse af Paradiset", hvorved komponisten selv kom til at le. Nu begyndte den vilde jagt igen, hun kastede sig om hans hals og han gav hende en svingtur, mens Minouche

sprang fra bordet op på skabet. Hvad Mathieu angik, så måtte han ikke være med, han var for voldsom i sin glæde.

"Dumme tøs, jeg giver dig en god dag!" sagde Lazare en dag ude af sig selv. "Moder kan lære dig at spille klaver, hvis hun vil."

"Din musik er til ingen nytte," forsikrede Pauline ham selvsikker. "Hvis jeg var i dit sted, ville jeg blive læge."

Han stirrede på hende, ude af sig selv af forbitrelse. Nu også læge! Hvor fik hun det fra? Han hidsede sig mere og mere op.

"Det siger jeg dig," skreg han til sidst, "hvis man forhindrer mig i at blive musiker, så tager jeg livet af mig!"

Sommerens komme fremskyndede Chanteaus bedring, og Pauline fik lov til at gå med Lazare ud i det fri. Det store værelse blev forladt, og de to kammerater strejfede vidt omkring. Nogle dage blev de på terrassen, hvor nogle af vinden udpinte tamarisk-buske førte en ynkelig tilværelse; så besatte de gården, rev brøndkæden ned, skræmte de magre høns, der mest levede af græshopper, gemte sig i stalden og vognporten, der stod tomme, og hvor pudset fik lov at falde fra væggene; så tog de køkkenhaven i besiddelse, en tør stump jord, som Véronique pløjede som en bonde, og hvis hensygnende pæretræer alle ludede den samme vej, takket være den evige nordøstenvind; hvis de der åbnede en lille låge, kom de ud på stranden og havde havet lige for sig. Pauline var stadig lige interesseret i dette umådelige vand, som lå der så stille og blidt i den klare julisol. Det var altid havet, hun spejdede efter fra alle husets værelser. Men hun havde endnu ikke nærmet sig til det, og et nyt liv begyndte, da hun sammen med Lazare begyndte at strejfe rundt på den øde strandbred.

Hvilke herlige udflugter! Fru Chanteau brummede, ville holde dem hjemme, skønt hun nærede stor tiltro til den lille piges klogskab og forsigtighed. De gik aldrig over gården, hvor Véronique ville have set dem, de sneg sig ud gennem køkkenhaven og var ude helt til det blev aften. Snart var de dødtrætte af at spadsere rundt om kirken, den af cypresser beskyttede kirkegård og præstens lille salatbed, og efter otte dages forløb var de ligeledes blevet trætte af hele Bonneville med dens tredive huse, klistret op ad klippevæggen, og sandbankerne, som fiskerne trak deres både op på. Det allermorsomste var ved lavvande at strejfe langt ud mod vandet; man gik på fint sand, hvor krabberne tog flugten, når de nærmede sig, man hoppede fra sten til sten mellem algerne for at undgå vandpytterne, som myldrede med rejer, for ikke at tale om de fangster, de gjorde, alle de østers de spiste rå og uden brød, og alle de besynderlige dyr, de slæbte med hjem i lommetørklædet, en forvildet flynder eller en lille hummer, der havde sat sig fast i et hul. Havet steg igen; somme tider lod de sig overraske, legede skibbrudne på en klippe, indtil vandet trak sig tilbage igen. De var henrykte, de kom hjem og var våde helt op til skuldrene og med håret flagrende frit for alle vinde, de var så vant til den friske, salte luft, at de om aftenen i stuen klagede sig over, at de var nær ved at kvæles.

Men deres største fornøjelse var at bade. Kysten var for klippefuld til at være tillokkende for familierne i Caen og Bayeux. Mens strandene ved Arromanches hvert år fyldtes mere og mere med sommerhuse, viste der sig ikke en eneste badegæst i Bonneville. De havde opdaget en henrivende krog en kilometers vej fra byen, en lille vig, som smøg sig ind mellem to

klippearme og havde den allerfineste gyldne sandbund. De kaldte den "Skattebugten", fordi dens små, krusede bølger forekom dem at ligne en hel flod af guldmønter. Der følte de sig hjemme, der klædte de sig af uden blusel. Han snakkede uafladelig, vendte sig halvt om og knappede sin badedragt. Hun holdt et øjeblik fast i sit linned med tænderne, og viste sig med en rem om livet som en dreng.

I løbet af otte dage lærte han hende at svømme; hun var her mere lærevillig end når det drejede sig om klaverspillet, og hun udsatte sig modigt for at få bølgerne lige ind i ansigtet. De lo og jublede, når en bølge, der var større end de andre kastede dem mod hinanden. De steg op, helt blanke af saltvand, og tørrede de nøgne arme i vinden, uden af den grund at ophøre med deres leg. Det var endnu morsommere end at fiske.

Dagene gik, man var nu i begyndelsen af august, og Lazare havde endnu ikke taget nogen beslutning. Pauline skulle i oktober ind til Bayeux og der sættes i en kostskole. Da havet havde fået deres lemmer til at blive følelsesløse af en vellystig træthed, strakte de sig ud på stranden og talte helt fornuftigt sammen om deres sager. Det lykkedes til sidst for hende at vække hans interesse for medicinen, hun sagde til ham, at hvis hun var en mand, ville hun ikke finde noget andet lige så morsomt som at helbrede menneskehedens lidelser. "Paradiset" var ikke gået så godt den sidste uges tid, han tvivlede om sit geni. Ja, det var nok rigtigt, at der havde eksisteret berømtheder inden for medicinen, han erindrede sig de store navne: Hippokrates, Ambroise Paré og mange andre. Men så en eftermiddag jublede han af glæde, nu havde han sit mesterværk! "Paradiset" var dumt, han kasserede det hele, han

var nu ved at skrive "Smertens Symfoni", en komposition, hvori han i sublime harmonier skildrede menneskehedens fortvivlede klager og sukke; og han brugte sin Adam-og-Eva-march igen, forvandlede den i en håndevending til "Dødens March". I en uges tid var hans entusiasme i stadig stigen, han inddrog hele universet i sin plan. Endnu en uge gik, og hans veninde blev højlig overrasket over en aften at høre ham sige, at han nu alligevel gerne ville drage til Paris og studere medicin. Han havde tænkt på, at han derved kom nærmere på Konservatoriet; hvis han først var i Paris, skulle der nok vise sig noget. Det var en stor glæde for fru Chanteau. Hun havde hellere set sin søn som juridisk embedsmand, men læger var dog i alt fald ganske ansete og tjente mange penge.

"Du er da en lille knop!" sagde hun og kyssede Pauline. "Min lille ven, du lønner os rigeligt for, at vi tog dig til os."

Der blev gjort alskens forberedelser. Lazare skulle rejse den første oktober. I september optog de deres strejftog med dobbelt iver, for de to kammerater ville afslutte deres skønne frihedsliv med værdighed. Dagene var blevet korte, de forglemte sig helt til mørkets frembrud på "Skattebugtens" sandede bred.

En aften lå de udstrakte side om side og så på, hvordan stjernerne brød frem som ildperler på den mørknende himmel. Hun betragtede dem med rolig, alvorlig beundring. Han, som havde været som i feber, lige siden han havde fattet sin beslutning om at rejse, lod nervøst sine tanker strejfe vidt omkring i alle retninger.

"Hvor stjernerne er smukke," sagde hun alvorligt efter en lang tavshed.

Han svarede ikke. Han var ikke så munter som før, en indre uro slørede hans vidtåbne øjne. Stjernevrimlen tiltog for hvert minut, det var som hele skovlfulde af gnister var kastet ude over det uendelige hvælv.

"Du ved nok ikke," mumlede han til sidst, "at hver stjerne er en sol, om hvilken sådanne indretninger som Jorden drejer sig; og der findes milliarder af stjerner, der findes flere bag ved dem, vi kan se, og bag disse endnu andre –"

Han tav, og fortsatte lidt efter med halvkvalt stemme: "Jeg holder ikke af at se på dem – de skræmmer mig."

Det stigende hav klagede i det fjerne, det lød som en folkemængde, der i fortvivlelse begræd sin elendighed. På den umådelige sorte hvælving flammede det flyvende verdensstøv. Og under denne klagende lyd fra den under stjernernes endeløse tal knuste jord forekom det barnet, at hun hørte en hulken ved siden af sig.

"Hvad er der galt med dig? Er du syg?"

Han svarede ikke, han hulkede og skjulte ansigtet med hænderne. Da han blev i stand til at tale, stammede han:

"O, at dø – dø!"

Pauline gemte denne scene i sin erindring. Lazare havde anstrengt rejst sig, de gik hjem til Bonneville i mørket, i vand op til anklerne; og ingen af dem kunne finde på noget at sige. Hun så ham gå foran sig, han forekom hende mindre end sædvanlig, det var som om vinden havde bøjet hans ryg.

Den aften ventedes de i spisestuen af en nyankommen gæst, som sad og talte med Chanteau. I otte dage havde man ventet på Louise, en lille pige på 11½ år, som hvert år tilbragte et par uger i Bonneville. Men man var to gange forgæves draget til

Arromanches; og nu kom hun selv ganske pludseligt, en dag, hvor man slet ikke ventede hende. Louises moder var død i fru Chanteaus arme, efter at have bedt hende tage sig af datteren. Faderen, monsieur Thibaudier, en bankier fra Caen, havde giftet sig igen et halvt år senere og havde allerede tre børn i sit nye ægteskab. Hans nye familie lagde helt og holdent beslag på ham i den tid, som hans mange forretninger lod ham ledig. Han lod derfor den lille blive på kostskolen og i ferierne skaffede han hende gerne af vejen ved at sende hende rundt på besøg hos familier af sit bekendtskab. Som regel ulejligede han sig ikke med selv at følge hende; det var en tjener, som havde eskorteret mademoiselle, da hun nu endelig kom efter at de havde ventet otte dage. Herren havde jo så meget andet at tænke på, og tjeneren var straks taget afsted igen efter at have fremført den meddelelse, at herren ville prøve at få tid til selv at hente sin datter.

"Kom ind, Lazare!" råbte Chanteau. "Hun er her!"

Louise smilede og kyssede den unge mand på begge kinder. De kendte dog ikke hinanden særlig godt, hun var jo altid spærret inde på sin skole, og det var næppe et år siden, han var udgået fra lycéet. Deres venskab skrev sig altså kun fra de seneste ferier; og da havde han behandlet hende noget ceremonielt, for han følte, at hun allerede var en kokette og foragtede de barnlige, voldsomme lege.

"Nå, Pauline, skal du ikke kysse hende?" sagde fru Chanteau, der nu kom ind. "Hun er halvandet år ældre end dig. I må absolut blive gode venner, så gør I mig en glæde."

Pauline så på Louise, som var slank og fintbygget og havde et uregelmæssigt, men ganske yndigt ansigt og smukt blondt hår,

som allerede var sat op og friseret som hos en voksen dame. Da hun så hende omfavne Lazare, blegnede hun. Og da den anden glad havde givet hende et kys, besvarede hun det med skælvende læber.

"Hvad er det med dig?" spurgte hendes tante. "Fryser du?"

"Ja lidt, blæsten er kold," svarede hun, men rødmede ved sin løgn.

Ved bordet spiste hun ikke. Hendes øjne fik et truende glimt, så snart fætteren, onklen eller blot Véronique beskæftigede sig et øjeblik med Louise. Men især lod det til at ærgre hende, da Mathieu ved desserten tog sin sædvanlige runde og til sidst gik hen og lagde sit store hoved på den nyankomnes knæ. Forgæves kaldte hun på ham, han forlod ikke Louise, som stopfodrede ham med sukker.

Man havde rejst sig fra bordet, og Pauline var forsvundet, da Véronique, som var ved at tage af bordet, kom ind fra køkkenet og i en triumferende tone bemærkede:

"Ak ja, fruen mener jo, at Pauline er så god! Ja, det skal jeg lige love for! Gå De ud i gården, så skal De se!"

Alle gik derud. Barnet havde gemt sig bag vognporten, hvor hun havde trængt Mathieu op mod væggen, mens hun ude af sig selv i et anfald af raseri slog ham i hovedet af alle sine små knytnævers kræfter. Hunden viftede slukøret med halen uden at forsvare sig. Man styrtede derhen, men hun blev ved at slå, og man måtte bære hende op, helt stiv og næsten som død, og hun var så dårlig, at hun straks måtte gå til sengs, og hendes tante måtte våge hos hende til langt ud på natten.

"Jo, hun er sød, virkelig sød," gentog Véronique, henrykt over endelig at have opdaget en fejl ved denne perle.

"Jeg kan godt huske, at jeg i Paris har hørt om disse anfald af vrede," sagde fru Chanteau. "Hun er jaloux, det er en grim ting. I det halve år, hun har været her, har jeg ganske vist bemærket nogle små fejl; men at mishandle hunden, det er virkelig for meget."

Da Pauline dagen efter traf på Mathieu, slog hun skælvende armene om ham og kyssede ham på snuden i en strøm af tårer, så man befrygtede, at krisen skulle komme igen. Men hun kunne ikke aflægge denne fejl, sommetider kom hele hendes indre i oprør og alt blodet i hendes årer fo'r hende til hovedet. Disse anlæg for jalousi skulle hun havde arvet fra en eller anden fjern formoder, for hendes forældre, hvis levende billede hun ellers var, havde haft det meste rolige temperament. Da hun jo var meget klog af sin alder, erklærede hun selv, at hun gjorde alt, hvad hun kunne for at kæmpe mod disse anfald, men at hun ikke mægtede at beherske sig. Bagefter var hun flov over det, som over en eller anden skavank, man generer sig for.

"Jeg holder så meget af Dem, hvorfor holder De af en anden?" spurgte hun og gemte sit ansigt ved tantens barm, da denne skændte mildt på hende.

Men trods alle sine anstrengelser led Pauline meget ved Louises tilstedeværelse. Lige fra det øjeblik, da man havde fortalt, at hun skulle komme, havde hun ventet på hende med en urolig nysgerrighed, og nu talte hun utålmodigt dagene til hendes afrejse. Louise imponerede hende for resten, hun var velklædt, førte sig som en voksen og velopdragen ung pige og lagde denne indsmigrende venlighed for dagen, man finder hos et barn, der ikke er vant til mange kærtegn derhjemme; men når Lazare var til stede, var det netop denne ynde, dette trylleri

hos en lille kvinde, der irriterede og ophidsede Pauline. Den unge mand gav imidlertid Pauline fortrinnet; han gjorde nar ad Louise, sagde, at hendes hovne miner ærgrede ham, talte om at lade hende spille dam alene, mens de gik fra hende og morede sig af hjertens lyst andetsteds. Deres voldsomme lege ophørte imidlertid, man så i billedbøger eller promenerede afmålt og adstadigt på stranden. Disse to uger var fuldstændig spildt.

En morgen erklærede Lazare, at han ville rejse fem dage før planlagt. Han skulle bruge nogle dage til at komme i orden i Paris, og han havde aftalt at mødes der med en af sine gamle kammerater fra Caen. Og Pauline, som i en hel måned havde været fortvivlet ved tanken om, at han skulle rejse, støttede ivrigt sin fætters nye beslutning og hjalp med glad foretagsomhed sin tante med at pakke hans kuffert. Men da gamle Malivoire havde hentet Lazare i sin gamle vogn, lukkede hun sig inde i sit værelse og græd længe. Om aftenen viste hun sig meget venlig over for Louise, og de otte sidste dage, denne tilbragte i Bonneville, var overordentlig behagelige. Da faderens tjener kom og hentede hende – hr. Thibaudier lod hilse og sagde at han ikke kunne løsrive sig fra sine forretninger – kastede de to veninder sig i hinandens arme og svor hinanden evigt venskab.

Et år gik langsommeligt hen. Fru Chanteau havde skiftet mening: i stedet for at sende Pauline på kostskole, beholdt hun hende hjemme; det var hovedsagelig Chanteau, der havde fået hende overtalt, for han kunne ikke undvære barnet; men denne egennyttige bevæggrund vedkendte hun sig ikke, hun talte om at tage sig af den lilles undervisning og blev som ung på ny ved tanken om igen at beskæftige sig som guvernante. På

kostskolen kunne små piger jo få anstødelige sager at høre, hun ville bevare sin elev fuldstændig uskyldig. På Lazares boghylde fandt man en grammatik, en regnebog, en læsebog i historie, ja oven i købet en mytologi i sammendrag; og fru Chanteau greb atter ferlen, én lang lektion om dagen: diktatskrivning, regning, udenadslære. Fætterens store værelse var forvandlet til skolestue, Pauline måtte igen i gang med klaveret, foruden at tanten gav hende strenge regler for hendes holdning for at få bugt med hendes drengeagtige måde at føre sig på; for resten var hun lydig og lærenem, hun studerede gerne, selv når emnet for hendes studier egentlig ikke morede hende. En eneste bog kedede hende dog umådeligt: katekismussen. Hun havde endnu ikke forstået, hvorfor hendes tante hver søndag gjorde sig det besvær at tage hende med til messe. Hvad skulle det gøre godt for? I Paris havde hun aldrig behøvet at gå i Saint-Eustache, som ellers lå tæt ved deres hus. Hun havde meget svært ved at få betydningen af lignelser ind i sit hoved, og hendes tante måtte derfor forklare hende, at et velopdragent pigebarn på landet ikke kunne tillade sig at være et dårligt eksempel, og måtte vise sig artig over for sognepræsten. Selv havde hun aldrig haft andet end en vanemæssig religion, som var en del af en god opdragelse, ligesom holdningen.

Havet med sin ebbe og flod rullede imidlertid to gange daglig sine evige bølger ind mod stranden ved Bonneville, og Pauline voksede op med dets uendelige vidder for øjnene. Hun legede ikke mere, for hun havde ingen legekammerat. Når hun havde løbet omkring på terrassen med Mathieu eller spadseret i køkkenhave med Minouche på skulderen, var det hendes eneste adspredelse at se på det altid livlige hav, som var sorteblåt i

decembermørket og glimtede lysegrønt som moiré i de første solskinsdage i maj. Det blev for øvrigt et godt år; den lykke, hendes tilstedeværelse syntes at have bragt med sig for familien, gav sig blandt andet udtryk i en uventet udbetaling af 5.000 francs, som Davoine sendte til Chanteaus for at undgå det brud, de truede ham med. Tanten tog samvittighedsfuldt hver tredje måned til Caen og hævede Paulines renter, trak barnets personlige udgifter og det af familierådet bevilgede plejebeløb fra, købte derefter ny værdipapirer for det, der var tilbage, og når hun kom tilbage, ville hun have, at den lille skulle følge med hende op på hendes værelse, hvor hun åbnede den særlige skrivebordsskuffe og sagde:

"Som du ser, lægger jeg dem sammen med de andre – bunken vokser. Vær ikke bange, en gang får du selv det hele, der kommer ikke til at mangle en centime."

I august kom Lazare pludselig en smuk morgen hjem og forkyndte den nyhed, at der var gået ham ganske glimrende ved dette års eksamen. Han skulle ikke være kommet hjem før en uge senere, men han havde villet overraske sin moder. Der blev stor glæde. I de breve, han skrev hjem hver fjortende dag, lod han til at være dybt interesseret i medicinen. Da han kom hjem, forekom han dem fuldstændig forandret, talte aldrig om musik og kedede dem med sine evindelige historier om lærerne og sine videnskabelige foredrag om alt muligt: de retter der blev serveret eller vinden, der blæste. Han havde nu fået en ny mani, han havde med liv og sjæl kastet sig over den idé, at han ville være et medicinsk geni, hvis lysende karriere skulle slå verden med forbløffelse.

Pauline, der havde kastet sig om halsen på ham som et barn, der endnu ikke havde lært at skjule sine følelser, blev ganske overrasket over at se ham så forandret. Det gjorde hende næsten ondt, at han aldrig mere talte om musik, bare lidt, for morskabens skyld. Kunne man virkelig holde op med at elske noget, som man engang havde elsket rigtig inderligt? Da hun spurgte ham om hans symfoni, begyndte han at spøge med den og sagde, at det var helt slut med de dumheder, og hun blev helt bedrøvet. Desuden så hun, at han generede sig for hende, og af og til lo han så ubehageligt; han havde de sidste ti måneder levet et liv, som man ikke kan fortælle om til små piger, og det var tydeligt at se i hans blikke og bevægelser. Han havde selv pakket sin kuffert ud for at gemme sine bøger, romaner og videnskabelige værker fulde af billeder. Han svingede hende ikke mere rundt som en snurretop og somme tider blev han forlegen, når hun absolut ville ind på hans værelse og slå sig ned. Imidlertid var hun ikke blevet meget større, hun så ham lige i ansigtet med sine barnlige, ubevidste blikke, og efter otte dage begyndte de igen deres gamle liv som kammerater. Den stærke havluft vaskede ham ren for Quartier Latins dunster, han blev igen barn når han var sammen med dette friske, lykkelige barn. Alting blev som før, alting begyndte på ny igen, legene om det store bord, de vilde jagter i selskab med Mathieu og Minouche i køkkenhaven, og turene til deres lille bugt og badningen i solskinnet. Det år havde Louise været i Bonneville allerede i maj og tilbragte ferien hos andre bekendte i omegnen af Rouen. To guddommelige måneder gik, hvor ikke en eneste lille uoverensstemmelse forstyrrede deres venskab.

Da Lazare i oktober pakkede sin kuffert, så Pauline på, hvordan han pakkede bøgerne ned, som han havde haft med hjem, men som havde stået låst inde i skabet, uden at han havde så meget som tænkt på at åbne en eneste af dem.

"Du tager dem altså med dig igen?" spurgte hun i et sørgmodigt tonefald.

"Naturligvis," svarede han. "Det er til mine studier – åh, hvor jeg nu skal arbejde!"

Så blev der atter dødstille i det lille hus, den ene dag fulgte ensformigt den anden til takten fra oceanets bølgeslag. Men det år indtraf der en betydningsfuld begivenhed i Paulines liv. Hun var for første gang til skrifte i juni måned, i en alder af tolv og et halvt år. Religionen havde lidt efter lidt bemægtiget sig hende, en alvorlig religion, langt højere end den katekismus, hun stadig kun rablede af sig uden at forstå noget af det. I sin unge, tænkende hjerne havde hun endelig skabt sig et billede af Gud, hun forestillede sig ham som en mægtig, vis hersker, der styrer alting på Jorden således at retfærdigheden råder; og denne enkle forestilling var tilstrækkelig til, at hun kunne komme overens med fader Horteur. Denne, som var en bondesøn med en hård pandebrask, hvorigennem kun religionens bogstav havde formået at trænge, var kommet dertil, at han lod sig nøje med de ydre andagtsøvelser, når blot disse blev forrettet i god orden. Han tænkte kun på sin egen sjæls frelse; hvad hans sognebørn angik, var det deres egen fejl, hvis de blev evigt fordømte; han havde i femten år forsøgt at skræmme dem uden held, han krævede nu kun af dem, at de havde den høflighed at besøge kirken ved de store højtider. Hele Bonneville strømmede så derhen, det var et levn af religiøs vane, trods det sædernes

forfald, der rådede i byen. Præsten kaldte sin egen ligegyldighed for tolerance. Han kom hver lørdag og spillede dam med Chanteau, skønt denne, der undskyldte sig med sig gigt, aldrig satte sin fod i kirken. Fru Chanteau fyldestgjorde i hans sted den nødvendige konvenienspligt og overværede regelmæssigt gudstjenesterne i selskab med Pauline. Det var sognepræstens store simpelhed, der efterhånden indtog barnet. I Paris havde man i hendes nærvær talt med foragt om præsterne, disse hyklere, under hvis sorte kjoler alskens forbrydelse skjulte sig. Men denne landlige præst ved havets rand forekom hende at være en virkelig hædersmand, med sine grove sko, sin solbrændte nakke og sin måde at tale og bevæge sig på som en fattig bonde. Én iagttagelse havde især gjort hende venligt stemt mod ham: Fader Horteur røg passioneret på en stor merskumspibe, men han havde dog visse skrupler ved det og skjulte sig længst væk i sin have, alene midt mellem salaten; og denne pibe, som han forlegent gemte væk, når nogen kom og overraskede ham, rørte den lille meget, skønt hun ikke vidste hvorfor.

Hun modtog sin første nadver med et alvorligt udtryk, sammen med to andre piger og en dreng fra byen. Sognepræsten, der denne dag spiste til middag hos Chanteaus, erklærede, at han aldrig i Bonneville havde haft nogen elev, der var gået til alters med en sådan værdighed.

Dette år blev mindre godt end det forrige, for den stigning i tømmerpriserne, som Davoine længe havde ventet, blev der ikke noget af, og der kom dårlige nyheder fra Caen: man forsikrede, at han var nødt til at sælge med tab, og at han uundgåeligt gik en katastrofe i møde. Man måtte leve højst

tarveligt, for deres 3.000 francs i renter rakte kun lige til at bestride de nødvendigste leveomkostninger, og endda kun ved iagttagelse af den allerstrengeste sparsommelighed.

Fru Chanteaus store sorg var Lazare, hvis breve hun beholdt for sig selv. Han lod til at leve et sløsagtigt liv, han plagede hende med uophørlige krav om penge. Da hun i juli tog til byen for at hente Paulines renter, kom hun farende ind til Davoine; 2.000 francs, som han allerede havde udbetalt, havde hun sendt til den unge mand, og det lykkedes hende at aftvinge ham yderligere 1.000 francs, som hun omgående sendte samme vej. Lazare skrev til hende, at han ikke kunne komme hjem, hvis han ikke fik betalt sin gæld.

En hel uge ventede man på ham. Hver morgen kom der et brev, hvori han udskød sin afrejse til den følgende dag. Hans moder og Pauline tog til Verchemont for at møde ham. Man omfavnede hinanden midt på landevejen, man gik hjem i vejstøvet, fulgt af den tomme vogn med vadsækken. Men dette indtog *en famille* var mindre glædeligt end den overraskelse, han havde beredt ved sin ankomst året før. Han var blevet dumpet til eksamen, han var forbitret på lærerne og gjorde hele aftenen udfald mod dem og kaldte dem æsler, og sagde, at han havde fået nok af deres dumhed. Dagen efter smed han i overværelse af Pauline sine bøger op på en hylde i skabet og erklærede, at der kunne de ligge, til de rådnede op. Denne så hurtigt opståede modvilje overraskede hende i høj grad, hun hørte ham gøre nar ad medicinen i et skarpt tonefald, og påstå, at den ikke kunne helbrede så meget som en almindelig snue; og en dag, da hun med ungdommelig iver forsvarede videnskaben, gjorde han så ubarmhjertigt nar ad hendes entusiasme, der kun

stammede fra uvidenhed, at hun rødmede helt op til hårrødderne. For resten underkastede han sig alt dette og ville blive læge, lige så gerne dette humbug som så meget andet; alting var i bund og grund lige kedsommeligt. Hun blev vred over disse nye ideer, han havde taget med sig hjem. Hvor havde han fået dem fra? Sikkert fra nogle dårlige bøger; men hun turde ikke diskutere med ham, for hun følte sig generet af sin absolutte uvidenhed og følte sig ilde til mode, når fætteren hånlo og lod som om han ikke kunne fortælle hende alting. Således gik ferien hen med uophørlige skænderier. Han lod nu til at kede sig ved deres spadsereture, han syntes, at havet var ulideligt, det lignede jo hele tiden sig selv; han var imidlertid begyndt at skrive vers for at slå tiden ihjel, og han skrev de mest kunstfærdigt rimede sonetter til havet. Han ville ikke bade, han havde opdaget, at kolde bade ikke var sundt for ham, for selv om han vægrede sig ved at tilkende medicinen nogen som helst betydning, udtalte han dog de mest bestemte medicinske meninger, han dømte folk fra livet eller reddede de syge med et eneste ord. Da Louise skulle komme hen mod midten af september, erklærede han pludselig at ville vende tilbage til Paris under påskud af at måtte forberede sig til sin eksamen: de to småtøser ville naturligvis kede ham til døde, så han kunne lige så godt genoptage sit studenterliv en måned før. Pauline var blevet stadig mere mild og sagtmodig, jo mere han plagede hende. Når han viste sig uvenlig, når han lod til at nyde at gøre hende fortvivlet, så hun på ham med det samme ømme og glade blik, hvormed hun plejede at berolige Chanteau, når hans anfald var værst. Hun anså sin fætter for at være syg, han så jo på livet med samme øjne som en gammel mand.

Dagen før afrejsen viste Lazare sig så fornøjet ved at skulle forlade Bonneville, at Pauline brast i gråd.

"Du holder ikke af mig mere!"

"Hvor er du dum! Skal jeg måske ikke passe mine studier? Sådan en stor pige burde skamme sig ved at flæbe på den måde!"

Hun var allerede rolig igen, hun smilede.

"Arbejd nu flittigt i år, så du kan komme glad tilbage."

"Åh, det er ikke nødvendigt at arbejde så meget. Denne eksamen er bare en stor dumhed! At jeg ikke bestod, kom sig af, at jeg var ligeglad med at ville det. Men skal jeg vel tage den eksamen, siden jeg ikke er rig nok til at kunne leve henslængt med armene over kors – det er ellers det eneste fornuftige, et mandfolk kan tage sig til."

Da Louise i oktober var vendt tilbage til Caen, begyndte Pauline igen sin undervisning hos tanten. Det tredje års kursus skulle omfatte den franske historie i fortættet form og en mytologi for unge piger, der var egnet til at anskueliggøre malerierne i museerne for dem. Men pigen, som de to foregående år havde været så lærevillig, lod nu til at være blevet enfoldig: somme tider, mens hun læste lektier, faldt hun i søvn, og blodet steg hende hurtigt til hovedet, så at hun blev purpurrød i hele ansigtet. Et anfald af hidsighed mod Véronique, hvem hun, efter hvad hun sagde, slet ikke holdt af, holdt hende i to hele dage i sengen. Desuden skete der forandringer med hende, som gjorde hende forvirret, den langsomme udvikling af hendes legeme, rundinger der smertede hende, dunkle skygger, små dun, der voksede frem på de meste skjulte og pinlige steder. Når hun om aftenen gik til

sengs, betragtede hun sig selv forskende med et stjålent blik, og følte derved et ubehag, en forvirring, der fik hende til straks at puste lyset ud. Hendes stemme fik en underlig klang, som hun fandt grim, hun var forbavset og misfornøjet med sig selv, hun tilbragte sine dage i en nervøs venten, hun håbede … hun vidste ikke på hvad, og vovede ikke at tale med nogen om disse ting.

Hen imod jul begyndte Paulines tilstand at forurolig fru Chanteau. Den unge pige klagede over heftige smerter i underlivet, en følelse af nedtrykthed havde bemægtiget sig hende, hun fik feberanfald. Da doktor Cazenove, som var blevet hendes gode ven, havde stillet hende nogle spørgsmål, trak han hendes tante til side og gav hende det råd, at hun skulle forklare sin niece forskellige ting om livet. Det var alt sammen blot en følge af kønsmodenhedens stigende flod; og han sagde, at han havde set unge piger, der blev slået af rædsel, ja ligefrem blev syge ved at se denne katastrofale blodstrøm. Tanten undslog sig til at begynde med, hun fandt det overdrevent; desuden var denne form for fortrolighed hende imod: Hendes opdragelsessystem gik ud på at holde barnet i fuldstændig uvidenhed og undgå pinlige emner, hvis de ikke ligefrem trængte sig på. Da lægen imidlertid trængte ind på hende, lovede hun at tale med Pauline, men gjorde intet ved det, udskød det den ene dag efter den anden. Pigen var jo dog ikke ligefrem bange, og for resten var der jo så mange andre, der klarede sig uden at få sig disse ting forklaret. Der ville sikkert blive tid nok til at fortælle hende, at således var tingene nu en gang indrettet, uden at skulle indlade sig på pinlige spørgsmål og forklaringer.

En morgen hørte fru Chanteau, idet hun forlod sit soveværelse, en jamrende klagen fra Paulines værelse, og hun gik foruroliget derind. Pigen sad midt i sin seng, havde trukket tæppet til side og skreg uafbrudt, helt hvid i ansigtet af rædsel. Hun sad med spredte ben, så man så hendes blodplettede skød, ramt af en voldsom bestyrtelse, der havde bortrevet hele hendes sædvanlige tapperhed, og stirrede på det, der var flydt ud af hende.

"Oh, tante! tante!"

Fru Chanteau forstod øjeblikkelig.

"Det er ingenting, min ven. Vær blot rolig!"

Men Pauline, der var helt stiv, hørte hende ikke.

"Oh, tante! Jeg mærkede, at jeg var våd, og se nu … det er blod! Sengetøjet er fuldt af blod!"

Hendes stemme svigtede hende, hun troede, at hendes årer ville tømmes i denne røde strøm. Hendes fætters skrig drog nu også over hendes læber, dette skrig, hvis håbløshed overfor en frygtelig, grænseløs Himmel hun ikke havde forstået.

"Alt er forbi, jeg vil dø."

Bestyrtet søgte hendes tante efter nogle passende ord, en løgn, som kunne berolige pigen, uden at det behøvede at komme til forklaringer.

"Så, så, gør dig blot ingen bekymringer … ville jeg måske ikke vise mig langt mere urolig, hvis du var i virkelig fare? … Jeg sværger, det er noget, der sker for alle kvinder … ligesom næseblod …"

"Nej, nej, det siger du kun for at berolige mig … jeg dør, jeg dør!"

Det var for sent. Da doktor Cazenove kom, frygtede han for en hjernefeber. Fru Chanteau havde lagt Pauline i seng igen og sagde til hende, at hun burde skamme sig, at være så bange. Der gik nogle dage. Pauline kom overraskende hurtigt over krisen og havde nu kun nye, forvirrende ting i tankerne, gemte dybt i sit inderste på et spørgsmål, som hun måtte søge svaret på.

I de følgende uger lod Pauline til med mere interesse at hengive sig til studiet af mytologien. Hun sad stadig oppe i Lazares store værelse, som var hendes læseværelse; ved hvert måltid måtte man kalde højt på hende, og hun kom ned med et fraværende udtryk, nærmest som om hun halvsov. Men oppe i værelset lå mytologien urørt på bordet, det var de efterladte medicinske bøger i skabet, hun brugte hele dagen på. Lazare havde i sin første begejstring købt en mængde bøger, som han ikke umiddelbart havde brug for, som Longets *Lærebog i Fysiologi* og Cruvelhiers *Beskrivende Anatomi*, og som var blevet ladt tilbage, mens han havde taget dem med igen, han arbejdede med. Hun tog dem frem, så snart tanten vendte ryggen til, satte dem på plads igen ved den ringeste lyd, ikke som en skyldbevidst, nysgerrige pige, men som en flittigt arbejdende elev, hvis videbegærlighed havde vakt forældrenes modstand. I begyndelse havde hun ikke forstået noget af det, blev skræmt af alle fagudtrykkene, som hun måtte slå op i en ordbog. Da hun efterhånden fandt ud af, at hun måtte gå metodisk til værks, arbejdede hun sig igennem den *Beskrivende Anatomi*, før hun fortsatte med *Lærebog i Anatomi*. Hun, dette fjortenårs barn, lærte sig på den måde – ligesom det havde været en almindelig skoleopgave – at forstå, hvad man ellers holdt hemmeligt for

unge piger indtil deres bryllupsnat. Hun bladrede rundt i billedtavlerne i *Beskrivende Anatomi*, disse storartede tavler af en så blodig realitet; dvælede ved hvert billede ved de forskellige organer, udforskede selv de hemmeligste, de, der var anledning til skam og blusel hos både mand og kvinde, men hun følte ingen blusel, hun var alvorlig, gik fra de organer, der skaber liv, til dem, der opretholder det. Hendes sunde livsopfattelse afholdt hende fra at falde hen i sanselige betragtninger over disse billeder; hun blev jo kun drevet af sin videbegærlighed og sin varme interesse for sine medmenneskers helbred – menneskelegemets vidunderlige opbygning fyldte hende med beundring, hun læste disse bøger med en nydelse og en passion, som hverken eventyrbøgerne eller Robinson nogensinde havde beredt hende. Hun fandt endog en *Håndbog i Patologi og medicinske Helbredelsesmetoder*, læste om alverdens forfærdelige sygdomme og deres behandling. Meget forstod hun ikke, hun opfattede kun de ting, hun havde brug for at vide for at hjælpe dem, som lider. Hendes hjerte flød over af deltagelse, hun drømte igen sin gamle drøm om at lære alting at kende for at kunne helbrede alt.

Nu vidste Pauline, hvorfor blodet i hendes forplantningsorganer var sprøjtet ud som en strøm af vin fra den frisktrampede drue. Dette opklarede mysterium stemte hende alvorligt overfor den livets flod, hun følte strømme i sig. Hun var forundret og harmfuld over tantens tavshed, over den fuldkomne uvidenhed, hvori hun var blevet hold. Hvorfor skjulte man sådanne ting, der forskrækkede hende så meget? Det var ikke rigtigt; der var jo ikke noget forkert i at vide det.

For resten skete der ikke noget i de næste to måneder. Så sagde fru Chanteau en dag:

"Hvis det sker igen i december, så husk blot, at du ikke behøver at blive forskrækket."

"Ja, det ved jeg nok, tante," sagde den unge pige roligt.

Hendes tante så forbavset på hende.

"Hvad ved du?"

Da rødmede Pauline ved tanken om at skulle lyve, at skjule, hvad hun havde læst. Enhver form for uærlighed var hende modbydelig, og hun besluttede at fortælle sin tante det hele. Da fru Chanteau åbnede bøgerne oppe på bordet og så billederne, stod hun som forstenet. Hun, der havde gjort sig så megen umage for at skjule alt dette! Lazare burde virkelig have låst sådanne afskyelige bøger inde. Og nu underkastede hun delinkventen et langvarigt forhør med mange omskrivninger og underforståede meninger i en uendelighed. Men Paulines uskyldige åbenhed gjorde hende ganske ør i hovedet. Alt dette var jo naturlige ting, hvad kunne der vel være af ondt i det? Hendes ønske om at sætte sig ind i disse sager var ikke noget skjul for en syndig nysgerrighed. Hun havde på den samme hylde fundet romaner, som hun havde smidt fra sig, så snart hun havde læst et par sider, så kedelige havde de forekommet hende, og desuden var de fulde af udtryk, hun ikke forstod. Fru Chanteau, som var blevet mere og mere forbløffet, men dog alligevel følte sig roligere, nøjedes med at låse skabet og gemme nøglen. Men otte dage efter lå nøglen igen fremme. Og Pauline benyttede sig af det til – som en behagelig tidsfordriv – at læse kapitlet om nervøs overanstrengelse hvorved hun kom til at

tænke på sin fætter, og om behandling af gigt, med særligt hensyn til onklens lidelser.

For resten pålagde man ikke Pauline nogen tvang, trods fru Chanteaus strenghed. Husets få dyr havde oplyst hende om meget, som hun ikke fandt i bøgerne. Især Minouche havde vakt hendes interesse. Denne Minouche var et liderligt kvindebillede, hvilket blev frygtelig tydeligt fire gange om året. Hun, der ellers var så sart, som uophørligt slikkede sig og kun ugerne satte poterne uden for døren af frygt for at få smudsige poter, forsvandt pludselig i to eller tre dage. Så kunne man høre hende klage og rulle sig, man så i mørket øjnene fra samtlige katte i Bonneville lyse i mørket som lygter. Så kom hun hjem igen i en forfærdelig tilstand, slemt tilredt som en forløben tøs, med knuder og skidt i pelsen, som tog hende en uge at få ren igen. Derpå satte hun sig igen hen med en mine som en prinsesse, der keder sig, gned sig indsmigrende op ad alle og enhver og lod ikke til at bemærke, at hendes lille mave blev rundere. En skønne morgen fandt man hende så med et kuld nyfødte killinger. Véronique tog dem og smed dem i havet i en gammel sæk. Og Minouche, denne afskyelige moder, søgte end ikke efter dem, for hun var vant til at blive fri for dem på den måde, og mente, at dermed var hendes moderskab til ende. Hun slikkede sig igen som hun plejede, spandt og teede sig fornem, indtil hun igen en nat lod sin bug fylde på ny. Mathieu var en bedre fader for disse unger, som han ikke havde nogen andel i, for han fulgte klynkende efter Véronique; han elskede at slikke sådanne små væsener.

"Oh, tante, denne gang må vi dog lade hende beholde dem!" sagde Pauline hver gang, der kom et nyt kuld, både opbragt og

forbavset over kattens kærlighedsaffærer.

Men så blev Véronique ærgerlig.

"Det kunne være kønt! Så ville hun slæbe dem med rundt over alt! – Og for øvrigt ligger det ikke for hende. Hun vil have alle fornøjelserne, men ikke besværet."

Der lå i Pauline en varm kærlighed til alt liv; den forøgedes for hver dag og gjorde hende til "en moder for alle dyr", som hendes tante sagde. Alt, hvad der levede, alt hvad der led, fyldte hende med en ømhed, som gav sig udtryk i tusind omsorger og kærtegn. Hun havde glemt Paris, hun syntes, hun var vokset op her, i denne magre jord, i den friske havluft. På mindre end et år havde barnet udviklet sig til en kraftigt bygget ung pige med stærke hofter og et fuldt bryst. Og hun var ikke mere foruroliget over denne blomstrende udvikling: Ubehaget ved hendes legeme, der svulmede af livskraft, den ængstelige bestyrtelse over den stadig fyldigere barm og de mørke, fine dun på hendes glinsende, brune hud. Tvært imod følte hun sig glad og stolt over at vokse og modnes i solskinnet. Fra morgen til aften fyldte hun huset med sin klingende stemme, hvis nye alttoner hun nu fandt smukke, og når hendes blik hver aften, før hun gik til sengs, gled hen over brysternes blomstrende runding, ned til den sorte skygge, der bredte sig på hendes rødmende underliv, smilede hun, trak vejret dybt ind og mærkede sin egen vellugt, duften af en kvinde. D et var livet selv, hun villigt modtog, livet, som hun uden modstand eller ængstelse elskede og hilste med en sundhedens triumfhymne.

Det år kom der ikke noget ordentligt brev fra Lazare i hele seks måneder. Kun en kort billet i ny og næ til at dæmpe familiens uro. Så kom der pludselig en ligefrem styrtregn af

breve til moderen. I november var han igen blevet dumpet, han følte en stadig stærkere modvilje mod de medicinske studier, som handlede om alt for sørgelige emner, påstod han, og han havde nu fået sig en ny mani, kemien. Han havde tilfældigvis gjort bekendtskab med den berømte Herbelin, hvis videnskabelige opdagelser dengang vakte en vældig opmærksomhed, og han havde fået ansættelse ved dennes laboratorium, uden dog at indrømme, at han opgav medicinen. Men snart var hans brev fulde af et forslag, som i begyndelsen kun ytredes ganske varsomt, men så efterhånden med større og større begejstring. Det gjaldt om at gøre havalgerne udbyttegivende, en spekulation, som ville komme til at indbringe millioner, takket være de metoder og nye kemikalier, som den berømte Herbelin havde opdaget. Lazare remsede sine glimrende udsigter op: hjælpen fra den store kemiker, den lette måde, hvorpå man kunne skaffe sig råmaterialet, det lidet omkostningskrævende fabriksanlæg. Endelig udtalte han sit ønske om ikke at blive læge; han spøgte og påstod, at han hellere ville sælge lægemidler til de syge end selv at tage livet af dem. Han afsluttede alle sine breve med forestillinger om en hurtigt erhvervet rigdom og lovede samtidig, at han aldrig ville skilles fra sin familie igen, men anlægge sin fabrik i nærheden af Bonneville.

Der gik mange måneder, Lazare var ikke kommet hjem på ferie. Hele vinteren redegjorde han i vidtløftige vendinger for sit forslag i lange breve, som fru Chanteau læste højt om aftenen, når de havde spist. En aften i maj fandt der en stor rådslagning sted, for han havde forlangt et bestemt svar. Véronique gik til og fra, tog tallerkenerne ud og lagde dugen på.

"Han er et levende billede af sin farfar, fuld af ideer og planer," erklærede moderen, idet hun kastede et blik i retning af den tidligere tømrers mesterstykke, som endnu til stadighed irriterede hende, som det stod der på kaminen.

"Ja, mig ligner han i hvert fald ikke, jeg lider af en virkelig afsky for enhver forandring!" mumlede Chanteau, som for nylig havde overstået et anfald og nu lå udstrakt i sin lænestol. "Men du er da heller ikke ligefrem noget meget roligt gemyt, kæreste!"

Hun trak på skuldrene, som om hun ville sige, at hendes virkelyst var styret af logik. Så fortsatte hun langsomt:

"Nå, hvad er der at gøre? Vi må vel skrive til ham, at han må gøre, som han vil. Jeg havde gerne set, at han var blevet embedsmand … allerede læge var betænkeligt, og nu vil han være apoteker – nå ja, bare han kommer hjem og tjener mange penge, så er det vel altid noget."

Til sidst var det tanken om pengene, der bestemte hende. I sin forgudende kærlighed til sønnen havde hun opstillet en ny fremtidsplan: hun forestillede sig ham meget rig, ejer af et hus i Caen, måske endda deputeret. Chanteau mente ingenting, han tænkte kun på sin gigt og overlod hustruen at passe familiens højere interesser. Hvad Pauline angik, var hun virkelig overrasket og tavst misfornøjet over fætterens flygtighed, men hun mente dog, at man burde lade ham komme hjem og forsøge sig med den store forretning.

"Så kan vi da i det mindste bo her sammen," sagde hun.

"Og med den smukke levevis, hr. Lazare fører i Paris," tillod Véronique sig at bemærke, "er det nok bedre, hvis han passer sin mave lidt herhjemme hos os."

Fru Chanteau nikkede bifaldende. Hun tog på ny brevet op, som hun havde fået samme morgen.

"Vent lidt, han siger også noget om den økonomiske side af hans plan."

Hun oplæste dette afsnit i brevet, og kommenterede det undervejs. Der skulle bruges 60.000 francs for at starte den lille fabrik. Lazare havde i Paris mødt en af sine tidligere kammerater fra Caen, den tykke Boutigny, som var gået ud af skolen i fjerde klasse og nu var rejsende i vin. Boutigny, som var henrykt over planen, tilbød at sætte 30.000 francs ind; han ville være en ypperlig kompagnon, en økonomiforvalter, hvis praktiske evner var en sikkerhed for planens gennemførelse. 30.000 francs måtte man altså låne, for Lazare ville være eneejer af den anden halvdel.

"Som I har hørt," vedblev fru Chanteau, "beder han om, at jeg i hans navn skal henvende mig til Thibaudier. Det er en god idé, Thibaudier vil straks låne ham pengene. Jeg vil netop tage ind og hente Louise herud en uges tid, hun er lidt klejn – så kunne jeg ved samme lejlighed tale med hendes fader."

Pauline fik et uroligt udtryk i øjnene, og hun kneb krampagtigt læberne sammen. Véronique, som stod på den anden side af bordet og tørrede en tekop af, så på hende.

"Jeg havde ganske vist tænkt mig noget andet," vedblev tanten, "men eftersom man jo altid løber en vis risiko ved industrielle foretagender, havde jeg sat mig for ikke at sige noget om det."

Hun vendte sig mod den unge pige.

"Ja, min lille ven, jeg havde jo tænkt mig, at du skulle låne din fætter disse 30.000 francs. Du ville aldrig kunne anbringe dine

penge bedre, du ville måske kunne få 25 procent på dem, for din fætter ville have givet dig en andel af fortjenesten; og det skærer mig i hjertet at skulle se hele denne formue gå i en andens lomme. Men jeg vil ikke have, at du skal risikere din formue. Betroet gods er helligt, dine penge ligger deroppe, og jeg vil give dem urørte fra mig."

Pauline hørte på hende, blegere end sædvanlig, hun udkæmpede en indre strid. Hun havde arvelige anlæg for gerrighed, Quenu og Lisa havde jo altid set begærligt på, hvordan kobbermønterne samlede sig til bunke i skuffen, og hun var blevet opdraget i charcuteriudsalget til at respektere pengene og frygte at mangle dem; i dybet af hendes hjerte vågnede nu en følelse, som hidtil havde været hende fremmed, og som hun skammede sig over. Hendes tante havde desuden så ofte vist hende den skrivebordsskuffe, hvori hendes arv blev opbevaret, at tanken om at skulle se det hele smelte bort mellem fætterens sløsede fingre næsten gjorde hende vred. Men det plagede hende samtidig ubeskriveligt, når hun tanken forestillede sig Louise række den unge mand en vældig pose penge.

"Selv om du ville, så vil jeg ikke have det," fortsatte fru Chanteau. "Det er jo en samvittighedssag for os, ikke sandt min ven?"

"Vi kan ikke passe nok på hendes penge," svarede Chanteau, som gav et skrig fra sig, da han søgte at løfte benet. "Hvis det gik dårligt, ville vi blive stillet til ansvar … nej, nej, Thibaudier skal helst låne os det, der skal bruges."

Men nu vågnede Paulines hjerte, og hun fik taleevnen igen.

"Gør mig ikke den sorg, det er mig, der skal låne pengene til Lazare! Er han ikke min broder? Det ville være lavsindet af mig at nægte ham disse penge. Hvordan kan I tro det? Giv ham pengene, tante, giv ham det hele."

Tårerne stod hende i øjnene ved den anstrengelse, hun måtte gøre for at få bugt med sig selv; og hun smilede, forlegen over at have tøvet, men stadig plaget af en hemmelig modvilje, som gjorde hende fortvivlet. For resten måtte hun nu udkæmpe en dyst med hans forældre, som blev ved at tale om foretagendets mere betænkelige sider. De lagde ved denne lejlighed en ulastelig modstand for dagen.

"Kom og lad mig omfavne dig," sagde endelig hendes tante med tårer i øjnene. "Du er en god lille pige. Lazare vil låne dine penge, siden du tager det så alvorligt."

"Nå, og kysser du ikke mig?" spurgte onklen.

Man græd, man kyssede hinanden bordet rundt. Mens Véronique serverede teen og Pauline råbte efter Mathieu, der skældte ud ude i gården, tilføjede fru Chanteau, idet hun tørrede øjnene:

"Det er en stor trøst for os at vide, at hun har sådan et godt hjerte."

"Hm –" brummede pigen, "bare for at være sikker på, at den anden ikke skal komme til at give noget, gav hun gerne sit sidste stykke undertøj."

Otte dage senere, en lørdag, ankom Lazare til Bonneville. Doktor Cazenove, som var indbudt til middag, skulle tage den unge mand med det sidste stykke i sin chaise. Fader Horteur, som også var indbudt, kom først, og spillede dam med Chanteau, som sad i sin rekonvalescent-stol. Det sidste anfald

havde varet i tre måneder, aldrig havde han lidt så meget, men nu var han som i Paradis, selv om han led af en voldsom kløe i sine fødder: huden skallede af, men foden var næsten ikke mere opsvulmet. Da Véronique var ved at stege en and, snusede han ind, hver gang køkkendøren åbnede sig, for han var og blev en uforbederlig lækkermund, hvilket pådrog ham præstens milde bebrejdelser.

"De glemmer Deres spil, hr. Chanteau. Lyt til mit råd og behersk Dem ved middagsbordet. Kraftig føde er ikke godt for Dem i Deres nuværende tilstand."

Louise var ankommet aftenen i forvejen. Da Pauline hørte doktorens vogn, styrtede de begge ud i gården. Men Lazare lod kun til at se sin kusine, han var ganske forbløffet ved at se hende så udviklet.

"Ah, er det virkelig Pauline?"

"Ja vist er det mig!"

"Men hvad har du spist, siden du er vokset så hurtigt? Du er jo allerede giftefærdig."

Hun rødmede og smilede henrykt over, at han granskede hende så nøje. Da han sidst skiltes fra hende, havde hun været en skolepige i bomuldsbluse, og nu stod han over for en høj ung dame med bryst og hofter, koket indhyllet i en hvid forårskjole med røde prikker. Hun blev atter alvorlig og betragtede nu ham: hun syntes, han var blevet ældre, hans ryg var noget bøjet, hans latter ikke længere ungdommelig, og små nervøse trækninger jog over hans ansigt.

"Nuvel," vedblev han, "nu må man vel hilse dig på en ny måde – goddag, min kompagnon!"

Pauline rødmede endnu mere, dette ord gjorde hendes lykke fuldkommen. Efter at hendes fætter nu havde kysset hende, kunne han godt kysse Louise, hun var ikke skinsyg.

Middagen var overordentlig hyggelig. Skræmt af lægens trusler spiste Chanteau med måde. Fru Chanteau og præsten lagde glimrende planer for udviklingen af Bonneville, når havalge-foretagendet havde gjort hele egnen rig. Man gik først i seng klokken 11. Da Lazare og Pauline skiltes der oppe foran deres døre, spurgte den unge mand i en spøgende tone:

"Nå, siger man nu ikke godnat til hinanden, siden man er blevet stor?"

"Jo da!" råbte hun, idet hun kastede sig om hans hals og kyssede ham, lige så voldsomt, som dengang hun var lille.

3

To dage efter indtraf en stærkere ebbe en sædvanlig, så klipperne i dybet kom for en dag. Lazare, som altid ved starten af et nyt foretagende var meget ivrig, ville ikke vente, men begav sig afsted med bare fødder og en lærredsbluse over sin badedragt; og Pauline fulgte med, også hun i badedragt og med de grove sko, hun plejede at benytte sig af, når hun fiskede krabber.

Da de var en kilometer fra strandbredden, midt ude i algerne, der endnu var våde af det vigende tidevand, brød den unge mands entusiasme ud i lys lue ved synet af denne umådelige høst af havplanter, som de havde set hundrede gange før.

"Se! Se!" råbte han. "Så mange råvarer! Og ingen bruger dem, og der ser lige sådan ud på hundrede meters dybde."

Så benævnte han med glædesdrukken nøjagtighed de forskellige arter: det lysegrønne søgræs, som lignede fine hårtotter og dannede en uendelig række af vidtstrakte plæner, havsalat med dens brede, tynde, gennemsigtige blade, arter af blæretang i en sådan mængde, at klipperne var beklædt med dem som en art højtvoksende mos; og efterhånden som de kom længere ud, mødte de endnu andre algearter, endnu større og endnu mere mærkværdige at se på.

"Har jeg så ikke ret? Se dog, hvilke tabte rigdomme!" vedblev han. "Hvor menneskene dog er dumme! I Skotland er man i det mindste så fornuftige, at man spiser havsalat. Vi bruger søgræs som krøluld og pakker fisk ind i blæretang. Alt resten regner

man for værdiløst. Tænk, at videnskaben endnu ikke er kommet længere, end at man brænder hele vognlæs alger blot for at fremstille soda!"

Pauline, som stod i vand helt op til knæene, var henrykt over det friske saltvand. For resten var hun dybt interesseret i fætterens forklaringer.

"Du vil altså destillere alt dette?" spurgte hun.

Lazare morede sig meget over ordet "destillere".

"Javel, destillere, hvis du vil kalde det sådan. Men du vil få at se, at det er meget indviklet. Men husk, hvad jeg siger: man har lagt beslag på vegetationen der inde på land, træer, planter, som vi spiser eller bruger på anden vis; nuvel, erobringen af havets vegetation vil måske gøre os endnu rigere, når vi endelig en dag beslutter os for at forsøge den."

De kappedes om at indsamle prøver. De havde hele favnen fuld, de kom så langt ud, at de på hjemvejen gik i vand op til skuldrene. Og den unge mand vedblev med sine forklaringer, han gentog sin lærer Herbelins ord: Havet var et vældigt forråd af kemiske stoffer, algerne arbejdede i industriens tjeneste ved at koncentrere de salte i deres væv, som vandet, de lever i, kun indeholder i ringe mængder. Problemet var så at aftvinge disse alger deres brugbare bestanddele så billigt som muligt. Hvad der fyldte ham med entusiasme var hans håb om ikke at gå glip af et eneste nyttigt atom, takket være den afkølingsmetode, som den store Herbelin havde opfundet. Det var på den, de forventede store rigdomme beroede.

"Gud, hvor I ser ud!" råbte fru Chanteau, da de kom hjem.

"Det skal du ikke tage dig af," svarede Lazare glad, idet han kastede sin byrde af alger fra sig midt på terrassen, "se, vi

kommer hjem med penge."

Dagen efter fik en Verchemontbonde til opgave at bringe et helt vognlæs havplanter hjem, og studierne begyndte i det store værelse på anden sal. Pauline fik rang og værdighed som præparator. En hel måned var de i feberagtig virksomhed, værelset blev hastigt fyldt med tørrede planter, glas, hvori svømmede forgrenede alger, instrumenter af besynderlige former; et mikroskop fyldte et hjørne af bordet, klaveret var belemret med kogeapparater og retorter, og skabet var fyldt med specialværker og samlinger, som man uophørligt rådførte sig med. Eksperimenterne, som ganske vist foregik i det små, men med den mest minutiøse nøjagtighed, gav opmuntrende resultater. Afkølingsmetoden havde sit grundlag i den opdagelse, at visse legemer krystalliserer sig ved lave temperaturer, som er forskellig for hvert element; og det gjaldt nu blot om at frembringe og vedligeholde den pågældende temperatur, og således efterhånden aflejre hvert element for sig, adskilt fra de øvrige. Lazare brændte algerne i et hul, og behandlede derpå askeluden efter afkølingsmetoden i et køleapparat, hvis virkemåde baserede sig på ammoniakkens hurtige fordampning. Man måtte udføre denne proces i en større målestok og flytte den fra laboratoriet til en fabrik.

Den dag, da han fra luden havde isoleret hele fem forskellige bestanddele, genlød værelset af sejrsråb. Særlig lod der til at være en overraskende stor del af bromkalium. Dette moderne lægemiddel ville komme til at gå som varmt brød. Pauline, som i et anfald af sin gamle barnlige overgivenhed dansede rundt om bordet, styrtede ned ad trappen og kom farende ind i

spisestuen, hvor hendes onkel sad og læste i en avis, mens tanten broderede servietter.

"Så!" råbte hun, "nu kan I blive syge, så meget I lyster, vi kan snart give jer alt det bromkalium, I har brug for!"

Fru Chanteau, som i nogen tid havde lidt af nervesmerter, var netop af doktor Cazenove blevet ordineret bromkalium. Hun smilede og sagde:

"Har I da så meget, at det rækker til alle, for Gud og hvermand er jo syge for tiden?"

Den unge, kraftigt byggede pige, hvis glade ansigt blomstrede af sundhed, slog ud med armene ligesom for at udstrø sit lægemiddel mod alle verdenshjørner.

"Ja, ja, vi skal proppe hele verden fuld af bromkalium – færdig med alle nervelidelser!"

Efter at have undersøgt kysten og sammenlignet forskellige steder, besluttede Lazare at bygge sin fabrik ved den vig, de kaldte Skattebugten. Alle krav var opfyldt dér: stranden straktes sig fladt over en lang strækning og var ligesom brolagt med flade klippestykker, hvad der lettede indsamlingen af alger; der var mulighed for direkte fragt takket være Verchemontvejen; jorden var billig, råvarerne lige ved hånden, stedet lå passende centralt. Og Pauline spøgte med det navn, de før havde givet bugten på grund af dens fine, gyldne sand: de vidste jo dengang ikke, hvor meget ret, de havde, thi det var jo en virkelig skat, de nu skulle finde i havet. Det gik glimrende til at begynde med; de opkøbte til spotpris 20.000 kvadratmeter uopdyrket jord, og fik præfektens tilladelse efter kun to måneders venten. Arbejderne gik i gang. Boutigny var ankommet, en lille rødmosset, meget almindeligt udseende herre, omkring 30 år gammel, som

Chanteaus syntes meget dårligt om. Han havde nægtet at slå sig ned i Bonneville, for han påstod at have fundet et rart hus i Verchemont; og familiens kulde øgedes, da den fik at vide, at han var flyttet ind der sammen med en kvinde, et tvetydigt fruentimmer, som han havde medbragt fra Paris. Lazare trak på skuldrene, ærgerlig over disse landlige fordomme; hun var meget sød, denne blonde pige, og det måtte være en opofrende sjæl, siden hun var gået med til at begrave sig i dette gudsforladte land; for resten gjorde han ikke meget ud af det, for Paulines skyld. Det man forventede af Boutigny var, at han skulle organisere og overvåge arbejdet. Han viste sig særdeles effektiv; han var i stadig virksomhed, et sandt geni, hvor det gjaldt om at sætte noget i gang. Under hans opsyn skød murene i vejret med forbavsende hurtighed.

I fire måneder, så længe arbejderne gik på med at opføre bygningerne og stille apparaturet op, var Skatten, som man havde besluttet sig for at kalde fabrikken, målet for daglige spadsereture. Fru Chanteau gjorde ikke hver dag børnene selskab; Lazare og Pauline strejfede alene rundt ganske som tidligere. Kun Mathieu fulgte dem, men han blev snart træt, slæbte sine tunge poter efter sig, og så snart de nåede frem, lagde han sig med hængende tunge og åndede kort og stødvis som en blæsebælg. Han var også den eneste, som stadig badede, han gik ud i vandet, når man smed en pind derud, og tog den forsigtigt og klogt mellem tænderne, så han ikke fik saltvand i munden. Men ingen af hans følgesvende tænkte videre på denne leg, de havde hovederne fulde af forretninger. Ved hvert besøg skyndede Lazare på arbejderne; mens Pauline kom med praktiske bemærkninger, som ind imellem var meget

rammende. Han havde måttet bestille apparaterne i Caen efter tegninger, som han selv havde lavet, og der var kommet arbejdere og havde opstillet dem. Da Boutigny så den oprindelige plan svulme mere og mere op, begyndte han at blive urolig. Hvorfor havde man ikke til en begyndelse ladet sig nøje med de strengt nødvendige rum og de meste uundværlige maskiner – hvortil disse vidtløftige bygninger og vældige apparater? Havde det ikke været klogere så småt at udvide forretningen, når man med fuld sikkerhed kunne beregne proportionerne mellem fremstilling og salg? Lazare blev vred. Han så de store linjer, havde gerne villet opføre en monumental bygning, som ville dominere havet og stå mod den uendelige horisont som et vældigt udtryk for hans store tanke. Ved hvert besøg var han feberagtig fuld af håb: hvad skulle det gøre godt for at vende hver en sou, når man var sikker på at tjene en stor formue? Og hjemvejen var meget munter, man standsede i ny og næ for at vente på Mathieu, som ustandselig sakkede bagud. Pauline gemte sig pludselig bag en mur med Lazare, og begge morede sig som børn, da hunden, forskrækket over at være ladt alene, troede at være glemt og løb frem og tilbage i komisk fortvivlelse.

Hver aften blev de modtaget med det samme spørgsmål.

"Nå, går det fremad? Er I fornøjede?"

Og svaret var også hver gang det samme:

"Jo tak – men de bliver aldrig færdige."

Nu gik der nogle måneder hen i fuldstændig fortrolighed. Lazare beviste Pauline en varm hengivenhed, blandet med taknemmelighed for de penge, hun havde skudt ind i foretagendet. Efterhånden glemte han atter, at hun nu var en

kvinde; han levede sammen med hende som med en mandlig kammerat, en yngre broder, hvis fortræffelige egenskaber han for hver dag lærte i højere og højere grad at værdsætte. Hun var så forstandig, så energisk, så munter og venlig, at han til sidst måtte beundre hende, en hemmelig respekt, som han dog søgte at slå hen i spøg. Hun havde roligt omtalt for ham, at hun havde læst hans bøger, og i begyndelsen så han med en vis forlegen forbavselse på denne unge pige, der allerede vidste alt, men alligevel havde sådanne uskyldsrene øjne. Senere knyttedes deres fortrolighed kun endnu fastere sammen mellem dem, han vænnede sig til under deres fælles studer til at tale frit om hvad som helst, og med en videnskabelig nøgternhed; han benyttede altid det mest betegnende udtryk, som om der ikke fandtes andre. Hun tog selv alle mulige spørgsmål op, uden at lade sig lede af nogen anden bevæggrund end sit begær efter at lære og være ham til nytte. Men han måtte ofte le ad hende, for der var vældige huller i hendes uddannelse, og i hendes hoved trængte sig et kaos af den mest forskelligartede lærdom; dels tantens guvernanteideer, dels den mere præcise viden, hun havde skaffet sig fra de medicinske bøger. Når hun lod en eller anden naivitet undslippe sig, lo han så ubehersket, at hun blev vred: Havde det ikke været bedre, om han oplyste hende om hendes misforståelse i stedet for at le ad hende? Og som regel sluttede deres samtale så med en lektion, hvor han underviste hende som kemikeren underviser sin lærling, uden at tænke på konventionerne. Hun vidste for meget til, at hun ikke også skulle få resten at vide. Der foregik altså en ganske langsom assimilering i hende, hun læste hele tiden, hun sammenfattede efterhånden, hvad hun hørte og så, men viste sig samtidig

meget hensynsfuld over for fru Chanteau, hvis anstændighedsløgne hun vedblev at lytte til med et alvorligt udtryk. Kun når hun var sammen med Lazare i det store værelse, blev hun til en dreng, en præparator, som han kunne råbe til:

"Har du set denne rødalge? Den er enkeltkønnet."

"Ja, ja," svarede hun. "Mandlige organer i tykke bundter."

Alligevel påkom der hende en ubestemt forvirring. Når Lazare en gang imellem stødte broderligt til hende, tabte hun vejret i et par sekunder, og hendes hjerte bankede heftigt. Kvinden i hende, som disse ting forrådte, voksede i hendes kød og blod. En dag stødte han til hende med en albue, netop som vendte sig om. Hun skreg og fo'r med hånden til brystet. Hvad var der i vejen? Havde han gjort hende ondt? Men han havde jo næppe rørt hende! Og med en uvilkårlig bevægelse ville han trække hendes forklæde til side for at se efter. Hun veg tilbage, de stod forvirrede over for hinanden og smilede forlegent. En anden gang vægrede hun sig, under et af deres forsøg, ved at stikke hånden i noget koldt vand. Han blev forundret og ærgerlig: Hvorfor? Var det bare et lune, måske? Hvis hun ikke gad hjælpe ham, kunne hun jo lige så godt gå! Da han så, hun rødmede, forstod han og så forundret på hende. Denne lille pige, denne lillebroder, var altså virkelig en kvinde? Man kunne ikke røre hende, uden at hun klagede sig, man kunne ikke mere regne med hende hver dag, hele måneden ud. Ved hver ny lille begivenhed opstod der en forundring hos dem begge, ligesom en opdagelse, man ikke havde kunnet forudse, og som efterhånden opløste deres ungdommelige kammeratskab. Lazare lod til blot at blive ærgerlig over, at det nu ikke mere var

muligt at arbejde sammen, siden hun jo ikke var en mand og lod sig bringe ud af fatning af den mindste ting. Hvad Pauline angik, følte hun et vist ubehag, en ængstelse, der gemte et kosteligt trylleri i sig.

Fra dette øjeblik opstod der i den unge pige følelser, som hun ikke omtalte for nogen. Hun løj ikke, hun tav kun af en ængstelig stolthed – og også af skam. Ofte følte hun, at hun var lidende, at hun stod på randen af et udbrud af en svær sygdom, og gik om aftenen i seng, helt udbrændt af søvnløshed, overfaldet af et dumpt oprør af dette ubekendte, der havde grebet hende; om dagen var hun blot noget nedslået, og beklagede sig ikke, end ikke over for sin tante. Dertil kom frygtelige hedeture, nervøs ophidselse, uventede tanker, som hun rugede over, og især drømme, som gjorde hende vred på sig selv. Hendes bøger, den lidenskabeligt gennemstavede *Anatomi og Fysiologi*, havde bibragt hende en så stor legemlig jomfruelighed, at hun ved hvert udbrud lod sig falde tilbage til en barnlig uskyld. Så beroligede hun sig med forskellige argumenter: Hun var ikke noget særtilfælde, hun måtte være belavet på at se, hvordan denne for alle andre almindelige livsmekanisme udfoldede sig i hende selv. En aften efter middagen gjorde hun nogle betragtninger over drømmenes vanvid: Var det ikke dumt, at man sådan skulle ligge ganske forsvarsløs på ryggen, et bytte for sådanne forunderlige forestillinger? Og åbenbart havde man ikke mere nogen vilje i drømmene, men var fuldstændig prisgivet! Hendes fætter med hans pessimistiske livsanskuelser fandt, at drømme var en forstyrrelse af den fuldkomne lykke ved intetheden i søvnen, mens onklen opstillede forskelle mellem de rare drømme, som

han elskede og febermareridtene, som han hadede. Men hun blev så stædigt ved sit, at fru Chanteau til sidst forundret spurgte, hvad det da var, hun så om natten? Så stammede hun: "Intet … ingenting, noget tåbeligt tøjeri, sådanne ubestemte ting, som man ikke erindrer sig." Men hun løj stadig ikke, hendes drømme gik for sig i et tusmørke, hun strejfedes af ubestemte skikkelser, kvinden i hende vaktes til et sanseligt liv, uden dog at lade hende tydeligt erkende det. Hun så ingen, det kunne lige så godt være et kærtegn af vinden fra havet, der stod ind ad det åbne vindue i sommertiden.

Paulines hengivenhed for Lazare syntes at vokse for hver dag. Hun følte et behov for at ofre sig for ham, hun var behersket af den illusion, at han var den meste intelligente og bedst begavede af dem. Efterhånden forvandledes dette søsterlige venskab til kærlighed, med al den vågnende passions blide forvirring og klingende, dirrende latter. Han vedblev at betragte hende som en søster, mens hun derimod, i denne ensomhed, hvor hun aldrig traf nogen anden end ham, efterhånden skænkede ham sit hele hjerte. Eftersom de var sammen fra morgen til aften, syntes hun at leve af hans nærvær, hendes øjne søgte stadig hans, og hendes højeste ønske var at kunne være ham til nytte.

I denne tid forbavsedes fru Chanteau meget over Paulines fromhed. To gange så hun hende gå til skrifte; så lod der pludselig til at opstå et køligt forhold mellem den unge pige og fader Horteur; hun nægtede endog tre søndage i rad at gå til messe, og gik derefter med kun for ikke at gøre sin tante ked af det. Hun gav for resten ingen forklaring på dette; hun var sikkert blevet frastødt af præstens grove spørgsmål og

kommentarer. Med en moders fine tæft gættede fru Chanteau sig nu til Paulines voksende kærlighed. Men hun sagde intet, hun talte ikke engang med sin mand om det. Denne ubehagelige sag overraskede hende, for et kærlighedsforhold, endsige et giftermål havde ikke før indgået i hendes planer. Ligesom Lazare var hun blevet ved at behandle sin myndling som en lille pige; og hun ville tænke over sagen, hun satte sig for at holde øje med dem, men det skete ikke, for i bund og grund var hun fuldstændig ligeglad med alt, der ikke umiddelbart berørte sønnens fornøjelse og velbefindende.

De varme augustdage var nu kommet, og den unge mand erklærede en aften, at de dagen efter, når de gik ud til fabrikken, ville gå i vandet. For konveniensens skyld fulgte moderen med dem, trods den frygtelige middagshede. Hun satte sig ved siden af Mathieu på det brændende varme sand og beskyttede sig mod solen med sin parasol, som hunden forsøgte at stikke hovedet ind under.

"Nåda, hvor går hun hen?" spurgte Lazare, da han så Pauline forsvinde halvvejs bag en klippe.

"Hun er ved at klæde sig af!" sagde fru Chanteau. "Vend dig den anden vej, du generer hende – det er upassende."

Han blev ganske forbløffet, så endnu en gang hen mod klippe, hvor han så noget hvidt bevæge sig, og besluttede sig så for at vende ryggen til. Han klædte sig hurtigt af, uden at komme med flere bemærkninger.

"Nå, er du snart færdig?" råbte han endelig. "Sikken et besvær! Man skulle tro, du var ved at gøre stort toilette."

Pauline kom nu frem, leende, men samtidig forlegen. Siden fætteren var kommet hjem igen, havde de ikke badet sammen.

Hun var fuldstændig badedragt, et eneste klædningsstykke, der blev holdt sammen om livet af et bælte.

"Skal vi så svømme til Picochets?" sagde Lazare.

"Ja, hvis du vil," sagde hun.

Fru Chanteau råbte:

"Svøm nu ikke for langt – I gør mig altid bange!"

Men de var allerede i vandet.

Picochets, en gruppe klipper, hvoraf enkelte hævede sig over vandfladen ved flod, lå omtrent en kilometer borte. Og de svømmede ved siden af hinanden, uden hast, som to venner, der er ude at gå en tur på en jævn, lige vej. I begyndelsen var Mathieu fulgt med dem, men da han så, de blev ved at svømme fremad, var han vendt om, og nu rystede han vandet af sig på fru Chanteau. Han var for doven til at gøre sig unødvendige anstrengelser.

"Du er en klog fyr," sagde den fru Chanteau. "Det er ligefrem ugudeligt at vove livet på den måde!"

Hun kunne nu næppe skelne Lazares og Paulines hoveder, der lignede et par algebundter på vandfladen. Havet gik i temmelig stærke dønninger, de blev vugget frem af lange bølger og talte roligt sammen om algerne, som de kunne se under sig i det gennemsigtige vand. Pauline blev træt, lagde sig på ryggen og stirrede op i den blå himmel. Det hav, som vuggede hende fremad, elskede hun nu højere end nogensinde. Hun holdt af dets friske åndedrag, dets kyske kølighed, hun overgav sig til det, hun nød at mærke det risle rundt om sine lemmer og hun var henrykt ved denne kraftige legemsøvelse, hvorved hendes hjerte altid slog så taktfast.

Men nu udstødte hun et dæmpet råb. Hendes fætter blev urolig og spurgte hende, hvad det var.

"Jeg tror, mit livstykke gik itu. Jeg strakte vist den venstre arm for kraftigt ud."

Hun var atter begyndt at svømme fremefter, og hun lo forlegent, da hun så, hvad ulykken bestod i: det var skuldersømmen, der var bristet, så at hele den venstre skulder og halsen var blottede. Den unge mand opfordrede hende spøgefuldt til at se efter, om hun mon ikke havde nogle knappenåle på sig.

Imidlertid nåede de Picochets, han steg op på en klippe som han plejede for at hvile sig lidt, inden de tiltrådte tilbageturen. Hun vedblev at svømme rundt om klipperevet.

"Skal du ikke op?"

"Nej, jeg har det så dejligt her i vandet."

Han troede, det var en nykke, hun havde fået, og blev vred. Var det måske klogt at gøre sådan? Hendes kræfter kunne svigte på hjemvejen, hvis hun ikke hvilede sig et øjeblik. Men hun var stædig, hun svarede ham ikke engang, hun svømmede tavs rundt, nedsænket i vandet helt til hagen, så hendes nøgne hals ikke kunne ses. Klippen var mod havsiden udhulet til en slags grotte, hvor de i gamle dage havde plejet at lege Robinson. På stranden, til den anden side, så man fru Chanteau som en sort prik, ganske lille som et insekt.

"Du er da i et væmmeligt humør!" råbte Lazare endelig og kastede sig ud i vandet. "Hvis du får krampe, så er jeg da ligeglad!" De svømmede langsomt tilbage. De var i dårligt humør og talte ikke sammen. Da han hørte, at hun blev stakåndet, bad han hende i det mindste svømme på ryggen,

men hun lod ikke til at høre efter. Sømmen var gået endnu mere op, og ved den mindste bevægelse kunne hele livstykket glide ned. Nu endelig begreb han sammenhængen, og da han så, hvor træt hun var, forstod han, at hun aldrig ville have kræfter til at nå land, og han nærmede sig beslutsomt for at hjælpe hende. Hun ville sætte sig imod og svømme videre alene, men til sidst måtte hun opgive al modstand og hænge sig ved hans hals, og på den måde komme de ind til land.

Fru Chanteau var forskrækket løbet dem i møde, mens Mathieu stod i vand til maven og hylede.

"Min Gud, hvor uforsigtigt! Jeg sagde jo, at I ikke skulle svømme for langt ud!"

Pauline var besvimet. Lazare bar hende som et barn op på sandet, og hun lå halvnøgen mod hans bryst, saltvandet silede af dem begge to. Hun drog et suk og åbnede øjnene. Da hun genkendte den unge mand, brast hun ud i gråd, trykkede ham krampagtigt ind til sig og kyssede ham på kinden, alt sammen ganske uvilkårligt. Det var den overståede livsfare, som fremkaldte dette ubevidste udbrud af kærlighed.

"O, hvor du er god, Lazare! O, hvor jeg elsker dig!"

Han blev helt bange ved dette lidenskabelige kys. Da fru Chanteau hjalp hende med at blive klædt på, trak han sig uvilkårligt tilbage. De vendte tilbage til Bonneville i tavshed; begge de unge syntes helt udmattede. Moderen gik mellem dem og tænkte ved sig selv, at det var på tide at træffe en beslutning.

Familien ængstedes af andre bekymringer. Fabrikken var færdigbygget, og man havde i de sidste otte dage anstillet forsøg med apparaterne, som gav alt andet end tilfredsstillende

resultater Lazare måtte tilstå, at visse dispositioner var mindre kloge. Han begav sig til Paris for at rådføre sig med sin lærer Herbelin, og han kom tilbage i fortvivlelse: alt måtte laves om, den store kemiker havde allerede forbedret sin metode, hvilket nødvendiggjorde en gennemgribende ændring af maskineriet. Imidlertid var deres 60.000 francs opbrugte, Boutigny nægtede at give en eneste sou mere; fra morgen til aften talte han i en bitter tone om kompagnonens sløseri. Lazare følte sig friste til at slå ham. Han havde måske opgivet det hele, hvis han ikke havde følt en sådan angst ved tanken om at lade Paulines 30.000 francs sluge af dette gabende svælg. Hans ære, hans stolthed oprørtes mod dette: det var umuligt, han måtte skaffe penge, man kunne ikke på denne måde opgive en forretning, som på længere sigt skulle indbringe millioner.

"Vær rolig," sagde hans moder, da hun så ham således syg af ængstelse. "Endnu er det ikke kommet så langt, at vi ikke skulle kunne skaffe nogle tusind francs."

Fru Chanteau rugede på en plan; tanken om et giftermål mellem Lazare og Pauline havde i begyndelsen overrasket hende, men nu forekom den hende ganske forstandig; der var kun ni års forskel i alder, og det var jo ikke noget usædvanligt. Ville dette ikke også afhjælpe alle besværligheder? Lazare skulle så arbejde for sin tilkommende hustru, han ville ikke mere skulle bekymre sig over gælden, han kunne tilmed låne den sum, han havde brug for af Pauline. Dybest nede i fru Chanteaus hjerte rørte der sig ganske vist en forvirret frygt for et ulykkeligt udfald, en foruroligende tanke om, at deres myndling måske ville kunne blive ruineret. Men hun prøvede at lade være med at tænke på dette; thi var Lazare ikke et geni?

Han ville gøre Pauline endnu rigere, det var hende, som gjorde en god forretning. Hvor fattig end hendes søn måtte være, så var han dog så god som en hele formue for den, der tog ham.

Giftermålet var besluttet i en håndevending. En morgen tog moderen den unge pige ind til sig og spurgte hende rent ud, om hvordan det forholdt sig. Pauline åbnede straks sit hjerte, smilende og rolig. Fru Chanteau bad hende undskylde sig med træthed, og om eftermiddagen fulgte hun alene sin søn til fabrikken; da hun på hjemvejen vidtløftig udviklede sin plan for sønnen, talte om hans lille kusines kærlighed, det passende ved et sådant giftermål og de fordele, det ville medføre for alle parter, lod han til først at blive fuldstændig overrasket. Han havde aldrig tænkt på noget sådant; hvor gammel var de egentlig Pauline. Så blev han ligefrem stormende: ja, han holdt meget af hende, havde intet imod det hele.

Da de kom hjem, var Pauline ved at dække bord for dog at have noget at tage sig til, imens hendes onkel sad med en avis i skødet og så på, hvordan Minouche slikkede sig på maven.

"Jaså, man skal giftes!" sagde Lazare, som skjulte sin sindsbevægelse bag en kåd munterhed.

Hun stod der med en tallerken i hånden, rødmende til hårrødderne og ude af stand til at få et ord frem.

"Hvem skal giftes?" spurgte onklen ligesom i halvsøvne.

Hans hustru havde forberedt ham om morgenen, men det indædte udtryk, hvormed katten slikkede sin pels, tiltrak sig hele hans opmærksomhed. Så huskede han, hvad det drejede sig om.

"Javel ja!" udbrød han.

Og han så på de to unge med et skælmsk blik, idet hans mund forvred sig ved en heftig smerte i den højre fod. Pauline havde sat tallerkenen fra sig; endelig vendte hun sig til Lazare og spurgte:

"Hvis du vil, så vil jeg også."

"Jamen så er det da afgjort, omfavn nu hinanden!" sagde fru Chanteau, idet hun hang sin stråhat på plads.

Den unge pige gik først frem og rakte ham sine hænder; han vedblev at le og tog dem i sine.

"Nå," sagde han i en spøgefuld tone, "så du er altså holdt op med at lege med dukker? Det er derfor, du er blevet så genert, at man ikke engang må se på dig, mens du vasker hænder! Og det er den stakkels Lazare, du har udvalgt til dit offer?"

"Tante, få ham til at tie stille, ellers løber jeg min vej!" mumlede hun forvirret og søgte at rive sig løs.

Endelig trak han hende ind til sig, legende, som om de stadig var børn, og pludselig trykkede hun et kys på hans kind, som han besvarede med et lignende, der dog ramte hende på øret. Så syntes en hemmelig tanke at gøre ham nedslået, og han sagde i en sørgmodig tone:

"Det er en mærkelig handel, du gør, mit stakkels barn! Hvis du vidste, hvor gammel, jeg egentlig er! Men nåja, siden du vil have mig, så ...!"

Middagen forløb meget livligt. De talte alle i munden på hinanden, de lagde planer for fremtiden, som om de var sammen for første gang. Véronique, som var kommet ind midt under forlovelsen, slog heftigt køkkendøren i uden at sige et ord. Ved desserten begyndte man endelig at tale om mere alvorlige spørgsmål. Moderen erklærede, at giftermålet ikke

kunne finde sted før om to år; før var Pauline ikke myndig ifølge loven, og hun ville ikke have, at man skulle anklage hende for med sønnens bistand at have udøvet et utilbørligt pres mod et umyndigt barn. Denne lange udsættelse overraskede den unge pige, men tantens redelige tænkemåde rørte hende meget, så hun rejste sig op og gik hen og kyssede hende. Man bestemte en dag; de unge skulle vente, og i mellemtiden skulle de lægge grunden til de kommende millioner. Pengespørgsmålet blev behandlet hurtigt og overfladisk.

"Tag penge i skuffen, tante," sagde Pauline. "Alt det han vil have! Pengene er jo nu hans lige så meget som mine."

Fru Chanteau modsatte sig ivrigt.

"Nej, nej, ikke en sou skal gives unødigt ud – du ved, at du kan stole på mig; hellere måtte man skære hånden af mig. Der er brug for 10.000 francs derude: jeg giver jer 10.000 francs, og så låser jeg skuffen. Dine penge er hellige." "Med 10.000 francs," sagde Lazare, "er jeg sikker på, at det lykkes. De store udgifter er afholdt, det ville være en forbrydelse at miste modet nu; I skal få at se, I skal få at se – og dig, min elskede, vil jeg på vor bryllupsdag klæde i guld fra top til tå, som en dronning."

Glæden blev endnu større, da doktor Cazenove uventet kom forbi. Han havde været på sygebesøg hos en fisker, der havde knust sine fingre under en båd, og man holdt ham tilbage, tvang ham til at drikke en kop te med. Den store nyhed lod ikke til at overraske ham, men da han hørte Chanteaus henrykte udbrede sig om forretningen med algerne, så han på Pauline med et uroligt udtryk og sagde:

"Ideen er jo ganske sindrig; man kan jo gøre et forsøg. Men det er mere sikkert at leve af sine renter. I jeres sted ville jeg

hellere først sikre mig min lykke."

Han tav, da han så, hvordan den unge piges blik formørkedes. Han nærede en varm hengivenhed for hende, og han vedblev derfor stik mod sin overbevisning: "Ja, det kan ikke skade at have penge, sørg nu for at tjene rigeligt af dem! Jeg skal nok danse til jeres bryllup. Ja, jeg vil danse zambuco, en cariberdans, som jeg vil vædde på, I ikke kender – sådan her, med begge arme bredt ud som vejrmøllevinger – man danser den omkring sin fange, når han er vel gennemstegt og kvinderne er i færd med at skære ham for." Tiden gik. Pauline havde genfundet sit glade humør, efter at hun havde bekendt sin kærlighed og dagen for deres bryllup var bestemt. Hendes forhold til Lazare undergik dog ikke nogen synderlig forandring, de vedblev at arbejde sammen. Af og til, når de sad i det store, overfyldte værelse, greb de hinandens hænder og smilede mildt til hinanden. Engang de sad sammen og bladrede i en botanisk afhandling, kom hans hår til at berøre hendes; når de undersøgte en flaske med brom eller jod, støttede de sig et øjeblik til hinanden, eller også bøjede hun sig ned til ham over værktøjet og instrumenterne, som lå opstablede på bordet og klaveret, og bad ham løfte sig op til den øverste hylde i skabet. Men trods alt dette udvekslede de aldrig noget kærtegn, undtagen når forældrene var nærværende, de syntes at være forenede i det rolige venskab mellem fætter og kusine, der skal giftes en dag. Fru Chanteau sagde, at de var meget fornuftige. Da Louise kom og gjorde sig til med sine kokette miner, lod Pauline ikke engang til at være jaloux mere.

Et helt år gik hen på den måde. Fabrikken var nu i gang, men den gav dem mange bekymringer.

Efter at apparaterne med stort besvær var blevet ændret, var de første resultater ganske udmærkede; ganske vist var fortjenesten mådelig, men ved at forbedre metoden og udfolde en rastløs virksomhed ville det nok lykkes at drive produktionen op til store højder. Boutigny havde forestillet sig store leverancer, ligefrem alt for store. Men det så ud, som om rigdommen snart ville nærme sig. Dette håb gjorde dem stædige, de glemte alle truende varsler, fabrikken blev en afgrund, hvori de kastede penge ned i hele håndfulde, stadigt overbeviste om, at de skulle genfinde dem på bunden som store guldbarrer. Hver ny opfindelse ophidsede dem endnu mere.

I begyndelsen tog fru Chanteau aldrig penge fra skrivebordsskuffen uden at underrette Pauline om det.

"Min lille ven, vi har udbetalinger på lørdag, vi har brug for 3.000 francs. Vil du gå med mig op og vælge de aktier, vi skal sælge?"

"Det kan du gøre selv," svarede den unge pige.

"Nej, du ved, jeg ikke gør noget uden dig."

Men snart begyndte fru Chanteau lidt efter lidt at slappe disse stramme tøjler. En aften bekendte Lazare for hende, at han skyldte 5.000 francs, som han havde holdt skjult for Pauline; det var for kobberrør, som man ikke engang havde anvendt. Og ligesom moderen indtil for nylig havde været i skuffen sammen med den unge pige, gik hun nu der op alene, tog 5.000 francs til at berolige sin søns fortvivlelse, og foresatte sig at lægge dem tilbage ved først givne lejlighed. Men fra den dag var grænsen ophævet, hun vænnede sig til at tage penge i skuffen, uden så meget som at skrive ned, hvor meget hun tog. For resten syntes hun næsten, at det var ydmygende for en

kvinde i hendes alder stadig at være afhængig af et barns forgodtbefindende; hun begyndte næsten at bære nag til Pauline i den anledning. Hun ville naturligvis få sine penge tilbage; selv om de tilhørte hende, var det vel ikke grund til, at man altid skulle spørge hende om forlov, før man tog det mindste skridt. Eftersom hun nu havde lavet et hul i skuffen, bad hun aldrig mere Pauline om at følge med derop. Det var en ligefrem lettelse for den unge pige, for hvor godhjertet hun end var, så var disse besøg deroppe hende alligevel en plage, hendes sunde fornuft sagde hende, at dette aldrig kunne gå godt; den sparsommelighed, hun havde arvet efter sin moder, satte sig tavs imod alt dette. Til at begynde med var hun overrasket over fru Chanteaus tavshed, men hun følte, at pengene stille og roligt forsvandt, og at man ganske enkelt ikke mente sig forpligtet til at fortælle hende det. Efterhånden mente hun så, at det var til det bedste; hun slap for ubehaget ved for hvert besøg at se papirbunken blive mindre. Derefter udvekslede de blot blikke nu og da; Pauline så på tanten med et langt uroligt blik, når hun anede, at et nyt lån var under opsejling, og denne undveg at møde hendes blik, ærgerlig over at være nødt til at vende hovedet bort. Det var ligesom frøet til et fremspirende had.

Ulykkeligvis blev Davoine dette år erklæret konkurs. Skønt denne ulykke længe havde været til at forudse, var den et forfærdeligt slag for Chanteaus. De havde nu kun deres 3.000 francs i renter. Alt, hvad der havde kunnet reddes fra ødelæggelsen, omkring 12.000 francs, blev placeret så fordelagtigt som muligt, og de havde nu sammenlagt 300 francs om måneden. Allerede efter en måneds forløb måtte fru

Chanteau gå op og tage 50 francs af Paulines penge: slagteren fra Verchemont havde en regning, og man kunne ikke afvise ham. Så skulle hun bruge 100 francs til at købe et tørreskab for, ja det gik så vidt, at hun hentede 10 francs til kartofler og 50 sous til fisk deroppe. Endelig underholdt hun Lazare og fabrikken med små hemmelige lån, alt efter behov, og hun sank endnu dybere: når hun havde brug for lidt skillemønt til husholdningen, hentede hun dem på samme sted. Især hen mod slutningen af måneden så man hende uophørlig snige sig op ad trappen og næsten straks igen komme tilbage med hånden i lommen, hvorfra hun ligesom modvilligt tog én kobbermønt op ad gangen for at betale en regning. Det var til sidst blevet en vane hos hende, hun leve helt og holdent af skrivebordsskuffens indhold, og hun holdt ikke mere regnskab med, hvad hun tog. Men når hun trak klappen ned, knirkede det i det gamle møbel, så hun fo'r nervøst sammen. Sådan noget gammelt skrammel. Tænk, at man aldrig havde haft råd til at købe et ordentligt skrivebord! Denne ærværdige sekretær, som stod der fuld til randen med en formue, og som i begyndelsen havde givet huset et præg af rigdom og lykke, var nu en ligefrem pestkule, som spredte ulykke gennem alle sine revner.

En aften kom Pauline ind og sagde:

"Bageren er her! Han har en regning for tre dage, to francs og femogfirs centimer."

Fru Chanteau gravede i lommerne.

"Jeg må gå derop," mumlede hun.

"Blev bare siddende, tante," sagde den unge pige ubetænksomt, "jeg kan gå – hvor har du dine penge?" "Nej, nej,

du vil ikke kunne finde dem – de ligger …" Tanten stammede, og de udvekslede dette lange blik, der fik dem begge til at blegne. Der blev et øjebliks pinefuld tøven, så gik fru Chanteau derop, skælvende af undertrykt forbitrelse, for hun var sikker på, at hendes myndling nok vidste, hvor hun tog disse to francs og femogfirs centimer. Hvorfor havde hun også så ofte vist hende disse penge i skuffen? Han fortrød bittert, at hun havde pralet med sin ærlighed; nu fulgte den unge pige hende sikkert i tankerne, hun så hende åbne, grave i papirerne, atter lukke skuffen. Da hun var kommet ned igen og havde betalt bageren, brød hendes vrede ud mod Pauline.

"Du ser ellers køn ud i tøjet – hvor har du været? Nå, så du har vandet i haven? Lad du bare Véronique passe sine sager. Du gør dig sikkert beskidt med vilje, du lader ikke til at have nogen forestilling om, hvad det koster at vaske. Ja, du betaler virkelig ikke for meget for at bo her, det kan ikke betale sig for mig at have dig."

Og hun lod tungen løbe. Pauline, som i starten havde forsøgt at forsvare sig, hørte nu på hende uden at sige et ord, men bedrøvet i sit inderste. Hun mærkede meget godt, at hendes tante ikke mere holdt af hende. Da hun blev alene med Véronique, græd hun; og pigen, ikke lod til at være helt uberørt af slige optrin, gav sig til at rumstere med sine kasseroller, ligesom for at undgå at tage parti for nogen. Hun brummede stadig mod den unge pige, men hvor vranten hun end var, kunne hun ikke lade være med inderst inde at give hende ret.

Da vinteren kom, tabte Lazare modet; det var nu igen ude med hans udholdenhed, fabrikken indjog ham kun skræk og modvilje. Netop når hans forhåbninger var allermest tåbelig,

kunne han pludselig blive grebet af angst for en ny pengeforlegenhed. Han havde klaret sig så mange gange før, men denne gang tabte han ganske fatningen, mistede alt mod og udlod sig i hån overfor videnskaben. Hele hans idé var enfoldig, hvad tjente det til at forbedre metoden, man ville alligevel aldrig kunne aftvinge naturen det, den ikke ville give fra sig, og han skældte endog ud på sin store mester, den berømmelige Herbelin, som, da han havde været så høflig på en rejse at gøre sig en lang omvej for at besøge fabrikken, havde stået ganske forlegen foran apparaturet, der, efter hvad han påstod, var alt for store til at kunne arbejde lige så regelmæssigt som de små apparater i hans laboratorium. Imidlertid havde man gjort sine erfaringer; det virkelige forhold var, at man endnu ikke havde fundet den rette måde at holde de stoffer, der skulle krystalliseres, tilstrækkelig kølige. Lazare trak vitterlig en vis mængde bromkali ud af algerne, men da han ikke yderligere kunne isolere de fire-fem andre bestanddele, han ville udtrække, mislykkedes hele forsøget. Han var ude af sig selv af fortvivlelse, han erklærede sig besejret. Da fru Chanteau og Pauline en aften besvor ham at være rolig og gøre endnu et sidste forsøg, fandt et pinefuldt optrin sted, der blev udvekslet sårende ord, fældet tårer og dørene blev smækket så voldsomt i, at Chanteau blev forskrækket og fo'r sammen i sin lænestol.

"I tager livet af mig!" råbte den unge mand, og låste sig inde i sit værelse, grænseløst fortvivlet som en lille dreng.

Dagen efter ved morgenbordet lagde han et stykke papir frem, dækket med tal. Man havde allerede anvendt 100.000 francs af Paulines 180.000. Var det klogt at blive ved? Det hele ville blive opslugt; han blev på ny grebet af den samme angst

som aftenen forud. For resten stillede nu også moderen sig på hans side; hun havde aldrig modsagt ham, hun elskede ham så blindt, at hun endog gjorde sig til medvider i hans fejl. Pauline var den eneste, der endnu forsøgte at gøre indvendinger. Det høje tal havde slået hende med forbavselse. Var det virkelig gået så vidt, at over halvdelen af hendes formue var gået med? Disse 100.000 francs ville være smidt ud af vinduet, når hendes fætter lod det hele gå og nægtede at fortsætte kampen! Men hun talte forgæves, mens Véronique tog af bordet. For ikke at give efter for fristelsen til at udlade sig i bebrejdelser mod dem, gik hun pludselig op og låste sig inde på sit værelse. Efter at hun var gået, blev der en pinlig tavshed, familiens medlemmer blev forlegne siddende omkring bordet.

"Pigen er nærig, det er en grim fejl," sagde moderen endelig og rejste sig, "jeg vil ikke have, at Lazare skal tage livet af sig med arbejde og bekymringer."

Faderen indskød i et ængsteligt tonefald:

"Men jeg har da ikke hørt, at summen var blevet så stor. 100.000 francs, Herregud, det er jo forfærdeligt!"

"Nå, og hvad så?" afbrød hun ham gnavent, "hun skal få sine 100.000 francs tilbage. Hvis vor søn gifter sig med hende, er han vel mand for at tjene 100.000 francs."

Man begyndte nu i stedet at tale om den bedste måde at få afviklet forretningen på. Det var Boutigny, der havde skræmt Lazare ved at forelægge ham en yderst nedslående oversigt over deres stilling. Efter denne skyldte man næsten 20.000 francs bort. Da han så, at hans kompagnon var til sinds at trække sig tilbage, erklærede han først, at han selv ville drage til Algier, hvor der ventede ham en yderst fordelagtig stilling. Senere gik

han med til at beholde fabrikken; men han lod til kun at gøre det modvilligt, og han bragte en sådan forvirring i beregningerne, at det til sidst lykkedes ham at få grunden, bygningerne og maskinerne for de 20.000 francs, man skyldte; og Lazare anså det for at være en uventet sejr, at han i sidste øjeblik aftvang ham 5.000 francs i veksler, som skulle erlægges hver tredje måned. Dagen efter solgte Boutigny apparaterne for deres metalværdi, og indrettede bygningerne til massefremstilling af almindelig soda, uden nogen særlig videnskabelighed, bare efter den almindelige gammeldags metode.

Pauline, som skammede sig over den beregnende klogskab, hun havde lagt for dagen, var atter blevet mere end sædvanlig glad og venlig, som om hun havde en fejl at sone; og da Lazare kom hjem med de 5.000 francs, triumferede fru Chanteau. Den unge pige måtte gå op og lægge dem i skuffen.

"Det er da altid 5.000 francs, du har fået tilbage, min søde ven – pengene er dine; værsgo. Min søn vil ikke beholde så meget som en sou for sin umage."

Men Chanteau var i den sidste tid plaget af bekymringer, som han sad der, gigtplaget i sin lænestol. Selv om han ikke vovede at nægte sin hustru sin underskrift, var han urolig over den måde, hvorpå hans hustru forvaltede deres myndlings formue. Tallet 100.000 francs kørte stadig rundt i hans hoved. Hvordan skulle man kunne tilstoppe et sådant hul, når opgørelsens time var inde? Og det værste var, at medformynderen, denne Saccard, som nu vakte en sådan opsigt i Paris med sine gigantiske spekulationer, pludselig var kommet i tanker om Pauline, efter at han havde haft hende i

glemmebogen i næsten otte år. Han skrev og forlangte oplysninger, talte endog om at aflægge Bonneville et besøg, når han alligevel skulle på en forretningsrejse til Cherbourg. Hvad skulle man svare, hvis han forlangte en redegørelse for forretningens stilling, sådan som han jo havde ret til? Hans pludselige opvågnen efter så lang en ligegyldighed forekom dem truende.

Da Chanteau endelig bragte dette emne på tale, fandt han, at hans hustru snarere var behersket af nysgerrighed end af uro. Et øjeblik havde hun haft en anelse om sandheden, da hun var kommet på den tanke, at Saccard, selv om han flyttede rundt på millioner, måske alligevel ikke ejede en sou, og at han var kommet på den tanke at lægge beslag på Paulines penge for at tidoble summen. Så forvildede hendes tanker sig, hun tænkte et øjeblik på, om det ikke var den unge pige selv, der havde skrevet til den anden formynder for at tage hævn. Men da hendes mand blev vred over denne tanke, fandt hun på en anden vidtløftig historie: det var sikkert Boutignys elskerinde, som skrev anonyme breve om dem, de havde jo nægtet at modtage den tøs, og hun bagtalte dem, alt hvad hun kunne, i alle butikker i Verchemont og Arromanches. Og til sidste mente også Chanteau med hende, at nogen måtte have angivet dem.

"Jeg er for resten ganske ligeglad med dem!" sagde hun, ærgerlig ved den stakkels mand forskræmte mine. "Pigen er jo kun næsten atten år, jeg kan jo ikke lade hende gifte sig med Lazare nu straks – giftermål afbryder jo formynderskabet."

"Er du sikker på det?" spurgte hendes mand.

"Javist! Det læste jeg i lovbogen så sent som her til morgen!"

Og fru Chanteau læste virkelig i lovbogen for tiden. Hun ledte efter undskyldninger for sin opførsel i den; hun studerede med dyb interesse mulighederne for et lovligt bedrageri; hendes ærlighed blev slidt i stumper, bid for bid; fristelsen ved stadig at have denne store sum penge inden for rækkevidde havde efterhånden undergravet den fuldstændig.

For øvrigt kunne fru Chanteau endnu ikke bekvemme sig til at lade giftermålet finde sted. Efter ulykken med pengene ønskede Pauline derimod kun at fremskynde sagen: hvad skulle det tjene til at vente i seks måneder, til hun blev atten? Det var bedre at få en ende på det hele, uden at vente på, at Lazare havde fået en stilling. Hun vovede at omtale det for tanten, som blev forlegen og straks strikkede en historie sammen; hun lukkede døren og betroede hende hvisken sønnens hemmelige bekymringer: han var i allerhøjeste grad finfølende, han ville ikke gifte sig med hende, førend han kunne medtage en formue i ægteskabet, når han nu havde ødelagt hendes. Den unge pige hørte forbløffet på hende; hun forstod ikke disse romanagtige spidsfindigheder: selv om han havde været aldrig så rig, ville hun have giftet sig med ham under alle omstændigheder, eftersom hun jo elskede ham; og for øvrigt, hvor længe skulle de nødvendigvis vente? I en evighed måske. Men fru Chanteau forsikrede ivrigt, at det ikke havde nogen fare, hun påtog sig at overvinde denne overdrevne stolthed, hvis hun blot fik tid. Endelig aftvang hun Pauline et tavshedsløfte, for hun var bange for at den unge mand ville tage det ilde op og rejse bort, hvis han opdagede, at man havde gættet hans tanker, og at de var genstand for kritik. Pauline blev bange og måtte finde sig i at være tålmodig og tie.

Da Chanteau nu på ny blev grebet at sin frygt for Saccard, sagde han til sin hustru:

"Hvis det kan hjælpe, så lad dog børnene gifte sig med hinanden. "

"Det har ingen hast," svarede hun. "Faren er ikke overhængende."

"Men de vil jo under alle omstændigheder gifte sig end dag. Du har vel ikke skiftet mening? Det ville blive deres død."

"Åh, hvad det angår – så længe et skridt ikke er taget, kan man jo lade være at tage det, hvis det skulle vise sig at være uklogt. Og for øvrigt har de jo deres frihed; vi skal nok komme under vejr med, om de stadig er lige så interesserede i disse ægteskabsplaner."

Pauline og Lazare var igen begyndt på deres gamle fællesliv; den strenge vinter tvang dem til at holde sig indendøre. De første dage fandt hun han så nedslået, så forbitret mod hele verden og så skamfuld ved sig selv, at hun passede ham som en syg, med en sygeplejerskes ømme omsorg; hun havde medlidenhed med denne unge mand, hvis flygtighed og nervøst skiftende humør hindrede ham i at få held med sine forehavender; og hun behandlede ham til sidst med en næsten moderlig myndighed. I begyndelsen blev han vred, erklærede at han ville være landmand, lagde de mest vanvittige planer til straks at skabe sig en formue, skammede sig over at være nødt til at spise sine forældres brød, og ville ikke lægge dem til last så meget som en time længere. Men efterhånden som tiden gik, udsatte han udførelsen af sine ideer, han indskrænkede sig til at skifte plan en gang om dagen – den plan, der i et nu skulle føre ham til ærens og rigdommens højder. Skræmt af tantens falske

betroelser begyndte hun at skænde på ham; hvem havde egentlig bedt ham bryde sit hoved på den måde? Når det blev forår, kunne han prøve at skaffe sig en uafhængig stilling, det ville lykkes for ham med det samme, men indtil da måtte man tvinge ham til at hvile sig. Efter en måneds forløb så det ud til, at hun havde besejret ham, han var sunket hen i en ligegyldig uvirksomhed, en ironisk resignation over "tilværelsens viderværdigheder", som han udtrykte det.

Imidlertid så Pauline med hver dag stadig mere tydeligt, hvorledes Lazare led af en sygelig sindsstemning, som vakte hendes uro og modvilje. Når hun så ham gøre nar ad alting og hørte ham i en doven, bitter tone tale om hele livets tomhed og værdiløshed, savnede hun hans gamle udbrud af vrede, disse fyrværkeriudbrud, som slukkedes lige så hurtigt de var blusset op. Det var, som om han her i vinterens fredsommelige stilhed, i denne afsides krog, var kommet i tanker om Paris, om de bøger, han havde læst dér, og de diskussioner, der havde fundet sted mellem de studerende. Pessimismen var trængt ind hos dem, en pessimisme, som de ikke kunne fordøje, og hvoraf kun småstumper af Schopenhauers storslåede, dystre poesi og nogle af hans geniale paradokser var blevet tilbage. Den unge pige forstod meget godt, at dette had til menneskeheden hos fætteren hovedsagelig grundede sig i hans raseri over nederlaget – over fabriksplanernes sammenbrud, som lod til at have forrykket ligevægten i hans indre. Men de dybereliggende årsager kunne hun ikke trænge ind til; hun protesterede ivrigt, når han igen kom frem med sine gamle teser om umuligheden af alt fremskridt og videnskabens meningsløshed. Var den dumrian Boutigny ikke ved at tjene sig en formue på sin soda?

Hvad nytte var det da til at have ruineret sig ved at søge at finde på noget bedre og gøre nye opdagelser, når empirismen alligevel vandt? Og hver gang han nåede dette udgangspunkt drog han med en hånlatter den slutning, at videnskaben først ville komme til at gøre nogen nytte, den dag den hjalp menneskeheden til en udvej til at sprænge hele universet med en kolossal bombe. Så talte han i en koldt spøgefuld tone om de kneb, den vilje, der styrer verden, benytter sig af, og om livsviljens blinde stupiditet; at leve var at lide; alting begyndte og endte med de indiske fakirers lære, at man kun ved at blive optaget i det tomme intet vinder befrielsen. Når Pauline hørte ham prale med sin afsky ved alt arbejde, når han forudsagde et endeligt, almindeligt selvmord, hvorved folkene skulle kaste sig i tilintetgørelsens arme og nægte at avle nye generationer, den dag deres intelligens var udviklet til det højest mulige og havde afsløret den ondskabsfulde farce for dem, som en ukendt magt tvang dem til at spille med i, blev hun fortørnet og brød sin hjerne for at finde på modargumenter, men måtte lade ham have det sidste ord, for hun vidste intet om disse ting, hun var ikke filosofisk anlagt, som han sagde. Men hun nægtede at indrømme sig besejret, hun bad blot om at måtte slippe for at høre om hans Schopenhauer, fra hvis bog han ville læse stykker op for hende: en mand, der skrev sådanne ondskabsfuldheder om kvinderne! Og som hun gerne havde kvalt med de bare hænder, hvis han dog ikke havde haft hjerte nok i livet til at elske dyrene. Rask på sjæl og legeme, og stærk i sin tilvante lykke og håbet på fremtiden, bragte hun ham til sidst ved sin klingende latter til at tie.

"Det er kun dumheder, du snakker om," råbte hun. "Det er tids nok at tænke på at dø, når vi bliver gamle."

Tanken om døden, som hun behandlede så muntert, gjorde ham hver gang alvorlig og drømmende. Han skiftede så som regel samtaleemne, efter at have mumlet:

"Man dør i alle aldre."

Pauline forstod til sidst, at Lazare var bange for døden. Hun huskede, hvor ophidset han en gang havde været, når de betragtede stjernehimlen; hun så ham nu ved visse ord blegne og pludselig blive tavs, som om han led af et onde, han ikke ville indrømme; og det var en stor overraskelse for hende at se en sådan angst for døden hos denne overfladiske pessimist, der talte om at puste stjernerne ud som tællelys og anrette et universelt blodbad på alle menneskelige væsener. Dette onde havde sine rødder langt tilbage i tiden, og hun havde ingen anelse om, hvilke ødelæggelser, det allerede havde anrettet. Lazare havde under hele sin opvækst haft døden i sine tanker. Lige til han var fyldt tyve år, havde han kun mærket en let gysen om aftenen, når han gik i seng. Nu kunne han ikke mere lægge hovedet til puden uden at blive grebet af rædsel ved tanken om tilintetgørelsen. Han kunne ikke sove, han blev grebet af en håbløs fortvivlelse, når han tænkte på den uundgåelige nødvendighed, som fyldte hans sjæl med rædsomme billeder. Når trætheden havde overvældet ham, fo'r han ind imellem op i søvne, satte sig op i sengen med foldede hænder og øjnene vidt opspærrede af rædsel, og hviskede ud i mørket: "Min Gud! min Gud!" Det rallede i hans bryst, han troede, han var ved at dø; og han måtte tænde lyset og blev ikke rolig igen, førend han var nået at blive helt lysvågen. Han følte altid en vis skamfuldhed

efter disse anfald: var det da ikke enfoldigt at anråbe en Gud, som han fornægtede, var den ikke latterlig, denne nedarvede menneskelige svaghed, som kalder på hjælp mod livets tunge plage! Men den samme pine kom ikke desto mindre igen aften efter aften. Selv i dagens løb tog hans tanker stadig denne retning, ved den mindste anledning, et eller andet han så eller læste. Da Pauline en aften læste avisen højt for sin onkel, var Lazare blevet nødt til at forlade stuen, så rystet var han blevet over en fantastisk fremtidsskildring, hvor det blandt andet blev fortalt, hvordan himlen i det tyvende århundrede ville vrimle med balloner, hvori turister rejste fra den ene egn af jorden til den anden: han ville ikke mere være med, disse balloner, som han aldrig ville få at se, fortabte sig i den mørke afgrund af disse kommende sekler, som han var fortvivlet over ikke at komme til at se. Forgæves lærte hans filosoffer ham, at ikke en eneste gnist af liv går tabt, at hans Jeg hårdnakket nægtede at ende sin tilværelse. Under denne indre kamp havde han allerede mistet sit glade humør; han gøs, når han følte, hvordan det onde fik stadig større magt over ham, og især var han plaget af denne religiøse ærefrygt for døden, som samtidig fyldte ham med rædsel. Når Pauline iagttog ham, uden dog altid at forstå de pludselig skift i hans humør, når han med angstfyldt blusel skjulte det sår, han led af, følte hun en varm medlidenhed med ham og et uendeligt stort behov for at være god mod ham og gøre ham lykkelig. Dagene gik nu atter deres rolige gang i det store værelse deroppe med på anden sal med dets alger, dets retorter og andre instrumenter, som Lazare ikke havde haft styrke til at skille sig af med; og algerne smuldrede, glassenes indhold mistede deres farve, og instrumenterne blev ødelagt af

støv. Her havde de det varmt og rart, midt i al denne uorden. Ofte piskede decemberregnen på skiffertaget fra morgen til aften, og vestenstormen tudede som et orgels bastoner gennem panelernes revner. Hele uger gik hen uden en eneste lysstråle, de så intet andet end det grå hav, en umådelig grå flade, som syntes at opsluge hele jorden. For at slå de lange timer ihjel, morede Pauline sig med at ordne en samling rødalger, hun havde indsamlet i foråret. Lazare, som led af en stadig spleen, havde i begyndelsen ladet sig nøje med at se, hvordan hun klistrede de tynde stængler med deres fine røde og blå farvespil op; naget af sin ledighed og glemmende sine uvirksomhedsteorier, havde han endelig befriet klaveret fra de snavsede retorter og flasker, der fyldte det. Efter otte dages forløb var han atter helt og holdent faldet tilbage på sin passion for musik; han kastede sig nu hovedkulds i armene på Wagner og Schumann. Han oprindelige mani, kunstnermanien, brød atter frem, det var den, som i en anden form havde åbenbaret sig hos den mislykkede videnskabsmand og fabrikant. En morgen, da han spillede Bodens March, havde han pludselig genfundet sin livlige interesse for den storslåede Smertens Symfoni, som han engang havde villet skrive; alle de andre satser forekom ham nu dårlige, han ville kun beholde marchen; men hvilket emne! Hvilken opgave! Han ville indeholde hele sin filosofi i den. I starten ville han skildre, hvordan livets tændtes som følge af en ukendt magts egoistiske lune, derefter ville han i gribende melodier udmale lykkens illusion og tilværelsens bedrag, to elskendes forening, en soldatermassakre, en gud, som dør på korset; det ondes stemme skulle gøre sig stadig stærkere gældende, de levendes væseners hylen skulle fylde hele

rummet, og til sidst skulle det hele afsluttes af et befrielseskor, en sang, hvis himmelske blidhed skulle udtrykke glæden over den almindelige tilintetgørelse. Den næste dag gik han i gang med arbejdet, hamrede i klaveret og skrev det ene ark efter det andet fuldt med noder. Eftersom det rallende instruments tone gennem tiden var blevet svagere og svagere, sang han selv melodierne af sine lungers fulde kraft. Aldrig havde han været så henrykt ved noget arbejde, han glemte måltiderne for dets skyld og sprængte næsten Paulines trommehinder, som i sin skikkelighed fandt, at hans musik var meget smuk, og kopierede hans noder med sirlig hånd. Denne gang ville hans mesterværk lykkes, det var han sikker på.

Imidlertid faldt Lazare til sidst til ro. Kun indledningen manglede endnu at blive komponeret, men det syntes hans ideer ikke at række til. Inspirationen slumrede formodentlig, og han sad foran sit partitur, der lå spredt ud over bordet, og røg cigaretter. Pauline spillede nu de forskellige stykker, udygtigt som en elev. Det var først nu, at deres fortrolige forhold antog karakter af kærlighed. Han havde ikke længere hovedet fuldt af bekymringer om fabrikken, og nu, da han var spærret inde sammen med hende, uden noget at beskæftige sig med, blev hans ømhed for hende stadig varmere. Hun var så glad, så god! Hun opofrede sig så beredvilligt for andre! I begyndelsen havde han troet, at den følelse, han oplevede, kun var en slags taknemmelighed, en afart af den broderlige hengivenhed, han havde haft for hende siden barndommen. Men efterhånden kom han til sidst til at huske på, at denne unge broder, som han så længe havde leget ugenert med, jo egentlig var en kvinde. Og han begyndte at rødme ligesom

hende, når han tilfældigt strejfede hende. Han vovede ikke længere af komme hende nær eller bøje sig ind over hende og se på noderne, hun skrev af. Hvis deres hænder mødtes, steg blodet til deres kinder, og deres åndedrag blev hurtigere.

For at jage denne forlegenhed, som var sådan en sød plage, spøgte Pauline af og til med ham.

"Åh, det er sandt, har jeg ikke fortalt dig om min drøm? Jeg drømte, at din Schopenhauer i den anden verden fik nys om vort giftermål og kom og trak os i benene om natten."

Lazare lo tvungent, han forstod godt, at hun gjorde nar ad hans stadige selvmodsigelser, men en uendelig ømhed fyldte hans hjerte og overdøvede hans had til livsdriften.

"Så, vær nu rar," sagde han, "du ved jo nok, at jeg elsker dig."

Så antog hun en streng mine.

"Pas på, du kommer til at forsinke befrielsen. Nu er du jo faldet tilbage i egoismen og selvbedraget!"

"Vil du tie, ondskabsfulde tøs!"

Og han jog hende rundt i værelset, mens hun stadig vedblev at deklamere lange tirader af pessimistisk filosofi, patetisk som en professor ved Sorbonne.

De anstrengelser, han gjorde sig for at holde sin kærligheds udbrud ned, forøgede den blot endnu mere. Alting pustede til denne flamme, hans ledighed de første uger, den forsagelse, han ifølge sin egen indbildning pålagde sig, han lede ved livet, som dog kæmpede med en lidenskabelig lyst til at leve, at elske, at fylde kedsomhedens tomme timer med nye lidenskaber. Og musikken øgede hans eksaltation endnu mere, musikken, som på rytmens brede vinger førte dem til drømmenes land. Han troede nu at være opfyldt af en stor passion, og han foresatte

sig, at den skulle blive nyttig for udviklingen af hans geni. Han tvivlede ikke længere på, at han skulle blive en stor musiker, han behøvede jo blot at hente de indgivelser, der kom fra hans hjerte, frem i lyset.

"Se her – læs dette brev, jeg nylig har fået," sagde Chanteau en dag helt forfærdet til sin hustru, da hun kom hjem fra en visit i byen.

Det var igen et brev fra Saccard, denne gang truende. Lige siden november måned havde han skrevet og forlangt en redegørelse for forretningernes stilling, og da Chanteaus kun havde svaret med falske udflugter, erklærede han nu, at han agtede at underrette familierådet om deres vægring. Skønt hun ikke ville indrømme det, var fru Chanteau blevet smittet at sin mands frygt.

"Den usling!" mumlede hun, da hun havde læst brevet.

De blegnede og udvekslede et langt blik. Det var, som om de begge følte, at der lå en skandaløs proces i luften.

"Det går ikke at tøve længere," vedblev han, "lad dem gifte sig, siden giftermål bryder formynderskabet."

Men denne udvej syntes for hver dag at blive hende stadig mere modbydelig. Hun påstod at nære visse bekymringer. Hvem vidste vel, om de to børn ville passe til hinanden? Man kan være meget gode venner og dog gøre hinanden ulykkelige i et ægteskab. Hun sagde, at hun allerede havde gjort flere foruroligende observationer.

"Nej, det ville være ufint af os at ofre dem for vor egen sikkerhed. Lad os vente lidt endnu. Og for resten, hvorfor skulle vi gifte hende bort nu; hun fyldte atten år sidste måned, og vi

kunne med loven i hånden forlange, at hun bliver erklæret for myndig?"

Håbet vågnede atter, hun gik op efter sin lovbog, og de satte sig begge til at studere den. Paragraf 478 beroligede dem, men paragraf 480 satte dem i en ny forlegenhed; den foreskrev nemlig, at formynderregnskaberne skulle afleveres til en af familierådet udnævnt kurator. Ganske vist havde hun alle familierådets medlemmer i sin hule hånd, hun skulle nok kunne få dem til at udnævne den hun ønskede, men hvem skulle hun vælge, hvor skulle hun finde en passende person. Det gjaldt om at fremskaffe en medgørlig repræsentant i stedet for den frygtede medformynder.

Pludselig fik hun en idé.

"Doktor Cazenove! Han er en smule indviet i vore forhold, han vil ikke sige ned."

Chanteau nikkede samtykkende. Men han så stift på sin hustru; der var en tanke, der ikke ville slippe ham. Han spurgte endelig:

"Du har altså tænkt at give pengene fra dig, altså dem, der er tilbage?"

Hun svarede ikke straks. Hun havde slået blikket ned og bladrede nervøst i lovbogen. Så svarede hun:

"Javist vil jeg give dem fra mig, det vil endog være en stor lettelse for os at slippe af med dem. Du ser jo, hvad man allerede anklager os for. Man kunne næsten begynde at mistænke sig selv. Jeg gav gerne fem francs for allerede i dag at kunne blive de penge i mit skrivebord kvit. Og for øvrigt har vi jo altid skullet udbetale dem." Da doktor Cazenove dagen efter kom på sit sædvanlige lørdagsbesøg til Bonneville, talte fru

Chanteau om den store vennetjeneste, han kunne bevise hele familien. Hun bekendte for ham, hvordan sagerne stod, og hvor mange penge den ulyksalige fabrik havde opslugt, uden at man på noget tidspunkt havde indhentet familierådets tilladelse; så talte hun om det påtænkte giftermål, om det kærlighedsbånd, der forenede dem alle, og som skandalen ved en retssag ville ødelægge.

Før doktoren lovede at hjælpe, ønskede han først at tale med Pauline. Han havde længe forstået, at man misbrugte hendes tillid til systematisk at udplyndre hende; hidtil havde han tiet for ikke at gøre hende bedrøvet, men det var hans pligt at advare hende nu, hvor man forsøgte at hverve ham til medvider. Sagen blev afhandlet i den unge piges værelse. Hendes tante var tilstedeværende ved begyndelsen af samtalen; hun havde fulgt lægen derop for at sige, at ægteskabet nu beroede på, at Pauline blev erklæret myndig, for Lazare ville aldrig gå med til at gifte sig med sin kusine, så længe kunne anklage ham for ved list at ville hindre regnskabsaflæggelsen. Så gik hun ned igen; hun lod som om hun ikke ved sin tilstedeværelse ville påvirke den unge pige, som hun allerede kaldte sin elskede datter. Pauline var dybt oprørt og tryglede lægen om at gøre dem denne tjeneste, hvis uomgængelighed fru Chanteau nylig havde forklaret dem. Forgæves forsøgte han at fortælle hende, hvordan hendes stilling egentlig var, at hun ruinerede sig, hun berøvede sig selv enhver mulighed for at få sin ret, han talte endog om sin bekymring for fremtiden, forudsagde fattigdom og alskens lidelser. For hvert nyt, mørkt penselstrøg på billedet gjorde hun indvendinger, nægtede at

høre på ham og udviste en ligefrem feberagtig iver efter at opofre sig.

"Nej, gør det ikke sværere for mig; jeg er grisk, selv om det ikke kan ses, jeg har allerede tilstrækkelig svært ved at overvinde mig selv. De kan tage det hele. Jeg giver dem gerne alt, hvad der er tilbage, når blot de vil holde endnu mere af mig end før."

"Det er altså af venskab for Deres fætter, De ruinerer Dem?"

Hun rødmede, men svarede ikke.

"Og hvis Deres fætter engang ophørte med at elske Dem?"

Hun så forskrækket på ham. Hendes øjne fyldtes af store tårer. Så trængte dette råb frem fra dybet af hendes forpinte hjerte:

"Nej, nej, hvorfor plager De mig på den måde!"

Så gav doktor Cazenove sit samtykke. Han havde ikke modet til at skære illusionerne fra dette højsindede hjerte. Hun ville tids nok komme til at mærke livets bitterhed.

Fru Chanteaus ledede intrigen med forbavsende overlegenhed. Denne kamp gjorde hende ung på ny, hun var igen rejst til Paris, medbringende de nødvendige fuldmagter, det lykkedes hende straks at vinde familierådets medlemmer for sine ideer: de havde for resten aldrig tænkt særligt over den opgave, de havde påtaget sig, og behandlede den med den i sådanne tilfælde sædvanlige ligegyldighed. Slægtningene på Quenus side, Naudet, Liardin og Delorme, var af samme opfattelse som hende, og af de tre medlemmer fra Lisas side var det kun Octave Mouret, hun måtte bruge sin overtalelsesevne overfor, de to andre, Claude Lantier og Rambaud, som for tiden var i Marseille, havde indskrænket sig til at sende hende et

skriftligt samtykke. Hun havde fortalt dem alle en rørende og vidtløftig historie om den gamle læge i Arromanches, som havde fattet en varm hengivenhed for Pauline og syntes at ville testamentere hende hele sin formue, hvis han fik lov til at tage sig af hende. Hvad Saccard angik, så gav selv han efter, da fru Chanteau havde besøgt ham tre gange og meddelt ham en af sine gode ideer, en ny transportmetode, hvorved han ville kunne tiltrække sig hele smørhandelen i Cotentin. Familierådet erklærede altså Pauline myndig, og til kurator valgtes den tidligere marinekirurg Cazenove, om hvem fredsdommeren havde indhentet de bedste oplysninger.

Fjorten dage efter fru Chanteaus hjemkomst til Bonneville fandt regnskabsaflæggelsens sted på den enklest mulige måde. Lægen havde spist frokost hos dem, man sad længe ved bordet fordybet i en samtale om de seneste nyheder fra Caen, hvor Lazare netop havde tilbragt et par dage i forbindelse med en retssag, den skælm til Boutigny havde truet ham med.

"Det er sandt," sagde den unge mand, "Louise kommer i næste uge. Jeg kunne dårligt kende hende igen, så elegant er hun blevet. Hun er hjemme hos sin fader. Åh, vi havde det så morsomt sammen!"

Pauline så på ham, forbavset over det varme tonefald i hans stemme.

"Apropos Louise," sagde fru Chanteau, "så fulgtes jeg med et fruentimmer fra Caen, som kender Thibaudiers. Til min store forbløffelse hørte jeg af hende, at Thibaudier giver sin datter 100.000 francs i medgift. Sammen med de 100.000 francs, hun har arvet efter sin moder, vil hun altså have 200.000 – det er jo ligefrem en stor formue!"

"Bah!" sagde Lazare, "hun har ikke brug for penge, hun er smuk som dagen selv – og så sød og graciøs!" Paulines øjne formørkedes, og hende læber skælvede nervøst. Læger, der ikke havde taget sit blik fra hende, hævede sit glas og drak det ud.

"Vi har jo ikke klinket – skål, mine unge venner! Gift jer snart, og lad mig se, I får mange børn." Fru Chanteau rakte langsomt sit glas frem, uden at forandre en mine, mens Chanteau, som det var forbudt at drikke stærke drikke, nøjedes med at nikke velvilligt. Lazare havde grebet Paulines hånd i et udbrud af overvældende ømhed, og den unge pige rødmede helt op til hårrødderne. Hun var jo hans gode engel, og hans geni ville hente ny kraft fra hans passion for hende. Hun besvarede hans omfavnelse. Alle klinkede.

"Må I leve i hundrede år!" vedblev doktoren, efter hvis anskuelse hundrede år er menneskehedens gennemsnitsalder.

Men nu blegnede Lazare. Han gøs, da han hørte dette tal, det erindrede ham om en tid, hvor han ville være ophørt med at leve, og for hvilken han dybt i sit inderste nærede en aldrig sovende ængstelse. Om hundrede år, hvad ville han så være? Hvilken ukendt ville sidde på hans plads ved dette bord? Han tømte sit glas med dirrende hånd, mens Pauline, som atter havde grebet hans anden hånd, trykkede den længe og moderlig, som hun havde set tilintetgørelsen isnende vind drage over dette blege ansigt.

Efter en pause sagde fru Chanteau værdigt:

"Skal vi nu få afsluttet vore forretninger?"

Hun havde bestemt, at man skulle skrive under på hendes værelse. Det var mere højtideligt. Chanteau havde for tiden lettere ved at gå, efter at han var begyndt at tage salicylsyre.

Han fulgte efter hende op ad trappen ved hjælp af gelænderet, og da Lazare talte om at gå ud på terrassen og ryge en cigar, kaldte hun ham tilbage og erklærede, at han måtte være til stede, om ikke andet så for konveniensens skyld. Doktoren og Pauline var gået først op. Mathieu fulgte efter, forbavset over hele denne procession.

"Hvor er den hun dog irriterende, som den hænger efter en overalt!" råbte fru Chanteau, da hun skulle til at lukke døren. "Nå ja, så kom da ind, jeg vil ikke have, du skal stå der og skrabe på døren. Sådan, nu er der ingen, der kan komme og forstyrre os. Alting er klart, som De kan se."

Der var sat skrivetøj frem på bordet. Luften derinde var kvalm, som i et rum, der sjældent benyttes. Kun Minouche kunne ligge der i hele dag og drive den af, hvis hun havde held til at snige sig derind om morgenen. Hun lå netop i sengen og sov, da de kom ind, hun løftede hovedet, overrasket over at se værelset invaderet af så mange, og stirrede på dem med sine grønne øjne.

"Sæt Dem endelig ned," sagde Chanteau.

Og nu blev det hele afgjort i en håndevending. Fru Chanteau gik ud for at lade manden spille den rolle, hun siden i går aftes havde repeteret med ham. For at overholde lovens forskrifter havde Chanteau for ti dage siden i doktorens overværelse overgivet Pauline formynderregnskaberne, som udgjorde et tykt bind med indkomsterne på den ene side og udgifterne på den anden; alting stod opført deri, ikke kun myndlingens udgifter til kost og logi, men også advokatudgifter og refusion af fru Chanteaus rejseudgifter til Caen og Paris. Det gjaldt nu kun om at afskedige formynderen, men Cazenove, som tog sin

kuratoropgave alvorligt, ville indlægge en protest i anledning af fabriksaffæren, og han tvang Chanteau til at afgive adskillige detaljerede oplysninger. Pauline så på lægen med et bønfaldende blik. Hvad skulle det gøre godt for? Hun havde selv hjulpet med til afstemme disse regnskaber, som hendes tante havde skrevet med sin smukkeste hånd.

Imidlertid havde Minouche sat sig op i sengen for bedre at kunne iagttage de besynderlige begivenheder. Mathieu, som i starten ganske roligt og beskedent havde lagt sig på det bare gulv med næsten på kanten af tæppet, var nu bukket under for fristelsen til at ligge blødt og varmt; og han gned og rullede sig på tæppet, gryntende af velbehag.

"Lazare, få ham til at være stille," sagde endelig fru Chanteau utålmodigt, "man kan jo ikke høre, hvad man selv siger."

Den unge mand stod ved vinduet og betragtede et hvidt sejl langt ude for at skjule sin forlegenhed. Han skammede sig, mens han hørte sin fader i detaljer redegøre for, hvilke summer fabrikken havde opslugt.

"Stille, Mathieu," sagde han og skubbede til ham med foden.

Hunden troede, han ville klø den på maven og brummede henrykt endnu højere end før. Heldigvis stod nu kun tilbage at skrive under. Pauline skyndte sig med et pennestrøg at godkende det hele. Derpå kradsede lægen, noget modvilligt, sit navn på det stemplede papir. Der blev en pinlig tavshed.

"Aktiver," sagde fru Chanteau, "udgør altså 75.210 francs og 30 centimer. Jeg vil overlevere Pauline disse penge."

Hun gik hen til skrivebordet, hvis klap gav denne gnislende lyd fra sig, som så ofte havde irriteret hendes nerver. Men i dette øjeblik var hun højtidelig; hun trak skuffen ud, hvor man

så de gamle omslag; det var det samme grønmarmorerede, med fedtpletter dækkede omslag som før, men de var blevet tyndere, værdipapirerne var svundet ind og truede ikke længere med at sprænge lærredsryggen.

"Nej, nej," udbrød Pauline, "behold det der, tante."

Da blev fru Chanteau stødt.

"Vi har afleveret regnskabet, så skal vi vel også aflevere pengene, det er din ejendom. Du husker vel, hvad jeg sagde til dig for otte år siden, da jeg lagde dem derned? Vi vil ikke have en eneste sou."

Hun tog aktierne op og tvang den unge pige til at tælle dem. Deres sammenlagte værdi udgjorde 75.000 francs, resten udgjordes af en rulle guldmønter pakket ind i avispapir.

"Men hvor skal jeg dog gøre af alt dette her?" spurgte Pauline, som rødmede, da hun fik den store pengesum lagt i hænderne.

"Lås dem inde i din kommode," svarede tanten. "Du er gammel nok til selv at passe på dine penge. Jeg vil end ikke se dem længere – hvis de generer dig, kan du jo give dem til Minouche, som ser så begærligt på dem."

Chanteaus havde betalt, og de genvandt nu deres gode humør. Lazare, som nu var blevet sin forlegenhed kvit, legede med hunden, narrede den til at forsøge at bide sig selv i halen og dreje rundt om sig selv, mens doktor Cazenove genoptog sin rolle som kurator og lovede Pauline at hæve hendes renter og anbringe hendes penge så fordelagtigt som muligt.

Og under det hele stod Véronique nede i sit køkken og skramlede med sine kasseroller. For lidt siden havde hun sneget sig op og lyttet ved døren; hun havde hørt tallene.

I de sidste uger var hendes hengivenhed mod den unge pige vokset stadig mere, og havde nu fuldstændig forjaget hendes gamle fordom mod barnet.

"Gud hjælpe mig om de ikke har ødelagt halvdelen for hende!" brummede hun rasende. "Ja, det er kønt! Naturligvis havde hun ikke noget som helst at bestille her, men derfor havde de vel ikke ret til at plyndre hende lige til skjorten! Nej, jeg er retfærdig, er jeg, og til sidst kommer jeg vist til at holde rigtig meget af det stakkels barn!"

4

Da Louise den følgende lørdag indfandt sig for at tilbringe to måneder hos Chanteaus, og kom ud på deres terrasse, fandt hun familien samlet derude. Den varme augustdag nærmede sig sin afslutning, og der stod en frisk brise ind fra havet. Fader Horteur var der allerede, fordybet i et parti dam med Chanteau, mens fru Chanteau sad ved siden af dem og broderede på et lommetørklæde. Et par skridt fra dem stod Pauline foran en stenbænk, hvorpå der sad nogle småbørn fra byen, to piger og to drenge.

"Hvorledes, er du her allerede!" udbrød fru Chanteau. "Jeg skulle netop til at samle mit håndarbejde sammen for at gå ned og møde dig ved korsvejen."

Louise sagde, at gamle Malivoire havde kørt i galop hele vejen, og at det var derfor, hun kom så tidligt. Hun var ikke træt, hun ville ikke engang skifte tøj, og mens hendes tante gik op for at se efter, at gæsteværelset var i orden, hang hun sin hat op på en vindueskrog. Da hun havde kysset dem alle sammen, kom hun tilbage til Pauline og lagde leende og indsmigrende armen om livet på hende.

"Men så se dog på mig! Tænk engang, hvor vi er blevet store! Jeg er fyldt 19 år, jeg er jo allerede en gammel pige."

Så udbrød hun livligt:

"Men det er også sandt, jeg skal vel ønske dig tillykke – åh, du skal ikke anstille dig, som om du ikke ved noget, jeg har skam hørt, at det skal være i næste måned."

Pauline havde besvaret hendes kærtegn med en ældre søsters alvorlige venlighed, skønt hun var halvandet år yngre. En let rødmen steg op i hendes kinder: det drejede sig om hendes giftermål med Lazare.

"Nej, bestemt ikke, jeg forsikrer dig, at man har holdt dig for nar," svarede hun. "Intet er bestemt endnu, vi ved kun, at det skal være her i efteråret."

Da man var gået til angreb på fru Chanteau, havde hun vitterlig talt om efteråret, på trods af sin modvilje, som de to unge nu begyndte at kunne mærke. Hun havde igen grebet til sit oprindelige påskud; hun havde helst set, sagde hun, at hendes søn først havde fået en god stilling.

"Jaså," vedblev Louise, "du vil altså være hemmelighedsfuld. Nå, men jeg får vel lov til at komme med til brylluppet? – Men hvor er for resten Lazare?"

Chanteau, som igen havde tabt et parti, svarede: "Har du ikke mødt ham, Louisette? Vi talte netop om, at I sikkert ville mødes. Han er i Bayeux, han har et ærinde der hos underpræfekten. Men han kommer hjem i aften – måske bliver det lidt sent."

Han vendte sig om for at begyndt et nyt parti.

"Det er min tur til at begynde, fader. – De skal se, vi får nok vores så meget omtalte palisader, departementet kan ikke nægte os et tilskud."

Det var en ny mani, Lazare havde fået. Ved den sidste store flod i marts havde havet igen revet to huse bort i Bonneville. Havet havde gnavet mere og mere af den smalle stribe sand, byen lå på, og den var nu alvorligt truet, hvis man ikke tog en fast beslutning om at modarbejde fjenden. Men byen med sine

tredive forfaldne rønner var så ubetydelig, at Chanteau i sin egenskab af maire i mere end ti år forgæves havde søgt at henlede underpræfektens opmærksomhed på beboernes fortvivlede situation. Påvirket af Pauline, hvis højeste ønske det var at få sin fætter til at foretage sig noget igen, havde Lazare udkastet en plan til et helt system af pælerækker, der skulle holde havet i ave; men det krævede penge, mindst 12.000 francs.

"Denne her snapper jeg fra Dem, min ven," sagde præsten og tog en brik fra sin medspiller.

Derpå meddelte han i en velvillig tone forskellige oplysninger om, hvordan Bonneville engang havde set ud.

"Gamle folk påstår, at der dengang lå en bondegård nedenfor kirken, hvis agre strakte sig en hel kilometer ud over den nuværende havbund. Havet har truet Bonneville i mere end 500 år. Det er meget mærkeligt; sikkert en straf fra Himlen for beboernes syndige levned."

Imidlertid var Pauline vendt tilbage til bænken, hvor de fire snavsede og lasede børn sad med åben mund og ventede på hende.

"Hvad er det for nogen?" spurgte Louise, som dog ikke gerne ville komme dem alt for nær.

"Det er mine små venner," svarede Pauline.

Hun havde nu udstrakt sin praktiske velgørenhed til hele omegnen. Instinktivt blev hun tiltrukket af alle trængende, deres elendighed indgød hende ingen modvilje, og det gik så vidt, at hun satte skinner på høns, der havde brækket benet, og om natten satte tallerkener ud med mad til forvildede katte.

Hun tænkte stadig på dem, der led, det var et ligefremt behov, og en tilfredsstillelse for hende at trøste dem. Og de fattige strømmede til hende i flokkevis, som sultne spurve i flok, der slår ned foran en åben ladedør. Hele Bonneville, denne håndfuld fiskere, der levede et liv fuldt af bekymringer og var så hårdt prøvede af de stadige oversvømmelser, vænnede sig til at søge hjælp hos "frøkenen", som de kaldte hende. Men hun var især henrykt for børnene, de små drenge med deres lasede bukser, gennem hvis revner man kunne se ind til den bare hud, og de små blege, udhungrede piger, som med øjnene slugte de stykker smørrebrød, hun delte ud til dem. Og forældrene benyttede sig snedigt af hendes godhjertethed og sendte hende deres mes lasede og sygelige børn for at vække hendes medlidenhed.

"Du ser jo," vedblev hun leende, "at jeg har modtagelsesdag om lørdagen, ligesom en fin dame. – Nå, lille Gonin, vil du holde op med at knibe Houtelards dumme knægt! Hvis I ikke er søde, bliver jeg vred. Vi vil prøve at gøre det i den rigtige rækkefølge."

Så begyndte uddelingen. Hun kommanderede med dem og skændte på dem i en moderlig tone. Den første, hun kaldte hen til sig, var Houtelards søn, en ti års knægt med grågul hud og et ynkeligt ansigtsudtryk. Han smøgede sit ærme op, han havde et langt sår på albuen, og hans fader sendte ham til "frøkenen", for at hun skulle lægge noget på såret. Det var hende, der forsynede hele egnen med salver og smertestillende udtræk. Hun havde efterhånden fået skaffet sig et lille, men temmelig fuldstændigt husapotek, som hun var meget stolt over. Da hun havde

forbundet drengen, gav hun hviskende Louise nogle oplysninger om ham.

"Det er rige folk, disse Houtelards, de eneste fiskere i Bonneville, som er rige. Den store båd, du ved, er deres. Men de er frygtelig nærige og lever et sandt hundeliv i en hytte, der er så snavset, at det trodser enhver beskrivelse. Det værste er, at faderen, efter at han havde pryglet sin hustru til døde, har giftet sig med tjenestepigen, som er endnu mere ondskabsfuld en han. Nu hjælpes de så ad med at mishandle dette stakkels væsen."

Og uden at tage sig af sin venindes urolige og modvillige mine, kaldte hun et nyt barn frem.

"Nå, min pige, har drukket hele din flaske med kinin?"

Det var en datter af Prouane, kirketjeneren. Hun var frygtelig mager, dækket af kirtelsår og havde store, udstående øjne, som allerede lyste hysterisk. Hun var elleve år, men syntes næppe at være fyldt syv.

"Ja, frøken," stammede hun, "det har jeg."

"Det er usandhed!" råbte præsten, uden at fjerne blikket fra sit spil. "Din fader lugtede af vin i går aftes."

Pauline blev vred. Familien Prouane havde ingen båd, de samlede krabber og muslinger og levede af den slags småfiskeri. Men takket være mandens løn som kirketjener ville de alligevel have haft til det daglige brød, hvis ikke begge ægtefæller havde været uforbederlige drankere. Man fandt dem stundom liggende hen over dørtærsklen, berusede af calvados, den stærke normanniske brændevin, og den lille pige klavrede så over dem for at komme ind og drikke resterne af deres glas.

Når de ikke havde calvados, drak Prouane af sin datters kininudtræk.

"Og jeg, der gør mig sådan umage for at lave det!" råbte Pauline. "Jeg beholder flasken her, så kan du komme herhen og drikke din medicin hver aften klokken fem. Og så skal jeg give dig lidt råt, hakket kød, det har doktoren ordineret."

Så kom turen til en stor dreng på tolv år, søn af ægteparret Cuche, en tidligt udviklet slyngel, allerede udmarvet af laster. Hun gav ham et brød, en krukke med suppe og fem francs. Det var igen en grim historie. Efter at huset var faldet sammen, havde Cuche forladt sin kone og var flyttet til en kvindelig slægtning, mens hustruen, som havde søgt tilflugt i et forfaldent tolderskjul, levede af de madrester eller småmønter, som alle egnens letfærdige fyre tilkastede hende. Drengen, som var vidne til al denne usselhed, var ind imellem ved at dø af sult, men han løb væk og gemte sig, hvis nogen talte om at fjerne ham fra denne kloak.

Louise vendte sig om med et generet udtryk, mens Pauline uden nogen som helst forlegenhed fortalte hende denne historie. Hun, som var frit opdraget, lagde et menneskekærlighedens rolige mod for dagen mod den menneskelige elendighed, vidste alting og talte om alting med uskyldens uforstilte oprigtighed. Den anden, som gennem ti års liv i pensionen var blevet indviet i mangt og meget, rødmede over de billeder, som ordene fremkaldte i hendes tanker. Det var ting, man altid tænkte på, men som det ikke gik an at tale højt om.

"Og se nu her," vedblev Pauline, "den lille søde niårige blondine, som endnu er tilbage, er datter af Gonins, dem, som

den døgenigt til Cuche har slået sig ned hos. Gonins havde en båd og var temmelig velbjærgede, men manden fik en skavank i benene, en lammelse, som er temmelig almindelig her på egnen. Cuche, som før var en simpel matros, har efterhånden overtaget både båden og konen. Nu er det, som om hele huset tilhører ham, han mishandler den lamme mand, som de har smidt ud af sengen og nu ligger dag og nat i en gammel kulkasse. Jeg har taget barnet under mine vinger. Ulykkeligvis kommer hun ofte i vejen for de ørefigener, der bliver delt ud, og for resten ved hun kun alt for meget om, hvad hun ser og hører."

Hun vendte sig om mod den lille og spurgte:

"Hvordan går det hjemme hos dig?"

Det smukke, rosenkindede barn havde med øjnene fulgt den dæmpet afgivne skildring af deres forhold. Hun smålo lumsk ved detaljerne, som hun gættede sig til.

"Ja, nu har de slået ham igen," svarede hun, mens hun vedblev at fnise. "Moder stod op i nat og tog et stykke brænde – Ak, frøken Pauline, det ville være smukt af Dem, hvis De ville give ham lidt vin, for de har stillet et tomt krus ved siden af ham og sagt til ham, at han gerne kunne lægge sig til at dø, jo før jo hellere."

Louise gjorde en gestus af væmmelse. Hvilke rædsomme folk! Og hendes veninde interesserede sig for al denne elendighed. Var det muligt, at der så nær en stor by som Caen kunne findes landsbyer, hvor folk således levede som de rene vilddyr? For kun vilde kunne på denne måde træde alle Guds og menneskers love under fode.

"Nej, min kære ven," sagde hun og satte sig ved siden af Chanteau, "jeg har fået nok af dine små venner. Havet kan for

min skyld opsluge dem, jeg ville ikke beklage dem noget særligt."

Præsten havde netop vundet et parti. Han råbte:

"Sodoma og Gomorra! Jeg har advaret dem i tyve år. De er selv skyld i deres elendighed!"

"Jeg har forlangt bevilling til en skole," sagde Chanteau, ærgerlig over at have tabt. "Men befolkningen er for lille, deres børn må gå i skole i Verchemont; men de skulker ustandselig og driver bare rundt på vejene."

Pauline betragtede dem forbavset. Hvis de mennesker, der var sunket ned i elendigheden, selv holdt deres sti ren, ville det jo ikke være nødvendigt at holde dem til ilden. Manglende moral og fattigdom hørte sammen, hun følte sig aldrig frastødt af lidelsen, selv om det var en følge af lasten. Det var, som om hun fandt det helt naturligt, at den barmhjertige også måtte være tolerant. Og hun var netop ved at love den lille Gonin at besøge hendes fader, da Véronique i det samme kom ud, skubbende endnu en lille pige foran sig.

"Se nu, frøken Pauline, her er en til!"

Den sidst ankomne, som var ganske lille, højst fem år, var klædt i de rene laser, havde tjavset hår og et ansigt, der var helt sort af skidt. Hun begyndte med det samme at klynke og jamre sig med en ugenerthed, som om hun allerede var vant til at tigge i vejkanten.

"Kære, rare herskab, en lille mønt, fader har brækket benet ..."

"Du er Tourmals datter, ikke sandt?" spurgte Pauline pigen.

Men præsten gav ondt af sig:

"Den hæslige unge! Lyt ikke til hende, det er femogtyve år siden, faderen brækkede benet. Det er en rigtig tyvefamilie,

som kun lever af at stjæle. Faderen hjælper smuglerne, moderen stjæler på markene ved Verchemont, farfaderen går rundt om natten og stjæler østers ved Roqueboise. Og I kan jo se, hvad de har fået ud af tøsen: en tiggerunge, en tyv, som de sender hjem til folk for at rage alt til sig, der ligger frit fremme – se blot, hvor hun skæver til min snusdåse!"

Barnets livlige øjne, som gennemsøgte hver en krog af terrassen, havde lynet ved synet af præstens gamle snustobaksdåse. Men hun lod sig ikke mærke med noget, hun gentog, som om præsten aldrig havde fortalt hendes historie:

"Fader har brækket benet – rare frøken, giv mig noget."

Nu brast Louise i latter, så komisk forekom dette femårige uhyre hende, der allerede kappedes med sine forældre i rævestreger. Pauline holdt sig derimod stadig alvorlig; hun tog sin portemonnæ frem og hentede en helt ny femfranc op af den.

"Hør, min ven," sagde hun, "jeg vil give dig lige så meget hver lørdag, hvis jeg kan være sikker på, at du ikke har strejfet om på landevejen i ugens løb."

"Gem sølvtøjet af vejen!" råbte fader Horteur. "Ellers stjæler hun det bare!"

Men Pauline svarede ikke. Hun afskedigede børnene, som forsvandt, klaprende med træskoene og råbende i munden på hinanden: "Takker ydmygst!" og "Gud lønne Dem!" Fru Chanteau, som var kommet tilbage efter at have inspiceret Louise værelse, skændte imens lavmælt på Véronique. Det var ikke til at holde ud, at tjenestepigen nu også slæbte tiggerunger ind! Som om mademoiselle Pauline ikke trak rigeligt af den slags til huse! En flok beskidte lazaroner, som plukkede hende, og bagefter bare gjorde nar ad hende! Naturligvis var pengene

jo hendes, hun kunne ødsle dem bort efter behag; men det var virkelig umoralsk på den måde at opmuntre til lastefuldheder. Fru Chanteau havde hørt den unge pige love Tourmals lille pige fem francs hver lørdag. Igen tyve francs hver måned! En Krøsus' skatte ville ikke række til i længden på den måde.

"Du ved jo, at jeg ikke vil se det tyvepak i mit hus," sagde hun til Pauline. "Selv om du nu for tiden selv bestemmer over din formue, kan jeg virkelig ikke tillade, at du ruinerer dig ved sådanne dumheder. Jeg har et moralsk ansvar for dig – Ja, ruinerer dig, min søde ven, og det hurtigere, end du regner med."

Véronique, som var vendt tilbage til sit køkken, rasende over den røffel, hun havde fået af fruen, viste sig igen og råbte ophidset:

"Slagteren er her – han vil have penge for sin regning, 46 francs og 10 centimer."

Fru Chanteau blev meget forlegen og standsede sin svada. Hun gravede i lommerne og påtog sig en mine af forbavselse. Så hviskede hun:

"Har du nogen penge på dig, Pauline? Jeg har ikke nogen småpenge, og jeg ville gerne slippe for at skulle gå op. Vi skriver det ned."

Pauline fulgte med pigen for at betale slagteren. Efter at hun havde flyttet pengene over i sit eget skrivebord, blev den samme komedie gentaget hver gang der kom en regning. Det var et ligefremt plukkesystem i det små, og syntes at være den naturligste ting af verden. Tanten behøvede nu ikke engang mere gøre sig besvær med selv at tage i bunken: Hun forlangte, og lod den unge pige egenhændigt udplyndre sig. I starten

havde hun ført regnskab, hun havde af og til betalt ti eller femten francs tilbage, men så var det blevet for indviklet, man var blevet enige om at opgøre et summarisk regnskab senere, efter brylluppet; hvilket for resten ikke forhindrede, at Pauline punktligt hver den første betalte for kost og logi, hvilket fra og med juli var forhøjet til 90 francs.

"Skal Deres penge nu ud at danse igen!" brummede Véronique ude i entreen. "Jeg ville have ladet hende gå op efter sine egne penge. Det er synd og skam, at De bliver ædt op på den måde!"

Da Pauline kom tilbage med den kvitterede regning, som hun gav sin tante, gav præsten et triumferende udråb fra sig. Chanteau havde tabt igen; han kunne åbenbart ikke vinde et eneste parti. Solen var ved at gå ned, dens skrå stråler farvede det langsomt stigende hav ildrødt. Louise sad og betragtede smilende den uendelig horisont med et drømmende blik.

"Nu svæver Louisette vist igen oppe mellem skyerne," sagde fru Chanteau. "Vågn op, Louisette! Jeg har ladet din kuffert bære ovenpå. Vi kommer endnu engang til at bo væg om væg!"

Lazare kom ikke hjem før dagen efter. Da han havde besøgt underpræfekten i Bayeux, havde han besluttet sig til at tage til Caen og tale med præfekten. Og selv om han så ikke havde nogle penge med hjem i lommen, så var han dog overbevist om, sagde han, at man i generalrådet ville stemme for en bevilling på 12.000 francs. Præfekten havde fulgt ham til døren og bundet sig med formelle løfter: man kunne jo ikke sådan bare lade Bonneville i stikken, centralforvaltningen var meget beredvillig til at støtte befolkningen. Men Lazare var dog alligevel fortvivlet, for han forudså alskens undskyldninger og

forsinkelser, og den mindste tøven med at opfylde et af hans ønsker var ham en sand tortur.

"Havde jeg blot 10.000 francs," udbrød han, "ville jeg hellere end gerne give dem på forskud. Til det første forsøg ville man måske end ikke behøve så stor en sum. Og I får at se, hvor meget ballade, der bliver, når de har besluttet sig til at give os bevillingen! Vi får samtlige departementets ingeniører på halsen. Hvis vi derimod begyndte uden dem, ville de være tvunget til at godkende resultatet. Jeg er sikker på min idé. Præfekten, som jeg forklarede den i al korthed, var forbavset over, at det kunne være så enkelt og billigt."

Håbet om at besejre havet blev til sidst en ligefrem feber hos ham. Lige siden algeaffæren havde han båret nag til havet, for han anklagede det inderst inde for at have forvoldt hans ruin. Selv om han ikke vovede højlydt at skælde ud på det, rugede han dog over planer om at hævne sig på det en dag. Og hvilken hævn ville ikke være sødere end at standse det i dets blinde ødelæggelsesraseri og råbe til det som dets hersker: "Hertil må du gå og ikke længere!". Og uanset det storslåede i selve kampen, så havde dette foretagende også en vis filantropisk side, som forhøjede hans henrykkelse endnu mere. Nå moderen så ham tilbringe sine dage med at skære små træstumper til og med næsen i lærebøger i mekanik, kom hun ængstelig til at tænke på farfaderen, den af stadig nye indskydelser jagede tømrer, hvis mesterstykke stod og fyldte op under en glaskuppel. Skulle nu den gamle blive genfødt i en ny udgave og fuldende familiens ruin? Efterhånden lod hun sig dog overbevise af den tilbedte søns argumenter. Hvis det lykkedes for ham – og naturligvis ville det det – var dog det første skridt

endelig taget, en smuk handling med et træk af uselviskhed, som ville gøre ham bemærket; så ville han kunne komme hvor som helst han ville, nå så højt, hans ærgerrighed rakte. Fra den dag tænkte hele huset kun på en ting, at ydmyge havet, at fængsle det for foden af terrassen, lydigt som en hund, der har fået pisken at føle.

Lazares plan var for øvrigt, som han sagde, særdeles enkel. Palisaderne skulle bestå af grove pæle, rammet ned i sandet og beklædte med brædder; bag dem skulle de af havet opslyngede rullesten danne en slags uigennemtrængelig mur, mod hvilken nu bølgerne skulle brydes: havet skulle på den måde selv opbygge den forpost, der var bestemt til at standse dets fremadskriden. Systemet skulle gøres komplet med høje stigbord, forstærkede med støttepiller, der skulle udgøre en slags bølgebryder foran muren af rullesten. Havde man penge nok, ville man til sidst kunne opføre to eller tre store pælerækker, som kunne modvirke flodens styrke, når den var på sit højeste. Lazare havde fundet den oprindelige idé i "Den fuldendte Tømrer", en gammel bog med naive plancher, som farfaderen sikkert havde købt en gang; men han gjorde idéen fuldkommen, lavede betydelige forbedringer, studerede teoretisk dynamik, de forskellige materialers modstandskraft, og lod til især at være meget stolt over en ny metode, han selv havde udtænkt, til at sammenføje pælene, hvorved man efter hans egen påstand ville være fuldstændig sikker på at have held med foretagendet.

Pauline interesserede sig atter engang for hans påfund. Hun var, ligesom den unge mand, stadig nysgerrig over for eksperimenter, der bragte hende i berøring med noget hidtil

ukendt. Men eftersom hun var roligere og mere fornuftig end han, tænkte hun altid, at det måske alligevel kunne mislykkes. Når hun så havet stige og brede sig op over stranden, kastede hun et tvivlrådigt blik på det legetøj, Lazare havde fremstillet, palisader og pæle *en miniature*, som nu fyldte hele det store værelse.

En aften stod den unge pige længe ved sit vindue. De seneste dage havde hendes fætter talt om at brænde det hele; ved middagsbordet havde han sagt, at han ville emigrere til Australien, for der var ikke plads til ham i Frankrig. Og hun tænkte på dette, mens floden væltede ind over Bonneville dernede i mørket. Hun følte hvert stød, hun syntes, hun kunne høre jammerskrigene fra de ulykkelige, der blev opslugt af havet. Den lydløse kamp, som udkæmpede sig i hendes indre mellem menneskekærligheden og hendes kærlighed til sine penge, blev nu uudholdelig. Hun lukkede vinduet og ville ikke høre mere. Men selv i sin seng mærkede hun havets stød. Hvorfor skulle man ikke forsøge det umulige? Hvad betød det, om hun kastede disse penge i havet, hvis der blot var en lille udsigt til at redde byen? Og hun sov først ind ved daggry, mens hun tænkte på, hvor glad hendes fætter ville blive, hvordan han ville blive trukket ud af sin mørke melankoli, måske endelig blive ledet ind på sin rette livsbane, blive lykkelig gennem hende, have hende at takke for alt.

Dagen efter, inden hun gik ned, kaldte hun på ham.

"Du ved ikke," sagde hun spøgende, "hvad jeg har drømt i nat. Jeg drømte, at jeg lånte dig dine 12.000 francs."

Han blev vred, vægrede sig heftigt mod at tage imod hendes penge.

"Vil du have, at jeg skal rejse, og aldrig mere komme tilbage! Nej, det er nok med fabrikken. Åh, hvor jeg har skammet mig over den, selv om jeg ikke har sagt noget!"

To timer senere havde han skiftet mening, han tog mod tilbuddet, han trykkede hendes hænder i et passioneret udbrud af taknemmelighed. Det var jo bare et forskud: hun risikerede intet ved at låne sine penge ud, for det var aldeles sikkert, at bevillingen ville gå igennem i generalrådet, især hvis man allerede fik påbegyndt udførelsen af projektet. Og samme aften blev en bygmester indkaldt fra Arromanches, og nu blev der en endeløs læggen planer, lange vandringer langs med kysten og heftige diskussioner om omkostningerne. Hele huset var kommet ud af ligevægt.

Fru Chanteau var imidlertid blevet vred, da hun hørte om Paulines 12.000 francs. Lazare blev overrasket og forstod hende ikke. Hans moder opremsede de mest besynderlige argumenter. Pauline lånte dem jo ganske vist småsummer i ny og næ, men nu ville hun jo tro, at hun var ganske uundværlig for dem – man havde vel kunnet henvende sig til Louises fader. Louise selv, som havde en medgift på 200.000 francs, gjorde sig ikke så meget til af sin formue. Dette tal, 200.000 francs, vendte stadig tilbage på fru Chanteaus læber; hun syntes at nære et foragteligt nag mod resterne af den anden formue, som var smeltet ind i skrivebordsskuffen og som vedblev at formindskes i kommoden.

Ophidset af sin hustru lod også Chanteau til at være utilfreds. Det gjorde Pauline meget ond; selv om hun gav dem sine penge, følte hun sig mindre afholdt end før. Det var, som om hun på alle sider var omgivet af et nag, hvis årsag hun ikke

kunne forklare sig, og som voksede dag for dag. Hvad doktor Cazenove angik, så brummede han også noget, da hun for en forms skyld rådspurgte ham; men han havde med det gode eller det onde måttet sige ja til alle de tidligere udlånte summer, såvel store som små. Hans kuratorstilling var helt og aldeles en illusion, han blev straks afvæbnet i dette hus, hvor han kom som en gammel ven.

Den dag, da Paulines 12.000 francs kom på tale, fralagde han sig ethvert ansvar.

"Mit barn," sagde han, idet han tog Pauline afsides, "jeg vil ikke længere være din medvider. Hold op med at spørge mig, ødelæg dig så meget du lyster. Du ved jo nok, at jeg aldrig kan stå imod dine bønner; og bagefter bliver jeg ked af det, jeg har dårlig samvittighed – jeg vil hellere være uvidende om de ting, som jeg må misbillige."

Hun så bevæget på ham, med øjnene fulde af tårer. Efter en stunds tavshed sagde hun:

"Tak, min kære doktor … Men er det ikke det mest fornuftige? Hvad betyder det alt sammen, hvis det kan gøre mig lykkelig?"

Han havde grebet hendes hænder, og trykkede dem faderligt med dyb sindsbevægelse.

"Ja, hvis du er lykkelig – men man kan også købe sig dyrt til ulykken somme tider."

Under den heftige kamp, Lazare udkæmpede med havet, havde han naturligvis svigtet sin musik. Der faldt atter et lag af støv på klaveret, partituret til hans store symfoni var blevet lagt ned i en skuffe, takket være Pauline, som havde samlet arkene sammen rundt omkring, selv under møblerne. For resten var han ikke tilfreds med visse passager; således f. ex. skulle den

himmelske herlighed i udslettelsesfinalen, som noget trivielt var holdt i valsetakt, måske bedre kunne udtrykkes med et langsomt marchtempo. En aften havde han erklæret, at han ville lave det hele om, når han fik tid. Og hans opblussende kærlighed til den unge pige lod til at være udslukt på samme tid som musikfeberen. Da mesterværket blev udskudt til bedre tider, blev også den store passion udskudt, som han syntes at kunne flytte frem og tilbage i tiden efter forgodtbefindende. Han behandlede igen sin kusine som en gammel ven, en lovbestemt mage, der ville falde i hans arme, hvad dag han så åbnede dem. Desuden havde de siden foråret ikke mere levet indespærrede på tomandshånd, og den friske vind kølede heden i hans blod. Det store værelse var tomt, de strejfede nu rundt på den stenede kyst ud for Bonneville og studerede terrænet for at finde ud af, hvor pælene og palisaderne skulle anbringes. Ofte vadede de i vand til anklerne og kom hjem lige så trætte som i barndommens fjerne dage. Da Pauline for at drille ham spillede den noksom berømmelige dødsmarch, råbte Lazare:

"Så vær dog stille! Lad mig blive fri for at høre på de dumheder!"

Samme aften, som bygmesteren ankom, fik Chanteau et anfald af gigt. Kriserne kom nu tilbage næsten hver eneste måned. Salicylsyren, som i begyndelsen havde lindret, syntes nu at fordoble sygdommens voldsomhed. Og Pauline sad i fjorten dage som fastnaglet ved onklens seng. Lazare, som fortsatte sine undersøgelser ved stranden, begyndte da at tage Louise med sig, så hun kunne slippe for at høre på den syges skrig, der plagede hende. Da hun boede i gæsteværelset, lige

oven på den tidligere stadsstue, hvor Chanteau lå, måtte hun stoppe ørene til og bore hovedet ned i puderne for at kunne sove. Når hun kom udenfor, blev hun glad igen, var henrykt ved spadsereturen og glemte alt om den stakkels Chanteau og hans hyl.

Disse fjorten dage var aldeles fortryllende. Den unge mand havde i begyndelsen set på sin nye veninde med en vis forundring. Hun var så forskellig fra Pauline, hun skreg, hvis hendes støvle strejfede en krabbe, og hun var så bange for vand, at hun troede at være nær ved at drukne, hvis hun skulle springe over en lille pyt. Det gjorde ondt i hendes små fødder, når hun gik på rullesten, hun havde altid sin parasol opslået og brugte handsker, der gik helt op til albuerne, for hun var forfærdelig nervøs for, at solen skulle nå nogen nok så lille plet af hendes fine hud. Efter at den første forundring var gået over, følte hans sig indtaget af denne letforskrækkede gratie, denne svaghed, som altid var rede til at påkalde sig hans beskyttelse. Hun duftede end ikke af frisk havluft sådan som Pauline. Hun berusede ham med sin varme heliotropduft, med andre ord, det var ikke længere en dreng, der løb ved siden af ham, det var en kvinde, som fik hans puls til at banke hurtigere, når et vindstød tillod ham et flygtigt glimt af hendes strømper. Hun var imidlertid ikke så smuk som den anden, hun var ældre, og hendes hud var allerede begyndt at blive bleg; men der lå en skælmsk ynde udbredt over hele hendes lille kokette person, hendes spinkle lemmer bevægede sig på den mest henrivende måde. Det var, som om han pludselig havde opdaget hende, han kunne ikke mere genkende den magre lille pige, han engang havde leget med. Var det muligt, at de lange år på kostskolen

havde gjort denne unge pige så forførerisk, så udfordrende i al sin jomfruelighed, og ladet hende beholde så meget af opdragelsesmetodens løgn på bunden af de klare øjne? Han fattede efterhånden en ejendommelig følelse for hende, en uren passion, som fik hans tidligere drengevenskab til at forvandle sig til en raffineret sanselig følelse.

Da Pauline endelig kunne forlade sin onkels værelse og begyndte at følge med Lazare som tidligere, mærkede hun straks, at der var opstået et nyt forhold mellem denne og Louise; hun fangede blikke og smil, som hun ikke forstod. Hun bad dem af og til om at forklare, hvad det var, de morede sig sådan over, men selv da kunne hun ikke le. I begyndelsen var hun nærmest moderlig og behandlede dem som et par overstadige børn, der morer sig over alt og ingenting. Men snart blev hun nedslået, og hver udflugt var en trættende anstrengelse for hende.

Men hun klagede aldrig, hun talte blot om en stadig hovedpine; når hendes fætter så frarådede hende at gå ud, blev hun vred og fulgte efter ham som en skygge, selv inden døre.

En nat, hvor han sad oppe til klokken to for at gøre en tegning færdig, blev han forbavset ved at høre nogen gå rundt udenfor og åbnede sin dør; og hans forbavselse blev endnu større, da han så hende stå i mørket i den bare underkjole, støttet til gelænderet, som om hun lyttede efter en eller anden lyd fra værelserne ovenpå. Hun sagde, at hun mente at have hørt nogen klage sig. Men hun rødmede, da hun fortalte denne usandhed, og også han rødmede, for han blev grebet af en tvivl. Fra denne tid herskede der et tavst nag mellem dem, uden at der dog fandt nogen meningsudveksling sted. Han så ikke på

hende, syntes hun var sær, at hun sådan kunne blive sur over barnlighed; hun for sit vedkommende blev stadig mere og mere dyster til mode, hun lod ham aldrig være et øjeblik alene med Louise, udspionerede deres mindste bevægelser og hengav til en vild fortvivlelse på sit værelse om aften, hvis hun havde set dem hviske til hinanden, når de kom hjem fra stranden.

Imidlertid skred arbejdet fremad. Tømreren havde sømmet nogle grove planker fast på en række pæle, og den første palisade var således færdig. Det var for resten kun et forsøg, de skyndte sig som meget som muligt, for man ventede højvande; hvis denne barrikade modstod vandets pres, ville man senere gøre forsvarssystemet færdigt. Uheldigvis var det et forfærdeligt vejr. Det styrtede uafbrudt ned, Bonnevilles beboere blev gennemblødt på det ture, de tog ud til strandbredden for at se pælene blive hamret i.

Den dag, hvor man ventede oversvømmelsen, var himlen og havet sorte som blæk, og ved ottetiden om morgenen brød et voldsomt skybrud løs; hele horisonten syntes at være indhyllet i en isgrå tåge. Det bevirkede en almindelig skuffelse, for hele byen havde forstillet sig, at man skulle ud for at se, hvordan palisaden klarede sig mod tidevandets angreb.

Fru Chanteau besluttede sig til at blive hjemme hos sin mand, der stadig led svært. Og man gjorde sig de største anstrengelser for at holde Pauline hjemme, for hun havde hostet i nogle dage; hun var lidt hæs, og hver aften fik hun en let feber. Men hun afviste alle formaninger om forsigtighed, hun ville gå ud til stranden, fordi Louise og Lazare gik derud. Denne Louise, som så så skrøbelig ud og havde så let til at dåne, lagde

dog virkelig en forbløffende nervøs styrke for dagen, når det gjaldt en fornøjelse.

De tre begav sig altså afsted efter morgenmaden. Et vindstød havde netop fejet skyerne bort, og denne uventede forandring blev hilst med glædesråb. Himlen havde store blå pletter, hvorover der ganske vist sejlede en og anden mørk, flosset sky frem, men de to unge piger ville absolut kun have deres parasoller med. Hvad tjente det da til at belaste sig med unødig oppakning? Kun Lazare tog en paraply med sig. For øvrigt påtog han sig ansvaret for, at de ikke forkølede sig, han skulle nok skaffe dem tag over hovedet undervejs, hvis skylregnen begyndte igen.

Pauline og Louise gik forrest. Men på den stejle vej ned til Bonneville gled Louise på den opblødte jord, og Lazare skyndte sig hen til hende og bød hende armen. Pauline måtte gå bag dem. Da de gik hjemmefra, havde hun været så glad, men nu var det forbi med hendes gode humør, hendes mistænksomme blikke fulgte parret, som gik foran, og hun bemærkede snart, at Lazare uafbrudt strejfede Louises talje med et umærkeligt kærtegn. Nu så hun kun dette, alt andet forsvandt, både stranden, hvor alle egnens fiskere stod og ventede med spottende miner, havet, som steg mere og mere, og palisaden, som allerede var hvid af skumsprøjtet. Ude i horisonten voksede der et sort skydække frem, som blev drevet afsted i vild galop af vinden.

"For pokker!" sagde den unge mand og vendte sig om, "der kommer mere væde. Men vi når nok at se det hele, før regnen kommer, og bagefter kan vi søge ly hos Houtelards."

Floden, der havde vinden imod sig, steg med en irriterende langsommelighed. Vinden ville sikkert også hindre den i at blive så stærk, som det var forudsagt. Ingen forlod imidlertid stranden. Palisaden virkede ganske udmærket, den brød bølgerne, hvis skummende vand bagefter med brudt kraft rullede helt op til tilskuernes fødder. Men den største triumf var pælenes bemærkelsesværdige modstandsdygtighed. For hver bølge, der fossede ind over dem, hørte man de rullesten, den havde ført med sig, falde ned og hobe sig op på den anden side af plankerne; det lød, som når man læsser af en kærre fyldt med sten. Denne mur, som byggede sig selv, var jo i virkeligheden det samme som hele planens heldige fremgang!

"Var det ikke det, jeg sagde!" råbte Lazare, "nu tror jeg nok, det er bedst at holde inde med at gøre nar."

Prouane, som stod ved siden af ham og som ikke havde været ædru de sidste tre dage, rystede på hovedet og snøvlede:

"Vent bare til det kuler rigtigt op med pålandsvind!"

De øvrige fiskere tav. Men efter Cuches og Houtelards ansigtsudtryk at dømme, havde de kun liden tiltro til hele dette foretagende. Og for resten – dette hav, som underkuede dem, gad de ikke gerne have set overvundet af sådan en pjalt af en herremand. Å, hvor de ville le den dag, hvor det skyllede hans bjælker bort som halmstrå! Selv om det så også lagde hele egnen øde, ville det i hvert fald være morsomt at se.

Pludselig begyndte det at styrte ned. Store dråber faldt fra de blåsorte skyer, som havde overtrukket tre fjerdedele af himlen.

"Det er ingenting, vent endnu et øjeblik," sagde Lazare entusiastisk. "Se dog, ikke en af pælene flytter sig af stedet!"

Han havde slået sin paraply op over Louises hoved. Hun trykkede sig ind til ham som en forfrossen turteldue, og Pauline, som stod der forladt og glemt, så uafbrudt på dem; hun kogte af undertrykt raseri, hun troede at kunne føle varmen fra deres omfavnelse på sit ansigt. Regnen stod nu ned i strømme; Lazare vendte sig pludselig om.

"Hvad nu?" råbte han. "Er du tosset! Slå dog i det mindste din parasol op."

Hun stod rank og ubevægelig i denne syndflod, som hun næppe engang lod til at føle. Hun svarede med hæs stemme:

"Lad mig være i fred, det har ingen nød med mig."

"O, Lazare, jeg beder Dem," sagde Louise ængstelig, "få hende dog til at komme herhen – vi kan nok alle tre være under paraplyen."

Men i sin vilde halsstarrighed værdigede Pauline dem ikke engang et svar. Hun havde det udmærket, hvor skulle de besvære sig med hende? Da han så, at ingen bønner hjalp, sagde han:

"Det er jo vanvid! Kom, så skynder vi os ind til Houtelards!"

Men hun svarede i en bitter tone:

"Gå, hvorhen I vil. Vi er kommet herned for at se, hvordan vandet stiger, og jeg bliver her."

Fiskerne havde taget flugten. Pauline stod tilbage i øsregnen, ubevægelig, med ansigtet vendt mod pælene, som bølgerne nu dækkede fuldstændigt. Dette skuespil syntes at kræve hele hendes opmærksomhed, skønt alt omkring hende nu var indsvøbt i et gråt vandslør. Hendes kjole, som drev af regnvand, fik store sorte pletter på skuldrene og armene. Og hun var ikke

til at formå til at forlade stedet, førend vestenvinden havde drevet skyerne bort

Alle tre var tavse på hjemvejen. Ingen af dem sagde et ord om dette eventyr, hverken til onklen eller tanten. Pauline havde skyndt sig op og skiftet tøj, mens Lazare fortalte om den overordentlig heldige udgang på eksperimentet. Ved middagsbordet kom feberen over hende igen; men hun forsikrede, at hun ikke havde det dårligt, selv om hun tydeligvis havde svært ved at få en bid ned. Til sidst svarede hun Louise på en grov måde, efter at denne med et udtryk af øm foruroligelse flere gange havde spurgt hende, hvordan hun havde det.

"Hendes vanskelige humør er virkelig uudholdeligt," sagde fru Chanteau, da Pauline var gået op til sig selv. "Det går så vidt, at man efterhånden knap tør sige et ord til hende."

Hen imod klokken et om natten blev Lazare vækket af en hosten, der lød så hul, at han satte sig op i sengen og lyttede. Han tænkte først på sin moder; men pludselig hørte han en dump lyd, som om et menneskelegeme var faldet om på gulvet; han fo'r ud af sengen og klædte sig hastigt på. Det kunne ikke være andre end Pauline; det lød, som om det havde været lige uden for døren. Han knækkede tændstikkerne, så meget rystede han på hænderne. Endelig kom han ud med sit lys, og han blev ganske forbavset, da han fandt døren over for stående halvt åben. Den unge pige lå indenfor på tærsklen, udstrakt på siden, klædt i sin natkjole.

"Hvad er der?" råbte han. "Er du gledet?"

Han tænkte, at hun nu igen havde sneget sig rundt og udspioneret ham. Men hun svarede ikke, hun bevægede sig ikke, og han så hende ligge der som en død med lukkede øjne.

Hun var sikkert besvimet og faldet om i samme øjeblik, hun råbte på hjælp.

"Pauline, svar mig dog – hvor har du ondt?"

Han bøjede sig ned og lyste hende i ansigtet. Hun var meget rød og lod til at have en brændende feber. Først havde han stået med en følelse af instinktiv tøven foran denne halvnøgne unge pige og vovede ikke at tage hende op i sine arme for at bære hende ind i seng igen, men denne forlegenhed veg nu straks for hans broderlige ængstelse for hende. Han løftede hende op og bar hende ind i værelset uden at tænke over denne jomfruelige kvindehud, der berørte hans. Da han havde lagt sin byrde fra sig i sengen, spurgte han i en ængstelig tone, uden at tænke over at dække hende til:

"Min Gud, så sig dog noget! Har du slået dig?"

Hun slog øjnene op, men sagde stadig intet; hun så kun på ham med et stirrende blik, og da han blev ved at bestorme hende med spørgsmål, førte hun til sidst hånden op til sin hals.

"Du har ondt i halsen?"

Med en hæs, næsten uigenkendelig stemme hviskede hun:

"Tving mig ikke til at tale, jeg beder dig – det gør så ondt."

Hun fik straks et nyt hosteanfald, den samme hule hoste, han havde hørt inde fra sit værelse. Hendes ansigt blev blåt, og det gjorde så ondt, at hun fik store tårer i øjnene. Hun tog med begge hænder om sit stakkels hoved, der værkede forfærdeligt.

"Det må du have fået i dag," stammede han, ude af sig selv af skræk. "Hvordan kunne du også være så ufornuftig, du var jo allerede syg i forvejen ..."

Men han tav, da han atter mødte hendes bønfaldende blik. Hun famlede efter tæppet, og han trak det op over hende, helt

op til hagen.

"Vil du åbne munden, så jeg kan se ned i din hals?"

Hun kunne næppe få læberne fra hinanden. Han holdt lyset frem, og det lykkedes ham med meget besvær at komme til at se det tørre, blanke, højrøde svælg. Det var tydeligvis betændt. Men den forfærdelige feber og den voldsomme hovedpine indgav ham en voldsom frygt for arten af denne halsbetændelse. Den syges ansigt havde et udtryk af angst, som om hun var nær ved at kvæles, og han blev grebet af en vanvittig frygt for at skulle se hende dø af kvælning lige for øjnene af sig. Hun kunne ikke synke, hver anstrengelse hun gjorde for at forsøge det fik hende til at ryste over hele kroppen. Et nyt hosteanfald fik hende til endnu en gang at miste bevidstheden. Lazare var nu næsten fra sans og samling, han løb ud og dundrede på tjenestepigens dør med knyttede næver.

"Véronique! Véronique! Kom op! Pauline dør!"

Da Véronique, halvpåklædt og forstyrret, kom ind i Paulines værelse, fandt hun ham stående bandende og gestikulerende midt i rummet.

"Hvor dette dog er en ussel by! Her kan man få lov at dø som en hund. Der er mere end to mil til den nærmeste læge!"

Han gik hen mod Véronique.

"Prøv at få fat i nogen, vi kan sende hen og hente lægen!"

Hun gik hen til sengen og så på den syge. Hun blev bange, da hun så, at hun var så rød i ansigtet; dette barn, som hun i begyndelsen havde afskyet, havde efterhånden vækket en hengivenhed i hende, som voksede for hver dag.

"Jeg går selv," sagde hun, "så går det hurtigere. Fruen kan jo tænde op nedenunder, hvis det er nødvendigt."

Halvvågen tog hun sine grove støvler på og et sjal om skuldrene; og efter at hun havde givet fru Chanteau besked, gik hun med lange skridt ud ad den mudrede vej. Kirkeuret slog to; det var så mørkt, at hun stødte mod stenbunkerne i vejkanten.

"Hvad er der i vejen?" spurgte fru Chanteau, da hun kom op.

Lazare var dårligt i stand til at svare. Han havde netop med feberagtig iver flået alt ud af skabet for at finde sine gamle medicinske bøger; han stod bøjet ved kommoden, bladrede med dirrende hænder i dem, og søgte at erindre, hvad han havde hørt ved forelæsningerne. Men alting var bare et eneste kaos i hans hoved, han slog ustandselig op i indholdsfortegnelserne og kunne ikke finde det, han søgte.

"Der er nok bare en voldsom hovedpine," sagde fru Chanteau, som havde sat sig. "Det bedste er at lade hende sove."

Så fo'r han op:

"Hovedpine! Hovedpine! Du irriterer mig, moder, at du kan sidde der så rolig. Gå ned og varm noget vand!"

"Vi behøver vel ikke at forstyrre Louise, vel?" spurgte hun.

"Nej, det er fuldstændig unødvendigt. Jeg har ikke brug for hjælp. Jeg skal nok kalde."

Da han blev alene, gik han igen hen til sengen og tog Paulines hånd for at tælle pulsslagene. Hundrede og femten. Og han mærkede denne brændende varme hånd langsomt trykke hans. Den unge pige, hvis tunge øjenlåg stadig var lukkede, nedlagde i dette håndtryk en tak og en tilgivelse. Selv om hun ikke var i stand til at smile, ville hun dog alligevel lade ham forstå, at hun havde hørt det hele, at hun var glad ved at vide, at han var der, alene hos hende og uden at tænke på nogen anden. Som regel blev han bange ved at se nogen lide; så snart en af familien blev

den mindste smule utilpas, tog han flugten. Han påstod, at han var en dårlig sygepasser, for han havde så lidt magt over sine nerver, at han var bange for at bryde ud i gråd. Det var da også med taknemmelig forbavselse, at hun så ham ofre sig på den måde. Han var ikke selv i stand til at sige, hvilken følelse af ømhed det var, som drev ham, hvilken trang til kun at stole på sig selv ved hendes helbredelse. Det heftige tryk af den lille hånd gjorde ham nervøs, han ville berolige hende.

"Det er ikke noget farligt, min elskede. Cazenove kommer snart. Først og fremmest må du ikke være bange."

Hun åbnede stadig ikke øjnene, men hviskede med døende stemme:

"Åh, jeg er ikke bange, men jeg er ked af, at du skal have besvær af mig."

Så tilføjede hun endnu lavere, let som et vindpust:

"Tilgiv mig – jeg har været slem i dag."

Han bøjede sig frem for at kysse hende på panden, som om hun havde været hans hustru. Men han måtte vende sig bort fra sengen, for han var lige ved at briste i gråd. Han kom i tanker om, at han i det mindste kunne lave en smertestillende drik, mens han ventede på lægen. Den unge piges husapotek blev opbevaret i et lille skab på væggen. Man han var bange for at tage fejl, han granskede flaskernes etiketter nøje, og hældte til sidst nogle dråber morfin i et glas sukkervand. Når hun slugte en skefuld af det, gjorde det så ondt, at han hver gang tøvede med at give hende en til. Det var alt, hvad han kunne gøre, han følte sig ikke i stand til yderligere eksperimenter. Denne venten var uudholdelig. Da han ikke længere kunne holde ud at se hende lide, og var helt udmattet af at stå ved siden af sengen,

greb han på ny sine bøger, i håb om, at han dog til sidst ville komme under vejr med, hvad det var for en sygdom, og hvilket lægemiddel der skulle bruges. Var det en inflammation af slimhinderne? Men han havde ikke set efter, om svælget var belagt; og han fordybede sig stædigt i beskrivelsen af en halsbetændelse og dens behandling, han viklede sig ind i lange sætninger, hvis mening han ikke fattede, han hagede sig fast i unødige detaljer, ligesom et barn, der lærer sig en uforståelig lektie uden ad. Et rallende åndedrag fik ham til at styrte hen til sengen, skælvende i alle lemmer og med en mængde videnskabelige udtryk kørende rundt i hovedet, der kun fordoblede hans uro.

"Nå?" spurgte fru Chanteau, som stille var kommet op igen.

"Det er det samme."

Han tilføjede i en hophidset tone:

"Det er da rædsomt, som doktoren lader vente på sig – man kunne nå at dø de første tyve gange."

Da dørene stod åbne, var Mathieu, som plejede at sove under køkkenbordet, gået op ad trappen, han havde en mani med at følge efter husets beboere ind i alle værelser. Da han med sine store poter traskede hen over gulvet, lød det, som når et menneske går rundt på strømpesokker. Han var vældig fornøjet ved denne natlige uro, ville springe op i sengen til Pauline og snurrede rundt om sig selv i en jagt på sin egen hale, ubevidst om den sorg, der havde ramt hans herskab. Lazare blev ærgerlig over denne upassende glæde og sparkede efter ham.

"Forsvind med dig, eller jeg kvæler dig! Du fatter jo ingenting, dumme kreatur!"

Skamfuld over irettesættelsen og med vejrende snude, som om han pludselig havde forstået, hvad der var på færde, gik hunden lydig hen og lagde sig under sengen. Men denne brutalitet havde vakt fru Chanteaus modvilje; hun gik atter ned i køkkenet, idet hun sagde i et iskoldt tonefald:

"Det varme vand kan være klart når som helst."

Lazare hørte hende brumme ned ad trappen, at det var oprørende at mishandle et dyr på den måde, og han nok før eller siden også ville slå hende, hvis hun blev der oppe. Han, der ellers var så øm over for sin moder, rystede nu en knytnæve efter hende. Hvert øjeblik gik han hen til sengen for at kaste et blik på Pauline. Nu havde feberen taget hendes sidste kræfter, hun lå næsten som en død; og i det stille værelse hørte man kun hendes anstrengte åndedrag, som stadig mere lignede en dødsrallen. Han blev igen grebet af en urimelig frygt: hun ville sikkert blive kvalt, hvis der ikke snart kom hjælp. Han gik frem og tilbage i værelset, så stadig på uret. Den var lidt i tre, Véronique kunne endnu ikke være hos doktoren. Han fulgte hende i tankerne på vejen til Arromanches; hun var kommet gennem egeskoven, nu var hun ved den lille bro, hun kunne vinde fem minutter, hvis hun løb rundt om den høje bakke. I sin utålmodighed gik han hen og åbnede vinduet, selv om han ikke kunne skelne noget som helst i dette hav af mørke. Et eneste lys brændte langt borte i Bonneville, sikkert en lygte i en fiskerbåd. Der var så dystert og øde overalt, det var som om alt liv var udslukt. Han lukkede vinduet, men åbnede det atter for så igen snart at lukke det. Til sidst vidste han ikke længere, hvilken tid på døgnet det var. Han blev overrasket, da han hørt uret slå tre. Nu havde doktoren nok ladet spænde for, hans chaise fløj frem

på vejen, dens gule lygte lyste i mørket. Og Lazare blev til sidst så forstyrret af utålmodighed, mens han sad der og hørte på, hvorledes den syge kvaltes mere og mere, at han fo'r op ligesom af søvne, da han hen mod klokken fire hørte hastige skridt på trappen.

"Kommer De nu endelig!" råbte han.

Doktor Cazenove lod straks endnu et lys tænde for at undersøge Pauline. Lazare holdt det ene, mens Véronique, med håret pjusket af blæsten og stænket til af landevejssmuds til over livet, stod for enden af sengen og holdt det andet frem. Fru Chanteau så til. Den syge kunne ikke åbne munden uden at jamre sig. Doktoren lagde hende nu forsigtigt ned på puderne igen. Da han kom, havde han været meget bekymret, men nu så han mere rolig ud.

"Åh, hvor Véronique skræmte mig!" sagde han dæmpet. "Hun fortalte mig de særeste ting, så jeg troede, der var tale om en forgiftning. Se, jeg har lommerne fulde af modgift."

"Det er halsbetændelse, ikke sandt?" spurgte Lazare.

"Jo, en helt almindelig halsbetændelse – der er ingen fare for øjeblikket."

Fru Chanteau gjorde en triumferende bevægelse, som om hun ville sige, at det havde hun vidst hele tiden.

"ingen fare for øjeblikket," gentog Lazare, atter urolig, "er De da bange for, at der skal støde noget til?"

"Nej," svarede lægen efter nogen tøven, "men med disse fordømte halsonder ved man aldrig, hvad der ske."

Og han tilstod, at der ikke var noget, man kunne gøre. Han ville vente med at årelade den syge til dagen efter. Men da den unge mand plagede ham om i det mindste at prøve at lindre

hendes lidelser, ville han forsøge med et sennepsplaster. Véronique bar et vandfad med varmt vand op, og lægen lagde selv de våde plastre på. Det blev en yderligere pine for den syge, feberen vedblev, hovedpinen var nu uudholdelig. For at mindske halsens opsvulmning tilberedte fru Chanteau et dekokt af skræppeblade, men dette forsøg måtte snart opgives, for smerterne i halsen blev ligefrem ulidelige, da Pauline skulle gurgle halsen med det. Klokken var nærved seks, og dagen var allerede ved at gry, da lægen gik.

"Jeg kommer igen hen ad klokken tolv," sagde han til Lazare i entreen. "Tag det roligt. Det er ikke noget farligt, selv om hun har voldsomme smerter."

"Er smerter da ikke noget?" udbrød den unge mand. "Det burde aldrig være nødvendigt at have smerter."

Cazenove så på ham, forbavset over et sådant krav, og løftede armene opgivende i vejret.

Da Lazare kom tilbage, bad han moderen og Véronique om at gå og lægge sig lidt; selv var han ikke i stand til at sove. Og han så dagslyset bryde ind i dette værelse, hvor der herskede en sådan uorden – dette daggry, der er så rædsomt efter en nat gennemvåget ved en sygeseng. Han stod med panden mod vinduet og stå fortvivlet op på den blågrå himmel, da en støj fik ham til at vende sig om. Han troede, at Pauline ville stå op. Det var Mathieu, som alle havde glemt alt om, men nu endelig krøb frem fra sengen og nærmede sig den unge pige, hvis ene hånd hang uden for tæppet. Hunden slikkede denne hånd så ømt, at Lazare blev rørt, tog ham om halsen og sagde:

"Som du kan se, min stakkels Mathieu, så er Pauline syg. Men det er ikke noget farligt. Vi tre vil endnu kunne begive os ud på

en mængde strejftog sammen."

Pauline havde åbnet øjnene, og hun smilede, skønt hendes ansigt var forvredet af smerte. –

Nu begyndte en urolig tid, det ængstelige mareridt, man gennemlever i et sygeværelse. Lazare jog alle andre ud fra Paulines kammer; han tillod dårligt sin moder og Louise at komme derind om morgenen og spørge, hvordan det stod til; og han tålte ikke andre derinde end Véronique, hos hvem han syntes at finde en virkelig hengivenhed. De første dage havde fru Chanteau foreholdt ham det upassende ved, at en ung mand sådan passede en ung pige; men han erklærede sig uenig, for skulle han ikke engang være hendes mand? Og læger plejer vel også kvindfolk. Der var ikke noget snerperi mellem dem. Enhver forlegenhed blev forjaget af lidelserne, måske endog en truende død. Han gjorde hende alverdens små tjenester, hjalp hende som en kærlig broder med at rejse sig op og lægge sig ned igen, og så kun i dette attråværdige legeme den feber, der gennemrystede det. Det var som en fortsættelse af deres kernesunde barndom, hvor de badede sammen i ærbar nøgenhed. For øvrigt havde han glemt alt om resten af verden, han tænkte ikke på andet end hendes medikamenter og den lovede bedring, som han forgæves ventede på, time efter time. Nætter og dage fulgte hinanden og Lazare var til mode, som om han stadig svævede over en gabende afgrund og hvert øjeblik måtte være bange for at styrte ned i det mørke svælg.

Hver morgen besøgte Cazenove Pauline; somme tider kom han endog igen, når han havde spist aftensmad. Allerede anden dagen havde han ordineret en rigelig åreladning. Men feberen, som til at begynde med var faldet, steg atter. To dage gik; han

var tydeligvis foruroliget og kunne ikke forstå, at sygdommen var så stædig. Efterhånden som den unge pige fik stadig mere svært ved at åbne munden, kunne han ikke komme til at se hende ned i halsen, som forekom ham opsvulmet og rødblå af farve. Da Pauline endelig beklagede sig over, at det føltes så spændt dernede, som om huden i halsen var nær ved at briste, sagde lægen en morgen til Lazare:

"Jeg har en mistanke om, at det er en byld."

Den unge mand tog ham med ind på sit værelse. Aftenen forud, da han bladrede i sin gamle patologiske håndbog, havde han netop læst afsnittet om abscesser i den nedre del af svælget, der danner sig i spiserøret, og kan medføre døden ved kvælning, hvis de spærrer for luftrørets åbning. Han var dødsens bleg og spurgte:

"Er hun da fortabt?"

"Nej, det håber jeg ikke, hun er," svarede lægen. "Vi får vel se."

Men han var ikke i stand til at skjule sin bekymring. Han indrømmede, at han i det foreliggende tilfælde var næsten afmægtig. Hvorledes skulle man kunne komme til en absces nede i svælget, når hun ikke kunne åbne munden. Og at skære den for tidligt var desuden forbundet med stor fare. Det bedste var at overlade det til naturen selv, men det ville blive meget langvarigt og meget smertefuldt.

"Jeg er jo ikke nogen gud!" råbte han, da Lazare fo'r frem mod hans videnskabs nytteløshed.

Den ømhed, doktor Cazenove nærede for Pauline, viste sig hos ham ved en fordoblet gnavenhed. Denne lange, indtørrede gamling var rystet helt ned i sit hjertes dyb. I mere end tredive år havde strejfet rundt i alle verdensdele, så som skibslæge, så

som hospitalslæge i de franske kolonier; han havde behandlet epidemier ombord, tropernes frygtelige sygdomme, spedalske i Cayenne, slangebid i Indien; han havde dræbt mennesker af enhver hudfarve, studeret forskellige giftes virkning på kinesere, foretaget de mest forfærdelige vivisektionseksperimenter på negre. Og denne lille pige med en byld i halsen voldte nu en sådan uro i hans indre, at han ikke kunne sove; hans jernhænder skælvede; hvor vant han end var til at se døden i øjnene, gruede han for et ulykkeligt udfald. For at skjule sin umandige sindsbevægelse lod han nu som om han nærede en dyb foragt for lidelsen. Man blev jo født for at lide, var det noget at hidse sig op over?

Hver morgen sagde Lazare til ham:

"Prøv dog et eller andet, hr. doktor! Det er jo forfærdeligt, nu kan hun ikke engang få lov at sove et øjeblik. Hun har jamret sig hele natten."

"Jamen for pokker, det er jo ikke min fejl!" svarede han endelig forgræmmet. "Jeg kan jo ikke skære halsen over på hende for at helbrede hende!"

Nu var det den unge mands tur til at blive vred.

"Medicinen tjener altså til intet."

"Til slet intet, når maskineriet kommer i urede. Kinabark stiller feber, et laksativ virker helbredende på indvoldene, åreladning er gavnligt for dem, der har fået slagtilfælde – men ellers er det bare at stole på Guds forsyn og lade naturen hjælpe sig selv."

Han sagde kun dette i sin forbitrelse over ikke at vide, hvad han skulle gøre. Som regel vovede han ikke i en så bestemt tone at bestride medicinens nytte, selv om han havde praktiseret for

længe til ikke at være skeptisk. Han sad i timevis ved sengen og betragtede den syge, og han gik derfra uden så meget som at efterlade nogen ordinationer; han kunne kun, uden at gøre noget, se på udviklingen af denne absces, som kunne betyde liv eller død, alt eftersom den voksede en millimeter mere eller mindre.

I hele otte dage gennemlevede Lazare den frygteligst angst. Også han ventede hvert øjeblik på naturens domfældelse. Ved hvert åndedrag, hun havde svært ved at få frem, troede han, at alt var forbi. Han syntes at se svulsten vokse og lukke luftrøret; hvis den svulmede blot en anelse mere op, ville luften ikke kunne igennem. Hans ufuldstændige medicinske studier forøgede kun hans ængstelse. Det var især hendes smerter, som gjorde ham ude af sig selv og fik ham til i afmægtig harme at protestere mod tilværelsens elendighed. Hvad skulle disse pinsler gøre godt for? Lå der ikke en nytteløs grusomhed i denne musklernes opslidelse og pinsler, når det onde på den måde angreb et stakkels skrøbeligt pigelegeme? Han blev uophørlig draget af en uimodståelig magt til sengen. Han overdængede hende med spørgsmål, selv med fare for at udtrætte hende. Led hun voldsomme pinsler? Hvor gjorde det ondt nu? Af og til tog hun hans hånd og lagde den på sin hals; der havde hun ligesom en uudholdelig tyngde, en brændende blykugle, som truede med at kvæle hende. Hovedpinen forlod hende aldrig et øjeblik, hun vidste ikke, hvordan hun skulle lægge hovedet, og hun var plaget af søvnløshed: i de ti dage, som feberen havde varet, havde hun ikke sovet sammenlagt to timer. Oven i alt det andet kom en aften en forfærdelig smerte i ørerne; og under disse anfald mistede hun hørelsen, det

forekom hende, som om man knuste kæbeknoglen på hende. Men hun omtalte ikke alle sine lidelser for Lazare, hun lagde en mærkelig selvbeherskelse for dagen, for hun følte, at han var næsten lige så syg som hun, at hendes feber brændte i hans blod og at hendes svulst også sammensnørede hans strube. Ofte snød hun ham ligefrem, hun tvang sig til at smile midt under sine værste lidelser; hun havde det bedre, sagde hun, og hun bad ham hvile sig lidt. Det værste var, at hun ikke kunne synke sit spyt uden at skrige, så øm var hun nu nede i svælget. Lazare fo'r op af sin søvn, begyndte det nu igen? Han stillede hende atter spørgsmål og ville vide, hvor det syge sad, mens hun med lukkede øjne og forvredent ansigt gjorde sig de største anstrengelser for at føre ham bag lyset og stammede, at det ikke var noget, bare et eller andet, der havde kildet hende i halsen.

"Sov nu, og tag dig ikke om mig – jeg skal også sove."

Om aftenen lod hun, som om hun faldt i søvn, for at han skulle gå i seng. Men han blev stædigt ved at sidde i en lænestol ved siden af hende og våge. Nætterne var så svære, at han hver dag med overtroisk rædsel så mørket bryde frem. Ville solen nogensinde stå op igen?

En nat havde Lazare sat sig ved sengen og taget Paulines hånd i sin, som han ofte gjorde, for at hun skulle vide, at han var der og ikke havde forladt hende. Lægen var gået klokken ti; han var desperat og ville ikke længere tage ansvar for noget som helst. Lige indtil da havde den unge mand troet, at hun ikke mente at være i nogen fare, og det havde været ham en trøst. Alle i hendes omgivelser talte kun om en almindelig halsbetændelse, som ganske vist var meget plagsom, men ville gå over lige så let som en almindelig snue. Selv lod hun til at

være rolig og var altid glad, trods sine lidelser. Når man talte om hendes rekonvalescens og lagde planer for den, smilede hun. Og så sent som i går aftes havde hun hørt Lazare tale om den spadseretur langs stranden, de ville tage, når hun første gang fik lov at gå ud igen. Så var der blevet stille i værelset, og hun lod til at sove; efter et kvarters tid sagde hun klart og tydeligt:

"Min stakkels ven, jeg tror, du bliver nødt til at gifte dig med en anden."

Han blev voldsomt oprørt, en iskold gysen løb ham ned ad ryggen.

"Hvordan det?" spurgte han.

Hun havde slået øjnene op og så på ham med sin rolige, ydmyge mine.

"Åh, jeg ved nok, hvad min sygdom er, og jeg *vil* også helst vide det, for så får jeg i det mindste lov til at tage afsked med jer alle sammen."

Da lod Lazare, som om han blev vred: hvad var det for nogle tåbelige ideer! Om en uge ville hun være på benene igen! Han slap hendes hånd og skyndte sig ind på sit værelse under et eller andet påskud, for han var tæt på at briste i gråd. Der kastede han sig ned i mørket på sengen, som han ellers ikke brugte nu for tiden. En frygtelig vished havde pludselig, uden nogen årsag, presset hans hjerte sammen: Pauline skulle dø, måske overlevede hun ikke natten over. Og han blev ganske fortvivlet ved tanken om, at hun vidste det, og at hendes tavshed hidtil kun havde været forstillelse, mens hun med kvindelig sjælsstyrke endog i døden ville skåne sine pårørendes følelser. Hun vidste det, hun ville se dødens komme, og han ville blive

nødt til at se på, uden at kunne gøre det mindste. Han forestillede sig allerede deres sidste afsked; den sørgelige scene udspillede sig for ham i det mørke værelse, han så den helt ned til de mindste detaljer. Nu var alt forbi, han tog puden i sine krampagtigt skælvende hænder og borede hovedet ned i den for at kvæle sin hulken.

Imidlertid forløb natten uden at der indtraf nogen katastrofe. Der gik yderligere to dage. Men nu var der et nyt bånd imellem dem: dødens stadige nærvær. Hun talte ikke mere om den fare, hun svævede i, hun havde endog styrke til at smile; det lykkedes også for ham at vise sig helt rolig, han talte om, at hun nok ville kunne komme op en af de nærmeste dage, og dog var alt, både hos ham og hos hende, en eneste uafbrudt afskedtagen, og hver gang deres blikke mødtes længere og mere ømt end sædvanligt, lå der altid et farvel det. Især om natten, når han vågede hos hende, anede de hinandens tanker, og truslen om en evig skilsmisse gjorde endog deres tavshed til en sønderrivende smerte. Og alligevel var alt dette både bittert og sødt, aldrig havde de tidligere følt så fuldt og helt at gå op i hinanden.

En morgen ved solopgang blev Lazare forbavset over, at han så roligt kunne tænke på døden. Han forsøgte at erindre sig den seneste tid: lige siden den dag, da Pauline blev syg, havde han ikke eneste gang følt denne kolde gysen fra isse til fod ved tanken om tilintetgørelsen. Hvis han skælvede ved tanken om at skulle miste sin veninde, var det en anden følelse, så fuldstændig ulig rædslen for at miste sit eget jeg. Hans hjerte blødte i ham, men han fandt, at denne kamp, han udkæmpede med døden, gjorde ham til denne hemmelighedsfulde magts

ligemand og gav ham mod til at se den i øjnene. Eller måske var det bare træthed og svaghed, som døvede hans frygt. Han lukkede øjnene for ikke at se dagen bryde frem, han ville atter føle sin tidligere angst, han prøvede at hidse sig selv op til rædsel ved uafladelig at gentage for sig selv, at også han skulle dø en dag: men ingen stemme svarede i hans indre, det var blevet ham ligegyldigt, alt dette var nu så underlig betydningsløst for ham. Selv hans pessimisme tav stille ved denne sygeseng; hans afsky for smerten øgede ikke hans uvilje mod tilværelsen, den var kun et udtryk for hans brændende kærlighed til sundhed og liv. Han talte ikke længere om at sprænge Jorden, denne gamle, ubeboelige lerkugle, i luften; hans eneste ønske var at se Pauline rask og få lov til at gå tur med hende i det glade solskin; og han drømte ikke om andet end endnu en gang at få lov til at strejfe om sammen med sin veninde på deres barndoms velkendte veje og stier.

Men i dag troede Lazare, at døden var ankommet. Lige siden klokken otte havde den syge haft kvalme; hvert eneste anfald truede med at kvæle hende. Snart kom der kuldegysninger til, hun rystede, så man kunne høre hendes tænder klapre. Lazare blev forskrækket og råbte ud gennem vinduet, at man skulle sende en dreng til Arromanches, selv om han ventede lægen ved ellevetiden som sædvanlig. Huset var nedsænket i en dyster stilhed, der var nu så tomt og øde, efter at Pauline ikke længere oplivede det med sin glade virkelyst. Chanteau tilbragte dagene dernede med at stirre tavs på sine syge ben, han ventede uroligt på det næste anfald, nu hvor der ikke var nogen til at tage sig af ham; fru Chanteau tvang Louise ud på spadsereture, de opholdt sig det meste af tiden udendørs og var i den senere tid blevet

vældig gode venner; den stilhed, der rådede i trappegangen og de tomme stuer, blev kun afbrudt, når Pauline gik frem og tilbage med klodsede, tunge trin. Tre gange var Lazare gået ud på afsatsen og havde lænet sig ud over trappens gelænder; utålmodig efter at få at vide, om pigen havde fundet nogen at sende; nu var han netop kommet ind igen; han stod og så på den syge, som var lidt roligere. Så knirkede døren, som han havde ladet stå på klem.

"Nå, Véronique?"

Men det var hans moder. Hun ville her til morgen sammen med Louise tage ud og hilse på nogen bekendte i nærheden af Verchemont.

"Cuches dreng løb med det samme," svarede hun. "Han har gode ben."

Efter en kort pause spurgte hun:

"Det vil altså ikke blive bedre?"

Uden at sige et ord, pegede Lazare fortvivlet på Pauline, som lå der ubevægelig, næsten som en død, med ansigt badet i kold sved.

"Så vil vi ikke tage til Verchemont," vedblev hun. "Åh, hvor den slags sygdomme kan være stædige, det har virkelig været en svær tid for det stakkels barn. "

Hun havde sat sig ned og fortsatte med at tale med lav og ensformig stemme.

"Og vi, der ville tage afsted klokken syv! Det var heldigt, at Louise sov over sig. Og netop i dag hober alle mulige kedelige sager sig op. Det ser næsten ud, som om alting har rottet sig sammen mod mig. Urtekræmmeren fra Arromanches har været her med sin regning, og jeg måtte betale ham. Nu står bageren

dernede. Brødet i denne måned beløber sig til 40 francs! Jeg kan ikke begribe, hvordan det kan gå til."

Lazare hørte ikke på hende, han tænkte kun på, om der var et nyt feberanfald undervejs. Men den ensformige strøm af ord irriterede ham. Han prøvede at slippe af med hende.

"Vil du give Véronique to håndklæder og bede hende kommer her op med dem."

"Naturligvis må man betale bageren," fortsatte hun, som om ikke havde hørt ham. "Han har set mig, man kan ikke fortælle ham, at jeg er gået ud. Åh, hvor er jeg dog dødtræt af at holde hus! Det er ulideligt i længden, jeg går fra det hele til sidst. Hvis bare ikke Pauline var så syg, så ville hun give mig forskud på de 90 francs, hun betaler for kost og logi. Det er den tyvende i dag, det er kun ti dage for tidligt. Men den stakkels pige ser så svag ud."

Lazare vendte sig om med en brat bevægelse.

"Nå, hvad er det så du vil?"

"Ved du ikke, hvor hun har sine penge?"

"Nej."

"De er sikkert i kommoden. Vil du ikke se efter?"

Han rystede på hovedet. Hans hænder dirrede.

"For Guds skyld, moder – gå dog din vej!" hviskede han.

Der blev en pinlig tavshed; så hørtes der henne fra sengen en stemme, så svag som en brise:

"Lazare, tag nøglen under min pude og giv tante, hvad hun vil have."

Moder og søn så på hinanden med et forfærdet blik. Han vægrede sig, han ville ikke rode i hendes kommodeskuffer. Men han måtte give efter for ikke at besvære Pauline. Da han havde

givet sin moder en hundredfrancsseddel og kom tilbage for at lægge nøglen ind under puden igen, så han, at den syge havde fået et nyt anfald af feberrystelser; hun skælvede i alle lemmer, og to store tårer løb fra hendes stakkels tillukkede øjne ned over hendes kinder.

Doktor Cazenove kom ikke før til sin sædvanlige tid. Han havde ikke engang set den lille Cuche, som sikkert løb og legede i grøfterne i stedet for at udrette sit ærinde. Da han havde hørt Lazares forklaring og kastet et blik på Pauline, udbrød han:

"Hun er reddet!"

Denne kvalme, de frygtelige feberrystelser var kun et tegn på, at bylden endelig var sprunget. Man behøvede ikke mere være bange for kvælning, nu ville sygdommen forsvinde af sig selv. Der blev stor glæde, Lazare fulgte lægen ned, og da Martin, en tidligere matros med træben, som lægen havde taget i sin tjeneste, netop var ved at drikke et glas vin i køkkenet, ville alle klinke med hinanden.

"Ja, jeg har nu aldrig været bekymret for alvor," sagde fru Chanteau. "Jeg følte med mig selv, at der ikke var nogen fare."

"Men det kære barn har i hvert fald gennemgået en svær tid," svarede Véronique. "Jeg ville ikke være gladere, om man så gav mig fem francs."

I dette øjeblik trådte fader Horteur ind. Han kom for at spørge, hvordan det stod til, og gjorde sig til gode med et glas likør for at følge de andres eksempel. Hver dag var han kommet derhen på denne måde, blot som en god nabo; for Lazare havde ved hans første besøg erklæret, at han ikke ville lade ham komme ind til den syge, for ikke at forskrække hende, og præsten havde roligt svaret, at det forstod han så udmærket.

Han lod sig nøje med at læse en messe for den stakkels pige. Da Chanteau klinkede med ham, roste han ham for denne tolerance.

"De ser jo nu, at hun har hjulpet sig uden Deres *Oremus*,"

"Enhver søger sin frelse på sin egen måde," erklærede præsten i en fyndig tone, idet han tømte sit glas.

Da lægen var gået, ville Louise gå op til Pauline og ønske hende tillykke med den heldige vending, sygdommen havde taget. Hun led stadig meget, men man lod nu ikke til mere at tage sig synderlig af det. Lazare bad hende glad om ikke at være urolig længere; og han holdt nu op med at forstille sig, han overdrev ligefrem den overståede fare og fortalte hende, at han tre gange havde troet at holde hende død i sine arme. Selv viste hun imidlertid ikke samme levende glæde over at være frelst. Men tanken om, at hun fik lov at leve følte sig nu så sød, efter at hun havde haft sjælsstyrke nok til at vænne sig til døden. Hendes af smerte forvredne ansigt havde et rørt udtryk, da hun tog hans hånd i sin og smilende hviskede:

"Det ser ikke ud til, at du kan slippe: jeg skal blive din hustru."

De første tegn på den fremadskridende helbredelse viste sig nu ved en ualmindelig lyst til at sove. Hun sov hele dage, stille og med et jævnt åndedræt, en dyb, styrkende søvn, som lignede dvale. Minouche, som man havde smidt ud af værelset, da sygdommen var på sit højeste, sneg sig nu ind igen; hun sprang rask op i sengen, rullede sig sammen ved sin herskerindes side og tilbragte hele dage der og nød sengevarmen; af og til satte hun sig op og fordybede sig i et toilette, som aldrig ville tage ende; hun slikkede sig i timevis, men så sagte og forsigtigt, at

den syge ikke mærkede det mindste. Mathieu, som også havde fået lov at komme ind, lå under sengen og snorkede højlydt.

Et af Paulines første indfald var den følgende lørdag at lade sine små venner fra byen komme op. Efter den strenge diæt, hun havde holdt i tre uger, begyndte hun nu at spise blødkogte æg. Hun kunne modtage børnene i siddende stilling, skønt hun endnu var meget svag. Lazare havde igen måttet lukke hendes kommodeskuffe op og give hende nogle femfrancsmønter. Men da hun havde talt med sine fattige og afviklet sin gæld, som hun udtrykte det, var hun så træt, at hun besvimede.

Hun interesserede sig også for palisaderne og spurgte hver dag, om de holdt stand. Nogle af bjælkerne havde allerede givet efter, men Lazare løj for hende og talte kun om et par planker eller tre, der var blevet revet bort. En morgen, da hun var alene, havde hun listet sig ud af sengen for at se havet brydes mod pæleværket; men de endnu svage kræfter svigtede hende, og hun ville være faldet om på gulvet, hvis ikke Véronique var kommet ind i rette tid og havde grebet hende i sine arme.

"Pas på! Jeg binder dig, hvis du ikke holder dig i ro," sagde Lazare i en spøgefuld tone.

Han blev stædigt ved med at våge over hende, men trætheden overvældede ham til sidst, og han faldt i søvn i sin lænestol. I begyndelsen havde han henrykt siddet og set på, når hun drak sin bouillon. Det var så vidunderligt at se denne unge krop genvinde sin sundhed, det var en genfødelse som også syntes at give ham nyt liv. Så blev han vant til det, og da lidelserne nu var ovre, holdt han op med at glæde sig over det som over en uventet nådesbevisning. Af det alt sammen blev der kun en vis

sløvhed tilbage hos ham, en nervøs afslapning efter kampen og en forvirret forestilling om, at tomheden nu ville begynde igen.

En nat sov Lazare dybt, da Pauline pludselig hørte ham vågne med et ængsteligt suk. Hun så ham ved lampens svage skin sidde der med et forfærdet udtryk, øjnene stirrende i rædsel og hænderne hårdt knyttede. Han fremstammede nogle brudte ord:

"Min Gud! – min Gud!"

Urolig satte hun sig op i sengen.

"Hvad er det med dig, Lazare? Er du syg?"

Ved lyden af hendes stemme fo'r han sammen. Hun havde altså set ham? Han blev forlegen og kunne ikke finde på andet end en klodset løgn.

"Nej, bestemt ikke – det var dig, som jamrede dig lige før."

Rædslen for døden var igen kommet over ham i søvnen, en rædsel uden anledning, som var steget op fra tilintetgørelsens nat og havde vækket ham med sin isnende ånde. Min Gud! Han skulle dø en dag! Den tanke arbejdede sig op inde i ham og truede med at kvæle ham, mens Pauline, som havde lagt sit hoved ned på puden igen, så på ham med et udtryk af moderlig deltagelse.

5

Hver aften, når Véronique havde taget af bordet i spisestuen, begyndte den samme samtale mellem fru Chanteau og Louise, mens Chanteau sad fordybet i sin avis og kun besvarede de spørgsmål, hans kone af og til henvendte til ham, med enstavelsesord. I de fjorten dage, Lazare havde troet, at Pauline svævede i livsfare, var han end ikke kommet ned til måltiderne; nu spiste han dog til middag dernede, men straks efter desserten gik han atter op til rekonvalescenten; og næppe havde han forladt stuen, før fru Chanteau begyndte på den samme klagesang som dagen før.

Først sagde hun et ømt tonefald:

"Stakkels dreng, han udmatter sig jo fuldstændig! Det er virkelig ikke fornuftigt af ham sådan at trække veksler på sit helbred. Han har ikke sovet i tre uger. Jeg synes, han ligefrem er blevet blegere siden i går."

Og hun ynkede endogså Pauline: Den stakkels pige led meget; det skar ligefrem én i hjertet at se hende. Men lidt efter lidt gik hun over til at tale om den uorden, Paulines sygdom drog med sig i huset; intet blev gjort, man kunne snart kun få kold mad på bordet, man vidste snart ikke, hvordan det var at leve som almindelige mennesker. Her standsede hun op for at spørge sin mand:

"Har Véronique overhovedet tænkt på at lave dig din altheadekokt?"

"Ja, ja," svarede han bag sin avis.

Så dæmpede hun stemmen og vendte sig mod Louise:

"Det er meget mærkeligt, men denne ulyksalige Pauline har aldrig bragt os nogen lykke. Og tænk, at der stadig findes dem, som påstår, at hun er vores gode engel! Åh, jeg ved nok, hvad folk siger. I Caen siger man – er det ikke rigtigt, Louisette? – at vi er blevet rige ved hende. Jo, tak, siger jeg – rige! Du kan gerne sige alt, hvad du ved, jeg tager mig ikke af onde tunger!"

"Man snakker jo naturligvis om Dem som man gør om alle andre," mumlede den unge pige. "Sidste måned rettede jeg på en notars kone, som fortalte den der historie, uden at vide det mindste om det. Men man kan jo ikke forhindre folk i at snakke."

Nu lagde fru Chanteau ikke mere bånd på sig. Ja, de var ofre for deres eget gode hjerte. Før Pauline kom, havde de jo altid kunnet klare sig selv; og hvor ville hun være nu, hvis de ikke var gået ind på at tage hende til sig? Og folk snakkede så meget om hendes penge: de havde jo ikke haft andet end ubehageligheder af dem, ja, det så ligefrem ud som om, det var dem, der havde bragt dem til fallittens rand. For kendsgerningerne talte jo deres eget sprog; hendes søn ville aldrig have kastet sig ud i dette vanvittige algeprojekt, og heller aldrig have spildt sin tid med at prøve at forhindre havet i at ødelægge Bonneville, hvis ikke denne Pauline havde fordrejet hovedet på ham. Den var jo også hendes egen fejl, hvis det havde kostet hende hendes formue; hendes stakkels dreng havde jo sat både sit helbred og sine fremtidsudsigter til. Fru Chanteau havde næppe ord til at kunne beskrive sin ærgrelse over disse 180.000 francs, som havde demoraliseret hende fra deres skjulested i skrivebordsskuffen. Nu var ødelæggelsen fuldbragt, hendes

hæderlighed var blevet til støv og hun hadede Pauline for alle disse penge, som hun skyldte hende.

"Hvad skal man sige til sådan et stædigt væsen?" vedblev hun. "I bund og grund er jo grusomt nærig, samtidig med at hun sløser grænseløst. Hun smider 12.000 francs i havet for fiskerne her i Bonneville, hun føder på alle egnens beskidte unger, men hvis jeg har brug for at låne to francs af hende, er jeg ligefrem bange. Hvordan hænger det sammen? Hun har et hjerte af sten, skønt hun opfører sig, som om hun vil give alt, hvad hun ejer, bort til andre."

Véronique kom ofte ind i stuen, så med tallerkenerne, der var blevet vasket op, så med teen; og hun blev stående og lyttede til samtalen; af og til tillod hun sig endog at blande sig i den.

"Frøken Pauline – et hjerte af sten! Hvordan kan fruen dog sige sådan noget?"

Fru Chanteau fik hende til at tie med et strengt blik. Så lagde hun albuerne på bordet og fordybede sig i vidtløftige beregninger, som om hun talte med sig selv.

"Jeg behøver gudskelov ikke mere at passe på hendes penge, men det kunne være morsomt at vide, hvor meget der er tilbage af dem! Ikke engang 70.000 francs, vil jeg sværge på. Ja, lad os regne efter: 3.000 til eksperimentet med pælene, mindst 200 om måneden til almisser, 90 francs for kost og logi her. Det løber snart op. Skal vi vædde om, at hun ruinerer sig, Louisette? Ja, du skal få se, hun står på bar bund en skønne dag – og hvis hun ruinerer sig, hvem skal så tage sig af hende, hvad skal hun leve af?"

Så kunne Véronique ikke styre sig længere.

"Jeg håber virkelig ikke, at fruen vil kaste hende på porten."

"Hvad?" udbrød hendes arbejdsgiver rasende, "hvad er det dog du siger? Der er ikke spørgsmål om at smide nogen ud. Jeg siger bare, at når man har arvet en formue, kan man ikke gøre noget dummere end at sløse den bort og derefter lægge andre til last. Gå ud i dit køkken, Véronique, og pas dine egne sager! "

Pigen gik, mens hun brummede et eller andet for sig selv. Så blev der stille, mens Louise serverede teen. Man hørte kun avisens raslen, som Chanteau læste samvittighedsfuldt fra ende til anden, end ikke annoncerne sprang han over. Af og til vekslede han et par ord med den unge pige.

"Du må godt putte et stykke sukker mere i. – Nå, har du endnu ikke fået noget brev fra din fader endnu?"

"Ak nej, slet ikke!" svarede hun leende. "Men hvis jeg generer jer, kan jeg godt rejse. I har jo allerede rigeligt besvær med Pauline og hendes sygdom. Jeg ville gerne rejse, men I holder mig jo selv tilbage."

Han prøvede at afbryde hende.

"Der er ingen, der taler om at rejse. Det er kun alt for elskværdigt af dig, du vil holde os med selskab, indtil det stakkels barn kan komme herned i stuen igen."

"Jeg søger bare tilflugt i Arromanches, indtil min fader kommer, hvis I ikke vil have mig længere," vedblev hun, og lod som om hun ikke hørte, hvad han sagde, for at drille ham. "Min tante Léonie har lejet en villa dér, og der er lidt selskabsliv og en strand, hvor man kan bade. – Hvis blot ikke tante Léonie var så kedelig!"

Chanteau smilede over den forkælede piges spøg. Men skønt han ikke turde vedgå det overfor sin hustru, stod han af hele sit hjerte på Paulines side, der passede ham så godt. Han

fordybede sig nu igen i sin avis. Fru Chanteau, som havde siddet hensunken i tanker, vågnede pludselig op som fra en drøm.

"Én ting kan jeg ikke tilgive hende, og det er, at hun har taget min søn fra mig. Han bliver næppe siddende et kvarter ved middagsbordet. Han taler altid til én ligesom i forbifarten."

"Det vil nok snart høre op," bemærkede Louise. "Og nogen må jo være hos hende."

Moderen rystede på hovedet og kneb læberne sammen. De ord, som hun lod til at ville holde tilbage, trængte sig alligevel.

"Det er nok muligt! Men det er da i hvert fald lidt underligt, at en ung mand sidder der evig og altid hos en syg pige – ja, jeg lægger ikke skjul på noget, jeg siger hvad jeg mener; det er jo ikke min fejl, hvis der er nogen, der ikke kan tåle at høre det."

Og da hun så, at Louise blev forlegen, tilføjede hun:

"For resten er det sikkert ikke sundt at indånde luften i det værelse. Det er jo meget muligt, at hun smitter ham med sit halsonde. Den slags unge piger, som ser så sunde ud, har nogle gange alle mulige sygdomme i blodet. Skal jeg sig dig hvad jeg tror? Nuvel, jeg tror, at hun i grunden overhovedet ikke er sund."

Louise vedblev i en sagtmodig tone at forsvare sin veninde. Hun var så sød! Det var hendes eneste argument mod alle anklager for et ondt hjerte og et dårligt helbred. En trang til ro, venlighed og enighed fik hende til at prøve at dæmpe fru Chanteaus alt for heftige udbrud af had, skønt hun for hver dag smilende så dette had flamme stadig højere. Hun satte sig imod, når udtrykkene blev for voldsomme, men hun rødmede af velbehag ved følelsen af at være yndlingen og at kunne styre

hele huset. Hun var ligesom Minouche, hun strøg sig kælent op ad andre, og var ikke ondskabsfuld, så længe man ikke forstyrrede hendes velvære.

Hver aften, når de samme ting var blevet sagt igen og igen, endte samtalen med følgende ord, langsomt og med eftertryk udtalt af fru Chanteau:

"Nej, Louisette, den hustru, der ville passe til min søn ..."

Og det var så et nyt udgangspunkt for hende, hun udbredte sig om de egenskaber, hun forlangte af en fuldkommen hustru for sin søn, og hun stirrede uafbrudt på den unge pige, hun søgte med sine blikke at indprente hende det, hun ikke sagde lige ud. Det var et fuldkomment portræt af Louise, hun skildrede: en ung, velopdragen pige, som allerede kender verden, er vant til at færdes i selskabslivet, snarere attraktiv end egentlig smuk, men i særdeleshed meget kvindelig, for hun påstod, at hun afskyede mandhaftige piger, som er brutale under foregivende af at være ærlige. Så berørte hun i forbigående pengespørgsmålet, som egentlig var det væsentlige. Man ville naturligvis ikke lægge så megen vægt på medgiften, men hendes søn havde jo storslåede planer, og han kunne ikke indlade sig på et ægteskab, der ville ruinere ham.

"Ser du, kæreste, hvis Pauline ikke havde haft en sou, hvis hun var kommet hertil uden en franc på lommen, så ville de have været gift for flere år siden. Men hvordan kan jeg være andet end urolig, når jeg ser pengene løbe væk mellem fingrene på hende, som de gør? Med sine 60.000 francs kommer hun jo heller ikke langt. Nej, Lazare er bedre værd end som så, jeg vil aldrig lade ham gifte sig med en tosse, som gerne sparede på maden for at kunne ødelægge sig ved dumheder."

"O, pengene betyder ingenting," svarede Louise og slog blikket ned. "Men de er jo alligevel nødvendige."

Skønt man aldrig udtrykkelig omtalte spørgsmålet om hendes medgift, var det alligevel som om disse 200.000 francs lå der på bordet, belyst af skinnet fra lampen. Det var ved at se og mærke dem, at fru Chanteau hidsede sig op, kom i feber, skubbede den andens sølle 60.000 francs fra sig og drømte om at erobre denne fremmede pige med hendes uberørte rigdom. Hun havde bemærket sønnens livlige interesse for Louise, inden han lod sig fængsle deroppe af kusinens sygdom. Hvis den unge pige elskede ham, hvorfor skulle der så ikke blive et par af dem? Hendes fader ville sikkert samtykke, især hvis der var tale om kærlighed hos begge parter. Og hun pustede til denne passion, hun vedblev hele aftenen at hviske ord, der havde til formål at fordreje hovedet på Louise.

"Min Lazare er så god! Ingen kender ham rigtigt. Du kan slet ikke forestille dig, Louisette, hvilket ømt hjerte han har. Hans tilkommende hustru er sandelig ikke at beklage. Hun vil i hvert tilfælde være sikker på at blive elsket! Og han er jo altid rask og sund. Hans hud er fin som silke. Min farfar, chevalier de la Vignière, havde så hvid en hud, at han dekolleterede sig som et andet fruentimmer ved maskeraderne."

Louise rødmede og smilede, hun morede sig meget over disse detaljer. Moderens kurtiseren på sønnens vegne, disse koblerskebetroelser, der kunne gå temmelig vidt mellem to fruentimmer, havde gerne kunnet holde hende oppe hele natten. Men Chanteau sad og nikkede over sin avis.

"Skal vi ikke snart gå til ro?" spurgte han gabende.

Og som om han for længst havde tabt tråden i samtalen, tilføjede han:

"I kan sige, hvad I vil, men ond er hun altså ikke. Jeg vil blive glad den dag, hvor hun kommer ned og atter sætter sig på sin plads ved bordet her ved siden af mig."

"Det bliver vi skam alle sammen," bemærkede fru Chateau spydigt. "Man snakker jo, man siger hvad man mener om andre mennesker, men det forhindrer jo ikke én i at elske dem."

"Min stakkels ven!" sagde Louise. "Jeg tog gerne det halve af hende lidelser på mig, hvis jeg kunne – hun er så sød!"

Véronique, som kom ind med lysestagerne, blandede sig igen i samtalen.

"Det er smukt af Dem at være hendes ven, mademoiselle Louise, for man må have en sten i stedet for et hjerte, hvis man kunne finde på nogle gemene anslag mod hende."

"Der er ikke nogen, der har bedt om din mening," sagde fru Chateau. "Det var bedre, om du pudsede dine lysestager – denne her er et kønt syn!"

Alle rejste sig op. Chanteau tog flugten for det truende uvejr og låste sig inde i sit værelse i nederste etage. Men da begge kvinderne var kommet op på første sal, hvor deres værelser lå lige overfor hinanden, gik de ikke til ro med det samme. Fru Chanteau tog næsten altid Louise ind til sig på sit værelse et øjeblik; og der begyndte hun atter at tale om Lazare, lagde hans fotografiske portrætbilleder frem, viste hende endog små erindringer om ham: en tand, som havde fået trukket ud, da han var lille, afblegede hårlokker fra hans første barndom, ja selv gamle beklædningsgenstande, hans konfirmationskrave og hans første par bukser.

"Se, her har du en lok af hans hår," sagde hun en aften. "Nej, nej, det gør skam ikke noget, jeg har hårlokker fra ham i alle aldre."

Og da Louise så endelig lå i sin seng, kunne hun ikke sove, hun tænkte uophørligt på denne unge mand, som moderen således ville kaste hende i armene på. Hun vred og vendte sig i sengen, uden at kunne få søvn i øjnene, hun syntes at se hans ansigt – med den hvide hud – lyse i mørket. Ofte lyttede hun for at høre, om han ikke gik rundt der oppe i øverste etage; og tanken om, at han sikkert stadig vågede ved siden af Paulines seng gjorde hende så hed, at hun måtte kaste tæppet af sig.

Der oppe gik helbredelsen langsomt; selv om den syge nu var uden for al fare, var hun endnu meget svag, og hun udmattedes af feberanfald, som lægen ikke forstod. Lazare påstod, at læger undrer sig over alt muligt. Selv blev han for hver dag stadig mere nervøs og pirrelig. Den pludselige slaphed, som havde bemægtiget sig ham efter at krisen var overstået, syntes at tiltage. Nu, hvor han ikke længere kæmpede med døden, plagedes han af værelsets indelukkede luft, af nødvendigheden af at give Pauline hendes medicin til bestemte tider, med et ord af alle disse sygdommens ubehageligheder, som han i begyndelsen med så stor ivrighed havde taget sin del af. Nu kunne hun undvære ham, og han faldt tilbage i sin livslede; han sad i lange timer ubeskæftiget, skiftede stol, gik frem og tilbage i værelset og kastede fortvivlede blikke omkring sig, sad og stirrede ud af vinduet uden at se noget. Åbnede han en bog for at læse, måtte han kvæle en gaben for hver side.

"Lazare," sagde Pauline en dag til ham, "du burde gå ud. Jeg har jo Véronique."

Han nægtede i en heftig tone. Hun kunne måske ikke holde ham ud mere, siden hun sådan sendte ham bort? Det ville netop være kønt af ham sådan at svigte hende, inden hun var kommet oven senge igen! Han beroligede sig imidlertid, da hun i en sagtmodig tone forklarede, hvad hun mente.

"Du behøver jo ikke ligefrem at svigte mig, selv om du tog dig lidt frisk luft. Gå ud nu i eftermiddag. Hvis du også blev syg, så det jo kønt ud for os."

Men hun var uforsigtig nok til at tilføje:

"Jeg kan jo se, hvordan du gaber dagen lang."

"Gaber jeg?" udbrød han. "Sig det bare lige ud, jeg er en hjerteløs usling. Det er en køn måde, du lønner mig på!"

Dagen efter var Pauline mere forsigtig. Hun lod til at være meget ivrig for at palisadebyggeriet skulle fortsættes: de store vinteroversvømmelser nærmede sig, det forsøgsvis opstillede pæleværk ville blive skyllet bort, hvis man ikke gjorde forsvarssystemet færdigt. Men det var allerede slut med Lazares entusiasme; han var meget utilfreds med den ellers meget berømmede nye måde at stille pælene op på, det ville være nødvendigt med nye undersøgelser; desuden skulle planen udvides, og generalrådet havde endnu ikke bevilget en eneste sou.

I to dage arbejdede hun på at vække hans opfinderforfængelighed: ville han finde sig i at blive besejret af havet og blive til grin for alle egnens beboere, som allerede nu trak på mundvigene? Hvad pengene angik, havde det ingen nød, dem havde hun jo lovet at give ham på forskud. Lazares iver syntes efterhånden at vågne igen. Han lavede nye tegninger, han tilkaldte bygmesteren fra Arromanches og holdt

rådslagninger med ham på sit værelse; han lod døren være åben, så han kunne høre den mindste lyd fra Pauline.

"Nu," erklærede han en morgen, "skal havet ikke knække så meget som en tændstik for os, nu er jeg sikker i min sag. Så snart du kan komme op, vil vi gå ud og se efter, hvordan pælene har det."

Louise var netop kommet op for at høre til Pauline, og idet hun kyssede hende på kinden, hviskede denne i hendes øre:

"Tag ham med ud."

Lazare ville ikke til at begynde med. Han ventede lægen. Men Louise lo og sagde, at han vel nok var for høflig til at lade hende gå alene til Gonin, hvor hun selv udvalgte hummere, som hun sendte til Caen. På vejen kunne han kaste et blik på pælene.

"Du gør mig glad, hvis du går," sagde Pauline. "Tag ham under armen, Louise. Sådan, ja, slip ham nu ikke."

Hun smilede, og de to andre skubbede legende til hinanden; men da de var gået, blev hun alvorlig, hun lænede sig ud over sengekanten, for at lytte efter deres skridt og deres glade stemmer, som døde bort ude på trappen.

Et kvarter senere kom Véronique ind med lægen. Så slog hun sig ned ved Paulines hovedgærde, uden af den grund at svigte sine kasseroller; hun kom løbende op, så snart madlavningen lod hende et øjeblik ledig, blev der en hel time mellem to saucer. Men denne forandring skete ikke på én gang. Lazare kom atter derop om aftenen, men dagen efter gik han igen ud, og livet ude i det fri var ham alt for tillokkende, hans besøg deroppe blev stadig kortere for hver dag, og til sidst blev han kun så længe som det tog at spørge, hvordan hun havde det. Det var for øvrigt Pauline, som sendte ham væk, så snart han talte om

at blive hos hende. Når han og Louise kom hjem, tvang hun dem til at fortælle om, hvordan deres spadseretur var gået, og hun glædede sig over at se dem så oplivede, hun var henrykt over den friske luft, de førte med sig hjem i håret og klæderne. De lod til at behandle hinanden så kammeratligt indbyrdes, at hun ikke længere mistænkte dem. Og når hun så Véronique komme ind med medicinflasken i hånden, råbte hun muntert:

"Så, forsvind bare! Du generer mig."

Somme tider kaldte hun Louise tilbage for at give hende råd og forskrifter angående Lazare, som om han havde været en lille dreng.

"Pas på, han ikke keder sig. Han har brug for adspredelse. Og tag nu en ordentlig spadseretur, jeg vil ikke se jer igen i dag."

Da hun blev alene, syntes hendes drømmende blik at følge dem i afstand. Mens hun ventede på, at kræfterne skulle komme tilbage, tilbragte hun dagene med at læse; hun var endnu så svag, at hun blev ganske udmattet af at sidde to eller tre timer op i en lænestol. Ofte lod hun bogen falde ned i skødet og fulgte i tankerne sin fætter og sin veninde. Hvis de var gået langs stranden, var de nok nu ude ved grotterne, hvor sandet var så behagelig køligt efter tidevandet. Og den stædighed, hvormed disse syner forfulgte hende, mente hun kun skyldtes hendes manglende evne til at kunne følge dem – og for resten kedede det hende at læse. Romanerne, der fandtes i huset, kærlighedshistorier med poetisk forskønnede brudte løfter, havde altid oprørt hendes retfærdighedssans. Var det da muligt, at hjertet kunne lyve, at man en dag kunne ophøre med at elske, når man én gang havde skænket sin kærlighed bort? Hun skubbede bogen fra sig. Nu så hun der nede uden for

havemuren fætteren komme tilbage i selskab med Louise, som træt støttede sig til hans arm; de bøjede sig ind mod hinanden, hviskede og lo.

"Deres medicin, mademoiselle," sagde Véronique pludselig bag hende med sin grove stemme, og hun fo'r op af sine drømme.

Efter en uges forløb begyndte Lazare at banke på hver gang, før han kom ind. En morgen, da han åbnede døren, så han Pauline sidde med bare arme i sengen og rede sig.

"Undskyld!" mumlede han og trak sig hurtigt tilbage.

"Hvad er der?" udbrød hun, "gør jeg dig bange?"

Så besluttede han sig til at komme ind, men han var bange for at gøre hende forlegen, han vendte hovedet bort, mens hun satte sit hår op.

"Giv mig en nattrøje," sagde hun ganske roligt. "De ligger i øverste skuffe. Man ser, jeg har det bedre, jeg er blevet koket igen."

I sin forvirring kunne han ikke finde andet end undertøj, og da han endelig havde kastet en nattrøje hen til hende, ventede han henne ved vinduet, indtil hun havde knappet den helt op i halsen. For fjorten dage siden, da han troede at se hende døden nær, bar han hende i sine arme som et barn og bemærkede ikke engang, at hun var halvnøgen. Men nu tog han endog anstød af roderiet i værelset. Og hun lod sig også smitte med hans forlegenhed; snart holdt hun op med at bede ham om de små tjenester, som han få dage før gerne havde gjort hende.

"Véronique, luk døren!" råbte hun en morgen, da hun hørte den unge mand gå i korridoren. "Gem alt dette her væk, og giv mig mit lilla sjal."

Pauline fik det imidlertid stadig bedre. Da hun kunne komme op og sidde ved vinduet, var det hendes største fornøjelse at følge bygningen af pæleværket på afstand. Man hørte tydeligt hammerslagene, man så de syv eller otte arbejdere bevæge sig omkring som store sorte myrer mod strandens gule rullesten. Når det var ebbe, havde de travlt, men når floden steg, måtte de tage flugten. Men Pauline interesserede sig mere for Lazares hvide jakke og Louises lyserøde kjole, der lyste i solen. Hun fulgte dem med øjnene og slap dem aldrig af syne; hun ville have kunne redegøre i detaljer for, hvordan de havde tilbragt dagen. Nu, hvor arbejdet foregik med så stor ivrighed, kunne de ikke fjerne sig eller gå ud til grotterne bag odden. Hun havde dem hele tiden på en kilometers afstand, de aftegnede sig tydeligt mod den blå luft, bittesmå som dukker. Og glæden over at mærke kræfterne komme tilbage blev – skønt hun ikke selv vidste af det – stærkt blandet med den skinsyge tilfredsstillelse ved således at kunne være sammen med dem.

"Det morer Dem at se disse fyre arbejde?" sagde Véronique hver dag, når hun gjorde rent på værelset. "Det er bestemt bedre end at læse. Jeg får ondt i hovedet af at læse i bøger. Og når man som De må skaffe sig nyt blod, får man lov til at glo op mod solskinnet som en kalkun og synke store slurke."

Hun var ellers ikke særlig snaksommelig, man anså hende endog for at være temmelig tillukket. Men med Pauline sludrede hun af bare velvilje; hun tænkte, at det sikkert gjorde hende godt.

"Det er virkelig et underligt foretagende, det der. Nå, hovedsagen er vel, at det morer hr. Lazare … men når jeg nu

siger, han er godt i gang, er han sikkert allerede blevet træt af det. Men han er stolt, og han bliver stædig, selv om det er ved at kede ham ihjel. For resten, hvis han et eneste øjeblik tager blikket fra de fyldebøtter, slår de straks pælene skæve."

Da hun havde gjort rent under sengen, fortsatte hun:

"Og hvad hertuginden angår ..."

Pauline som lyttede noget adspredt til hende, blev undrede sig over dette ord.

"Hertuginden?"

"Nå ja, mademoiselle Louise altså! Skulle man ikke tro, hun stammer fra en virkelig guddom? Hvis De vidste, hvor mange små dåser og flasker hun har på sit værelse! Når man kommer derind, er man nær ved at blive helt stiv, så stærkt dufter der derinde, og alligevel er hun ikke så køn som Dem."

"Jeg! Jeg er jo bare en bondetøs," svarede Pauline smilende. "Louise er meget fin og yndefuld."

"Det er nok muligt! Men hun har ikke noget sul på kroppen. Jeg har set hende, når hun vasker sig. Hvis jeg var et mandfolk, ville jeg ikke være i tvivl om, hvem jeg skulle vælge."

I sin iver gik hun hen og stillede sig ved siden af Pauline med albuerne i vindueskarmen.

"Se bare på hende dernede på sandet, ligner hun ikke en reje! Javist er hun langt væk, og herfra kan hun jo naturligvis ikke være tyk som et tårn. Men lidt må man vel se ud for resten af verden. Se der, nu løfter hr. Lazare hende op, så hendes støvler ikke bliver våde. Tung kan hun da ikke være. Tænk, at der findes mænd, der kan lide sådan nogle tynde stængler."

Véronique tav, for hun så, at det gav et sæt i Pauline. Hun vedblev uophørligt at komme tilbage til dette emne, og det

kildede hende ligefrem i tungen for at komme til at sige mere. Alt hvad hun havde hørt og set havde sat sig fast i halsen på hende og var nær ved at kvæle hende: aftensamtaler, hvor man hudflettede den unge pige, Lazares og Louises stjålne latter og hele husets utaknemmelighed. Hvis hun var gået derop lige på det rigtige tidspunkt, når en eller anden alt for himmelråbende uretfærdighed havde bragt hendes sunde retfærdighedssans i oprør, ville hun have fortalt rekonvalescenten det hele; men hun blev holdt tilbage af sin frygt for at gøre Pauline syg igen, hun blev derfor nede i sit køkken, hvor hun udtømte sin harme over gryderne og svor på, at det ikke kunne gå i længden, engang ville det bestemt blive hende for meget. Og når et eller andet foruroligende ord undslap hende deroppe, søgte hun med rørende ubehjælpsomhed at udslette og bortforklare, hvad hun havde sagt.

"Men gudskelov, hr. Lazare synes bestemt ikke om tynde stængler! Han har jo været i Paris, han har alt for god smag. Se, nu satte han hende ned på jorden igen, som man smider en tændstik."

Bange for, at hun skulle komme til at sige flere af den slags unødvendigheder, greb Véronique støvekosten for at gøre sig færdig; Pauline derimod sad hele dagen tankefuld og fulgte med blikket Louises lyserøde kjole og Lazares hvide jakke derude mellem arbejdernes sorte skikkelser.

Da Pauline næsten var blevet rask igen, fik Chanteau et heftigt anfald af gigt, som fik den unge pige til at gå nedenunder, trods sin svaghed. Første gang hun forlod sit værelse, var det altså for at sidde ved et sygeleje. Det var, som fru Chanteau bemærkede i en bitter tone, som om hele huset

var et ligefremt lazaret. Hendes mand havde i den sidste tid ikke kunnet forlade sin stol. Efter flere gentagne anfald blev hele hans legeme angrebet, ondet spredte sig fra fødderne til knæene, så til albuerne og hænderne. Den lille hvide perle i øret var forsvundet, og andre, større var kommet til syne; alle hans led svulmede op, og overalt kunne man mærke hårde gigtknuder under huden. Gigten var nu blevet kronisk og uhelbredelig; det var den slags gigt, som gør lemmerne stive og forvredne.

"Min Gud, hvilken smerte!" jamrede Chanteau. "Mit venstre ben er stift, som var det af træ; det er umuligt at bevæge hverken foden eller knæet. Og er min albue også begyndt at brænde. Se på den."

Pauline opdagede en svært betændt svulst på den venstre albue. Han beklagede sig især over, at smerten på dette sted var ganske ulidelig. Han strakte sukkende armen ud og betragtede sin hånd, en sørgeligt vanskabt hånd med knoldede fingerled og strittende tommelfinger: det var, som den var blevet knust med et hammerslag.

"Jeg kan ikke sidde stille, du må hjælpe mig. Jeg havde fundet sådan en god stilling, og straks begynder det igen! Det føles, som om man var ved at save knoglerne i mine ben over. Prøv at løfte mig lidt op."

Tyve gange i timen måtte han skifte stilling. Han plagedes af en stadig angst og dog håbede han stadig på en bedring. Men Pauline følte sig endnu ikke stærk nok til at vove at løfte ham alene.

"Véronique," sagde hun, "hjælp mig med at løfte – men forsigtigt!"

"Nej, nej," skreg han, "ikke Véronique, hun er alt for hårdhændet."

Så måtte Pauline gøre en anstrengelse, så det knagede i hendes skuldre. Og hvor let hun end vendte ham, udstødte han et sådant hyl, at pigen tog flugten. Hun bedyrede, at man måtte være en helgen som mademoiselle Pauline for ikke at blive træt af et sådant arbejde; Vorherre selv ville være flygtet, hvis han havde hørt herren hyle.

Anfaldende blev imidlertid mindre voldsomme, men de ophørte ikke, de fortsatte nat og dag og gjorde ham desperat ved det almindelige ildebefindende, de medførte. Den rædselsfulde følelse af ikke at kunne bevæge sig var også en navnløs plage. Det var nu ikke mere kun fødderne, der blev "gnavet af et dyr", det var som om hele kroppen var ved at blive malet itu i en kværn. Og der var ingen mulighed for lindring, hun kunne ikke gøre andet end at sidde hos ham, villigt føje sig efter hans nykker og altid være rede til at løfte på ham, selv om det aldrig gav ham blot en times ro. Det værste var, at plagerne gjorde ham uretfærdig og brutal, han talte til hende i en rasende tone som til en tjenestepige.

"Så, nu er du jo lige så dum som Véronique! Hvordan kan man være så brutal? Du har jo hænder som en gendarm! Lad mig være! Jeg vil ikke have, du rører ved mig!"

Hun svarede ikke; med urokkelig underdanighed prøvede hun blot at være endnu mere blid. Når han var alt for ophidset, gemte hun sig et øjeblik bag vinduesgardinerne, så han kunne berolige sig, når han ikke så hende længere. Ofte græd hun der, tavst, ikke over den stakkels mand udgydelser, men over de

afskyelige smerter, der gjorde ham ondskabsfuld. Og hun hørte ham tale halvhøjt med sig selv, mens han uafbrudt jamrede sig:

"Hun er gået, det hjerteløse væsen. Jeg kan lige så godt opgive ånden, den eneste der gad lukke mine øjne var vel Minouche. Hvordan kan det være muligt at svigte en stakkels stymper på den måde? Jeg vil vædde med, at hun er ude i køkkenet og fylder sig med lækkerier."

Når han så havde våndet sig en tid, bekvemmede han sig endelig til at råbe:

"Er du der, Pauline? Kom her og løft mig lidt op, det er umuligt at sidde sådan her længere. Vær nu rar og lad os prøve på venstre side."

Han fik et anfald af sentimentalitet, han bad hende om undskyldning for, at han havde været uvenlig mod hende. Somme tider ville han have, at hun skulle lade Mathieu komme ind, så at han ikke var så ensom; han bildte sig ind, at det var nyttigt for ham at have hunden inde i værelset. Men især havde han trofast selskab af Minouche, for hun trivedes ved sygeværelsets indelukkede luft, hun tilbragte alle sine dage i en lænestol ved siden af sengen. Hans højlydte jamren lod imidlertid til at forbløffe hende. Når han skreg, satte hun sig op og så på ham med sine runde øjne, som lyste af harme over således at blive forstyrret i sin hvile. Hvorfor gjorde han dog al denne ubehagelige og unødige støj?

Hver gang Pauline fulgte doktor Cazenove ud, sagde hun en bønfaldende tone til ham:

"Kan De da ikke give ham en morfinindsprøjtning? Det skærer mig i hjertet at høre på ham."

Doktoren nægtede det, hvad skulle det tjene til? Det ville blot øge anfaldenes voldsomhed. Siden salicylsyren lod til at have forværret ondet, ville han ikke gerne forsøge sig med noget nyt medikament. Han talte imidlertid om at forsøge med en mælkekur, når det værste af anfaldet var gået over. Men indtil da kun streng diæt og vanddrivende drikke.

"Han er en gourmand," sagde han, "som nu dyrt må betale for alle de lækre sager, han har fyldt sig med. Jeg ved, at han har spist vildfugle, jeg har set fjerene. Det hele er hans egen fejl. Jeg har advaret ham ofte nok; han bliver ved at have ondt, når han ikke kan lade være at proppe sig med de forkerte ting. Men det ville være mindre retfærdigt, hvis De, mit barn, blev tvunget til at lægge Dem til sengs igen. Lov mig at være forsigtig, ikke sandt? De er endnu ikke så rask, at De kan trække veksler på Deres helbred."

Men hun sparede sig ikke, hun ofrede den syge al sin tid. Somme tider glemte hun alt andet, endog at tiden gik, når hun sad dagen lang ved siden af sin onkel og stadig havde hans uafbrudte, højlydte jammer i ørene. Hun var så helt og holdent optaget af sit kald som sygeplejerske, at hun glemte Lazare og Louise; hun mødte dem kun de få øjeblikke, hvor hun gik gennem spisestuen, og vekslede da kun et par hastige ord med dem. For øvrigt havde man standset arbejdet med palisaden; de unge havde måttet holde sig inde i en hel uge på grund af en kraftig regn; og hvis hun så pludselig kom i tanker om, at de var sammen, var hun glad ved at vide dem så nær ved sig.

Aldrig havde man set fru Chanteau i sådan travlhed. Da nu hendes mands anfald splittede familien, som hun sagde, ville hun benytte lejligheden til at gennemgå sine papirer, lave

regnskaber og skrive breve. Om eftermiddagene lukkede hun sig inde i sit værelse og overlod Louise til sin skæbne; den unge pige gik straks op til Lazare, for hun hadede at være alene. Det var blevet til en vane, og de blev lige til middag i det store værelse på anden sal, som Pauline i så lang tid havde haft til studerekammer. Den unge mands smalle jernseng stod stadig halvt skjult bag skærmen, klaveret var atter hvidt af støv, og det store bord var fuldstændig dækket af papirer, bøger og pamfletter. Midt på bordet, mellem to bundter tørrede alger, stod en lille model af pæleværket i legetøjsstørrelse, udskåret i træ med en pennekniv; den mindede om farfaderens svendestykke, broen, som stod nede i spisestuen under sin glaskuppel.

Lazare havde i nogen tid været nervøs og pirrelig. Han var blevet ærgerlig over sine arbejdere og havde smidt dem ud, endnu inden han havde haft den fornøjelse at se sin idé blive til virkelighed. Han rugede over andre fremtidsplaner, stillinger i Caen, opfindelser, som skulle gøre ham berømt. Men han gjorde intet for alvor, han sank atter ned i en ledighed, som ødelagde hans humør og for hver dag mindskede hans mod og virkelyst. Den rystelse, som Paulines sygdom havde hensat ham i, forværrede denne unormale tilstand hos ham; han var i stadigt behov for frisk luft, han led af en ejendommelig fysisk overophidselse, som om han blev drevet af en uimodståelig trang til at hævne sig på smerten. Louises tilstedeværelse forøgede blot hans feber; hun kunne ikke tale til ham uden at støtte sig til hans skulder, han havde til stadighed hendes kønne, leende ansigt helt nær ved sig, og hendes charmerende, indsmigrende koketteri, duften af en kvinde, der kun ønskede

at være ham tilpas, berusede ham fuldstændig. Han blev grebet af et sygeligt begær efter at eje hende, som dog blev modarbejdet af en mængde alvorlige skrupler. Her hjemme hos moderen – og med en veninde fra barndommen …! Det var umuligt! Men i denne strid, som han kæmpede med sig selv, var det aldrig tanken om Pauline, som holdt ham tilbage; hun behøvede ikke at fået noget at vide – alle ægtemænd bedrog jo også deres koner med tyendet! Om natten lå han og fandt på historier: man havde sendt Véronique bort, hun var blevet utålelig, og Louise var en lille tjenestetøs, han kunne hengive sig til. Hvor livet dog var en plage! Han holdt fra morgen til aften mørke taler mod kvinderne og kærligheden. Alt ondt kom fra kvinderne, som var dumme og letsindige nok til at gøre smerten evig ved det begær, de vækker, og kærligheden var kun et bedrag, en egoistisk indgivelse fra de kommende generationer, der ville vækkes til live. Han rablede hele Schopenhauer af sig og brugte grove gloser, som den unge pige lo ad indvendig, skønt hun rødmede over dem. Og lidt efter lidt voksede hans lidenskab for hende, denne grænseløse kvindeforagt skabte til sidst en virkelig passion, han kastede sig ud i dette nye eventyr med sin sædvanlige heftighed; han var altid så ivrig i begyndelsen og stadig på jagt efter en lykke, som dog alligevel til sidst gled bort mellem fingrene på ham.

Hos Louise var det længe ikke andet end den kokette leg, der for hende var så naturlig. Hun elskede små opmærksomheder, at høre artigheder hvisket i øret, den lette berøring af elskværdig mandfolk, og hun følte sig straks forladt og nedslået, når hun ikke havde nogen til at smigre hende. Hvis Lazare forsømte hende et øjeblik for at skrive et brev eller synke

hen i et af sine sædvanlige umotiverede anfald af melankoli, blev hun ulykkelig, at hun ikke kunne finde på andet end at prøve at skaffe sig hans opmærksomhed ved det mest udfordrende koketteri. Men så end dag blev hun angst, når hun følte den unge mands ånde strejfe hendes fine hals som en flamme. Hun var i de lange år i pensionatet tilstrækkelig underrettet til at vide, hvad der truede hende; og siden havde hun levet i en sød, men samtidig forskrækket forventning om den mulige ulykke.

Og der oppe i det store værelse kom de to, Louise og Lazare, stadig nærmere til hinanden. Det var som om hele familien havde sammensvoret sig om at kaste dem i fordærv; han var jo ubeskæftiget og syg af ensomhed, og hun blev stadig ophidset af fru Chanteaus stadige hemmelighedsfulde meddelelser om sin søn. De tog deres tilflugt til værelset deroppe under foregivende af, at de dér ikke så tydeligt kunne høre den gigtplagede mands skrig; og de henlevede deres dage der, uden at røre en bog, uden at åbne klaveret, kun optaget af hinanden og berusende sig i endeløse fortrolige samtaler.

Når Chanteaus anfald var på deres højeste, rystede hele huset ved hans skrig. Det var en langt udtrukken, sønderrivende jamren, som brølet fra et dyr, man er ved at slagte. I de dage kastede man maden i sig med nervøs hast, og fru Chanteau greb straks til flugten, idet hun sagde:

"Jeg holder ikke ud at være her, jeg vil snart begynde at brøle selv. Hvis nogen spørger efter mig, så sidder jeg og skriver oppe hos mig selv. Og du, Lazare, tag straks Louise med dig op på dit værelse og prøv at underholde hende, hun har det virkelig ikke for morsomt her, den stakkels Louisette!"

Man hørte hende smække sin dør heftigt i oppe på første sal, mens hendes søn og den unge pige gik en etage højere op.

Pauline var gået ind til sin onkel igen. Hun, med sin ømme deltagelse for alle, der led, var den eneste, der forblev rolig. Selv om hun ikke kunne gøre andet end at sidde hos ham, ville hun i det mindste berede den ulykkelige den trøst, at han ikke skulle lide alene; hun vidste, at han lettere holdt sine plager ud, når hun sad og så på ham, selv om hun ikke sagde et ord. Hun plejede på den måde at sidde i timevis ved hans seng, og som regel lykkedes det hende at berolige ham en smule med sine store, medlidende øjne. Men i dag lå han med hovedet kastet tilbage på hovedpuden og armen udstrakt, smerterne i albuen var rent ud ulidelige, han så hende slet ikke, og da hun nærmede sig til ham, skreg han endnu vildere.

Hen imod klokken fire gik Pauline fortvivlet ned i køkkenet til Véronique og lod døren stå åben efter sig. Hun ville snart vende tilbage.

"Vi må dog gøre et eller andet," mumlede hun. "Jeg har lyst til at prøve med kolde omslag. Doktoren siger, det er farligt, men at det hjælper nogen gange. Jeg skal bruge noget linned."

Véronique lod til at være i dårligt humør.

"Linned! Jeg har lige været oppe med håndklæder, og da fik jeg en køn modtagelse. Man må ikke forstyrre, lader det til. Jo, det er kønt, er det."

"Men hvis du nu bad Lazare om at tage noget frem ...?" vedblev Pauline, endnu uden at forstå.

Men tjenestepigen var rasende, hun satte hænderne i siden, og før hun selv vidste af det, havde hun talt over sig:

"Jo, tak, siger jeg! De har aldeles for travlt med at slikke hinanden i ansigtet!"

"Hvad siger du?" stammede den unge pige, som var blevet meget bleg.

Véronique, som selv var forundret over det tonefald, hun havde sagt det i, ville tage denne betroelse tilbage, som hun så længe havde forsøgt at tie med, hun tænkte på en forklaring, en løgn, men kunne ikke finde på noget. Hun havde grebet Pauline om håndleddene, men denne rykkede sig pludselig løs og styrtede op ad trappen som en vanvittig, så ude af sig selv af vrede, at hun ikke vovede at følge efter, skælvende ved dette hvide, maskeagtige ansigt, som hun ikke kunne genkende. Hele huset syntes at sove, der var ganske stille, kun Chanteaus hyl skar gennem den døde luft. I et løb var den unge pige oppe på første sal, men der tørnede hun mod sin tante. Denne stod der ubevægelig og tavs og spærrede trappen som en skildvagt – måske havde hun længe ligget på lur.

"Hvor skal du hen?" spurgte hun.

Paulines forbitrelse tirredes yderligere ved denne forhindring, og hun kunne ikke svare.

"Lad mig være," stammede hun til sidst.

Hun gjorde en truende bevægelse, som fru Chanteau veg tilbage for. Så styrtede hun videre op ad trappen, mens tanten stod tilbage og så efter hende som forstenet. Det var et af disse voldsomme anfald af raseri, som en gang imellem brød ud hos hende, og som, dengang hun var barn, næsten havde berøvet hende sine sansers brug fuldstændig. I flere år havde hun ment sig helbredt for dem. Men skinsygen havde nu atter vækket stormen til live, og den rasede så vildt i hende, at det føltes som

om noget i hende måtte briste, hvis hendes vrede ikke fik frit løb.

Da Pauline kom derop, flåede hun Lazares dør så heftigt op, at den slog hårdt mod væggen og nøglen blev bøjet ved det. Og det hun så, drev hendes forbitrelse til det yderste. Lazare havde trængt Louise stod ind mod skabet, hvor han omslyngede hende, idet han dækkede hendes hals med kys, og hun, der var blevet svag og grebet af angst for mand, lod det ske. Hun havde uden tvivl drevet sin leg for vidt, og nu tog det en grim vending.

Der blev et øjebliks overrumplet stilhed. Alle tre så på hinanden. Endelig skreg Pauline:

"Åh, din tæve! Falske slange!"

Det var især venindens forræderi, som gjorde hende rasende. Med en foragtelig bevægelse havde hun skubbet Lazare til side, som et barn, hvis svagheder hun kendte. Men denne kvinde, som kaldte hende du, denne kvinde, som stjal hendes tilkommende, mens hun passede en syg nedenunder! Hun havde grebet hende i skuldrene og rystede hende; hun havde lyst til at slå.

"Sig mig, hvorfor har du gjort dette? Ved du, hvor gemen du er?"

Louise kunne ikke møde hendes blik; hun stammede tilintetgjort:

"Det var ham, der holdt mig fast, han ville brække mine knogler, hvis ..."

"Ham? Nej da, han ville være bristet i gråd, hvis du havde så meget som skubbet til ham."

Synet af værelset ophidsede hendes vrede endnu mere – Lazares værelse. hvor de havde elsket hinanden, hvor også hun

havde følt blodet brænde i sine årer ved følelsen af den unge mands glødende åndedrag. Hvad skulle hun gøre ved denne kvinde for at hævne sig på hende? Han, der indtil nu havde stået som lammet af overraskelse, besluttede sig nu endelig til at træde imellem, gribe ind, idet hun skubbede Louise så heftigt fra sig, at denne stødte skulderen mod skabet.

"Jeg er bange for mig selv – forsvind herfra – forsvind ..."

Hun kunne ikke få mere frem end disse få ord, hun forfulgte Louise tværs over værelset, drev hende ud i korridoren og jog hende ned ad trappen, mens dette samme skrig ord susede som ørefigener om hende.

"Forsvind herfra! Forsvind! Pak dig og rejs med det samme!"

Imidlertid stod fru Chanteau stadig på afsatsen på første sal. Det hele var sket så hurtigt, at hun ikke havde nået at blande sig i sagen. Men nu var hun kommet til sig selv igen; hun bad med en befalende gestus sin søn at gå ind på sit værelse, derpå søgte hun at berolige Pauline, idet hun prøvede at lade som om hun var overrasket. Denne sidste havde forfulgt Louise helt ind i gæsteværelset, og gentog stadig:

"Forsvind med dig! Forsvind med dig!"

"Hvad er det, jeg hører? Skal hun forsvinde? Har du mistet forstanden?"

Så fortalte den unge pige historien, stammende og med bævende stemme. Hun blev grebet af væmmelse, thi for hende, med ifølge hendes skarpe retfærdighedssans var det en skammelig, utilgivelig handling, og jo mere hun tænkte på det, jo mere steg hendes harme, for hun afskyede enhver løgn, og hun forstod ikke, at man kunne tage sin kærlighed tilbage, når man en gang havde skænket den bort.

"Forsvind med dig! Pak din kuffert med det samme!"

Louise, som ganske havde tabt fatningen og ikke kunne få et ord frem til sit forsvar, havde allerede åbnet en kommodeskuffe for at samle sit undertøj sammen. Men nu blev fru Chanteau vred.

"Bliv her, Louisette! Er jeg da ikke mere herre i mit eget hus? Hvem er det, der vover at befale her og smide mine gæster ud? Det er jo skamløst! Vi skal vel ikke opføre os som torvekællinger her!"

"Hører du da ikke?" råbte Pauline. "Jeg har netop overrasket hende deroppe sammen med Lazare – han kyssede hende."

Fru Chanteau trak på skuldrene. Alt hendes sammensparede had gav sig udtryk i en skammelig mistanke:

"De legede vel – hvad ondt er det i det? Der var jo ikke nogen, der blandede sig i, hvad I foretog jer, da du var syg, og han passede dig."

Da lagde sig i ét nu den unge piges ophidselse. Hun stod der bleg og ubevægelig, overrumplet ved denne anklage, som var vendt mod hende selv. Nu var det altså hende, der var en forbryderske; hendes tante syntes virkelig at tro på noget så forfærdeligt!

"Hvad mener du?" spurgte hun. "Hvis du havde troet sådan noget, ville du vel ikke have tålt det her i dit eget hjem?"

"Åh, I er vel gamle nok til selv at være ansvarlige for, hvordan I opfører jer! Men jeg vil ikke have, at min søn skal ende som en liderbuks – den, som endnu kan blive en ærbar hustru, skal du lade være i fred."

Pauline stod tavs et øjeblik og stirrede med sine store, ærlige øjne på fru Chanteau, der slog sine ned. Derpå gik hun op på sit

værelse, efter i en kort og bestemt tone at have sagt:

"Udmærket; så er det mig, der skal rejse."

Der blev igen stille, en dump stilhed, som bredte sig til hele huset. Og denne pludselige stilhed blev igen brudt af onklens jammer, som fra et døende, forladt dyr. Uophørligt steg den, blandede sig med husets øvrige lyde, som den til sidst overdøvede.

Nu fortrød fru Chanteau, at hun havde ladet denne mistanke undslippe sig. Hun forstod, at det var en utilgivelig fornærmelse, hun følte sig urolig ved tanken om, at Pauline skulle gøre alvor af sin trussel om at rejse med det samme. Sådan et brushoved kunne man vente sig hvad som helst af, og hvad ville folk ikke sige om hende og hendes mand, hvis deres myndling begav sig ud på landevejen og fortalte historien om dette brud vidt og bredt. Måske ville hun tage sin tilflugt til doktor Cazenove; der ville blive en frygtelig skandale på hele egnen. På bunden af fru Chanteaus uro lå også en hemmelig frygt for fortiden, en panisk angst for, at de endnu kunne blive stillet til ansvar for arvens forsvinden.

"Græd ikke, Louisette," sagde hun, atter grebet af vrede. "Der kan du se, nu sidder vi igen kønt i det for hendes skyld! Og den slags optrædender er der hele tiden – det er umuligt at få lov at leve i fred. Jeg vil dog prøve at sætte alting i den rette gænge igen."

"Jeg beder Dem," afbrød Louise, "lad mig rejse. Det ville være alt for pinligt for mig at blive. Hun har ret, jeg må rejse."

"Men i det mindste ikke i aften. Jeg vil selv følge dig tilbage til din fader. Vent, bliv oppe på dit værelse; jeg vil gå op og se efter, om hun virkelig er ved at pakke."

Fru Chanteau sneg sig op og lyttede ved Paulines dør. Hun hørte hende gå rundt med hastige skridt, åbne og lukke kommodeskuffer. Et øjeblik tænkte hun på at gå ind og fremkalde en forklaring, som ville drukne hele affæren i tårer. Men hun var bange, hun følte, at hun ville blive forlegen for den unge pige, og dette øgede hendes had endnu mere. I stedet for at banke på, sneg hun sig på tåspidserne ned i køkkenet. Hun havde fået en ny idé.

"Har du hørt, hvordan mademoiselle Pauline nu igen har optrådt?" spurgte hun Véronique, som skurede på sine kobberkar med voldsom iver.

Pigen stod nærmest med næsen i pudsecremen og svarede ikke.

"Hun er snart ikke til at holde ud. Jeg kan snart ikke komme ud af stedet med hende. Kan du tænke dig, nu vil hun flytte fra os; ja, hun er allerede ved at pakke sine ting. Hvad om du gik op og forsøgte at tale hende til fornuft?"

Da hun stadig ikke fik noget svar, spurgte hun:

"Er du døv?"

"Jeg svarer ikke, fordi jeg ikke vil svare!" skreg Véronique pludselig vredt og gnubbede en lysestage, så huden var ved at gå af fingrene. "Hun gør ret i at rejse; jeg ville for længe siden være taget væk, hvis jeg havde været i hendes sted."

Fru Chanteau hørte på hende med åben mund, forbløffet over dette voldsomme udbrud.

"Jeg snakker ikke så meget, fru Chanteau, men frist mig ikke, for så siger jeg alt, hvad jeg mener. Den dag, da De kom hjem med barnet, havde jeg gerne kunnet kaste hende i havet; men jeg tåler ikke at se ondskabsfuldhed, og I behandler hende alle

sammen så gement, at jeg snart langer en ørefigen til den næste, der er ond mod hende. Ja, De kan gerne smide mig ud, det er jeg ligeglad med! De har virkelig båret Dem fint ad mod hende, De, som skulle forestille at være hæderlige folk!"

"Vil du tie, forrykte fruentimmer!" hviskede den gamle frue, urolig over denne nye scene.

"Nej, jeg vil ikke tie! Det er meget for gement, siger jeg! Jeg har gået med dette her i årevis. Var det ikke nok for Dem at øde hendes penge, skal De nu også rive hendes hjerte i stumper? Åh, jeg ved nok, hvordan det er gået til, jeg har set det hele. Og hr. Lazare er måske ikke så beregnende, men han er alligevel ikke bedre end jer andre, han ville give hende dødsstødet af egenkærlighed, hvis det drejede sig om et af hans egne indfald. Det er virkelig for meget, at nogle mennesker sådan skal være født til at blive ædt op af andre!"

Hun svingede sin lysestage, derpå greb hun en kasserolle og begyndte at gnubbe den med en klud, så det næsten slog gnister. Fru Chanteau tænkte et øjeblik på at smide hende ud. Men det lykkedes hende at lægge bånd på sig, og hun spurgte hende i en iskold tone:

"Du vil altså ikke gå op og tale med hende? Det er for hendes egen skyld, for at hun ikke skal begå nogen dumheder."

Véronique tav. Til sidst brummede hun:

"Nå, så går jeg vel derop. Det er bedre at være fornuftig; man kommer altid til skade, hvis man overiler sig."

Hun vaskede hænderne og tog sit snavsede forklæde af. Da hun endelig var færdig og åbnede døren ud til entreen for at gå op ad trappen, hørte man herrens jammerlige skrig. Fru

Chanteau, som fulgte efter hende, syntes at få en ny idé og sagde dæmpet:

"Sig til hende, at hun da ikke kan forlade herren i den tilstand, han er i for tiden – forstår du?"

"Ja, hvad det angår," indrømmede Véronique, "han hyler jo, så man kan høre det langt væk."

Hun gik op, mens fruen, som havde lyttet ved sin mands halvåbne dør, nøje passede på ikke at lukke den. Hans jamren skulle uhindret få lov til at trænge op ovenpå.

Der oppe fandt Véronique Pauline klar til at tage afsted; hun havde bundet det mest nødvendige tøj sammen i en bylt og ville lade gamle Malivoire hente resten i morgen. Hun havde beroliget sig, hendes vrede var borte, men hun var endnu meget bleg og bar fortvivlelsen i hjertet, skønt hun var i stand til at ræsonnere koldblodigt.

"Det er enten hende eller mig," var hendes eneste svar på Véroniques forestillinger; hun undgik ligefrem at nævne Louises navn.

Da Véronique gav fru Chanteau dette svar, befandt denne sig netop inde hos Louise, som havde klædt sig på og absolut ville tage af sted; hun skælvede og blev angst, hver gang hun hørte en dør blive lukket op. Så måtte fru Chateau lade hende få sin vilje; hun sendte bud til Verchemont efter bagerens vogn, hun besluttede sig til selv at følge den unge pige til hendes tante Léonie, som boede i Arromanches; man ville fortælle hende en eller anden historie, skyde skylden på Chanteaus alvorlige sygdom – hans skrig var da også virkelig ulidelige at høre på.

Da Lazare havde lagt et tæppe om fødderne på de to kvinder og vognen var kørt bort, råbte Véronique af sine lungers fulde

kraft fra entréen:

"De kan komme ned nu, frøken Pauline, nu er de væk."

Hele huset syntes at være tomt, den dumpe stilhed udbredte sig på ny, og den syges stadige klager blev stadig mere højlydte. Da Pauline var kommet ned ad trappen, stod hun pludselig ansigt til ansigt med Lazare, som kom ind fra gården. Han begyndte nervøst at skælve over hele kroppen. Han stod stille et øjeblik, han ville velsagtens bekende sin fejl og bede om tilgivelse. Men han var nær ved at briste i gråd og ilede op til sig selv, uden at have kunnet sige noget. Hun var med tørre øjne og et alvorligt udtryk gået ind i onklens værelse.

Chanteau lå på tværs i sengen, stadig med hovedet bøjet bagud og armene udstrakte. Han turde ikke røre sig, han havde sikkert ikke en gang bemærket den unge piges fravær, for han lå med lukkede øjne. Intet af det, der gik for sig i huset, trængte ind til ham, han tænkte ikke på andet end at skrige, indtil han tabte vejret. Til sidst blev hans hyl så voldsomme, at de generede Minouche, som allerede havde glemt, at man i morges havde druknet fire af hendes killinger, og nu lå i en lænestol og spandt med et udtryk af søvnigt velbehag.

Da Pauline atter indtog sin plads, udstødte onklen et så øresønderrivende skrig, at katten uroligt spidsede øren og satte sig op. Hun gav sig til at stirre på ham, harmfuld som en gammel dame, hvis ro er blevet forstyrret. Hvis man ikke kunne få lov til at spinde i fred, var det snart ikke til at holde ud! Og hun foretrak derfor at forlade værelset med halen lige i vejret.

6

Da fru Chanteau kom hjem om aftenen, nogle minutter før aftensmaden, var der ikke mere nogen tale om Louise. Hun kaldte på Véronique, at denne skulle hjælpe hende af med støvlerne. Det gjorde ondt i hendes venstre fod.

"Ja, det er da ikke så mærkeligt," brummede pigen, "den er jo opsvulmet."

Den bløde, hvide hud havde virkelig røde mærker efter sømmene i læderet.

Lazare, som netop kom ned til aftensmaden, så på foden.

"Du har vel gået for meget," sagde han.

Men hun havde ikke engang gået gennem Arromanches. For resten plagedes hun i dag af en kortåndethed, som i de seneste måneder var blevet værre og værre. Hun skældte ud på støvlerne.

"De skomagere kan jo heller aldrig finde ud af at gøre deres læster tilstrækkelig brede over vristen. Jeg lider ganske frygteligt, så snart jeg har fået støvlen snøret."

Men da smerten gik over, så snart hun fik sine tøfler på igen, bekymrede man sig ikke videre.

Dagen efter havde det opsvulmede område bredt sig op til smalbenet. Men den følgende nat forsvandt det fuldstændig.

Der gik en uge. Lige fra det første aftensmåltid, hvor Pauline straks efter katastrofen havde mødt både moder og søn, havde alle gjort sig umage for at lade som om intet var hændt; der kom ingen antydninger, det var, som om slet intet stod imellem dem.

Familien vedblev automatisk at leve deres gamle, tilvante hverdagsliv, man sagde godmorgen og godnat som man plejede, man udvekslede ligegyldige kys til givne tidspunkter. Det var imidlertid en trøst, da man igen kunne køre Chanteau ud til bordet. Denne gang var hans knæ blev stift, det var ham umuligt at rejse sig op. Men han nød ikke desto mindre med velbehag den relative ro, hans lidelser lod ham få, og det i den grad, at hans families glæder og sorger ikke mere rørte ham; han gik fuldstændig op i den egoistiske følelse af sit eget velvære. Da fru Chanteau havde ment at burde meddele ham grunden til Louises pludselige afrejse, havde han taget sig den frihed at bede hende om ikke oftere at tale til ham om sådanne bedrøveligheder. Da Pauline nu ikke længere sad fastnaglet på sin onkels værelse, forsøgte hun at fordrive tiden med allehånde beskæftigelser, men kunne dog ikke helt skjule sin sorg. Især var aftenerne pinefulde, for skønt man lod som om man stadig havde den sædvanlige rolige og fredelige omgangstone, lå det dog i luften, at ikke alt var, som det plejede. Det var ganske vist samme liv som tidligere, de samme små daglige vaner, men på visse nervøse bevægelser eller et uventet ophold i samtalen mærkede man, at alle led af en indre disharmoni, et sår, som man ikke talte om, men som forværredes for hver dag der gik.

I begyndelsen havde Lazare foragtet sig selv. Paulines retskaffenhed og moralske overlegenhed fyldte ham med skam og vrede. Hvorfor var han ikke modig nok til oprigtig at skrifte for hende og bede hende om tilgivelse? Han ville have fortalt hende hele historien, hvordan han mod sin vilje havde ladet sine sanser beruse af et raffineret koketteris kunstgreb; og hun med sin klare, fordomsfrie opfattelsesevne ville sikkert have

forstået ham. Men en ubetvingelig forlegenhed bandt hans tunge, han var bange for at synke endnu dybere i den unge piges øjne ved den forklaring, som han måske ville afgive stammende og rødmende som en skoledreng. Desuden blev han holdt tilbage af en rædsel for en ny usandhed, for han kunne endnu ikke lade være at tænke på Louise, især drømte han om hende om natten, og følte en brændende ærgrelse over ikke at have besiddet hende, dengang han havde mærket, hvo svag hun var ved hans læbers berøring. Under sine lange strejfture styrede han ofte ufrivilligt sine skridt i retning af Arromanches. En aften kom han helt til tante Léonies lille hus, han sneg sig langs havemuren og tog hastigt flugten, da han hørte et vindue blive åbnet, skamfuld over den uværdige handling, han havde været så nær ved at begå. Det var denne bevidsthed om hans egen uværdighed, der fordoblede hans forlegenhed: Han hadede sig selv, men kunne ikke kvæle sin lidenskab; den indre kamp begyndte forfra igen og igen, aldrig havde han lidt så meget under sin ubeslutsomhed. Han havde kun så megen kraft og æresfølelse tilbage, at han kunne undgå Pauline, for at spare sig selv for den lavhed at begå mened. Måske elskede han hende endnu, men den andens ophidsende billede svævede bestandig for hans øjne, udviskede det forgangne af hans erindring og gjorde ham ligegyldig for fremtiden.

Pauline på sin side ventede på, at han skulle bede om undskyldning. I sin første vrede havde hun svoret aldrig at tilgive ham. Men senere havde hun grædt i al hemmelighed over ikke at få lov at tilgive. Hvorfor tav han med dette feberagtige udtryk, hvorfor var han altid ude, ligesom han var

bange for at træffe hende alene? Hun var rede til at høre på ham, at glemme det hele, hvis han blot viste sig en smule angrende. Men den ventede forklaring udeblev, bruddet syntes for hver dag at blive mere endegyldigt. Hun brød sin hjerne, hun opsatte den ene gisning efter den anden, mens stoltheden bød hende at tie, og alt som dagene gik i en dyster stemning, lagde der sig en kulde over hendes opførsel, det var som om hun følte sig hævet over alt det lumpne, der ødelagde harmonien i huset. Snart lykkedes det hende at genvinde herredømmet over sig selv så meget, at hun igen blev den samme flittige og handlekraftige pige som før; ingen så, at hun bar på en hemmelig sorg, hun var måske kun en lille smule for alvorlig til tider – intet andet. Men under denne ydre ro skjulte hun en stadigt nagende smerte, hun græd, når hun kom op på sit værelse om aftenen og kvalte sin hulken i hovedpuden. Ingen talte om giftermålet, skønt alle tydeligvis tænkte på det. Efteråret kom; hvad kunne man gøre? Alle undgik at tale om sagen, man syntes at ville udskyde afgørelsen til et senere tidspunkt, når man igen turde vove at bringe dette emne på tale.

På dette tidspunkt af sit liv mistede fru Chanteau den sidste rest af sin sindsligevægt. Hun havde altid ligesom gået og gnavet på sig selv; men den tavse ødelæggelse, som efterhånden tilintetgjorde alle ædlere følelser i hende, syntes nu at have nået sit højdepunkt; og aldrig havde hun virket så ujævn i sit humør, så fortæret af et nervøst raseri. Den tvungne selvbeherskelse forværrede hendes tilstand endnu mere. Gerrigheden rasede i hendes indre som en sygdom, det feberagtige begær efter penge voksede stadig mere og mere, det blev desperat,

forgiftede hendes hjerte og berøvede hende al besindelse. Altid rettede hun heftige udfald mod Pauline, hun anklagede hende nu for at have været årsagen til, at Louise var rejst, og det var, som om dette var et tyveri rettet mod hendes søn. Det var et blødende sår, som ikke ville læges; de mindste detaljer i den heftige scene antog i hendes fantasi kolossale proportioner, hun glemte ikke en eneste bevægelse, hun hørte stadig ordene: "Forsvind herfra!" og hun indbildte sig, at man også jog hende selv bort, at man kastede familiens lykke og rigdom i grams. Om natten, når hun lå og vred sig frem og tilbage i urolig halvsøvn, beklagede hun endog, at døden ikke havde befriet dem fra denne ulyksalige Pauline. Vilde planer trængte sig i hendes hjerne, tanker om vold, list, de mest indviklede beregninger, men hun kunne ikke finde på nogen mulig måde at blive af med den unge pige på. Samtidig fordoblede en slags modreaktion hendes kærlighed til sønnen: hun forgudede ham nu måske endog mere end dengang han lå i vuggen og tilhørte hende fuldstændig. Fra morgen til aften fulgte hun ham med sine urolige blikke. Når de var alene, kyssede hun ham og bad ham indstændigt om ikke at være ked af det. Han skjulte vel ikke noget for hende, vel? Han morede sig vel ikke med at græde, når ingen så ham? Og hun bedyrede ham, at hun nok skulle få alting bragt i orden, og at hun gerne kvalte den anden, hvis blot han var lykkelig. Da disse indre kampe havde varet i fjorten dage, havde hendes ansigt antaget en voksagtig bleghed, skønt hun dog ikke var blevet tyndere. To gang var hendes fødder igen svulmet op, men det var forsvundet af sig selv igen.

En morgen ringede hun på Véronique og viste hende sine ben, som i løbet af natten var svulmet op, helt op over knæene.

"Se bare, hvordan jeg ser ud! Er det ikke uudholdeligt! Og jeg, der havde tænkt at gå ud. Nu er jeg tvunget til at ligge i sengen. Sig intet, ellers bliver Lazare bare urolig."

Selv lod hun ikke til at være særlig bekymret. Hun talte blot om en smule træthed, og alle i huset mente, at hun havde forvredet et eller andet. Da Lazare var gået ud for at tage sig en promenade langs stranden og Pauline heller ikke kom op. eftersom hun følte, at hun ikke ville være velkommen, plagede den syge Véronique med sine evindelige anklager mod den unge pige. Hun var ikke mere i stand til at beherske sig. Den ubevægelighed, hun var dømt til, hendes hjertebanken, der truede med at kvæle hende ved mindste bevægelse, syntes at øge hende forbitrelse til det yderste.

"Hvad har hun mon for dernede? Sikkert nogle nye dumheder. Du skal få at se, hun er vel ikke engang i stand til at bringe mig så meget som et glas vand."

"Men," svarede Véronique, "det jo fruen selv, som støder hende fra sig!"

"Jo, tak, siger jeg! Du kender hende ikke. Der findes ikke noget mere falsk væsen. I andres nærværelse lader hun som om hun er åh så godhjertet, men når man vender ryggen til, hudfletter hun én. Nej, Véronique, du var den eneste, som så klart den dag, jeg havde hende med mig hjem. Hvis hun aldrig var kommet hertil, ville det ikke være gået os så dårligt, som det er. Hun tager livet af os alle sammen: min mand lider alle Helvedes kvaler, efter at hun påtog sig at passe ham; jeg har aldrig en rolig time, så dårligt behandler hun mig; hvad min søn angår, så er han nær ved at miste forstanden ..."

"Åh, hvor kan fruen dog tale på den måde! Hun, som er så god mod Dem alle!"

Lige til aften gav fru Chanteau sin forbitrelse luft. Alt vendte og drejede hun, hun talte om Louises brutale fordrivelse og især om pengene.

Da Véronique efter aftensmaden fik lov at gå ned, og mødte Pauline i køkkenet, beskæftiget med at sætte tallerkener i skabet, lod hun nu også undslippe sig, hvad hun havde på hjerte. Hun havde længe forsøgt at styre sin tunge, men nu løb ordene ud af hende i en strøm.

"Frøkenen er alt for god, som tager sig af at passe på deres tallerkener. Hvis jeg var i Deres sted, slog jeg dem alle sammen itu!"

"Hvorfor det?" spurgte den unge pige forbavset.

"Fordi De alligevel aldrig ville kunne gøre dem så meget ondt, som de beskylder Dem for."

Og med dette som udgangspunkt gik hun tilbage til længst forgangne tider.

"Er det ikke til at gøre Vorherre selv syg i sjælen? Hun har plukket Dem for Deres penge sou for sou, på den meste skammelige måde. Man kunne sandelig godt have troet, at det var hende, der fødte på Dem ganske gratis. Da hun havde Deres penge i sit skrivebord, passede hun på dem og lod som hun var mere omhyggelig med dem, end om de havde været hendes egne; men det forhindrede hende ikke i at lave temmelig dybe huller i bunken med sine hvasse kløer. Jo, det var en køn komedie, hun spillede med Dem, da hun ville narre Dem til at skyde Deres penge i denne her fabrik, og da hun senere hen havde brug for resten af dem til sine egne formål. Ved De,

hvordan det egentlig hang sammen? Jo, hvis De ikke havde været her, ville de have sultet alle sammen. Og hun blev jo noget ræd, da de der parisere skulle til at gøre vrøvl over formynderregnskabet! De kunne have sendt hende direkte i tugthuset. Men den lektion bed ikke synderlig på hende, hun plukker Dem stadig i dag, og hun vil nok til sidst slå Dem for Deres sidste franc. De tror måske jeg lyver? Nej, jeg sværger på, at det er sandt, hvert evige ord. Jeg siger ikke andet end det, jeg selv har set og hørt, og alligevel siger jeg ikke noget om det allerværste, for ikke at gøre Dem ked af – som f.eks. dengang De var syg, og hun var aldeles ude af sig selv, men kun fordi hun ikke kunne komme til at rode i Deres skuffer!"

Pauline hørte på hende, uden at kunne finde på noget, der kunne afbryde pigens ordstrøm. Den tanke, at hendes slægtninge levede af hende og plyndrede hende i det skjulte, havde ofte nok ødelagt hendes glæde. Men hun havde altid skudt det fra sig, hun foretrak at lade, som om hun var blind, og anklage sig selv for at være nærig. Men denne gang måtte hun høre det hele. For hvert ord vågnede hendes erindring, hun lagde gamle historier sammen, hvis virkelige betydning hun ikke før havde forstået, hun fulgte dag for dag fru Chanteaus langvarige arbejde med at underminere hendes formue. Hun sank langsomt ned på en stol, som hun fra det ene øjeblik til det andet var bukket under for en voldsom træthed. Et smerteligt udtryk lagde sig om hendes mund.

"Du overdriver," sagde hun halvhøjt.

"Jaså, overdriver jeg?" svarede Véronique heftigt. "Det er ikke pengene, der gør mig mest vred. Det jeg aldrig kan tilgive hende, er at hun har taget hr. Lazare fra Dem, efter at hun en

gang har givet ham til Dem. Ja, for netop sådan hænger det sammen, De var ikke rig nok længere, hun havde brug for en arving. Hvad mener De om det? Man udplyndrer Dem, og derefter foragter man Dem, fordi De ikke har noget. Nej, jeg vil ikke tie, frøken; man sønderriver ikke på den måde hjertet på folk, efter at man her tømt deres lommer. Da De jo elskede Deres fætter, og han var Dem skyldig at betale Dem alt, hvad De har givet ud for hans skyld, med sin kærlighed, er det jo nedrigt at stjæle selv den fra Dem. Og det er hende, der har ordnet det hele, jeg har selv set det. Ja, hver evige aften ophidsede hun pigen ved at fortælle en hoben dumheder om sin søn. Så sandt som den lampe lyser på os, er det hende, der har kastet dem i armene på hinanden. Det klæder Dem ret at forsvare hende, nu hvor det rigtigt er lykkedes hende at træde Dem under fode, og det er for hendes skyld, De græder om natten som en anden Magdalene; for jeg kan nok høre Dem fra mit værelse, det er til at blive syg af al denne sorg og uretfærdighed!"

"Ti stille, jeg beder dig!" stammede Pauline, hvis selvbeherskelse var udtømt. "Du sårer mig!"

Store tårer rullede ned over hendes kinder. Hun følte, at Véronique ikke narrede hende, og alle de knækkede kærlighedsbånd blødte i hendes indre. Hun så alting for sig så forfærdende tydeligt, hun syntes at se Lazare atter trykke Louise i sine arme, mens fru Chanteau stod vagt uden for døren. Men Gud, hvad havde hun dog gjort, siden alle bedrog hende, når hun selv var trofast mod alle? Hun syntes, at hendes livsmod, hendes glæde og alle hendes håb slukkedes på et øjeblik.

"Jeg beder dig, ti stille, jeg holder ikke ud at høre mere."

Véronique blev urolig og nøjedes med at tilføje:

"Hvis jeg ikke siger mere, så er det for Deres skyld og ikke for hendes. Lige siden i morges har hun ligget der og udgydt en hoben gemenheder om Dem! Jeg mistede tålmodigheden til sidst, det koger i mig, når jeg hører hende vende alt det gode, De har gjort hende, til ondt. Tænk! Hun påstår, at De har ruineret dem og at De tager livet af hendes søn. Gå blot hen og lyt ved døren, hvis De ikke tror på mig."

Da Pauline nu brast i gråd, blev Véronique forskrækket, tog hendes hoved mellem sine hænder, kyssede hende på håret og sagde:

"Nej, frøken, jeg skal ikke sige mere. Men De er nødt til at vide, hvordan det hænger sammen. Det er dumt at lade sig æde op på den måde. Vær rolig, nu skal jeg nok tie stille."

Der blev stille. Pigen slog vand ud over de glødende kul i komfuret. Men hun kunne ikke lade være med at mumle:

"Jeg ved nok, hvorfor hun svulmer op: det er ondskaben, der vil ud."

Pauline, som havde siddet og stirret på køkkengulvet, hensunken i sørgelige tanker, så op.

Hvorfor sagde Véronique det? Var hævelsen kommet igen? Pigen blev forlegen over, at hun havde brudt sit tavshedsløfte. Hun tillod sig ganske vist at kritisere fruen, men hun adlød hende. Nuvel, ja begge ben var svulmet op i nat, men hun måtte ikke omtale det for hr. Lazare. Idet Véronique meddelte hende disse ting, forvandledes det dystre, nedslåede udtryk hos Pauline til et af uro. På trods af alt det, hun netop havde hørt, blev hun forskrækket over dette symptom, som hun vidste var meget alvorligt.

"Man kan ikke således lade hende sejle sin egen sø," sagde hun og rejste sig op. "Hun er i fare."

"Javel, i fare, jo ellers tak!" råbte Véronique fuld af foragt. "Hun ser ikke sådan ud, og i hvert tilfælde tænker hun ikke på det, hun er alt for optaget af at tale dårligt om sin næste og sidde der og kro sig som en pasha i sin seng. For resten sover hun nu, vi må vente til i morgen. Det er netop den dag, hvor doktoren plejer at komme til Bonneville."

Dagen derpå var det umuligt længere at skjule moderens tilstand for Lazare. Hele natten var Pauline ustandselig vågnet og havde lyttet, for hun mente at høre en jamren fra etagen nedenunder. Ved daggry var hun faldet i så dyb en søvn, at klokken allerede var ni, da hun vækkedes ved, at man smækkede med dørene. Hun klædte sig skyndsomst på og gik ned for at høre, hvordan det stod til; på afsatsen nedenunder mødte hun Lazare, der kom ud fra den syge. Hævelsen gik nu helt op til maven og Véronique havde endelig besluttet sig til at sige det til den unge mand.

"Hvordan går det?" spurgte Pauline.

Lazare, hvis ansigt var blegt og forvredent, svarede først ikke. Han tog sig til hagen med skælvende fingre, som han ofte plejede. Og da han endelig var i stand til at tale, stammede han næppe hørligt:

"Hun er fortabt."

Han gik op til sig selv med et udtryk i ansigtet, som om han var ved at gå fra vid og sans. Pauline fulgte efter ham. Da de kom ind i det store værelse på anden sal, hvor hun ikke havde været inde, siden hun overraskede ham sammen med Louise, lukkede hun døren og søgte at berolige ham.

"Så, du ved jo ikke engang, hvad hun fejler. Vent i det mindste til lægen kommer. Hun er meget stærk, og så er der altid håb."

Men en fiks idé havde fået overtaget hos ham, og han gentog uophørligt:

"Hun er fortabt, hun er fortabt."

Det var et uventet slag, som fuldstændig tilintetgjorde ham. Da han stod op, havde han som sædvanlig gabende set ud over havet og beklaget sig over, at livet var et dumt narrespil. Men da moderen havde vist ham sine stakkels ben, der var helt uformelige af vand, væld ige, blege, syge ben, der lignede døde træstammer, var han blevet grebet af rædsel. Ulykken kunne således komme over én på et eneste øjeblik! Og endnu i dette øjeblik, da han skælvende over hele kroppen sad på kanten af det store bord, vovede han ikke at udtale navnet højt på den sygdom, han netop havde set og genkendt. Han havde altid været bange for, at han selv eller nogen af hans familie skulle få en hjertesygdom; de to år han havde studeret medicin, havde ikke lært ham, at for døden er alle sygdomme lige. At noget ondt skulle angribe hjertet, selve livets kilde, var og forblev efter hans opfattelse det frygteligste af alt, en grusom og nådesløs død. Og det var denne død, som hans moder skulle dø, og sidenhen sikkert også han selv!

"Hvorfor taber du dog sådan modet med det samme?" fortsatte Pauline, "der er folk med vattersot, som lever meget længe. Kan du ikke huske fru Simonnot, hun endte med at dø af lungebetændelse. "

Men han rystede på hovedet, han var ikke noget barn, som man så let kunne narre. Han svingede med benene i luften, men vedblev at skælve over hele kroppen, mens han stadig

stirrede på vinduet, hvis skarpe lys blændede ham. For første gang siden deres brud kyssede hun ham nu på panden ligesom før. De var nu atter sammen i dette værelse, hvor de var vokset op, alt deres nag blev glemt for den store sorg, der truede dem. Hun tørrede sine øjne. Han kunne ikke græde, han blev kun ved mekanisk at gentage:

"Hun er fortabt, hun er fortabt."

Da doktor Cazenove som sædvanlig hen ad klokken 11 kom på besøg, som han altid gjorde det hver uge, når han var i Bonneville, lod han til at blive meget overrasket over at finde fru Chanteau sengeliggende. Hvordan stod det til med hende? Han spøgte endog, man var da vist nogen værre pjok der i huset, de var nok ved at lave det om til et lazaret. Men da han havde undersøgt den syge, blev han mere alvorlig; og skønt han var vant til at se sygdom og elendighed, måtte han virkelig beherske sig for ikke at vise sin ængstelse.

Fru Chanteau havde for resten ikke selv nogen anelse om, at hendes tilstand var så foruroligende.

"Jeg håber, De kan hjælpe mig ud af det her, hr. doktor!" sagde hun i en munter tone. "Der er kun en ting, jeg er bange for, og det er, at denne hævelse vil kvæle mig, hvis den fortsætter opad."

"Vær blot rolig, så højt kommer den vel ikke," svarede han spøgefuldt. "Det ska vi nok vide at forhindre."

Lazare, som var kommet ind igen efter undersøgelsen, hørte skælvende på ham; han brændte af iver efter at tage lægen til side og spørge, hvordan det virkelig stod til.

"Sådan, min kære frue," vedblev doktoren, "vær ikke urolig, jeg kommer igen i morgen og taler med Dem. Farvel så længe –

jeg skriver min recept nedenunder."

Pauline forhindrede dem i at gå ind i spisestuen, for Chanteau vidste endnu ikke andet end, at det var en ubetydelig forstuvning. Hun havde allerede sat skriveredskaber frem på køkkenbordet. På deres utålmodige og ængstelige spørgsmål svarede doktor Cazenove, at det var alvorligt, men han brugte lange og indviklede udtryk og sagde ikke noget bestemt. Dette pludseligt opståede onde satte tydeligvis den gamle læge i vildrede, og han tøvede med at afgive sin mening.

"Det vil altså sige, at der ikke er noget håb," udbrød Lazare næsten vredt. "Det er hjertet, der er angrebet, ikke sandt?"

Pauline så på doktoren med et bedende blik, som han forstod.

"Hjertet!" sagde han, "det tvivler jeg nu på. For øvrigt, selv om hun ikke skulle kunne blive helt rask, så kan hun endnu leve længe, hvis hun er forsigtig."

Den unge mand trak på skuldrene, ærgerlig som et barn, der ikke lader sig narre af de historier, man disker op med for det. Han fortsatte:

"Og De har ikke sagt os noget, hr. doktor, De, som tilså hende sidste gang? Den slags kommer aldrig sådan lige pludseligt. Så De ikke noget allerede dengang?"

"Jo bevares," svarede Cazenove, "jeg bemærkede vel allerede et og andet ..."

Og da Lazare lo foragteligt, tilføjede han: "Hør her, min unge ven, jeg mener, jeg er knap så dum som de fleste, og dog er det ikke første gang, at en sygdom kommer over mig sådan her, uforberedt. De går mig noget på nerverne med Deres prætentioner om, at man skal vide alting; det er jo dog allerede

noget, at man allerede ved så meget om menneskelegemets indviklede maskineri."

Han var vred, og han skrev sin recept med en så nervøs irritation, at pennen rev hul på det tynde papir. Den tidligere skibslæge afslørede sig tydeligt i hans tvære, heftige bevægelser. Men da han havde rejst sig op, mildnedes udtrykket straks i hans af havvindene barkede gamle ansigt, da han så Lazare og Pauline foran sig med hængende hoveder og fortvivlede blikke.

"Mine stakkels børn," vedblev han, "vi vil gøre vort bedste for at redde hende. I ved jo nok, at jeg ikke vil spille stor overfor jer. Oprigtig talt, så kan jeg ikke sige noget bestemt. Det forekommer mig imidlertid, at der for nærværende ikke er nogen fare."

Og han gik, efter at have forsikret sig om, at Lazare havde digitalis hos sig. Recepten foreskrev blot, at benene skulle gnides med saften af denne plante, og at man skulle give hende nogle dråbe af det i et glas sukkervand. Det ville være nok for nu, i morgen ville han have piller med sig. Måske ville han beslutte sig for en åreladning.

Imidlertid havde Pauline fulgt lægen ud til vognen for at få hele sandheden; men hele sandheden var, at han ikke vovede at udtale noget bestemt. Da hun kom ind i køkkenet igen, stod Lazare og læste recepten igen. Selve ordet digitalis havde gjort ham angst.

"Vær ikke så urolig," sagde Véronique, som var begyndt at skrælle kartofler for at have en grund til at blive derinde og lytte. "Læger er nogle værre stympere. Hvis han ikke har noget at sige, er det vel fordi det hele blot er en ubetydelighed."

Nu udspandt sig en kort rådslagning rundt om fadet, hvor kokkepigen skrællede sine kartofler. Også Pauline forholdt sig rolig. I morges havde hun været inde og sige godmorgen til sin tante, og dengang havde hun set ganske frisk ud: når man har så røde kinder, er man ikke i livsfare. Men Lazare stod tavs og fumlede med recepten med skælvende hænder. Ordet digitalis stod for ham som prentet med ildskrift: Hans mor var fortabt.

"Jeg går op til hende igen," sagde han endelig.

I døren standsede han tøvende og spurgte sin kusine:

"Kommer du med op et øjeblik?"

Men også hun tøvede.

"Jeg er bange for, hun ikke vil synes om det," svarede hun dæmpet.

Der opstod en forlegen tavshed, og han gik derop alene, uden at sige et ord mere.

For ikke at forurolige sin fader, kom Lazare ned til morgenmaden; han var meget bleg. Af og til blev Véronique kaldt op af en ringen; hun bar da en tallerken suppe op, som den syge næppe rørte, og da hun kom ned igen, fortalte hun Pauline, at den unge mand var helt fra den deroppe. Det var ynkeligt at se ham stå foran moderen med fordrejede ansigtstræk og skælvende over det hele, som om han hvert øjeblik frygtede at se hende opgive ånden. Henimod klokken tre var pigen deroppe endnu en gang. Pludselig lænede hun sig ud over trappegelænderet og kaldte på den unge pige. Da Pauline kom ud i entreen, råbte hun til hende:

"Gå ind til hende, frøken, og hjælp hende lidt. Hvad betyder det, om hun skulle blive vred? Hun vil have, han skal vende

hende, men han står bare og stirrer, og tør ikke røre hende. Mig forbyder hun ligefrem at komme sig nær."

Pauline gik ind.

Fru Chanteau sad rank i ryggen, støttet til tre puder, og hvis det ikke havde været for hendes kort og anstrengte vejrtrækning, havde man gerne kunnet tro, at hun lå i sengen af bare dovenskab. Lazare stod foran hende og stammede:

"Javel, du vil have, jeg skal vende dig om på højre side?"

"Ja, flyt mig lidt – ak, min stakkels dreng, hvor du dog opfører dig dumt!"

Men den unge pige havde allerede taget fat i hende og vendt hende om.

"Lad mig gøre det, jeg er jo vant til onkel. Er det godt nu?"

Fru Chanteau brummede surt, at hun tog for hårdt fat. Hun kunne ikke gøre en eneste bevægelse uden at være nær ved at kvæles; og hun sad nogen tid og hev efter vejret, helt sortblå i ansigtet.

Lazare havde trukket sig om bag sengeomhænget, for at skjule sin fortvivlelse. Han støttede sig mod væggen, han var nær ved at besvime, han viste dem ved en gestus, at det var slut med hans kræfter. Imidlertid blev han stående, mens Pauline gned den syges ben med digitalisopløsning. Han vendte hovedet bort, men kunne dog ikke lade være at se på disse uformelige ben, disse stive, blåhvide kødklumper, og dette syn drev hans fortvivlelse til det yderste. Da hans kusine så ham således tilintetgjort, fandt hun det klogest at sende ham ud. Hun nærmede sig til ham, og da fru Chanteau faldt i søvn, udmattet af anstrengelsen ved at skifte stilling, hviskede hun i den unge mands øre:

"Det er nok bedst, du går ud. "

Han kæmpede med sig selv et øjeblik, hans øjne fyldtes med tårer. Men han måtte adlyde hendes råd, han gik ned, efter skamfuldt at have stammet:

"Min Gud, jeg holder det ikke ud! Jeg holder det ikke ud!"

Da fru Chanteau vågnede, mærkede hun til at begynde med ikke, at hende søn var gået. Der lod til at være faldet en slags dvale over hende, hun krøb sammen i sengen med en egoistisk velbehagelig følelse af endnu at være i live. Kun Paulines tilstedeværelse foruroligede hende, selv om den unge pige holdt sig så afsides, hun kunne, og hverken talte eller bevægede sig. Men da tanten strakte hovedet frem, mente hun, at hun med et par ord burde fortælle, hvem der var i værelset:

"Det er mig, tag dig ikke af det – Lazare er gået til Verchemont for at møde arkitekten."

"Jaså," mumlede den syge.

"Så syg er du jo heller ikke, at det skulle forhindre ham i at passe sine forretninger, vel?"

"Nej, naturligvis."

Fra dette øjeblik talte hun kun sjældent om sin søn, skønt hun så sent som dagen før havde næret en næsten forgudende kærlighed til ham. Han blev udslettet af den tilbageværende del af hendes liv, skønt hun hidtil kun havde syntes at leve for hans skyld. Den almindelige opløsningstilstand, som nu begyndte hos hende, dræbte alle andre interesser end den rent fysiske omsorg for hendes eget helbred. Hun modtog sin myndlings tjenester og lod ikke til at være klar over, at hun havde fået en anden plejerske; hun fulgte hende dog med øjnene og så hende med tiltagende mistænksomhed stadig komme og gå i værelset.

Og imens var Lazare gået ned i køkkenet, fuldstændig tilintetgjort af sindsbevægelsen. Hele huset gjorde ham bange: han kunne ikke være oppe i sit eget værelse, for der følte han sig ensom, han vovede ikke at gå igennem spisestuen, for der var han ved at briste i gråd, når han så faderen sidde der ganske roligt og læse i sin avis. Og så vendte han da uophørlig tilbage til køkkenet, hvor han følte sig mere rolig sammen med Véronique, der svingede sine gryder ganske som hun plejede, dengang intet endnu havde forstyrret husets ro. Da hun så ham sætte sig på sin gamle stol med det flettede halmsæde ved komfuret, sagde hun ham lige ud, hvad hun mente om hans mangel på sjælsstyrke.

"Dem har man sandelig ikke meget hjælp af, hr. Lazare. Det er igen den stakkels frøken Pauline, der må påtage sig hele besværet. Man skulle næsten tro, De aldrig havde set et sygt menneske; og det mest mærkelige er, at De passede Deres kusine så godt, dengang hun var ved at dø af sin sygdom. Nægt det blot, hvis De kan. I fjorten dage sad De deroppe og passede på hende, som om hun var et barn."

Lazare hørte forbavset på hende. Han havde ikke tænkt på denne modsætning, han undrede sig over de modstridende og uforklarlige følelser, som han opdagede i sit indre.

"Det er sandt," sagde han, "det er sandt."

"De lod intet menneske komme ind," fortsatte pigen, "og det var endnu mere sørgeligt at se frøkenen end fruen, så frygtelige pinsler hun led. Jeg kunne ikke sidde deroppe ret længe, så rystet blev jeg, og jeg var ikke i stand til at synke så meget som en lille bid brød. Men nu går De aldeles fra koncepterne, bare fordi De ser Deres moder sengeliggende. De ville ikke engang

kunne give hende en kop havresuppe. Fruen kan være, hvad hun vil, hun er jo dog i alle tilfælde Deres moder."

Han hørte ikke længere på hende, han stirrede stift frem for sig i det tomme rum. Til sidst sagde han:

"Hvad skal jeg gøre? Jeg holder ikke ud at være der oppe. Det er måske fordi det er mama, men jeg holder det ganske enkelt ikke ud. Når jeg ser, hvor opsvulmet hun er, og tænker på, at der ikke er noget som helst håb, er det. som om noget gik i stykker inden i mig, og jeg ville skrige som et dyr, hvis jeg ikke kom ud af værelset."

Han begyndte atter at skælve over det hele. Han havde taget en kniv op, som var faldet på gulvet, og han granskede den med et fraværende blik, uden egentlig at se den. Der blev stille. Véronique gav sig i færd med sine kasseroller for at skjule, at hun også havde ladet sig smitte af hans sindsbevægelse. Endelig sagde hun:

"De skulle gå en tur ud langs stranden, hr. Lazare. Det generer mig, at De stadig hænger mig i skørterne her. Og tag Mathieu med Dem, han er ganske utålelig, han ved heller ikke, hvad han skal gøre af sig selv, og jeg har det største besvær med at forhindre ham i at gå derop."

Også dagen efter viste doktor Cazenove sig tvivlrådig. En pludselig katastrofe var mulig. Eller den syge ville måske blive rask, i hvert fald for en tid, hvis hævelsen lagde sig. Han afstod fra åreladning og nøjedes med at ordinere piller, som han havde taget med, men man måtte dog ikke af den grund holde op med at give hende digitalis. Hans vrisne, korte tonefald viste, at han ikke troede meget på disse lægemidlers kraft overfor et sådant tilfælde af sygdom, hvor alle organernes på hinanden følgende

nedslidning lod lægekunsten afmægtig. Han kunne kun konstatere fakta. For øvrigt forsikrede han, at den syge ikke led. Var dette ikke en trøst? Fru Chanteau beklagede sig da virkelig heller ikke over nogen svære smerter, hendes ben var vitterlig blytunge, og hun fik stadig sværere ved at trække vejret, så snart hun gjorde den mindste bevægelse; men hendes stemme var endnu lige så stærk og hendes øjne lige så livlige som før, og dette fik hende selv til at føle sig sikker. Da hendes omgivelser så hende så rolig, var der ingen af dem, undtagen hendes søn, der fortvivlede.

Da doktoren steg op i sin vogn igen, sagde han til dem, at de ikke havde noget at beklage sig over, for det var en nåde, både for den syge og hendes nærmeste, at hun ikke selv tænkte på døden.

Den første nat blev svær for Pauline. Hun lå halvvejs ned i en lænestol, men kunne ikke sove, for den syges stønnende åndedrag holdt hende vågen. Når hun endelig var ved at slumre ind, forekom det hende, som om dette åndedrag rystede huset, så at det hele truede med at styrte sammen.

Så sad hun der med åbne øjne og blev mere og mere overvældet af en dyb tristhed; hun gennemlevede i tankerne alle de sorger, som gennem de sidste måneder havde ødelagt hendes liv. Selv ved denne dødsseng blev der ikke roligt i hendes indre; det var hende endnu ikke muligt at tilgive. Især nagedes hun af Véroniques betroelser. Hendes tidligere heftighed og skinsyge vågnede atter, mens hun i tankerne gennemgik enkelthederne i alt det, hun havde hørt. Min Gud, ikke længere at være elsket, at se sig forrådt af den man elskede! Pludselig stå der alene med sin foragt og sin harme! Hendes sår

åbnede sig igen og begyndte at bløde; aldrig før havde hun følt sig så dybt krænket af Lazare. Og mens tantens stønnen pinte hende, som om hun blev redet af en mare, kunne hun ikke lade være med at tænke på, at de havde stjålet hendes penge og hendes hjerte.

Da dagen brød frem, følte Pauline sig magtesløs og overvundet. Hendes evne til at tilgive kom ikke igen, kun pligten holdt hende tilbage i dette værelse. Bevidstheden om dette gjorde hende endnu mere ulykkelig: ville hun nu også blive ond? Dagen gik hen i denne sørgmodige sindsstemning; utilfreds med sig selv søgte hun at være utrættelig i sin omsorg, men følte sig frastødt af den syges mistro.

Fru Chanteau tog kun uvilligt mod hendes tjenester, fulgte hende med et mistænksomt blik og drejede hovedet for at se efter, hvad hun foretog sig. Hvis hun bad hende om et lommetørklæde, snusede hun til det, før hun tog det i brug, og da hun så hende komme ind med et krus varmt vand, ville hun røre ved kruset.

"Hvad mener hun?" spurgte den unge pige hviskende Véronique. "Tror hun, jeg er i stand til at gøre hende noget ondt?"

Da Véronique, efter at doktoren var gået, gav fru Chanteau en skefuld medicin, bemærkede denne ikke sin myndling, der stod henne ved skabet og tog noget linned ud, og hun spurgte:

"Er det doktoren, der har blandet dette?"

"Nej, det er frøkenen."

Så nippede hun til medicinen og gjorde en grimasse.

"Det smager af kobber. Jeg ved ikke, hvad det er, hun tvinger mig til at tage; lige siden i går har jeg haft en smag af kobber i

munden."

Hun smed skeens indhold ud bag sengen. Véronique stod med åben mund.

"Hvad er nu det for noget at finde på?"

"Jeg har ikke lyst til at dø endnu," sagde fru Chanteau og lagde atter hovedet ned på puden. "Hør bare! Lungerne er stærke nok. Og hun går måske forud for mig, hun har ikke nogen sund fysik."

Pauline havde hørt det hele. Hun mærkede som et sting i sit hjerte; hun vendte sig om og så på Véronique. I stedet for at gå frem i lyset, trak hun sig endnu længere tilbage; hun skammede sig på tantens vegne over denne grimme mistanke. Hendes sindsstemning undergik en pludselig forvandling, hun mærkede, at hun blev grebet af en dyb medlidenhed med dette ulykkelige, af had opædte væsen, og langt fra at føle fornyet harme, blev hun overvældet af en smertelig følelse, da hun bøjede sig ned og under sengen opdagede den medicin, som den syge havde smidt fra sig af frygt for at blive forgiftet. Hele dagen var hun tålmodig og mild og syntes ikke at mærke de urolige blikke, hvormed tanten fulgte enhver af hendes hænders bevægelser. Hendes inderlige ønske var ved sin ømme omsorg at fjerne den døendes mistro og ikke lade hende dø med denne forfærdelige tanke. Hun forbød Véronique at gøre Lazare endnu mere skræmt ved at fortælle denne historie til ham.

En eneste gang i dagens løb havde fru Chanteau spurgt efter sin søn; hun havde dog affundet sig med det første, det bedste svar, man gav hende, og blev ikke overrasket over ikke at se ham igen. For øvrigt talte hun endnu mindre om sin mand, hun brød sig end ikke om at tænke på, hvad han kunne tage sig til alene

dernede i spisestuen. Alting forsvandt mere og mere for hende, kulden i hendes ben syntes at stige opad og efterhånden fryse hendes hjerte til is. Og ved hvert måltid måtte Pauline gå ned og spille komedie for sin onkel. Den aften løj hun endog for Lazare, hun forsikrede ham, at hævelsen var blevet mindre.

Men i nattens løb gjorde sygdommen stadig fremskridt. Da den unge pige og Véronique den følgende morgen fik den syge at se ved dagslyset, blev de bange for det vanvittige udtryk i hendes øjne. Ansigtet var ikke forandret, og endnu havde hun ingen feber; men forstanden lod til at være angrebet, hendes udslidte hjerne blev behersket af en fiks idé. Det var det sidste stadie; denne kvinde, som lidt efter lidt var blevet ødelagt af en eneste passion, havde nu mistet forstanden.

Formiddagen, indtil doktoren kom, var svær. Fru Chanteau tillod nu ikke den unge pige blot at nærme sig sengen.

"Lad mig hjælpe dig," sagde Pauline i en bedende tone. "Jeg skal løfte dig op, du ligger jo så dårligt."

Da strittede den syge imod, som om man havde villet kvæle hende.

"Nej, nej, du har din saks, du stikker den i mig med vilje – jeg kan mærke den, jeg bløder jo over det hele."

Den unge pige måtte så med blødende hjerte holde sig på afstand; hun var så træt og trist til mode, og det gjorde hende så ondt, at hendes gode vilje ikke kunne bære nogen frugt. For at formå sin tante til at tage mod selv den mindste lille tjeneste, måtte hun finde sig i at høre de hårdeste anklager, som fik tårerne til at træde frem i hendes øjne. Ind imellem faldt hun tilintetgjort om på en stol og græd, hun vidste ikke længere, hvordan hun skulle kunne genvinde sin tantes gamle

hengivenhed, som nu var forvandlet til et afsindigt had. Snart blev hun dog underdanig som før, hun blev ved at udtænke små diplomatiske finter, og gjorde sig umage for at være mere mild end nogensinde. Men den dag fremkaldte hendes stædighed en krise, som rystede hende mere end noget tidligere.

"Tante," sagde hun, idet hun hældte medicin op på en ske, "nu er det tid til tage din medicin. Du ved jo, at doktoren har sagt, at du skal tage den på det rette tidspunkt."

Fru Chanteau ville først se flasken, som hun tog og snusede til.

"Er det det samme som i går?"

"Ja, tante."

"Så vil jeg ikke have det."

Ved indtrængende bønner lykkedes det imidlertid den unge pige at formå hende til at tage imod en skefuld. Den syges ansigt havde et udtryk af den største mistro. Og så snart hun havde blandingen i munden, spyttede hun den straks ud på gulvet og stammede, idet hun hostede forfærdeligt:

"Det er vitriol, det brænder."

Hendes rædsel og afsky for Pauline, som gradvis var tiltaget dag for dag, lige fra den dag, da hun første gang tog en louisdor fra hende, udlod sig nu endelige i det sidste stadium af hendes sygdom i en strøm af vanvittige ord; forfærdet over dette raserianfald, hørte den unge pige på hende uden at kunne finde på et ord til sit forsvar.

"Tror du ikke, jeg kan mærke det? Du blander kobber og vitriol i alting. Det er det, der tager vejret fra mig. Jeg er slet ikke syg, jeg vil være stået op i dag, hvis du ikke igen havde blandet kobber i min bouillon i går aftes. Ja, du er træt af mig,

du vil lægge mig i min kiste. Men jeg er sej; det bliver mig, der skal være med til at begrave dig." Hendes ord blev stadig sværere af forstå, hun kunne ikke få vejret, og hendes læber blev så sorte, at en katastrofe syntes nært forestående.

"Tante, tante," sagde Pauline forskrækket, "hvis du vidste, hvor du skader dig selv!"

"Nå ja, det er vel også det, du ønsker, ikke sandt? Åh, jeg kender dig godt, du havde din plan klar lige fra begyndelsen, du kom hertil blot for at tage livet af os og udplyndre os. Du vil tage hele huset fra os, og jeg er i vejen for dig – åh, jeg burde have kvalt dig allerede den første dag, nedrige tøs. Jeg hader dig! Jeg hader dig! Jeg hader dig!"

Pauline stod ubevægelig og græd stille. Hun gentog kun et eneste udtryk, som en ufrivillig protest:

"Min Gud! – Min Gud!"

Men nu var fru Chanteaus kræfter udtømte, og hendes voldsomme vrede erstattedes lidt efter lidt af en barnlig rædsel. Hun var faldet tilbage på hovedpuden igen.

"Kom mig ikke nær, rør mig ikke – jeg skriger efter hjælp, hvis du rører mig. Nej, nej, jeg vil ikke drikke noget. Det er gift."

Og hun trak med de krampagtigt knyttede hænder tæppet op over sig, hun gemte sig bag hovedpuderne, kastede hovedet frem og tilbage og bed tænderne sammen. Da Pauline prøvede at berolige hende, udstødte hun høje hyl.

"Tante, kom til dig selv – jeg vil ikke tvinge dig til at drikke noget, hvis du ikke vil have det."

"Jo, du har flasken – jeg er bange! Jeg er bange."

I sin angst havde hun kastet sig tilbage, så at hendes hoved lå lavere end resten af legemet, og hendes ansigt antog en sortblå

farve. Den unge pige, som troede, at hun var ved at dø i hende arme, ringede efter Véronique. De havde den største møje med at få hende løftet op og lagt på puderne igen.

Paulines personlige lidelser forsvandt nu helt og holdent i den sorg, der havde ramt hele huset. Hun tænkte ikke på sit friske sår, der havde blødt så sent som aftenen i forvejen, hun følte hverken vrede eller skinsyge, stillet overfor en så stor elendighed. Alt andet blev trængt til side af en uendelig medlidenhed, hun ønskede, at hun havde været i stand til at elske endnu mere, give sig hen, ofre sig, udholde uretfærdigheder og uret, hvis det blot havde kunnet lindre hendes medmenneskers nød. Det var, som om hun satte en ære i at påtage sig broderparten af livets modgang. Fra dette øjeblik havde hun ikke mere noget svagt øjeblik, hun lagde ved dette dødsleje den samme underdanige ro for dagen, som da døden havde truet hende selv. Hun var rede til alt, intet afskrækkede hende. Endog hendes evne til tilgivelse var vendt tilbage, hun tilgav sin tante alle de overilede udbrud, hun havde gjort sig skyldig i i sine sværeste stunder, hun havde medlidenhed med hende, fordi hun efterhånden var blevet bitter, hun tænkte sig hende helst sådan, som hun havde været i de forgangne år, hun elskede hende igen, som hun havde elsket hende, dengang hun var ti år, og sammen med hende var ankommet til Bonneville en aften i storm og regn.

Den dag kom doktor Cazenove ikke før efter frokost: en ulykke havde opholdt ham i Verchemont, hvor han havde måttet lægge en skinne på en brækket arm på en bonde. Da han havde været oppe hos fru Chanteau og kom ned i køkkenet, havde han et betænkeligt udtryk i ansigtet. Lazare sad som sædvanlig ved

komfuret; der tilbragte han næsten hele dagen i feberagtig uro, men uden at være i stand til at foretage sig noget.

"Der er vel ikke længere noget håb?" spurgte han. "Jeg har her i nat læst Bouillauds afhandling om hjertets sygdomme …"

Pauline, som havde fulgt lægen ned, kastede atter et bønfaldende blik på ham, og han afbrød den unge mand i en gnaven tone. Han blev altid vred, når sygdommene tog en truende vending.

"Hjertet! Det ord har De hele tiden på tungen. Man kan jo ikke sige noget bestemt. Jeg tror, leveren er endnu mere syg. Når maskineriet kommer i ulave, bliver alle dele jo angrebet, lungerne, maven, ja også hjertet. I stedet for at læse Bouillaud om natten, hvilket kun gør Dem syg også, gjorde De klogere i at sove."

Der var som en tavs overenskomst mellem alle husets beboere: man forsøgte at overbevise Lazare om, at hans moder led af en leversygdom. Han troede ikke et ord af det, han bladrede i sine gamle bøger, når han ikke kunne sove; så blandede han det hele sammen og tog fejl af symptomerne, og lægens forklaring om, at kroppens organer under en sygdom påvirker hinanden, skræmte ham endnu mere.

"Nå," sagde han nedslået, "hvor længe tror De, hun kan holde ud?"

Cazenove trak på skuldrene.

"Fjorten dage, måske en måned. Spørg mig ikke, jeg kunne tage fejl, og så fik De ret i Deres påstand om, at vi intet ved og intet formår. Det er frygteligt, hvilke fremskridt sygdommen har gjort siden i går."

Véronique, som var ved at tørre et glas af, så på ham med åben mund. Det var altså sandt, fruen var virkelig så syg, fruen skulle dø? Hidtil havde hun ikke kunnet tro, at der var nogen fare på færde, hun brummede ved sig selv og vedblev at tale om ondskab, der slog indad, og at fruen blot var ude på at skaffe husets øvrige beboere en bunke besvær. Men nu stod hun der ganske overrumplet, og da Pauline sagde til hende, at hun skulle gå op til fruen, så hun ikke skulle ligge der alene, tørrede hun hænderne i sit forklæde og gik ud, mens hun mumlede for sig selv:

"Ja vel så – så ..."

"Hr. doktor," vedblev Pauline, der var den eneste i huset, der ikke havde tabt besindelsen, "vi må også tænke på min stakkels onkel. Synes De ikke, at vi bør forberede ham? Se lidt ind til ham, før De tager af sted."

Men i dette øjeblik trådte fader Horteur ind. Han havde ikke før denne morgen hørt om fru Chanteaus ildebefindende, som han udtrykte det. Da han fik at vide, at sygdommen var alvorlig, antog hans solbrændte, smilende ansigt et udtryk af virkelig sorg. Den stakkels frue! Var det muligt? Hun, som endnu for tre dage siden havde set så frisk og virksom ud! Efter en pause spurgte han:

"Kan jeg få lov at tale med hende?"

Han havde kastet et uroligt blik på Lazare, for han vidste, at denne ikke var religiøs, og han forudså et afslag. Men den unge mand var så modfalden og ligegyldig, at han end ikke syntes at forstå ham. Det var Pauline, som i en bestemt tone svarede:

"Nej, ikke i dag, hr. pastor. Hun ved ikke selv, hvor slemt det står til, og Deres besøg kunne ophidse hende. I morgen må vi

se."

"Ja," svarede præsten hurtigt, "det har ingen hast, håber jeg. Men vi må jo alle gøre vor pligt, ikke sandt? Doktoren, f.eks. som ikke tror på Gud ..."

Lægen havde et øjeblik siddet og stirret på et bordben, tankefuld og hensunken i de tvivl, som plagede ham, når han følte, at naturen unddrog sig hans magt. Han havde imidlertid hørt, hvad der blev sagt, og afbrød fader Horteur:

"Hvem har fortalt Dem, at jeg ikke tror på Gud? Det er ikke umuligt, at der findes en Gud – man ser de særeste ting! Hvem ved?"

Han rystede på hovedet, så syntes han pludselig at vågne.

"Hør, hr. pastor," vedblev han, "kom med mig ind og hils på hr. Chanteau. Han får snart brug for al sin sjælsstyrke."

"Hvis det kan more ham," sagde præsten høfligt, "skal jeg gerne blive og spille nogle partier dam med ham."

Begge de to herrer gik ind i spisestuen, mens Pauline skyndte sig at gå op til sin tante igen.

Lazare, som nu blev alene, rejste sig, blev et øjeblik i tvivl om, hvorvidt også han skulle gå med, og lyttede efter faderens stemme, men havde ikke mod til at gå ind; så gik han ud i køkkenet igen og kastede sig på den samme stol, hvor han plejede at side, fortvivlet og uden at foretage sig noget.

Lægen og præsten havde fundet Chanteau beskæftiget med at skyde en papirkugle, han havde fremstillet af et billede, der var fulgt med hans avis, frem og tilbage. Minouche, som lå hos ham, så til med sine gule øjne. Hun foragtede dette enkle legetøj; hun lå med poterne foldet sammen under maven og gad

ikke besvære sig med at strække dem ud. Bolden var standset lige for snuden af hende.

"Nå, er det Dem?" sagde Chanteau. "Det var rigtig pænt af Dem at hilse på mig. Jeg har det sandelig ikke for morsomt her i min ensomhed. Nå, hr. doktor, nu er hun vel ved at komme sig? Jeg er slet ikke urolig for hende, hun er den stærkeste i hele huset, hun vil overleve os alle sammen."

Doktoren mente, det var et passende tidspunkt at fortælle ham, hvordan det i virkelighed forholdt sig.

"Hende tilstand synes virkelig ikke at være meget foruroligende, men hun har ikke mange kræfter."

"Nej, nej, hr. doktor," udbrød Chanteau, "De kender hendes ikke. Hun er i besiddelse af en bemærkelsesværdig spændstighed. De skal se, om tre dage er hun igen på benene."

Han ville ikke forstå ham, han havde et ligefremt behov for at tro på sin hustrus gode helbred. Lægen ville ikke sige ham alting rent ud, og tav derfor. For resten kunne man godt vente lidt endnu. Heldigvis lod gigten ham for tiden nogenlunde i fred, han led ikke voldsomt meget, men hans ben blev mere og mere angrebne, så man måtte bære ham frem og tilbage mellem sengen og lænestolen.

"Hvis det bare ikke var for disse fordømte ben," sagde han, "ville jeg i det mindste kunne gå op hilse på hende."

"Vær blot tålmodig og underkast Dem, min kære ven," sagde fader Horteur, som gerne ville opfylde de krav, hans kald som trøster stillede. "Vi har alle vort kors at bære. Vi er alle i Guds hånd."

Men han mærkede, at disse ord, så langt fra at trøste Chanteau, i stedet kedede ham og til sidst endog gjorde ham

urolig. Den gode mand afbrød derfor de formaninger, han allerede havde udtænkt, og tilbød ham et mere virksomt tidsfordriv.

"Ville De spille et parti dam? Det vil sprede alle de triste tanker."

Han hentede selv dambrættet frem fra et skab. Chanteau blev ganske henrykt og gav hånd til doktoren, som skulle afsted. De to mænd havde allerede fordybet sig i deres spil og glemt resten af verden, da Minouche, som vel i længden alligevel blev fristet af at se papirkuglen ligge lige foran sig, pludselig gjorde et spring og slog til den med poten, så at den fløj højt i vejret, hvorefter hun med vilde krumspring jagtede den rundt i hele stuen.

"Sikke dog en lunefuld lille tosse!" udbrød Chanteau, som blev forstyrret i sit spil. "Før ville hun ikke lege med mig, og nu morer hun sig på egen hånd og forhindrer os i at samle tankerne."

"Lad hende være," sagde præsten i en mildt undskyldende tone, "katte er så egoistiske."

Da doktor Cazenove igen kom gennem køkkenet, blev han grebet af en pludselig sindsbevægelse ved at se Lazare stadig sidde tilintetgjort på den samme stol; han slog armen om ham og kyssede ham faderligt på panden, uden at sige et ord. I det samme kom Véronique ned med Mathieu, som hun gennede afsted foran sig. Han løb uafladelig op ad trapperne og klynkede, og så snart han fandt døren til den syges værelse åben, sneg han sig derind og lå og klynkede med en gennemtrængende tone som gik alle på nerverne.

"Så ti da stille, Mathieu!" brummede pigen. "Hun får det ikke bedre af din musik."

Da hun så Lazare, sagde hun:

"Tag ham med Dem ud, så er vi af med ham. Det vil gøre Dem godt med en tur."

Det var en ordre fra Pauline. Hun havde pålagt Véronique at tvinge Lazare til at tage nogle lange spadsereture. Men han ville ikke, det var ham en virkelig anstrengelse blot at rejse sig op. Imidlertid var hunden gået hen og havde stillet sig foran ham og var igen begyndt at pibe.

"Stakkels Mathieu er ikke ung længere," sagde lægen, som stod og så på ham.

"Nej, bestemt ikke, han er fjorten år," svarede Véronique. "Men det forhindrer ikke, at han stadig er helt vild efter rotter. Som De kan se, har han røde øjne og har skrabet skindet af snuden. Det er fordi han vejrede en rotte under komfuret i nat; han fik ikke søvn i sine øjne og vendte op og ned på alting i mit køkken med snuden, det rykker stadig i poterne på ham. At tænke sig, sådan en stor hund jagte rundt efter sådan et lille dyr – er det ikke komisk! Men for øvrigt er det ikke kun rotterne, men alle mulige småkravl, nyudklækkede kyllinger og Minouches killinger, alt sådan noget hidser ham op, så han hverken æder eller drikker. Somme tider kan han stå i timevis og snuse under et møbel, hvor en kakerlak er flygtet ind. Og nu for tiden ser det da ud, som om han havde vejret sære ting her i huset."

Hun tav, da hun så Lazares øjne fyldes med tårer.

"Tag Dem en spadseretur, min dreng," sagde lægen. "Her gør De ingen nytte, og det ville gøre Dem godt at komme ud."

Den unge mand rejste sig til sidst modvilligt.

"Nå ja," sagde han, "så kom da, min stakkels Mathieu."

Da han havde hjulpet doktoren op i vognen, gik han med hunden ud langs stranden. Af og til måtte han stå stille for at vente på Mathieu, for denne var virkelig blevet gammel, dens bagdel var næsten lammet, man kunne høre hans store poter slæbe på jorden. Han kradsede ikke mere huller i haven, og han blev hurtigt svimmel og faldt omkuld, når han jagtede efter sin hale. Men især blev han træt og fik hosteanfald, hvis han gik i vandet, og når han havde gået et kvarter, fik han åndenød og måtte lægge sig. På stranden fulgte han i hælene på sin herre.

Lazare standsede et øjeblik for at se efter en fiskerbåd, hvis grå sejl gled frem over vandet som en måge. Så fortsatte han atter sin vandring. Hans moder skulle dø! Denne sætning gav ekko som en kirkeklokke med stærke, dumpe slag i hans indre. Når han et øjeblik ikke tænkte på det, hensatte et nyt, stærkere slag ham i rystelse. Det var en tanke, han ikke kunne vænne sig til, og som fyldte ham med en stadig ny bestyrtelse, som ikke lod plads til nogen andre følelser i hans sjæl. Somme tider mistede endog denne tanke sin klarhed, og antog form af en pinefuld, men ubestemt tristhed, en angstfuld forudanelse af en stor ulykke. I flere minutter var det som om alt omkring ham var forsvundet; når han så igen kunne skelne sandet, algerne, havet i det fjerne og det umådelige himmelrum, stod han et øjeblik forbavset og vidste ikke, hvor han var. Var det her, han så ofte havde gået? Landskabet forekom ham forandret, former og farver syntes helt anderledes end før. Hans moder skulle dø! Og han vedblev at gå, som for at flygte fra disse drønende slag, som bedøvede ham.

Pludselig hørte han en stærk stønnen bag sig. Han vendte sig om og så hunden slæbe sig afsted, udmattet og med hængende tunge. Så sagde han højt:

"Stakkels Mathieu, du er jo helt færdig – kom, så går vi hjem! Det tjener alligevel ikke til noget at prøve at friske sig op her i det fri, det kan alligevel ikke afholde én fra at tænke."

Middagen blev indtaget i største hast. Lazare, som kun var i stand til at spise en ubetydelighed, gik hurtigt op til sig selv med en undskyldning om, at han var i gang med et arbejde, der hastede. På vejen gik han ind til moderen, hvor han tvang sig til at blive i nogle minutter, før han kyssede hende og sagde godnat. Hun havde fuldstændig glemt ham, hun interesserede sig ikke for, hvor han tilbragte sin dag. Da han bøjede sig over hende, rakte hun ham sin kind, og lod til at finde denne hastige afsked ganske naturlig; for hver time opslugtes hun stadig mere af den instinktive egoisme, der fulgte den sig nærmende død. Og han skyndte sig ud; Pauline hjalp ham med at forkorte sit besøg ved at bede ham gå.

Men da Lazare var kommet op til sig selv i det store værelse på anden sal, fordobledes hans sjælekval. Det var især natten, den lange nat, som lagde sig tungt på hans oprørte sind. Han tog lys med sig op og tændte dem, det ene efter den andet, indtil dagen gryede, for han var bange for mørket. Når han havde lagt sig, prøvede han forgæves at læse; kun hans gamle medicinske bøger interesserede ham endnu; men også dem lagde fra sig, til sidst blev han ligefrem bange for dem. Så lå han på ryggen med åbne øjne, uden nogen andre følelser end den, at noget forfærdeligt foregik i hans nærhed. Han hørte sin døende moders åndedrag i sine øren, denne stønnen, som i de

to sidste dage var blevet så høj, at han kunne høre den på hele trappen, som han derfor havde så meget mere hast med at komme ned ad. Dette åndedrag fyldte hele huset ligesom med en klage, han syntes af og til, at den løftede ham i sengen, og urolig ved en følelse af, at hans hjerte stod stille, løb han barfodet ud på afsatsen og lænede sig ud over trappegelænderet. Pauline og Véronique, som vågede sammen dernede, lod døren stå åben for at få lidt frisk luft ind i værelset. Han så den gul-hvide firkant af døsigt lys, som natlampen afsatte på gulvet udenfor, og han hørte atter det stønnende åndedrag, som ligesom lød endnu stærkere i mørket.

Da han gik ind og lagde sig igen, lod også han sin dør stå åben, han havde behov for at høre på denne rallen, det var ligesom en fortryllelse, som forfulgte ham selv i den urolige slummer, han endelig sank hen i ved daggry. Ligesom da hans kusine var syg, var hans rædsel for døden nu forsvundet. Hans moder skulle dø, alle skulle dø, han underkastede sig denne almindelige tilintetgørelse, uden nogen anden følelse end en dump forbitrelse over sin manglende evne til at kunne gøre noget.

Dagen efter begyndte fru Chanteaus dødskamp, en støjende, talende dødskamp, som varede i fire og tyve timer. Hun var faldet til ro, hun var ikke længere så vanvittigt bange for gift; hun talte uden afbrydelse, hurtigt og med klar og tydelig stemme, uden at løfte hovedet fra puden. Det var ikke en samtale, hun henvendte ikke sin tale til nogen, det så bare ud til, at hendes hjerne ilede med at arbejde, som et urværk, der er ved at gå itu, og som om denne strøm af små hastige ord var de sidste pendulslag af hendes intelligens, der løb ud til kædens

slutning. Hele hendes tidligere liv passerede revy, hun nævnte ikke med et ord sine nuværende forhold, sin mand, sin søn, sin niece eller dette hus i Bonneville, hvor hendes ærgerrighed nu i ti år havde vansmægtet. Hun var endnu mademoiselle de la Vignière, der løb om for at give timer i de fine familier i Caen; hun udtalte helt familiært navne, som hverken Pauline eller Véronique nogensinde havde hørt; hun fortalte lange historier uden sammenhæng, hvis detaljer endog kokkepigen ikke kendte, skønt hun dog var gråret i hendes tjeneste. Ligesom et skrin, hvis gamle, gulnede breve man tømmer ud, syntes hun at rense sin hjerne for ungdomsminder, inden hun døde. Trods sin sjælsstyrke kunne Pauline ikke lade være at gyse; dette ufrivillige skriftemål, mens dødsarbejdet stod på, gjorde et pinefuldt indtryk på hende. Og det var nu ikke længere den døendes åndedrag, der fyldte huset; det var denne uhyggelige tale, som kom én i møde over alt. Da Lazare kom forbi døren, opfangede han nogle spredte fraser. Hen vendte og drejede dem, men kunne ikke finde nogen mening i dem, de skræmte ham som en hemmelighedsfuld historie, som hans moder fortalte fra den anden side af graven, usynlig i en vrimmel af skygger.

Da doktor Cazenove kom, fandt han Chanteau og fader Horteur i spisestuen, beskæftigede med at spille dam. Man kunne gerne have troet, at de ikke havde rørt sig ud af stedet siden sidst, og at de fortsatte det parti, de havde spillet dagen i forvejen. Minouche sad ved siden af dem og syntes ganske fordybet i et studie af dambrættet. Præsten var kommet tidligt om morgenen for at fortsætte med at udøve sit kald som trøster. Pauline så nu ikke noget ondt i, at han kom op, og da

lægen aflagde sit besøg hos den syge, løsrev han sig fra sit spil for at følge med ham, og lod deroppe blot, som om han kom som en ven, der ville høre, hvordan det gik. Fru Chanteau kunne stadig kende dem, hun ville have, man skulle sætte hende op i puder, og hun hilste på dem med et smil, som om hun havde været en af Caens skønheder, der holdt modtagelse. Nu var doktoren vel tilfreds med hende, ikke sandt? Hun ville snart stå op, og hun spurgte høfligt præsten, hvordan det stod til med hans eget helbred. Denne, som var kommet derop i den hensigt at udføre sine præstelige pligter, turde ikke åbne munden, forskrækket over denne snakkesalige dødskamp. For øvrigt var Pauline til stede, og hun ville ikke have tilladt ham at anslå visse emner. Hun var stærk nok til selv at kunne foregive en forhåbningsfuld munterhed. Da begge de to herrer forføjede sig, fulgte hun dem ud i entreen, hvor lægen med dæmpet stemme gav hende instrukser angående den døendes sidste timer. Ordene "karbolsyre" og "hurtig forrådnelse" kom ofte til anvendelse i hans instruktioner, mens den brusende flod af den døende usammenhængende ordstrøm uophørligt vældede ud under døren.

"De mener altså, at hun ikke lever til i aften?" spurgte den unge pige.

"Måske holder hun ud til i morgen," svarede Cazenove. "Men lad være med at flytte for meget rundt med hende, hun kunne dø i armene på Dem. Jeg kommer igen i aften."

Det blev aftalt, at fader Horteur skulle blive hos Chanteau og prøve at forberede ham på katastrofen. Véronique stod i døren til sygeværelset og overhørte med en bestyrtet mine disse aftaler. Lige siden hun var begyndt at tro på den mulighed, at

fruen skulle dø, havde hun ikke åbnet munden, hun opvartede hende, villig og hengiven som et pakæsel. Men så blev alle tavse: Lazare kom op ad trappen; han gik forvildet rundt i huset og havde ikke styrke til at være til stede ved lægens besøg og skaffe sig nøjere bekendtskab med faren. Den pludselige tavshed, han blev modtaget med, oplyste ham mod hans vilje. Han blev meget bleg.

"Min kære dreng," sagde lægen, "De burde komme med mig hjem. Spis frokost hos mig, så skal jeg køre Dem hjem til middagen."

Den unge mand var blevet endnu mere bleg.

"Nej tak," mumlede han, "jeg vil ikke forlade huset."

Fra dette øjeblik ventede Lazare i en frygtelig beklemt stemning. Det var, som om et jernbælte havde sammensnøret hans bryst. Dagen var så uendelig lang, og dog kom den til sidst til en ende, skønt han ikke vidste, hvordan timerne var gået. Han kunne aldrig huske, hvad han havde foretaget sig; han var gået op og ned ad trappen eller havde set ud over havet, hvis bølgende bevægelse beroligede ham. Minutternes langsomme fremskriden antog næsten fysisk form for ham, tiden blev ligesom en jernstang, der stædigt skubbede ham frem mod en afgrund. Så blev han ude af sig selv, han ønskede at alting var forbi, så at han endelig kunne få lov til at hvile ud efter denne uudholdelige venten. Da han hen mod klokken fire endnu en gang var på vej op til sit værelse, gik han pludselig ind til moderen: han ville se hende, han følte behov for at kysse hende endnu en gang. Men da han bøjede sig over hende, vedblev hun at udspy sin forvirrede strøm af fraser, hun rakte ham end ikke sin kind som hun plejede. Måske så hun ham ikke. Det var ikke

længere hans moder, dette blyfarvede ansigt med læber, der allerede var sorte.

"Gå," sagde Pauline mildt til ham, "gå lidt ud. Jeg forsikrer dig, det er endnu ikke tid."

I stedet for at gå op til sig selv, fo'r Lazare ned ad trappen. Han gik ud, men hvor han end gik, så han for sig dette af smerten forvredne ansigt, som han ikke længere genkendte. Hans kusine løj for ham, det ville snart være tid; men han var nær ved at kvæles, han måtte bevæge sig og indånde den friske luft, han gik som en vanvittig. Dette kys var det sidste. Tanken om, at han aldrig, aldrig mere ville gense sin moder, hensatte hele hans indre i en voldsom rystelse. Men så forekom det ham, der var nogen der løb efter ham; han vendte sig om, og da han så Mathieu, som travede efter ham på sine klodsede poter og forsøgte at indhente ham, blev han rasende, uden grund tog han nogle sten op, som han kastede efter hunden, og forsøgte at jage ham hjem med trusler og ukvemsord. Forbavset over denne modtagelse trak Mathieu sig tilbage, men vendte så om og så på ham med et ydmygt, næsten tårefyldt blik. Det var umuligt for Lazare at jage dette dyr bort, som fulgte ham på afstand, ligesom for at våge over hans fortvivlelse. Selv havet irriterede ham med sin ensformige umådelighed, han var drejet af ind mod landsbyen, han søgte en afsides krog, hvor han kunne føle sig ensom og skjult. Lige til mørkets frembrud strejfede han om, gik over marker, sprang over hække, stadig med hjernen forpint af en og samme fikse idé. Til sidst begyndte han at gå hjem, fuldkommen udmattet, men da vækkede et syn en overtroisk rædsel i ham: Ved kanten af en øde vej stod en høj, sort, ensom poppel, i hvis top den opgående

måne lyste som en gul flamme; og det så ud som om et stort vokslys stod der og brændte i skumringen ved siden af en eller anden død kæmpeskikkelse, der lå udstrakt tværs over marken.

"Kom, Mathieu!" råbte han med halvkvalt stemme. "Lad os skynde os."

Han ilede hjem, halvt løbende, ligesom han var gået ud. Hunden havde vovet at nærme sig til ham og slikkede hans hænder.

Men skønt mørket var brudt frem, var der endnu ikke tændt lys i køkkenet. Det var tomt og dystert, kun i loftet anede man et rødt genskin fra komfuret. Dette mørke gjorde et frygteligt indtryk på Lazare, som ikke havde mod til at gå længere; og han stod tilintetgjort midt i dette kaos af kasseroller og viskestykker, og lyttede efter enhver lyd, som brød stilheden i huset. I værelset ved siden af hørte han faderens hosten og fader Horteurs stemme, som talte sagte og uafbrudt. Men det, der forskrækkede ham mest, var hviskende stemmer og hastige skridt på trappen og på første salen en dump, snurrende lyd, som han ikke kunne forklare sig. Han vovede ikke at prøve at forstå. Var det forbi? Han stod der ubevægelig, og han havde ikke styrke til at gå derop og skaffe sig vished. Da kom Véronique hastigt ilende ned; hun tændte et lys og forsvandt igen, hun havde så travlt, at hun end ikke henvendte et ord eller et blik til ham. Køkkenet, som et øjeblik havde været oplyst af lyset, blev atter mørkt. Deroppe holdt skridtene op. Pigen kom tilbage endnu engang, nu for at hente en skål, og stadig med samme tavse og forskræmte hast. Lazare kunne ikke mere være i tvivl, det var forbi. Da svigtede kræfterne ham, han satte sig ved bordet og ventede i dette mørke, uden at vide, hvad han

ventede på, mens den dybe stilhed, der nu havde bredt sig i huset, summede i hans øren.

I sygeværelset havde dødskampen stået på i to timer, en forfærdelig dødskamp, som fyldte Pauline og Véronique med rædsel. Fru Chanteaus angst for gift var kommet tilbage med de sidste rallende åndedrag, hun prøvede at rejse sig i sengen, vedblev at snakke uafbrudt, men efterhånden antog hendes vanvid en voldsom karakter. Hun ville kaste sig ud af sengen og flygte ud af det hus, hvor nogen truede med at myrde hende. Den unge pige og Véronique måtte opbyde alle deres kræfter for at holde hende tilbage.

"Lad mig være, det er jeres skyld, man slår mig ihjel – jeg må bort herfra, straks, straks –"

Véronique prøvede at berolige hende.

"Se på os, frue – De tror da vel ikke, vi skulle være i stand til at gøre Dem noget ondt?"

Den døende var udmattet og hun gispede efter vejret. Hun så sig rundt i værelset, som om hun ledte efter noget med sine tågede øjne, som sikkert ikke i lang tid havde set noget; så fortsatte hun:

"Luk skrivebordet. De ligger i skuffen. Nu kommer hun herop. Åh, hvor jeg er bange! Jeg kan høre hende, siger jeg jer! Giv hende ikke nøglen; lad mig komme væk, straks, straks –"

Hun gjorde et nyt forsøg på at kaste sig ud af sengen, men Pauline holdt hende fast.

"Tante, her er ingen, ingen andre end os."

"Jo, hører I da ikke, der er hun! Min Gud, jeg dør! Den nedrige tøs har givet mig gift at drikke – jeg dør! Jeg dør!"

Hendes tænder klaprede, hun gemte sig i favnen på sin niece, som hun ikke mere genkendte. Pauline trykkede hende ind til sig og holdt op med at prøve at bekæmpe den frygtelige mistanke, som hun måtte lade hende tage med sig i graven. Hun kunne nu blot passivt se på, hvordan livsflammen langsomt udsluktes. Men det var på høje tid, at hendes opgave nærmede sig sin fuldbyrdelse, for hun mærkede sit mod svigte.

Véronique så heldigvis, hvad der forestod. Hun rakte armen ud og hviskede:

"Frøken Pauline, pas på!"

Det var den sidste krise. Det var lykkedes for fru Chanteau med en voldsom anstrengelse at få sine opsvulmede ben ud af sengen; og hvis ikke pigen havde grebet hende, var hun faldet på gulvet. Vanviddet rasede i hende, hun udstødte nu kun usammenhængende skrig, hendes hænder knyttede sig, som om hun forsvarede sig mod en usynlig fjende, som ville kvæle hende. Nu i disse sidste minutter forstod hun sikkert, at hun var ved at dø, hun spærrede øjnene op i rædsel, og de fik igen et fornuftigt udtryk. En frygtelig smerte fik hende til et øjeblik at føre hænderne til brystet. Så faldt hun tilbage på puderne og blev sort i ansigtet. Hun var død.

Der indtrådte en dyb stilhed. Pauline, som var helt tilintetgjort, lukkede hendes øjne; det var den sidste tjeneste, hun havde besluttet, at hendes kræfter skulle række til. Efter lægens besøg havde hun sendt bud efter Prouanes hustru; hende lod hun nu sammen med Véronique våge hos den døde og forlod så selv værelset; men ude på trappen følte hun, at kræfterne forlod hende, og hun måtte sætte sig et øjeblik på et trappetrin, for hun havde ikke mod nok til at gå ned og

underrette Lazare og Chanteau om dødsfaldet. Alt snurrede rundt for hendes øjne. Der gik nogle minutter, hun rejste sig op ved hjælp af gelænderet, gik ned ad trappen, men hørte fader Horteurs stemme inde i spisestuen og foretrak at gå ud i køkkenet. Men der opdagede hun Lazare, hvis mørke silhuet aftegnede sig mod det røde skær fra komfuret. Uden at sige et ord gik hun hen mod ham med åbne arme. Han forstod hende og lod sit hoved synke ned mod den unge piges skulder, mens hun længe trykkede ham til sit bryst. Så kyssede hun ham på kinden. Hun græd tavs, men han kunne ikke fælde en eneste tåre, sindsbevægelsen satte sig fast ligesom en knude i hans bryst, så han næppe kunne få vejret. Så gjorde hun sig fri af hans omfavnelse og sagde det første, der randt hende i hu:

"Hvorfor sidder du her i mørket?"

Han gjorde en bevægelse med hånden, som om han ville sige, at han ikke havde brug for lys i sin sorg.

"Du må da tænde et lys," vedblev hun.

Lazare satte sig igen på stolen, han kunne ikke holde sig oprejst. Mathieu havde uroligt løbet rundt ude i gården og vejret i den fugtige natteluft. Han kom ind, så stift på dem, den ene efter den anden, gik så hen og lagde sit store hoved på sin herres knæ og så ham spørgende i øjnene. Da Lazare mødte hundens blik, begyndte han at skælve. Pludselig brød tårerne frem, og han begyndte at hulke heftigt med armene lagt om det gamle, hengivne husdyr, som hans moder i fjorten år havde holdt så meget af. Han stammede i brudte sætninger:

"Ak, min stakkels ven, min stakkels ven – vi får hende aldrig at se igen."

Trods sin rystede tilstand var det endelig lykkedes Pauline at finde et lys, som hun tændte. Hun gjorde ikke noget større forsøg på at trøste ham, men var glad over at se ham græde. En svær opgave stod endnu tilbage for hende, nemlig at fortælle onklen, hvad der var sket. Véronique havde, da skumringen kom, båret en lampe ind i spisestuen. I en lang tale, spækket med bibelord, havde fader Horteur ladet Chanteau forstå, at hans hustru skulle dø, og at hun kun havde nogle få timer tilbage at leve i. Da den gamle så sin niece komme ind, heftigt oprørt og med røde øjne, anede han derfor katastrofen. Hun behøvede ikke at sige noget.

"Min Gud!" stammede han, "jeg ville bare have ønsket én ting, endnu engang at se hende i live! Åh, de fordømte ben! De fordømte ben!"

Han sagde ikke meget andet. Han græd et par hurtigt tørrede tårer og drog nogle matte suk; men han kom snart tilbage til benene og sine forbitrede udladelser mod dem, og til sidst begyndte han at beklage sig selv, som om han var bange for et anfald af gigt. Et øjeblik talte man om muligheden for at bære ham op på første salen, så at han i det mindste kunne give den døde et afskedskys, men bortset fra at det var meget svært at transportere ham derop, fandt man det til sidst unødigt at ophidse ham ved et sådant sidste møde, som han for resten ikke selv bad om. Og han sad så der i spisestuen foran de sammenblandede dambrikker, der var blevet skubbet over i den anden ende af bordet; han vidste ikke, hvad han skulle gøre af sine stakkels gigtsvage hænder, han påstod desuden, at han havde så ondt i hovedet og var så forvirret, at han ikke kunne

læse sin avis. Da man lagde ham i seng, vågnede nogle fjerne minder vist, for han græd meget.

Nu hengik der to lange nætter og en dag, disse frygtelige timer, hvor Døden sidder ved husets arne. Cazenove havde været på besøg for at konstatere dødsfaldet; han var overrasket over, at det var gået så hurtigt. Lazare, som den første nat ikke gik i seng, holdt sig beskæftiget lige til daggry med at skrive breve til fjerne slægtninge. Man ville føre liget til kirkegården i Caen og sætte det ned i familiegraven dér. Lægen havde velvilligt påtaget sig at ordne alle formaliteter; og der var kun en, som var ham smertelig, nemlig den erklæring, Chanteau skulle have i sin egenskab af maire. For Pauline, som ikke havde nogen passende sort kjole, blev det en adspredelse at sy én af en gammel kjole og et merinosjal, som hun klippede til som liv. Den første nat og den følgende dag gik nogenlunde udholdeligt med disse sysler; men den næste nat blev næsten uudholdelig; man troede, at den aldrig ville tage ende, så meget længtes man efter næste dag. Ingen kunne sove, dørene stod åbne, der stod tændte lys over alt, selv på trappen, og en stærk lugt af karbolsyre fyldte alle værelser. Sorgen syntes at have knækket dem alle sammen, de gik tavse omkring og længtes i hemmelighed efter, at hverdagslivet at skulle indfinde sig med sin gode, regelmæssige gang.

Klokken ti dagen derpå begyndte endelig klokken i den lille kirke at ringe. Af hensyn til fader Horteur, som ved denne sørgelige lejlighed havde vist sig som en virkelig ven, havde man besluttet, at den religiøse handling skulle finde sted i Bonneville, før liget blev ført til Caen. Da Chanteau hørte klokken, blev han urolig, som han sad der i sin lænestol.

"Jeg vil dog i det mindste se hendes afrejse," sagde han. "Åh, de fordømte ben! Hvilken ulykke at have sådanne fordømte ben!"

Forgæves prøvede man at formå ham til at give afkald på dette sørgelige skuespil. Klokkeringningen blev hurtigere, han blev vred og råbte:

"Kør mig ud i entreen. Jeg kan godt høre, at man er ved at bære hende ned. Hurtigt, hurtigt – jeg vil se hende tage afsted."

Pauline og Lazare, som var sørgeklædte og allerede stod med handsker på, måtte adlyde ham og skubbe lænestolen ud til trappen. Fire mænd var ved at bære liget ned. De var ved at segne under vægten. Da kisten med sine blinkende håndtag og den graverede bronzeplade blev synlig, gjorde Chanteau uvilkårligt en anstrengelse for at rejse sig, men hans blytunge ben bandt ham til lænestolen, hvor han måtte blive siddende, tilintetgjort, skælvende over hele kroppen og med klaprende tænder. Trappen var så smal, at mændene havde de største besværligheder med deres arbejde. Han så den store gule kiste nærme sig langsomt; da den rørte ved hans fødder, bøjede han sig frem for at se, hvad der stod skrevet på pladen. Der var bedre plads i entreen og mændene gik hurtigt ud med deres byrde til båren, der stod ud for trappen; og han sad stadig der og så til, så, hvordan man bar fyrre år af hans liv bort med alle hans minder, muntre og sørgelige, og han sørgede fortvivlet over dem, som man sørger over sin tabte ungdom. Pauline og Lazare stod bag hans lænestol og græd.

"Nej, nej, lad mig være," sagde han til dem, da de ville køre ham ind i spisestuen igen. "Gå jeres vej. Jeg vil se."

Man havde sat kisten på båren, som nogle andre mænd løftede. Sørgetoget samlede sig ude i gården, der var fuld af folk fra landsbyen. Mathieu, som havde været lukket inde siden om morgenen, peb bag døren til vognporten, og Minouche sad i køkkenvinduet og så med et forbavset udtryk på alle disse mennesker og denne kiste, som man bar væk. Men da de var for længe om at sætte sig i bevægelse, blev katten træt af at vente og begyndte at slikke sig på maven.

"Skal du ikke med?" spurgte Chanteau Véronique, som var kommet hen og havde stillet sig ved siden af ham.

"Nej," svarede pigen, som var meget bleg. "Frøkenen har sagt til mig, at jeg skal blive her hos herren."

Kirkeklokken ringede stadig. Endelig forlod kisten gården, fulgt af Lazare og Pauline, hvis sorte sørgeklæder stak af mod det stærke solskin. Og i den åbne dør sad Chanteau i sin rullestol og så efter dem.

7

Ceremonierne og visse uafsluttede affærer holdt Lazare og Pauline to dage i Caen. Da de tog hjemad efter et sidste besøg på kirkegården, var vejret slået om, og en kraftig blæst stod ind over kysten. De tog fra Arromanches i øsende regn, og det blæste så stærkt, at kalechen på deres vogn var nær ved at blive revet af. Pauline huskede sin første rejse, dengang fru Chanteau havde ført hende fra Paris: det var under en storm af samme slags; tanten havde forbudt hende at læne sig ud gennem vognens vindue og se på havet, og trak hvert øjeblik silketørklædet sammen om hendes hals. Også Lazare sad i sit hjørne fordybet i tanker, det forekom ham, at han så sin moder komme mod sig på denne vej, utålmodig efter at hilse ham velkommen hjem: en gang i december måned havde hun gået to mil til fods, han havde fundet hende siddende på netop denne bom. Regnen strømmede uafbrudt ned, den unge pige og hendes fætter udvekslede ikke et eneste ord mellem Arromanches og Bonneville.

Da de nåede frem, holdt regnen imidlertid op; men vinden tiltog i styrke, kusken måtte stå af og føre hesten ved seletøjet. Netop som vognen standsede uden for porten, kom fiskeren Houtelard løbende forbi.

"Hr. Lazare!" råbte han, "denne gang er det helt forbandet! Det ødelægger Deres maskinerier."

Man kunne ikke se havet fra denne krumning af vejen. Den unge mand så op og opdagede Véronique, der stod på terrassen med øjnene rettet mod stranden. På den anden side af vejen

stod fader Horteur og så til, i ly bag sin havemur, så at blæsten ikke skulle rive hans præstekjole itu. Han bøjede sig frem og råbte:

"Det er Deres palisader, der bliver skyllet væk!"

Så gik Lazare ud til skrænten, og Pauline fulgte efter ham, trods det forfærdelige vejr. Da de kom ud til klipperne, standsede de, forbløffede over det skuespil, som udbredte sig foran dem. Floden steg med en frygtelig drønen; man havde ikke forudset, at den skulle blive farlig denne gang; men den nordenstorm, der havde raset siden dagen før, forøgede vandmassernes pres i foruroligende grad, de steg højere og højere og rullede ind mod klipperne på kysten. Ude i horisonten var havet sort ligesom de skyer, der galoperede afsted over den blyfarvede himmel.

"Gå hjem," sagde den unge mand til sin kusine. "Jeg skal blot kaste et blik på opdæmningen, så kommer jeg straks hjem."

Hun svarede ikke, men vedblev at følge efter ham ud mod stranden. Palisaderne og en høj pælerække, som man havde bygget for nylig, holdt endnu stand mod det frygtelige angreb. Bølgerne blev stadig større og større og stødte til som murbrækkere, den ene efter den anden; det var en utallig hær, stadig brusede nye masser frem. Høje, grønlige rygge med manker af skum trængte sig over det uendelige hav og nærmede sig, ligesom drevet af kæmpekræfter, ved de heftige stød forvandledes disse uhyrer til støv og rullede tilbage som hvidt skum, som floden syntes at opsluge og føre med sig. Pælene stønnede under hvert eneste af disse stød. Deres støtter var allerede brækkede, og den lange midterbjælke, som endnu sad fast i den ene ende, vuggede fortvivlet frem og tilbage som

en død træstamme, hvis grene var flået bort af en artillerisalve. To andre stod bedre imod, og mistede kun nogle træstumper i ny og næ, men man kunne se, hvordan de skælvede i deres sammenføjninger og ligesom blev svagere og tyndere under bølgernes omfavnelser, som syntes at ville slide dem ned for til sidst at kunne brække dem midt over.

"Det var jo det, jeg sagde," snøvlede Prouane, der temmelig drukken stod med ryggen mod det ormstukne skrog af en gammel båd. "Vent bare til det bliver nordenvind, sagde jeg. Så skal den nok se den unge herres tandstikker grundigt efter."

Disse ord blev modtaget med en almindelig fnisen. Hele Bonneville var der, mænd, kvinder og børn, og de havde megen morskab af de vældige ørefigener, palisaderne fik. Om så havet skulle opsluge alle deres rønner, elskede de det dog alligevel med en skræmt beundring, og de ville have anset det for en hån mod dem selv, hvis den første, den bedste herremand havde kuet det med fire pæle og to dusin søm. Og det hidsede dem op og fyldte dem med stolthed, nu endelig at se det vågne og på et eneste øjeblik slide mundkurven af sig.

"Se dog bare!" råbte Houtelard, "det var en ordentlig lussing! Den slår palisaden omkuld med to slag af poten!"

De råbte til hinanden, Cuche talte bølgerne.

"Der skal nok tre til, skal I se – den første sprænger sammenføjningerne, den anden skyller det hele væk – å, den satan, han skulle kun bruge to! Sikken en pokkers fyr!"

Disse ord var kærtegn. Man hørte forbandelser udtalt i en rørt tone. Børnene dansede af henrykkelse, da en bølge, mægtigere end de andre, på en gang knækkede ryggen på en pæl. Endnu en! Endnu en! Alle skulle væltes omkuld og knuses

som vandlopper under en barnesko. Men floden steg stadig, og den store palisaderække stod endnu oprejst. Det var dette skuespil, man havde ventet på, det var det afgørende slag. Til sidst fossede de første bølger ind mellem støtterne; nu ville det blive morsomt!

"Det er skade, at den unge herre ikke er her," hørtes den skælm til Tourmals spottende stemme, "så kunne han sætte skulderen imod og redde sine pæle."

Han blev bragt til tavshed af en fløjten, for nogle fiskere havde netop fået øje på Pauline og Lazare. Disse havde hørt hans ord, de stod blege og tavse og vedblev at se på ødelæggelsen. At disse bjælker blev knækket, betød mindre; men floden ville stige i endnu to timer, og byen ville sikkert være truet, hvis pæleværket ikke stod imod. Den unge mand havde lagt armen om kusinens liv og trykkede hende ind til sig, for at beskytte hende mod de heftige vindstød. Himlen var sort som blæk, mørke udbredte sig overalt, bølgerne hylede og de to unge stod der i deres sørgeklædning, ubevægelige i det flyvende havskum, mens støjen og råbene rundt om dem blev stadig højere. Fiskerne stod og ventede med en sidste levning af hånlatter i mundvigene, men efterhånden grebet af en voksende uro.

"Det her kommer ikke til at tage lang tid," mumlede Houtelard.

Imidlertid stod pæleværket stadig imod. For hver bølge, der dækkede det med skum, dukkede de sorte, tjærede stolper atter op gennem det hvide vand. Men så snart en pæl var rykket bort, blev det naboernes tur til at tage mod angrebene, og de blev trukket væk én efter én. I halvtreds år havde de gamle ikke set

så voldsom en flod. Snart måtte man tage flugten, de oprevne bjælker slog mod de andre og fuldendte pæleværkets ødelæggelse. Det var nu kun én pæl tilbage, som stod oprejst, som en af den slags advarselsbøjer, man sætter ud på revlerne. Bonneville lo ikke længere, kvinderne trak hjem med deres grædende børn. "Den satan" havde overtaget over dem igen, over alt rådede der en underdanig bestyrtelse, man fandt sig i sin skæbne: at blive opslugt af naboen, dette vældige hav, der fødede dem og slog dem ihjel. Alle løb i vild galop og med klaprende træsko bort fra stranden og gemte sig bag den mur af rullesten, der nu udgjorde husenes eneste beskyttelse. Grundstolperne gav allerede efter, brædde klædningen var søndersplintret, og de vældige bølger slog ind over den lave mur. Intet stod imod længere, en styrtsø knuste vinduesruderne hos Houtelard og oversvømmede hans køkken. Det kom til en vild flugt, og der var nu fuldstændig øde på stranden, som overskylledes af det sejrende hav.

"Gå ikke ind til Dem selv," råbte man til Houtelard. "Det styrter lige straks sammen."

Lazare og Pauline havde langsomt trukket sig tilbage for floden. Ingen hjælp var mulig; de gik derfor hjem; midt på skråning standsede den unge pige og kastede et sidste blik på byen, der var truet med at blive knust mellem klippevæggen og bølgerne.

"Stakkels mennesker!" mumlede hun.

Men Lazare tilgav dem ikke deres dumme grin. Såret i hjerteroden af denne ydmygelse, som for ham var et nederlag, gjorde han en vred bevægelse og udbrød:

"Må havet favne dem, siden de elsker det så højt! *Jeg* har sandelig ikke tænkt mig at gøre mere for at forhindre det!"

Véronique kom dem i møde med en paraply, for det begyndte atter at styrtregne. Fader Horteur stod stadig bag sin mur og råbte noget til dem, som de ikke kunne høre. Det afskyelige vejr, palisadernes undergang og den sørgelige skæbne, der truede byen, gjorde dem meget nedstemte på turen tilbage. Da de kom hjem, forekom hele huset dem tomt og iskoldt, vinden tudede uafbrudt gennem de dystre værelser. Chanteau, som sad og halvsov foran kaminen, begyndte at græde, da de kom ind. Ingen af dem gik op for at skifte tøj; de ville undgå alle de sørgelige minder, der ville møde dem på trappen. Bordet var dækket og lampen tændt, og man spiste straks middag. Det var en dyster aften, de vekslede kun enkelte ord, og selv disse blev afbrudt af havets drønende stød, som fik væggene til at skælve. Da Véronique serverede teen, omtalte hun i sin sædvanlige mutte tone, at Houtelards hus og fem andre allerede lå i ruiner; denne gang ville hele byen gå med. Chanteau, som endnu ikke havde genvundet sin ligevægt efter sine udståede lidelser, tyssede på hende og sagde, at han havde rigeligt i sin egen ulykke og ikke ville høre tale om andres. Efter at de havde bragt ham til sengs, lagde alle de andre sig også, segnefærdige af træthed. Lige til daggry brændte lyset i Lazares værelse; og mere end ti gange åbnede Pauline uroligt sin dør på klem for at lytte, men på den nu tomme første sal var der dødstille.

Den følgende dag begyndte for den unge mand de langsomme, pinefulde timer, der følger efter en stor sorg. Han vågnede som af en besvimelse efter et fald, der havde gjort ham øm i alle lemmer; og han var nu fuldkommen klar i hovedet,

han erindrede tydeligt alting, han var befriet for den feberagtige sindsstemning, der havde behersket ham. Alle detaljer stod nu atter for ham, han gennemlevede endnu en gang alle sine kvaler. Døden, som han ikke hidtil havde gjort bekendtskab med, havde nu besøgt ham i hans hjem og skånselsløst bortrevet hans stakkels moder på nogle få dage. Udslettelsens skrækbillede var kommet ham så nær, at han kunne røre ved det; man var fire, og pludselig opstod der et hul, kun tre var tilbage, og de måtte trænge sig tæt sammen for at genfinde en smule af den mistede varme. Dette var altså at dø, sådan så det ud, dette "aldrig mere" – man søgte med skælvende arme at favne en skygge, som gled fra én og kun efterlod sig et bittert savn.

Hver time mistede han på ny sin stakkels moder, hver gang den dødes billede rejste sig i hans indre. Til at begynde med havde han ikke lidt så meget, hverken da hans kusine var kommet ned og havde kastet sig i hans arme, eller ved begravelsens langsomme tortur. Han følte ikke det frygtelige tab, før han var kommet hjem i det tomme hus; og hans sorg blev drevet endnu videre ved hans samvittighedskvaler over ikke at have grædt mere under dødskampen, da noget af den hedengangne endnu var tilbage. Han plagedes voldsomt af sin frygt for ikke at have elsket sin moder, og til tider var han ved at kvæles af en hulken. Han fremmanede uafladeligt hendes billede, det forfulgte ham overalt. Hvis han gik op ad trappen, ventede han at se hende komme ud fra sit soveværelse og gå over afsatsen med sine små, hurtige skridt. Ofte vendte han sig om, fordi han syntes at høre hende; han var så opfyldt af hende, at han til sidst forestillede sig hende gå rundt inde på sit

værelse, hørte hendes kjole rasle bag en dør. Hun var ikke vred, hun så ikke engang på ham; det var kun et synsbedrag, et levn fra deres tidligere hverdagsliv. Om natten vovede han ikke at slukke sin lampe, for listende skridt nærmede sig hans seng, og han følte i mørket et åndedrag strejfe sin pande. Og i stedet for at læges, blev såret stadig større, ved den mindste erindring om hende rystedes alle hans nerver, det var ligesom et virkeligt, men hastigt forsvindende syn, der fyldte ham med tilintetgørelsens angst.

Alting i huset erindrede ham om hans moder. Soveværelset stod urørt, man havde ikke flyttet et eneste møbel, et fingerbøl lå stadig tilbage på et lille bord ved siden af et skærmbræt. Uret på kaminhylden var standset, og dets visere stod stille på treogtyve minutter i otte, dødstimen. Han undgik at komme ind i værelset. Men af og til, når han løb op ad trappen, drev en pludselig indskydelse ham alligevel derind, og han gik ind med voldsomt bankende hjerte. Det forekom ham, at de gamle, velkendte møbler, skrivebordet, sofabordet og især sengen, havde antaget et helt andet, mere imponerende udseende. Gennem de altid tillukkede vinduesskodder trængte et mat lysskær, hvis ubestemte karakter forøgede hans rædsomme sindsstemning, og han gik hen og kyssede puden, hvorpå den dødes hoved havde hvilet. En morgen, da han således trådte derind, blev han helt overrasket; gennem de vidt åbne skodder bølgede lyset ind; en bred solstribe lå tværs over sengen og bredt sig helt op på hovedpuden; møblerne og vindueskarmen var prydet med blomster i alle de vaser, man havde kunnet opdrive. Da huskede han på, at det var den hedengangnes fødselsdag, en dag som hvert år plejede at blive fejret, og som

hans kusine ikke have glemt. Det var kun beskedne efterårsblomster: asters, margueritter og nogle allerede frostbidte roser. Men de duftede dog alligevel af liv, de udgjorde med deres glade farver en ramme om den døde urskive, hvor tiden syntes at have standset sit løb. Dette træk af kvindelig pietet rørte ham dybt, og han græd længe.

Også spisestuen, køkkenet og selv terrassen var fyldt med hans moder.

Alt var en påmindelse om hende: småting, han fandt, vaner, som pludselig måtte brydes. Men han talte ikke om dette, han skjulte med en slags ængstelig tilbageholdenhed disse stadige kvaler, den uafbrudte samtale med den døde. Da han endog undgik at udtale navnet på hende, som levede i hans tanker, havde man kunnet tro, at glemslen allerede havde indfundet sig, og at han aldrig tænkte på hende, mens der dog aldrig gik et øjeblik, uden at han følte erindringens stikkende smerte. Kun kusinens blik trængte tværs igennem ham. Så forsøgte han at komme med usandheder, bedyrede, at han havde slukket sin lampe ved midnat, påstod at være beskæftiget med noget arbejde, og var næsten ved at blive vred, hvis man vedblev at udspørge ham. Hans værelse var hans sædvanlige tilflugt, han forsvandt stadig derind for at give sig hen til sine tanker, og han følte sig roligere der, hvor han var vokset op, og hvor han ikke behøvede at frygte for, at han skulle komme til at røbe sin hemmelighed for nogen.

I de første dage havde han prøvet at gå ud og tage lange spadsereture ligesom før i tiden. Han slap da i det mindste for at se på Véroniques sure miner og faderen, som sad bedrøvet i en lænestol og ikke vidste, hvad han skulle beskæftige sine

hænder med. Men han blev snart grebet af en uovervindelig modvilje mod disse ture, han følte lede ved at færdes udendørs, og denne lede voksede sommetider til en ligefrem kvalme. Havet med dets ensformige, gyngende bevægelse, sin evindelige ebbe og flod irriterede ham som noget, der var fremmed for hans sorg; en afstumpet magt, der i århundreder havde gnavet på de samme sten, men aldrig begrædt noget menneskes død. Det var for stort, for koldt, og han skyndte sig hjem og lukkede sig inde for at føle sig mindre lille, mindre knust mellem vandets og himlens endeløse rum. Et eneste sted lokkede ham, kirkegården, som omgav kirken: der var hans moder ikke, der føltes det så rart at tænke på hende, der blev han så mærkelig rolig, trods al sin rædsel for intetheden. Gravene slumrede i græsset, nogle tamarisker var skudt op ved kirkemuren og man hørte kun sneppernes hvin, når de ravede frem mod vinden. Og han forglemte sig der i timevis, uden at være i stand til at læse gravstenenes inskriptioner, som var slidt bort af regnen.

Hvis Lazare dog i det mindste havde troet på et andet liv, hvis han havde kunnet håbe på, at man en dag skulle genforenes med sine kære bag det mørke forhæng! Men han havde ikke denne trøst, dertil var han alt for overbevist om, at individets liv måtte slukke og opløse sig i livets endeløse strøm. Mod denne tanke satte hans egoistiske rædsel for tilintetgørelsen sig altid til modværge. Hvilken glæde ville det ikke være, om man et andet sted i universet kunne begynde et nyt liv sammen med slægtninge og venner! Hvor det ville gøre dødskampen sød, hvis man fik lov at genforene sig med de kære, man havde mistet, og hvilke kys, når man mødtes på ny, og hvilken lyksalighed at

genoplives sammen til et evigt liv! Han blev trukket frem og tilbage mellem modstridende følelser, når han tænkte på denne religionernes fromme løgn, som medlidende vil skjule den forfærdelige sandhed for de svage. Nej, alting ophørte med døden, vore kærlighedsbånd knyttes aldrig igen, afskeden er en afsked for evigt. Evigt! Evigt! Det var dette frygtelige ord, der fik hans sind til at blive grebet af en svimmelhed, som om han stod ved kanten af det tomme intets afgrund!

En morgen, da Lazare havde stået i skyggen af tamariskerne, opdagede han fader Horteur længst inde i sin køkkenhave, som kun ved en mur var adskilt fra kirkegården. I en gammel, grå bluse og med træsko på fødderne var præsten ved at grave et kålbed; og med sit af den skarpe havluft garvede ansigt og sin solbrændte nakke lignede han en gammel bonde, som står bøjet over sin magre stump jord. Hans løn var ubetydelig og sportlerne i dette lille afsidesliggende sogn så godt som intet, og han ville derfor sikkert være sultet ihjel, hvis han ikke kunne have avlet lidt grøntsager. Hans få midler gik til almisser, han levede alene, kun opvartet af en lille pige, og måtte ofte selv sætte sin suppekedel over ilden. Oven i al den anden ulykke var jorden på denne stenede kyst lidet frugtbar, vinden udpinte hans salat, og det var virkelig temmelig ynkeligt sådan først at gøre sig så meget besvær for at fjerne småstenene fra mulden og alligevel kun høste så små løg. Imidlertid var det kun i al hemmelighed, han tog sin bluse på, for han var bange for, at nogen skulle tage anledning af det til at gøre nar af religionen. Lazare skulle da også til at trække sig tilbage, da han så præsten tage en pibe op af lommen, stoppe den med tommelfingeren og tænde den, idet han sugede kraftigt ind for at få den i gang.

Men idet præsten med velbehag nød de første drag, opdagede han den unge mand. Han blev forskrækket og ville gemme sin pibe, men tog så i stedet til at le ad det hele og råbte:

"Er De ude og trække frisk luft? Kom ind, så skal jeg vise Dem min have."

Da Lazare stod ved siden af ham, tilføjede han muntert:

"De overrasker mig her midt i mine udsvævelser – jeg har ikke andre fornøjelser, min ven, og Vorherre tager vel næppe anstød af dette."

Han vedblev at ryge på sin pibe og tog den kun ud af munden for at sige et ord i ny og næ. For eks. talte han om præsten i Verchemont: det lykkelige menneske havde en prægtig have, rigtig fed muld, hvor alting kunne gro; og så forskelligt kan goderne være fordelt – denne præst rev ikke engang sin havegang nogensinde. Så beklagede han sig over sine kartofler, for de sidste par år var de blevet stadig ringere, skønt jordbunden burde være passende.

"Lad mig ikke forstyrre Dem," sagde Lazare. "Fortsæt endelig Deres arbejde."

Præsten greb atter til spaden.

"Ja, det har jeg ikke noget imod. Mine konfirmander kommer snart og jeg vil gerne være færdig med det her bed først."

Lazare havde sat sig på en stenbænk, en gammel gravsten, der stod lænet op mod kirkegårdsmuren. Han så på, hvordan fader Horteur kæmpede med sine småsten, han hørte ham snakke med sin skingre barnestemme, og der kom en længsel over ham, en længsel efter at være således fattig og enfoldig, med et tomt hoved og trægt blod. For domkapitlet måtte virkelig mene, at den skikkelige mand var temmelig småt

begavet, siden det lod ham gråne i dette elendige kald. For resten var han en af den slags mennesker, der ikke beklager sig, og hvis hele ærgerrighed er tilfredsstillet, når blot de har brød at spise og vand at drikke.

"Det er vel ikke ligefrem muntert at leve blandt alle disse kors," sagde den unge mand ligesom til sig selv.

Præsten blev forbavset og holdt op med at grave.

"Hvad siger De, er det ikke muntert?"

"Nej, man har stadig døden for øjnene, og man må have urolige drømme."

Præsten tog piben ud af munden og spyttede på grusgangen.

"Himlen skal vide, at det tænker jeg aldrig på. Vi er alle i Guds hånd."

Han greb atter spaden og drev den ned i jorden med et spark. Hans tro beskyttede ham mod alle rædsler, den gik ikke længere end til katekismussen: man døde og man fo'r til himmels, intet kunne være mindre indviklet eller mere beroligende. Tanken om det evige liv var blevet ham en fiks idé, og den var nok til at fylde hans trange hjernekiste.

Fra denne dag besøgte Lazare næsten hver morgen præstens have. Han satte sig på den gamle stenbænk, han forglemte sig og sad og så på, hvordan han dyrkede sine grøntsager, og det beroligede ham i nogen tid at se på denne blinde enfoldighed, som levede af døden, uden at føle nogen ængstelse over den. Hvorfor skulle han ikke kunne blive barn på ny ligesom denne gamle mand? Og i sit indre opstod et hemmeligt håb hos ham om at få sin tabte tro tilbage gennem disse samtaler med en mand, der var fattig i ånden, og hvis rolige uvidenhed næsten imponerede ham. Han tog selv en pibe med, og nu røg de begge

to, talte om sneglene, der åd al salaten, eller om gødningen, der var for dyr; for præsten talte sjældent om Gud, ham gemte han til sit private behov for frelse. Han passede sit og lod andre om at passe deres. Efter tredive års forgæves formaninger indskrænkede han sig til nu nøje at overholde ritualets forskrifter, men blandede sig i øvrigt ikke i andres gøren og laden. Det var pænt af den unge mand sådan at komme og hilse på; men han ville ikke skændes med ham eller bekæmpe hans parisiske ideer, og foretrak derfor at tale med ham i det uendelige om sin have, så at den unge mand, der efterhånden blev ganske svimmel over alle disse indholdsløse ord, af og til følte sig hensat til børneværelsets eventyrverden, hvor ingen behøver at være bange.

Men hver aften mødte Lazare på sit værelse mindet af moderen, og han havde ikke mod til at slukke sin lampe. Hans tro var død. En dag, da han sad ved siden af fader Horteur på bænken og røg, gemte denne sin pibe væk, for han havde hørt skridt bag ved pæretræerne. Det var Pauline, som kom for at hente sin fætter.

"Doktoren er derhjemme," sagde hun, "og jeg har budt ham på frokost. Du kommer vel hjem med det samme?"

Hun smilede, for hun havde set piben på bænken bag ved præsten. Denne tog den straks til sig igen med det godmodige smil, som altid spillede om hans læber, når nogen havde set ham ryge.

"Det er alt for dumt af mig," sagde han, "det ser jo ud, som om jeg begik en forbrydelse. Vent, jeg vil tænde den lige for næsen af Dem."

"Nej, ved De hvad, pastor," vedblev Pauline muntert, "nu skal De komme og spise frokost hos os sammen med doktoren, og så kan De ryge pibe ved desserten."

Præsten blev henrykt og udbrød:

"Jeg siger for indbydelsen! Gå bare i forvejen, jeg skal have min præstekjole på. Og jeg tager sandelig piben med mig."

Det var den første frokost i lang tid, hvor der havde lydt latter i spisestuen. Fader Horteur røg ved desserten, hvilket morede gæsterne meget; men han nød den forbudne frugt med en så godmodig mine, at det snart forekom alle at være den naturligste sag af verden. Chanteau havde spist meget, og den brise af liv, som nu gik gennem huset, syntes at oplive ham. Doktor Cazenove fortalte historier om vilde folkeslag, mens Pauline strålede af henrykkelse over den glade stemning, som måske kunne trække Lazare ud af sin melankoli.

Den unge pige ville nu have, at de ved tantens død afbrudte lørdagsmiddage skulle genoptages. Præsten og lægen kom regelmæssigt igen, det gamle liv begyndte igen. Man spøgte, enkemanden slog sig på benene og sagde, at hvis han ikke havde haft den fordømte gigt, så ville han begynde at danse, så muntert et humør var han i. Kun sønnen var nedtrykt, han havde en mærkelig nervøs måde at tale på, og fo'r pludselig sammen midt i en sætning.

Under en lørdagsmiddag, da man var ved stegen, blev fader Horteur kaldt til en døende. Han drak ikke ud, han gik bort uden at høre på lægen, som havde besøgt den syge, lige inden han kom, og som råbte efter ham, at han ville finde manden død. Den dag havde præsten vist sig så enfoldig, at selv Chanteau sagde, efter at han var gået:

"Nogle dage er han ikke just den kløgtigste mand, jeg kender."

"Jeg ville gerne være i hans sted," sagde Lazare i en udfordrende tone. "Han er lykkeligere end os."

Lægen begyndte at le.

"Måske. Men Mathieu og Minouche er også lykkeligere end os. Sådan siger alle de unge herrer for tiden, når de har smagt lidt på videnskaberne og bliver syge af det, fordi de ikke dér har fundet nogen bekræftelse på deres gamle ideer om det absolutte, som de har fået ind med modermælken. De ville gerne have, at videnskaben gav Dem alle sandheder, på én gang og samlet, men i virkeligheden kan man kun med besvær udtyde dem, og de vil sandsynligvis i al evighed være emne for nye tolkninger. Så fornægter De dem, kaster Dem atter i troens arme, og når den ikke vil vide af jer længere, henfalder I til pessimisme. Ja, det er vor tids sygdom – I er alle sammen en slags moderne modstykker til Werther."

Han blev ivrig, for det var hans yndlingsemne.

Lazare på sin side overdrev altid under deres diskussioner sin fornægtelse af al sandhed og sin tro på det universelle ondes endelige sejr.

"Hvordan kan man leve," spurgte han, "når alting hvert øjeblik forsvinder under fødderne på én?"

I et udbrud af ungdommelig heftighed udbrød den gamle:

"Så lev dog! Er det da ikke nok at leve? Lykken består i virksomhed."

Og pludselig vendte han sig mod Pauline, som smilende hørte på dem.

"Ja, fortæl ham, hvordan De gør for altid at være tilfreds."

"Jeg!" svarede hun i en spøgefuld tone, "jeg prøver at glemme mig selv, for ikke at blive melankolsk, jeg tænker på andre i stedet, det giver mig noget at lave og lærer mig tålmodigt at bære over med det onde."

Dette svar lod til at ophidse Lazare, som af en slags ondskabsfuld modsigelseslyst blev drevet til at påstå, at fruentimmer altid måtte være religiøse. Han lod, som om han ikke forstod, hvorfor hans kusine i så lang tid ikke havde været i kirke. Hun fortalte sine grunde med sin sædvanlige fredsommelige mine.

"Det er ganske enkelt og naturligt, skriftemålet har frastødt mig; jeg tror, der er mange kvinder, der har det sådan. For resten er det mig umuligt at tro på ting, som forekommer mig i modstrid med al fornuft. Og hvad tjener det så til at lyve og lade som om, man anerkender dem? Desuden er jeg ikke bange for, hvad vi ikke ved noget om, det kan ikke være andet en logisk, det bedste er bare at vente så tålmodigt man kan."

"Stille, nu kommer præsten," afbrød Chanteau dem; dette samtaleemne kedede ham.

Manden var død, præsten afsluttede roligt sin middagsmad, og man drak et lille glas chartreuse.

Pauline havde nu overtaget ledelsen af husholdningen, og hun passede sit arbejde muntert og fornuftigt som en erfaren husmoder. Hun købte ind, var med til alting, og havde husets nøgler i sin varetægt. Dette var ligesom faldet af sig selv, og Véronique lod ikke til at blive vred over det. Pigen havde imidlertid været vranten og ligesom sløvet hen, siden fru Chanteau var død. Der lod til at finde en forandring sted i hende, det var som om hendes hengivenhed for den døde på ny

var vågnet, mens hun tværtimod igen viste sig vrissen og mistænksom overfor Pauline. Hvor venligt end den unge pige talte til hende, blev hun vred over det mindste ord; man hørte hende så gå og brumme ved sig selv ude i køkkenet. Og når hun efter en lang, stædig tavshed tænkte højt på denne måde, var det altid om det uventede dødsfald, hun talte. Havde hun måske vidst, at fru Chanteau ville dø? Så ville hun sandelig ikke have sagt de ting, hun havde sagt. Retfærdighed frem for alt, man havde ikke ret til at tage livet af folk, selv om de havde deres fejl. For øvrigt vaskede hun sine hænder, den person, som var den virkelige årsag til ulykken, havde hun ingen medlidenhed med. Men denne udtalelse beroligede hende alligevel ikke, hun blev ved at brumme og kæmpe med sit indbildte fejltrin.

"Hvad skal det gøre godt for at bryde sin hjerne på den måde?" spurgte Pauline hende en dag. "Vi har gjort, hvad vi kunne, mod døden er der intet at stille op."

Véronique rystede på hovedet.

"Åh nej, man dør ikke så hurtigt. Hvordan fruen nu ellers var, så havde hun i hvert fald taget mig til sig, da jeg var ganske lille, og jeg ville hellere skære tungen af mig, hvis jeg troede, at jeg på nogen måde havde været delagtig i det, der er sket. Men lad os ikke tale om dette, det vil der ikke komme noget godt ud af."

Ordet giftermål var ikke igen blevet udtalt mellem Pauline og Lazare. Chanteau, som den unge pige plejede at sidde og sy hos, for at han ikke skulle kede sig i sin ensomhed, havde en gang hentydet til det, for han ønskede sagen afgjort nu, hvor forhindringen var borte. Han var først og fremmest ivrig efter at beholde hende hos sig og bange for at falde i hænderne på

Véronique, hvis han mistede hende. Pauline havde svaret, at man ikke kunne tage nogen bestemmelse, før sørgeåret var omme. Det var ikke kun konveniensen, der dikterede hende disse ord; hun håbede, at tiden ville give hende svar på et spørgsmål, som hun ikke vovede at stille sig selv. Det pludselige dødsfald, dette lynnedslag, som hun og hendes fætter endnu var rystede af, havde ligesom forvoldt et ophold i deres kærlighed. De vågnede efterhånden af deres bedøvelse, men blot til nye lidelser, for bag det uerstattelige tab genfandt de deres egen tragedie: Opdagelsen i studerekammeret, Louises bortvisning, deres opsatte kærlighed og måske kuldkastningen af alle deres fremtidsplaner. Hvilken beslutning skulle man nu tage? Elskede de stadig hinanden? Var det muligt – var det muligt og fornuftigt at gifte sig? Dette var et uløst spørgsmål, og ingen af dem lod til at have travlt med at fremskynde afgørelsen.

Erindringen om forurettelsen var imidlertid blegnet hos Pauline. Hun havde for længe siden tilgivet, hun var rede til at lægge begge sine hænder i Lazares, den dag han angrede. Og der eksisterede ikke noget skadefro begær hos hende efter at se ham ydmyge sig, hun tænkte kun på ham; hun ville ikke tvinge ham til ægteskab, hvis han ikke elskede hende mere. Uvisheden var det eneste, som nagede hende: tænkte han stadig på Louise, eller havde han glemt hende og var vendt tilbage til sin barndoms elskede? Ved tanken om at afstå fra Lazare hellere end at gøre ham ulykkelig, blødte hendes hjerte; hun satte sig ganske vist for, at hun skulle have mod til at gøre dette, men hun håbede på at dø straks bagefter.

Efter tantens død var hun kommet på den uegennyttige tanke at forsone sig med Louise. Chanteau kunne skrive til hende, hun ville selv tilføje et par tilgivelsens ord til sidst i brevet. De var så ensomme og nedtrykte, at dette store barns selskab ville være en adspredelse for dem alle. Efter en så voldsom rystelse forekom desuden selv det nyligt forgangne allerede at være gammelt, og hun havde også det på sin samvittighed, at hun havde vist sig brutal. Men hver gang hun ville tale med onklen om det, blev hun holdt tilbage af en slags modvilje. Var det ikke at friste Lazare og måske styrte ham i ulykke? Måske skulle hun dog alligevel have haft mod og stolthed nok til at underkaste sig denne prøvelse, hvis ikke hendes retfærdighedssans stadig havde gjort modstand. Forræderiet var der jo stadig, stedse lige utilgiveligt. Og for resten, ville hun ikke selv være i stand til på ny at vække glæden til live i huset? Hvorfor skulle hun hidkalde en fremmed, når hun mærkede, at hendes eget hjerte var fuldt til randen af offervillig ømhed? Skønt hun ikke selv vidste det, lå der et vist hovmod på bunden af hendes selvfornægtelse, hun var stadig jaloux midt i al sin menneskekærlighed. Hendes hjerte glødede ved håbet om alene at være sine pårørendes lykke.

Og dette blev fra da af målet for hele Paulines stræben. Hun opbød alle sine kræfter og hele sin opfindsomhed for at gøre alle omkring sig lykkelige. Aldrig havde hun vist sig så udholdende i at være glad og venlig. Hun skjulte omhyggeligt sine egne sorger for ikke at øge de andres. Hun forebyggede ethvert optræk til en scene ved sin mildhed, og hendes altid gode humør afvæbnede enhver uvilje. Nu var hun frisk og stærk som et ungt træ, og den glæde, hun spredte omkring sig, syntes

at være et strålende genskær af hendes sundhed. Hun underkastede sig gerne dagenes ensformige gang, det var hendes store fornøjelse hver dag at gøre de samme ting, hun havde gjort dagen før, hun forlangte ikke bedre, ja hun håbede, at morgendagen ville forløbe lige så roligt. Det gjorde intet, at Véronique, som var blevet sær og lunefuld, stod der og brummede foran sit komfur; et nyt liv jog sorgen bort fra huset, den gamle latter vakte stuernes sovende ekko og fløj munter op ad trappen. Især lod onklen til at være henrykt, for han blev altid tynget af andres melankoli, og han havde altid været hengiven til spøg, lige siden han var blevet lænket til sin lænestol. Jo mere uudholdeligt hans liv blev, desto ivrigere hagede han sig fast ved det. Hver dag, han fik lov at leve, var jo en sejr. Hans niece forekom ham at varme huset op med et sollys, i hvis varme stråler han ikke kunne dø.

Pauline havde imidlertid én sorg: Lazare unddrog sig hendes trøst. Hun så ham urolig atter forfalde til sin dystre stemning. Under hans savn af moderen skjulte sig hans på ny vågnende rædsel for døden. Da tiden stilnede hans sorg, kom den angst tilbage, yderligere forstærket af hans frygt for, at hendes sygdom skulle være gået i arv til ham. Også han skulle dø af en hjertesygdom, han var fuldkommen sikker på, at han gik en nærforestående tragisk død i møde. Og hvert minut lyttede han til sine egne livsprocesser, han var i en så nervøst irriteret tilstand, at han kunne høre hjulene i maskineriet arbejde: Så følte han smertefulde krampetrækninger i maven, der flød røde udsondringer fra nyrerne, så havde han en feber i leveren, men alle de andre organer overdøvedes dog af hans hjerte, der ligefrem kimede som en klokke, og hvis vibrationer følтes i alle

hans lemmer, helt ud i fingerspidserne. Lagde han albuen på et bord, slog hans hjerte i albuen; bøjede han nakken mod rygstødet på en stol, slog hans hjerte i nakken; når han satte sig eller lagde sig, slog hans hjerte i benene, i siderne, i magen, og altid – altid – kimede denne klokke og udmålte grænsen for hans liv, knirkende som et urværk, der var ved at løbe ud. Mens han således studerede sin egen krop, troede han hvert øjeblik, at det hele ville briste og gå itu, at organerne efterhånden sled sig ud, at hjertet, som var blevet umådelig stort, arbejdede på at sprænge hele maskineriet med sine stærke hammerslag. Det var ikke mere noget liv, sådan at høre sig selv leve, stadig at skælve for mekanismens skrøbelighed og vente på det sandkorn, der ville være tilstrækkeligt til at ødelægge den.

Og Lazares angst blev større og større. Det var ikke blot som før i tiden, at tanken om døden fløj gennem hans hjerne, når han gik til sengs og fik ham til at gyse. Nu vovede han ikke at sove, for han nagedes af en frygt for aldrig mere at vågne. Han hadede søvnen, han var rædselsslagen ved at føle alle sine kræfter svigte ved overgangen fra vågen til søvn. Og en pludselige opvågnen gjorde ham endnu mere angst, det var som en kæmpes hånd greb ham i håret, trak ham frem fra mørket og kastede ham ind i livet, skælvende af rædsel for det ukendte, han blev trukket op fra. Min Gud! Min Gud! Han skulle dø! Og aldrig før havde han foldet hænderne i en sådan fortvivlelse. Hans angst var hver aften så stor, at han foretrak ikke at gå i seng. Han havde opdaget, at hvis han om dagen lagde sig på en sofa, sov han ind, ganske roligt som et barn. Det var en blytung søvn, som ganske vist var styrkende, men som ulykkeligvis ganske og aldeles ødelagde hans nætter. Lidt efter

lidt vænnede han sig til at våge hele natten, han holdt i stedet en lang siesta om eftermiddagen, og faldt ikke i søvn før henimod morgenen, når daggryet jog angsten for mørket bort fra hans seng.

Somme tider undlod hans sygdom dog at give sig til kende. Det kunne ske to eller tre aftener, at Lazare ikke havde besøg af døden. En dag fandt Pauline en almanak hos ham, fyldt med røde streger. Forbavset spurgte hun ham, hvad de skulle betyde.

"Hvad er det for mærker, du sætter? Du har mærket nogle datoer af."

Han stammede:

"Jeg sætter ikke nogen mærker for noget – jeg ved ikke ..."

Hun vedblev muntert:

"Jeg troede, det kun var piger, der betroede almanakken ting, som man ikke siger til nogen. Hvis det er os, du tænker på alle disse dage, er du virkelig ret sød ... nå, så du har altså hemmeligheder!"

Men da han blev stadig mere forvirret, var hun barmhjertig nok til at tie. Hun havde set den unge mands blege pande formørkes af en skygge, som hun godt kendte: hans hemmelige lidelse, som hun ikke kunne helbrede.

I den senere tid havde han desuden forbløffet hende med en ny mani. Han var så sikker på sin nærforestående død, at han aldrig forlod et rum, lukkede en bog eller brugte et redskab uden at tro, at det var hans sidste handlig, og at han aldrig mere skulle gense hverken tingen, bogen eller rummet; og han havde derfor gjort sig det til en vane altid at tage afsked med de genstande, der omgav ham, han havde en sygelig trang til at tage ting op igen, han havde lagt fra sig, og se på dem endnu en

gang. Dertil kom en mani for symmetri: tre skridt til venstre og tre skridt til højre, møblerne skulle stå med ens mellemrum, og det eller det møbel, som stod så og så langt fra kaminen eller døren, skulle han berøre et vist antal gange; desuden havde han den overtroiske forestilling, at et vist antal berøringer, fem eller syv for eksempel, hvis de blev gjort på en bestemt måde, forhindrede afskeden i at blive den sidste. Trods sit gode hoved og sin fornægtelse af alt overnaturligt, iagttog han med blind andægtighed de forskrifter, som blev ham pålagt af denne enfoldige halvreligion, som han holdt hemmelig ligesom en grim sygdom. Det var en slags reaktion på hans tidligere nervøst hensynsløse pessimisme og positivisme, som erklærede kun at tro på erfaringens fakta. Somme tider blev han en virkelig prøvelse for Paulines tålmodighed.

"Hvorfor går du sådan frem og tilbage?" udbrød Pauline. "Det er nu tredje gang, du går tilbage til det skab og rører ved nøglen. Den flyver jo ikke væk."

Om aftenen var han nær aldrig kommet ud af spisestuen, hvor han stillede stolene i en bestemt orden, lukkede døren et bestemt antal gange og kom ind igen for at lægge hænderne på farfaderens mesterstykke, først den højre, så den venstre. Hun ventede på ham nedenfor trappen; til sidst begyndte hun at le.

"Du bliver da en virkelig original, når du er firs! – ER det virkelig nødvendigt at plage alle tingene på den måde?"

Men senere holdt hun op med at more sig, for hans opførsel foruroligede hende. En morgen overraskede hun ham i syv gange i træk at kysse træet i den seng, hvor hans moder var død, og hun blev virkelig bange, for hun anede nu de pinsler, hvormed han forgiftede sit liv. En gang blev han helt bleg, da

han i en avis læste om noget, der ville komme til at ske på en bestemt dag i det tyvende århundrede, og da hun så på ham med et medlidende udtryk, vendte han sig bort. Han følte sig gennemskuet og ilede derfor op og skjulte sig med en slags forvirret skamfuldhed, som en kvinde, der bliver overrasket nøgen, i sit værelse. Hvor mange gange havde han ikke kaldt sig selv for fej! Hvor mange gange havde han ikke svoret at bekæmpe sin sygdom! Han gik i rette med sig selv, og af og til lykkedes det for ham at se døden i øjnene, og for at trodse den, lagde han sig straks i sin seng i stedet for at våge i en lænestol. Døden kunne bare komme, han ventede den som en befrielse. Men til sidst fik hans hjertebanken ham til at glemme alle sine forsætter, en kold gysen fo'r gennem ham, han strakte hænderne frem og udbrød som sædvanlig: "Min Gud! Min Gud!" Det var et nyt, frygteligt tilbagefald, som fyldte ham med skam og fortvivlelse. Hans kusines kærlige deltagelse gjorde ham endnu mere nedtrykt. Dagene blev ham så pinefulde, at han om morgenen aldrig vidste, hvordan de skulle få en ende. Det var, som om hans ånd langsomt blev knust til småstumper: først havde han mistet sit gode humør, nu svigtede også hans selvbeherskelse ham.

Pauline havde imidlertid sat sig for at overvinde denne syge, som hun jo kendte. Hun forsøgte at dele sin egen sjælsstyrke med Lazare og at vække hans kærlighed til livet. Men hende bestræbelser mislykkedes stadig. I begyndelsen angreb hun ham direkte, hun greb atter til sin gamle spøg om "den gemene pessimisme." Javel, det var hende, der nu om stunder læste messer til den store helgen Schopenhauers ære, mens han, som alle de andre pessimistiske humbugmagere, slet ikke havde

noget imod at sprænge verden i stumper og stykker med en bombe, hvis han blot selv slap for at være med! Han lo forlegent ad denne spøg, og den syntes at pine ham så meget, at hun holdt op med den igen. Så forsøgte hun at trøste ham, ligesom man vugger et vanskeligt barn i søvn, hun gjorde alt for at gøre hans hjem rart, fredfyldt og muntert, og hun omgav ham med en søsterlig hengivenhed. Altid så han hende glad og livlig. Huset var fuldt af solskin. Han havde blot behøvet at lade livet gå sin jævne gang, men det kunne han ikke; denne lykke forøgede blot endnu mere hans rædsel for, hvad der ville møde ham på den anden side af graven. Endelig tog hun sin tilflugt til en list, hun tænkte på at kaste ham ud i et eller andet stort arbejde, som ville adsprede ham. Hun gjorde uophørligt nye forsøg, endnu uden at tabe modet når de mislykkedes; han var imidlertid syg af sin evige ledighed, fandt ikke smag for noget, gad endog ikke læse, og tilbragte sine dage med at ruge over sin egen elendighed.

Et øjeblik håbede Pauline dog på det bedste. De var gået ud for at tage en kort spadseretur ud ad stranden; da Lazare gik forbi ruinerne af palisaderne, hvoraf endnu nogle få pæle stod tilbage, begyndte han at forklare hende et nyt forsvarssystem, som han forsikrede ville yde fuldstændig sikker modstand. Fejlen lå i bjælkernes svaghed; man måtte gøre dem dobbelt så kraftige og give den midterste en større hældning. Hans stemme var blevet klangfuld og hans øjne glimtede som før i tiden, og hun opfordrede ham derfor ivrigt til at tage fat igen. Byen led frygteligt, for hver ny storm blev der revet et stykke ud af den; hvis han tog ind og gjorde præfekten sin opvartning, ville han nok kunne få et tilskud; desuden tilbød hun, at hun

igen ville give ham forskud på de nødvendige midler, det var en kærlighedspligt, som hun påstod, hun ville være stolt over at kunne opfylde. Hendes ønske var først og fremmest at tvinge ham til at arbejde igen, selv om det kom til at koste hende resten af hendes penge. Men han trak allerede på skuldrene. Hvad skulle det nytte? Og han blegnede ved den tanke, at hvis han begyndte på dette arbejde, ville han sikkert være død, inden han fik det afsluttet. For at skjule sin sindsbevægelse gav han sit udestående med fiskerne i Bonneville skylden.

"De slyngler gjorde nar ad mig, dengang det fordømte hav sidst gik over sine bredder! Nej, nej, det kan få lov at opsluge dem! Så skal de nok holde op med at le ad mine tændstikker, som de siger."

Pauline prøvede at berolige ham. Disse mennesker var jo så ulykkelige! Lige siden havet havde tage Houtelards hus, det mest solide i byen, og tre andre rønner, som havde tilhørt nogle fattigfolk, var nøden blevet endnu større. Houtelard, som før havde været den rigeste på egnen, havde ganske vist fået tag over hovedet i en gammel lade, et stykke længere inde end hans tidligere hus; men de andre fiskere, der ikke vidste, hvor de skulle tage hen, hyttede sig i en slags skur, bygget af gamle bådeskrog. Det var en forfærdelig elendighed, man boede sammen som vilde, kvinder og børn væltede sig i smuds og utøj. De almisser, som egnens øvrige beboere gav dem, gik til brændevin. De usle stakler solgte deres levnedsmidler, klæder, køkkengrej og møbler for at købe denne frygtelige calvados, som de indtog i så store mængder, at de lå som døde på jorden. Pauline var den eneste, der stadig tog dem i forsvar; præsten havde opgivet dem, og Chanteau talte om at tage sin afsked, for

han ville ikke længere være maire for sådanne kreaturer. Og da hun prøvede at vække Lazares medlidenhed for denne befolkning af drankere, der blev undertrykt af havet, gentog han sin faders sædvanlige argument:

"Hvem tvinger dem til at blive her? De kunne jo bygge noget nyt et andet sted. Det er jo ligefrem enfoldigt at slå sig ned der lige i bølgernes åbne gab!"

Alle andre gjorde sig de samme tanker. Man forbitrede sig på dem, kaldte dem nogle fordømte tyrenakker. Så svarede de med en enfoldigt skeptisk mine: Hvorfor skulle de flytte, de var jo barnefødt der? Det havde jo været på denne måde i hundreder af år; og hvor skulle de for resten tage hen? Og Prouane sagde, når han var meget drukken: "Man bliver jo ædt op af et eller andet, lige meget hvor man kommer hen."

Pauline smilede og gav ham ret, for lykke beror jo ikke hverken på personer eller omstændigheder, men på den mere eller mindre forstandige måde, hvorpå man tilpasser sig disse personer og omstændigheder. Hun fordoblede sin omsorg, hun uddelte endnu større almisser. Endelig havde hun den glæde at formå Lazare til at deltage i hendes velgørenhedsforetagender, hun håbede, at hun derved kunne adsprede ham og få ham til at glemme sig selv. Hver lørdag holdt han hende med selskab; mellem fire og seks tog de sammen imod hendes små venner fra byen, alle de lasede børn, som forældrene sendte til frøkenen for at tigge. Det var en sørgelig hoben rødnæsede knægte og småpiger, fulde af lus.

En lørdag regnede det, så Pauline ikke kunne holde sin uddeling på terrassen som hun plejede. Lazare måtte hente en bænk og sætte den inde på køkkengulvet.

"Hvad er nu det?" udbrød Véronique, "har frøkenen tænkt sig at slæbe de beskidte unger herind? Jamen, det er da også en god idé, hvis man vil have utøj i maden."

Den unge pige kom i det samme ind med sin pung fuld af sølvmønter og kassen med medikamenter. Hun svarede leende:

"Åh pyt! Du fejer jo bare efter os. Og for resten regner det så meget, at de stakkels børn sikkert er helt renvaskede."

De første, der kom ind, var da også virkelig ganske lyserøde i ansigterne, for regnen havde vasket dem rene. Men de var så gennemblødte, at der løb ligefremme bække af deres laser og ned på stengulvet, og pigens vrede forøgedes, særlig da Pauline sagde til hende, at hun skulle tænde op, så de kunne blive lidt tørre. Man satte bænken hen til komfuret. Snart sad der en tæt sammentrængt række af forfrosne børn, som kastede frække og lumske blikke omkring sig efter alt, hvad der lå frit fremme: et stykke kød, halvtomme vinflasker og et bundt gulerødder, som lå på huggeblokken.

"Det er synd og skam," vedblev Véronique at brumme. "Børn, som allerede er store nok, og som alle sammen selv skulle kunne tjene til sit ophold! Men de skal nok lade sig behandle som småbørn, lige til de fylder femogtyve, hvis De bliver ved på den måde."

Pauline måtte dæmpe hende.

"Er du snart færdig med din snak? At vokse bliver man ikke mæt af."

Pauline havde sat sig ved bordet med pengene og madvarerne foran sig og hun skulle lige til at kalde børnene frem, et ad gangen, da Lazare pludselig opdagede Houtelards søn i flokken og råbte:

"Jeg har jo forbudt dig at komme her, din dagdriver! At dine forældre ikke skammer sig for at sende dig herhen og tigge! De har jo, hvad de har brug for, og der er mange andre, der sulter!"

Houtelards søn, en mager femtenårs knægt, der voksede for hurtigt og havde et trist, frygtsomt udtryk, begyndte at græde.

"De slår mig, hvis jeg ikke går herhen. Kællingen tog til et reb og fader jog mig ud."

Han trak ærmet op og viste et mørkt, blåt mærke efter rebet og dets knuder. "Kællingen" var deres tidligere tjenestepige, som faderen havde giftet sig med og som ubarmhjertigt mishandlede drengen. Efter at de var blevet ruinerede, var deres begærlighed og urenlighed blevet endnu værre. Nu levede de som i en kloak og udtømte al deres vrede på barnet.

"Læg et arnicakompres på hans arm," hviskede Pauline til Lazare.

Så gav hun drengen et femfrancsstykke.

"Det her skal du give dem, så at de ikke skal slå dig. Og hvis de slår dig, hvis du på lørdag har et eneste blåt mærke på kroppen, så får du ikke en sou mere, sig det til dem."

De andre børn på bænken, der var blevet livet op af ilden, der varmede deres rygge, grinede og stødte hinanden i siden med albuerne. De dampede fra deres klæder, store dråber faldt stadig fra deres nøgne fødder. En af dem, den allermindste, havde stjålet en rå gulerod, som han i det skjulte sad og spiste af.

"Cuche, rejs dig," sagde Pauline. "Har du sagt til din moder, at jeg håber snart at få hende ind på hjemmet for uhelbredeligt syge i Bayeux?"

Drengens moder, den forladte hustru, som solgte sig for tre sous eller lidt røget svinefedt til ethvert mandfolk på kysten, havde brækket benet i juli; hun haltede forfærdeligt, men hendes modbydelige grimhed, som blev yderligere forværret ved denne halten, afskrækkede ikke hendes skare af tilbedere.

"Ja, det har jeg sagt," svarede drengen med hæs stemme, "men hun vil ikke."

Han fyldte snart sytten år og var blevet noget grovlemmet. Han stod og stampede med hængende arme og så noget kejtet ud.

"Vil hun ikke?" udbrød Lazare. "Og du vil heller ikke; jeg sagde jo, du skulle komme i denne uge og hjælpe til i haven, men jeg måtte vente forgæves."

Han blev ved at stå og stampe.

"Jeg har ikke haft tid."

Da Pauline så, at hendes fætter var lige ved at blive vred, lagde hun sig imellem.

"Sæt dig ned, vi vil tale nærmere om den ting om lidt. Tænk dig godt om, ellers bliver jeg også vred."

Så var det den lille Gonins tur. Hun var tretten år og havde et lille kønt, rosenkindet ansigt under en busk af stridt blondt hår. Uden at være blevet spurgt, fortalte hun i en strøm af grove ord, at hendes fader nu også var blevet lam i armene og tungen, for han kunne nu kun grynte som et dyr, og fætter Cuche, den tidligere matros, som havde forladt sin hustru for at flytte hen til dem, havde i morges styrtet sig over den gamle og slået ham, så han havde været tæt på at stille træskoene.

"Moder slår ham også. Hun står op om natten i den bare særk og hælder koldt vand over fader, fordi han jamrer sig så meget,

at de ikke kan sove. Åh, hvor han ser ud! Han har ingenting på, frøkenen må nødvendigvis give ham et lagen ..."

"Ti stille, nu har vi hørt nok om det," afbrød Lazare hende, idet Pauline, hvis medlidende hjerte var blevet rørt, havde sendt Véronique op efter et par lagner.

Han syntes, at hun var meget for dristig af sin alder. Han påstod, at selv om hun vitterlig nok fik en ørefigen eller to i ny og næ, så var hun sikkert også var begyndt at mishandle sin fader; for slet ikke at tale om, at alt, hvad man gav hende: penge, mad og linned, ikke kom den syge til gode, men blev taget af konen og fætteren.

Han spurgte pludselig:

"Hvad havde du egentlig at gøre i Houtelards båd i forgårs sammen med en mand?"

Hun lo forslagent.

"Det var ikke nogen mand, det var ham der," svarede hun og slog med hovedet i retning af Cuche. "Han havde skubbet mig bagfra ..."

Hun holdt inde.

"Ja, ja, jeg tænkte det jo nok. Du begynder tidligt, kun tretten år!"

Pauline lagde en hånd på hans arm, for alle de andre børn, selv de yngste, lo med blikke, fyldt med en alt for tidlig kendskab til alverdens laster. Hvordan skulle man standse al denne råddenskab, når alle, både mænd og kvinder, satte deres børn sådanne dårlige eksempler? Da Pauline havde givet den lille noget sengetøj og en liter vin, talte hun et øjeblik dæmpet med hende og forsøgte at indgyde hende en angst for, hvad hendes opførsel kunne føre til, at hun ville blive syg og hæslig,

før hun blev rigtig voksen. Den slags advarsler var det eneste, der kunne holde dem lidt tilbage.

For at fremskynde uddelingen, som i længden vakte hans væmmelse og utålmodighed, havde han kaldt Prouanes datter frem.

"Dine forældre var atter igen fulde i går aftes. Jeg har hørt rygter om, at du var endnu mere drukken end dem?"

"Nej, slet ikke, hr. Lazare, jeg havde ondt i hovedet."

Han satte en tallerken foran hende med små rå kødstykker.

"Spis det her."

Hun var igen angrebet af kirtelsyge. Brændevinen forværrede hendes sygdom; hun var nu begyndt at drikke sammen med forældrene. Da hun havde slugt tre stykker kød, gjorde hun en grimasse af væmmelse.

"Nu kan jeg ikke mere."

Pauline havde hentet en flaske frem.

"Hvis du ikke spiser alt kødet," sagde hun, "får du heller ikke noget kininvin."

Men et lysende blik fæstet på det fulde glas, overvandt barnet nu sin modvilje; så tømte hun glasset i et drag som en øvet dranker. Men hun gik ikke sin vej endnu, hun bad indtrængende Pauline om at få lov at få flasken med sig, for det tog for lang tid, påstod hun, at gå derhen hver dag; og hun lovede at gemme flasken i sin seng, så hendes forældre ikke kunne komme til at drikke af den. Men Pauline nægtede dette bestemt.

"Du har tømt den, før du er tyve skridt væk," sagde Lazare. "Nej, vi ved nok, hvad du er for en brændevinstylle!"

Bænken blev efterhånden tom, børnene kom frem én ad gangen for at modtage penge, brød og kød. Nogle af dem ville blive siddende foran den dejlige ild, selv om de havde fået deres del; men Véronique, som havde opdaget, at halvdelen af hendes gulerødder var forsvundet, smed dem ubarmhjertigt ud i regnen. Havde man da nogensinde set magen! Gulerødder, som stadig var fulde af jord! Snart var der ikke andre tilbage end den unge Cuche, som sad sur og døsig og ventede på frøkenens formaninger. Hun kaldte ham frem, talte længe til ham med dæmpet stemme og gav ham til sidst brødet og femfrancsstykket som sædvanligt; og han gik sin vej efter at have lovet hende at arbejde, men fast besluttet på ikke at røre en finger.

Pigen drog et suk af lettelse, men pludselig udbrød hun:

"Hør, de er ikke gået alle sammen endnu? Der sidder stadig en tilbage i krogen!"

Det var lille Tourmal, skøjerungen, som trods sine ti år stadig var lille som en dværg. Kun hendes frækhed voksede; hun var mere end nogensinde før utrættelig i at forfølge folk med sin jammer, men hun var jo også fra sin spædeste barndom blevet oplært til at tigge. Hun sad sammenkrøben mellem skænken og komfuret, som om hun havde gemt sig væk i dette hjørne af frygt for at blive taget i at gøre noget forkert. Det så noget fordægtigt ud.

"Hvad laver du der?" spurgte Pauline.

"Varmer mig."

Véronique så sig omkring i sit køkken med et uroligt blik. Selv de foregående lørdage, hvor børnene havde siddet ude på terrassen, var der forsvundet småting. Men nu lod alt til at være

på plads, og pigen, som hurtigt havde rejst sig op, begyndte at snakke dem Fanden et øre af med sin skingre stemme.

"Fader er på hospitalet, bedstefader er kommet til skade ved sit arbejde, moder kan ikke komme ud, for hun har ingen kjole – gode, rare frøken, hav medlidenhed med os …"

"Vil du holde op med at ødelægge vores trommehinder, din løgnerske!" råbte Lazare vredt. "Din fader sidder i fængsel for smugleri, og din bedstefader forvred håndleddet, da han var i gang med at plyndre østersbankerne ved Roqueboise, og hvis din moder ikke har nogen kjole, så har det vel været i den bare særk, hun går ud og stjæler, for hun har vist for nylig vredet halsen om på fem høns hos værtshusholderen i Verchemont. Du vil nok gøre nar ad os, når du sådan står og lyver om ting, som vi ved mere om end du. Den slags historier kan du prøve på folk, der farer om på landevejene."

Barnet lod slet ikke til at have hørt ham. Hun begyndte forfra med sin frække, selvsikre stemme:

"Rare frøken, hav medlidenhed med os, fader og bedstefader er syge og moder kan ikke gå ud. Gud vil belønne Dem …"

"Se her, forsvind så med dig og hold op med at lyve!" sagde Pauline til hende, idet hun gav hende en mønt, for at få en ende på det.

Det lod den lille sig ikke sige to gange. I et spring var hun ude af køkkenet, og hun løb over gården, det bedste hun havde lært, på sine små ben. Men i det samme skreg Véronique:

"Herre Gud, sølvbægeret, som stod på skænken! Hun flygter med frøkenens sølvbæger!"

Hun styrtede ud for at forfølge tyven. To minutter senere førte hun hende ind ved armen, med en barsk mine som en

politibetjent. Man havde det største besvær med at få hende visiteret, for hun slog om sig, bed, sparkede og hylede, som om man var ved at myrde hende. Bægeret lå ikke i hendes lommer, man fandt det mellem den bare hud og den las, der udgjorde hendes undertøj. Så holdt hun op at græde og påstod frækt, at hun ikke kendte noget til det, bægeret var sikkert faldet ned på hende, mens hun sad på gulvet.

"Præsten sagde jo, at hun ville stjæle fra Dem," sagde Véronique. "Men jeg skal sandelig få fat i politiet!"

Også Lazare talte om fængsel, for han blev irriteret over tøsens udfordrende mine, da hun nu rettede sig op som en slange, hvis hale man har trådt på. Han følte sig fristet til at lange hende en ørefigen.

"Kom med de penge, du fik," sagde han. "Hvor er mønten?"

Hun havde allerede ført den op til munden for at sluge den, da Pauline standsede hende og sagde:

"Behold den, men du kan sige derhjemme, at det er den sidste. Fra nu af vil jeg selv komme og se efter, hvad I har brug for. Forsvind så med dig!"

Man kunne høre pigen løbe gennem vandpytterne på sine bare fødder, så blev der stille. Véronique kastede bænken til side og bukkede sig ned med en svamp for at tørre de floder op, som var løbet af børnenes laser. Hendes køkken var virkelig blevet et kønt syn, luften var fuldstændig forpestet af tiggerungerne, og hun måtte slå både døre og vinduer op på vid gab for at få lugten ud. Pauline samlede pengene og medikamenterne sammen, tavs og alvorlig; Lazare derimod så dyster og træt ud, og gik gabende ud for at vaske sine hænder under pumpen.

Pauline var ked af det: hun havde set, at Lazare ikke kunne gøres interesseret i hendes små venner fra byen. Når han stadig hjalp hende om lørdagen, var det kun af ren og skær høflighed overfor hende, for hans hjerte var ikke med i dette arbejde. Intet kunne afskrække hende, hverken fattigdom eller laster, men han blev straks i dårligt humør og melankolsk ved synet af al denne elendighed. Hun med sin menneskekærlighed var munter og rolig, mens han ikke kunne overvinde sig selv, men i stedet straks fandt ny anledning til bitterhed. Efterhånden gik det så vidt, at han virkelig led ved at se disse beskidte børn, i hvilke allerede alle menneskehedens synder voksede; og når han skiltes fra dem, var han nedbrudt, fortvivlet, og han hadede og foragtede alle menneskenes børn. Blot disse to timers velgørenhed gjorde ham ondskabsfuld, opirrede ham til at fornægte enhver virkning af almisserne og gøre nar ad alt, hvad der hed barmhjertighedsgerninger. Det var jo ret en klog måde at hjælpe disse sønner af fyldebøtter og tyve, at give dem vin til at beruse sig i og penge til at sløse bort på tarvelige fornøjelser. Og de viste deres taknemmelighed ved at give alt arbejde på bådene en god dag, rapse alt, hvad de kunne få fingre i og overbyde hinanden i dovenskab, liderlighed og tyvagtighed! Og Lazare skreg, at man ville gøre bedre i at sætte hælen på dette hvepsebo og knuse disse skadedyr i stedet for at hjælpe dem til at vokse. Pauline hørte på ham, forbavset over hans heftighed og meget nedtrykt over at se, at han ikke følte det samme som hun.

Da de den lørdag blev alene, gav den unge mand sin væmmelse frit løb.

"Det er, som om jeg kom op fra en kloak." Og han tilføjede: "Hvordan kan du holde af de udyr?"

"Jeg holder af dem for deres skyld, ikke for min egen," svarede den unge pige. "Hvis du fandt en syg hund på landevejen, ville du vel tage den op."

Han gjorden en afvisende bevægelse.

"En hund er ikke noget menneske."

"Er det da slet ingenting, at gøre godt for det godes egen skyld?" vedblev hun. "Det er trist, at de ikke forbedrer sig, for så ville deres elendighed måske blive mindre. Men når de har varmet sig og spist sig mætte, så er det godt nok for mig, og jeg er tilfreds: det er da altid nogle lidelser mindre. Hvordan vil du have, at de skulle belønne os for, hvad vi gør for dem?" Så tilføjede hun i en bedrøvet tone: "Min stakkels ven, jeg ser nok, at dette ikke ligefrem morer dig; det er bedst, du ikke hjælper mig mere. Jeg har ikke lyst til at plage dig og gøre dig dårligere, end du er i forvejen."

Hun havde ingen indflydelse på Lazare, og det voldte hende stor sorg. Efterhånden indså hun sin afmagt, og at hun aldrig ville være i stand til at trække ham op fra hans forskræmte og ligegyldige indstilling. Når hun så ham så nervøs, kunne hun ikke tro, at det kun kom af hans hemmelige sjælesorger, hun bildte sig ind, at han havde andre grunde til sin nedtrykthed; tanken om Louise vågnede atter i hende. Måske tænkte han stadig på hende, sørgede over hende og led ved ikke at se hende. Da gik der en gysen gennem Pauline, hun prøvede at ægge sin stolthed og satte sig for endnu en gang at sprede så megen glæde omkring sig, at hendes slægtninge kun ville have hende at takke for deres lykke.

En aften kom Lazare til at sige noget, som sårede hende bittert.

"Hvor er man dog ensom her!" sagde han gabende.

Hun så på ham. Var det en hentydning? Men hun havde ikke mod til at spørge ham lige ud. En hård kamp begyndte i hendes indre, og hendes liv blev hende fra den dag igen en plage.

En sidste prøvelse forestod Lazare: det stod ikke så godt til med hans gamle Mathieu. Det stakkels dyr, som var fyldt fjorten år i marts, blev stadig mere stiv i bagbenene. Når den havde sine gigtanfald, kunne den næppe gå, den strakte sig i solskinnet ude i gårde og så med sine melankolske øjne på, hvordan husets beboere gik ud og ind. Lazare blev voldsomt bevæget, når han så disse gamle hundeøjne, som var formørket af en blålig hinde og syntes at være fuldkommen blinde. Mathieu kunne imidlertid stadig se, han slæbte sig frem, lagde sit store hoved på sin herres knæ og så stift på ham med et bedrøvet udtryk, som om han havde forstået det hele. Og han var ikke smuk længere: hans hvide, krøllede pels var gulnet, hans tidligere så sorte næse blev hvid, og han var ynkelig beskidt, for man turde ikke vaske ham mere på grund af hans høje alder. Han var holdt op med alle sine lege, han rullede ikke mere rundt på ryggen, jagtede ikke sin egen hale og blev heller ikke grebet af noget større anfald af ømhed for Minouches killinger, når Véronique tog dem for at kaste dem i havet. Han tilbragte nu sine dage i søvnig døs som en gammel fyr, og han havde så svært ved at rejse sig op, at nogle af husets beboere af og til medlidende hjalp ham og støttede ham nogle øjeblikke, så han kunne komme op at gå.

Man havde hentet en dyrlæge, som brast i latter, da han så ham. Javel, så det var den hund, de havde ulejliget ham helt der ud for? Det bedste ville være at skyde ham. Man skulle vel forsøge at forlænge livet for et menneske, men hvad skulle det tjene til at lade et dyr lide, når det dog alligevel skal dø! Man havde så afskediget dyrlægen, efter man først havde givet ham de seks francs, han forlangte for sin konsultation.

En lørdag blødte Mathieu så kraftigt, at man måtte spærre ham inde i et skur, der flød en stribe tykke røde dråber ud bag ham. Da doktor Cazenove var kommet tidligere end han plejede, tilbød han at kigge på hunden, som man jo behandlede som et medlem af familien. Lazare fulgte ham ud i det skur, hvor hunden lå. De fandt ham meget svag, men dog endnu med liv i øjnene. Lægen undersøgte ham omsorgsfuldt med den eftertænksomme mine, han altid påtog sig ved en sygeseng. Til sidst sagde han:

"En så stærk blødning kan skyldes kræftforandringer i hans underliv. Der er intet håb. Men han kan vel godt leve nogle dage endnu, hvis han ikke får en pludselig blodstyrtning."

Mathieus håbløse tilstand gjorde dem alle dystre ved middagsbordet. Man mindede hinanden om, hvor meget fru Chanteau havde holdt af ham, hvor mange hunde han havde tugtet, og alle de tossede ting, han havde haft for, dengang han var yngre, da han plejede at stjæle koteletter fra stegepanden og sluge pocherede æg, mens de stadig var helt varme. Ved desserten, da fader Horteur tog sin pibe frem, blev stemningen trods alt mere munter; præsten talte om sine pærer, der lovede ualmindelig godt i år. Skønt Chanteau havde dumpe anelser om et gigtanfald i anmarch, sang han en munter vise fra sin

ungdom. Det blev en meget hyggelig aften. Selv Lazare livede op.

Ved nitiden, netop da teen var blevet serveret, udbrød Pauline pludselig:

"Der er han, vor stakkels Mathieu!"

Mathieu havde virkelig med vaklende skridt sneget sig ind i spisestuen, blødende og afmagret. Samtidig hørte man Véronique komme efter ham med et viskestykke. Hun viste sig i døren og sagde:

"Jeg havde et ærinde ude i skuret, og så slap han ud. Lige til det sidste vil han være, hvor herskabet er, det er umuligt at tage et skridt, uden at han hænger en i skørterne. Så, kom nu, du kan ikke blive her."

Hunden sænkede sit gamle, skælvende hoved med en sagtmodig og ydmyg mine.

"Åh, lad ham være," bad Pauline.

Men så blev pigen vred.

"Det kunne lige passe! At jeg skal gå og tørre blod op efter ham. De sidste to dage har mit køkken været fuldt af det. Det er jo ækelt! Der kunne blive kønt her i stuen, hvis han fik lov til at slæbe sig rundt her. – Så, ud med sig! Skynd dig!"

"Lad ham være," sagde Lazare. "Gå med dig."

Idet Véronique arrigt smækkede døren i efter sig, gik Mathieu hen og lagde hovedet på sin herres knæ, som om han havde forstået det hele. Alle kappedes om at være venlig mod ham, man knækkede sukkerknalder til ham og prøvede at opmuntre ham. Før i tiden havde man ofte moret sig med at lægge et stykke sukker langt fra ham i den anden ende af bordet; han løb derhen, men da havde man allerede taget

sukkeret og lagt den i den modsatte ende; ustandselig fo'r han så rundt om bordet, og stadig skiftede sukkeret plads, indtil han svimmel og forbløffet over dette trolderi begyndte at gø af alle kræfter. Lazare gjorde nu igen et forsøg med denne leg, i den venlige hensigt at more Mathieu i hans sidste timer. Hunden slog et par slag med halen, gik halvvejs rundt om bordet, men stødte så mod Paulines stol. Han så ikke sukkeret og hans udmagrede legeme faldt om på siden, bloddråberne regnede ned rundt om bordet. Chanteau nynnede ikke længere, alle følte sig beklemte ved synet af den stakkels døende Mathieu, som brugte sine sidste kræfter på erindringen om den gamle Mathieus bedrifter.

"Overanstreng ham ikke," sagde lægen dæmpet. "De tager livet af ham."

Præsten, som sad tavs og røg, kom med denne bemærkning, sikkert for at forklare sig sin egen bevægelse:

"Disse store hunde er fuldstændig ligesom mennesker."

Klokken ti, da præsten og lægen var gået, gik Lazare selv ud og lukkede Mathieu inde i skuret. Han gav ham ny halm at ligge på, sikrede sig, at han havde vand i sin skål, omfavnede ham og ville derpå lade ham alene. Men hunden havde allerede med en smertelig anstrengelse rejst sig og var fulgt efter ham. Tre gange måtte han lægge ham. Til sidst adlød han og lagde sig, men med hovedet oprejst, og da hans herre gik, så han efter ham med et så sørgmodigt blik, at denne vendte om og kyssede ham endnu en gang. Hovedet faldt udmattet tilbage og de tågede øjne syntes at sige et sidste farvel.

Da Lazare var kommet op til sig selv, prøvede han at læse indtil midnat. Så ville han sove og gik derfor i seng. Men han fik

ingen søvn i øjnene, han kunne ikke løsrive tankerne fra Mathieu. Han synes hele tiden at se ham, som han lå der på halmen med det døende blik rettet mod døren. I morgen ville hunden være død. Han satte sig ustandselig op i sengen og lyttede, for han syntes, han kunne høre den gø nede i gården. Idet han anstrengte sin hørelse til det yderste, bildte han sig ind at høre alle mulige lyde. Hen imod klokken to forekom det ham, at han hørte klynken og sprang ud af sengen. Hvem var det, der græd? Han gik ud på afsatsen, men hele huset var mørkt og stille, ikke en lyd hørtes fra Paulines værelse. Han kunne ikke længere modstå sin trang til at gå ned til hunden. Hvordan gik det med ham dernede? Håbet om endnu at finde ham i live gjorde ham ivrig. Han gav sig akkurat tid til at trække et par bukser på, og skyndte sig så ned med sit lys.

I skuret lå Mathieu ikke længere på halmen. Han havde slæbt sig ud på det hårdtstampede jordgulv, lidt uden for sit leje. Da han så sin herre komme ind, havde han end ikke kræfter til at løfte hovedet. Lazare satte lysestagen på et bræt og bøjede sig ned, overrasket over at gulvet var så mørkt; og med hjertet svulmende af medlidenhed faldt han på knæ og opdagede, at hunden kæmpede med døden i en hel sø af blod. Livet var ved at udslukkes, den logrede mat med halen, og der lyste endnu et glimt i hans mørke øjne.

"Ak, min stakkels gamle hund!" hviskede Lazare, "min stakkels gamle hund!" Han talte højt uden selv at vide af det. "Vent, jeg skal hjælpe dig med at flytte dig. Nej, det gør ondt på dig – men du er så våd! Og jeg har ikke engang en svamp! Vil du have noget at drikke?"

Mathieu så uafvendt på ham. Det begyndte at ralle i hans bryst, og lydløst, ligesom fra en skjult kilde, bredte blodet sig på gulvet. Stiger og ituslåede tønder kastede lange skygger, lyset lyste mat. Det raslede i halmen: det var katten, Minouche, som lå i Mathieus halmseng og som blev forstyrret af lysskæret.

"Vil du have noget at drikke, min stakkels gamle hund?" sagde Lazare endnu en gang.

Han havde fundet en las; han dyppede den i vandskålen og lagde den på det døende dyrs snude. Det lod til at lindre lidt, den feberhede snude blev lidt køligere. Der gik en halv time, han dyppede af og til tøjstumpen i vandet og sad med hjertet sammensnøret af en dyb bedrøvelse, uden at kunne tage blikket fra det sørgelige skuespil. Ligesom ved en sygeseng blev han grebet af et tåbeligt håb: måske kunne han opretholde livet ved hjælp af disse kolde omslag.

"Hvad er der?" sagde han pludselig. "Vil du sætte dig op?"

Mathieu, som skælvede over hele kroppen, havde virkelig gjort sig en anstrengelse for at rejse sig. Han blev stiv i alle lemmer, da krampen i brystet tvang ham til at bøje halsen bagud. Men det var enden; han faldt ned på sin herres knæ, og han tog ikke blikket fra ham, men forsøgte at blive ved at se ham under de tunge øjenlåg. Lazare lod ham ligge, og dette store legeme, langt og tungt som en mands, udkæmpede nu en næsten menneskelig dødskamp i hans arme. Det varede i nogle minutter. Så så han store, rigtige tårer rulle fra hans glasagtige øjne, idet tungen blev rakt ud til et sidste kærtegn. Hunden græd og slikkede hans hånd.

"Min stakkels gamle Mathieu!" sagde han og brast selv ud i gråd.

Mathieu var død. Lidt blodigt skum løb ud mellem hans kæber. Da Lazare lagde ham på jorden, så det ud som om han sov.

Den unge mand følte endnu engang, at alt var forbi. Nu døde hans hund også, og det var en uforholdsmæssig stor sorg, det udbredte ligesom fortvivlelsen over hele hans liv. Dette dødsfald genoplivede hans sorg over det tidligere dødsfald, han havde ikke været mere sønderrevet i sin sjæl, da han gik over gården bag sin moders kiste. Han mistede atter noget af hende, nu var hun fuldstændig væk. Han oplevede dem nu atter en gang, disse måneder fyldt af hemmelig sorg, disse nætter med deres onde drømme, disse ture til den lille kirkegård, og denne rædsel for den evige tomhed.

Der hørtes en støj, Lazare vendte sig om og så Minouche sidde på halmsengen og ganske roligt gøre sit toilette. Men døren havde knirket, Pauline trådte ind, drevet af den samme uro som fætteren og ængstelig ved at have set hans dør stå åben. Da han så hende, græd han endnu mere, og han, som så blufærdigt havde skjult sorgen over sin moder, råbte nu:

"Min Gud! Hun holdt så meget af ham! Kan du huske det? Hun havde fået ham som lille hvalp, og det var hende, der gav ham mad, og han fulgte hende overalt i huset."

Så tilføjede han:

"Nu er de alle væk – vi er helt alene!"

Paulines øjne fyldtes af tårer. Hun havde bøjet sig frem for at se på den stakkels Mathieu i det matte lysskær. Hun forsøgte ikke at trøste Lazare, for hun følte sig unyttig og magtesløs.

8

Kedsomheden lå på bunden af Lazares sorg, en tung, bestandig kedsomhed, der mødte ham overalt. Han var dødtræt af at hvile, af at arbejde, og af sig selv mere end alt andet. Han kastede imidlertid skylden på sin ledighed, til sidst skammede han sig over den. Var det da ikke en skam, at mand i hans alder spildte sine bedste år i dette hul? Hidtil havde han ganske vist haft grunde til at blive her, men nu var der intet til at holde ham tilbage, og han foragtede sig selv, fordi han blev der, uvirksom, og lå sine pårørende til last, når de selv næppe havde nok at leve af. Han burde tjene en formue til dem, og at han ikke havde gjort det, var så godt som en fallit for ham, for han havde engang svoret på at ville gøre det. Fremtidsplaner, ideer til store foretagender, som i ét nu ville gøre ham rig, havde han dog stadig ingen mangel på. Men når han trådte ud af drømmen, havde han ikke kræfter til at gå til værket.

"Sådan kan det ikke fortsætte," sagde han ofte til Pauline, "jeg må arbejde. Jeg har lyst til at starte en avis i Caen."

Hun svarede ham hver gang:

"Vent, til sørgeåret er omme; det haster jo ikke. Tænk dig nøje om, før du kaster dig ud i en sådan forretning. "

Sagen var den, at hun, trods sit ønske om at se ham beskæftiget, blev bange ved tanken om denne avis. En ny fiasko ville måske blive nådestødet for ham; og hun erindrede sig, hvordan han altid var mislykkedes med alting, med musikken, medicinen, fabrikken, alt hvad han foretog sig. To timer senere

nægtede han i øvrigt at skrive så meget som et brev; han havde igen ligesom opgivet alt af ren og skær træthed.

Atter gik der nogle uger. Havet havde igen bortrevet tre huse i Bonneville. Når fiskerne nu mødte Lazare, spurgte de ham om han havde opgivet. Man formåede ganske vist ikke at gøre noget ved det, men det var da svært sådan at skulle se på alt det gode træ, der blev ødelagt og gik til spilde. Og under den jamrende tone, hvormed de besvor ham om ikke at tillade hele egnen at blive sat under vand, lå der en skærende hån, som om de var stolte over deres hav, hvis ørefigener havde denne dræbende kraft. Han hidsede sig efterhånden op, og til sidst undgik han ligefrem at komme gennem byen. Han holdt ikke ud at se ruinerne af sine bølgebrydere på afstand.

Prouane råbte ham an en dag, lige som han var på vej over til præsten.

"Hr. Lazare," sagde han i en ydmyg tone, men med et spottende glimt i øjenkrogen, "de pæle, De ved nok, som står der ude i havbunden og rådner ..."

"Ja, hvad dem?"

"Hvis De ikke vil bruge dem til noget mere, kunne De måske give os dem. Så havde vi da i det mindste lidt brænde."

En heftig ærgrelse flammede op i Lazare, og han svarede hurtigt, uden at have tænkt over det:

"Umuligt, tømreren begynder at arbejde igen i næste uge."

Nu fik man igen noget nyt at snakke om på egnen. Det ville blive den samme forestilling om igen, hvis den unge Chanteau sådan blev stædig. Der gik fjorten dage, fiskerne kunne nu aldrig møde ham uden at spørge, om det var fordi han ikke kunne finde arbejdere, at det sådan trak ud. Og til sidst

begyndte han igen for alvor at tænke på palisaden, til dels efter kusinens påskyndelse, som helst så, at han fik noget at beskæftige sig med, der befandt sig i nærheden af hende. Men han greb sagen an uden særlig iver, han blev kun holdt i gang af sit had til havet, som han denne gang påstod, at han var sikker på at kunne undertvinge; det ville komme og slikke op ad Bonnevilles rullestensmur som et lydigt dyr.

Endnu en gang lavede Lazare tegninger. Han havde beregnet nye vinkler, og han fordoblede pælenes antal og størrelse. Omkostningerne ville imidlertid ikke blive så alt for store, for man ville kunne bruge det meste af det gamle træ igen. Bygmesteren gav et overslag, som lød på 4.000 francs. Og da summen var så ubetydelig, gik Lazare ind på at lade Pauline give den i forskud, for han påstod at være overbevist om, at han uden besvær ville kunne formå generalrådet til at bevilge det. For resten var det også den eneste måde at få de tidligere udlæg ind, for man ville sikkert ikke bevilge så meget som en sou, så længe palisaderne lå i ruiner. Denne side af spørgsmålet fik ham lidt på gled, og arbejdet blev nu drevet med en vis fart. For øvrigt havde han fuldt op at gøre, han tog hver uge til Caen for at besøge præfekten og de mest indflydelsesrige medlemmer af generalrådet. Man var allerede kommet langt med arbejdet, da det til sidst lykkedes ham at få igennem, at der skulle sendes en ingeniør ud og skrive en rapport, på hvis indhold bevillingen derefter skulle bero. Ingeniøren blev en hel dag i Bonneville; han var en elskværdig mand, som gerne tog mod en indbydelse til frokost hos Chanteaus, efter at han havde gået en tur langs stranden. Af ren og skær delikatesse undlod disse at spørge ham om hans mening, for ikke at påvirke ham; men ved bordet

viste han sig så høflig overfor Pauline, at selv hun ikke længere var i tvivl om sagens gode udfald. Men hele huset blev bestyrtet over de nyheder, Lazare kom hjem med fjorten dage senere, da han kom hjem fra en tur til Caen. Han var ved at kvæles af vrede: den snob af en ingeniør havde indgivet en skammelig rapport. Han havde naturligvis benyttet en høflig tone, men han havde gjort nar ad hver eneste pæl under dække af en sand styrtsø af tekniske udtryk. Det havde man vel for resten kunnet vente, disse herrer indrømmede jo aldrig, at man kunne bygge så meget som et kaninbur uden deres hjælp. Og det værste var, at generalrådet under indtryk at denne rapport havde nægtet at give nogen som helst bevilling.

Den unge mand fik nu et nyt anfald af modløshed. Palisaderne var færdige, han bedyrede, at de ville kunne stå sig mod selv den stærkeste flod, og at hele vej- og vandværksdepartementet ville sprænges af misundelse og ærgrelse; men dette hjalp jo ikke hans kusine til at få sine penge tilbage, og han var fortvivlet over, at han således havde pådraget hende et nyt tab. Man hun kvalte endnu en gang sine anlæg for gerrighed, tog hele skylden på sig, huskede ham på, at hun havde tvunget ham til at modtage dette forskud; det var en almisse, hun fortrød ikke noget, hun havde gerne givet endnu mere for at redde den ulykkelige by. Men da bygmesteren sendte sin regning, kunne hun trods alt ikke tilbageholde et udbrud af ubehagelig overraskelse: den oprindelige plans 4.000 francs var vokset til næsten 8.000. I alt havde hun nu givet mere end 20.000 francs ud på disse pæle, som den første, den bedste storm kunne rive med sig.

Paulines formue var nu svundet ind til omkring 40.000 francs. Det gav 2.000 francs i rente, lige nok til hendes eget underhold, hvis hun en dag stod alene på gaden. Pengene var lidt efter lidt forsvundet i husholdningen, for hun blev ved at betale alting, uden at skrive noget op. Hun begyndte nu også at være mere nøjeregnende med udgifterne, som det passer sig en sparsommelig husmoder. Chanteau havde ikke mere sine 300 francs om måneden, for ved fruens død var man kommet under vejr med, at adskille rentekuponer var forsvundet, og det lykkedes aldrig at finde ud af, hvor de derved indkomne summer var blevet af. Selv om hun lagde sine egne renter sammen med deres, disponerede hun nu kun over knap 400 francs, og husholdningen tog så meget, at hun måtte udrette rene vidundere af sparsommelighed for at kunne lægge til side til sine almisser. Doktor Cazenoves formynderskab var endt allerede forrige vinter. Pauline var myndig, rådede frit over sin ejendom og sin person; ganske vist havde doktoren ikke generet hende særligt, for han ønskede egentlig ikke at blive rådspurgt, og hans formynderskab var ifølge loven ophørt adskillige uger før, da de endelig kom i tanker om det. Hun følte sig ikke desto mindre mere moden og fri, det var, som om hun først nu var rigtig kvinde, efter at hun var blevet selvstændig husmoder og ikke behøvede at aflægge regnskab for nogen, for hendes onkel bad hende bestemt om at tage sig af det hele og ikke på noget tidspunkt tale med ham om noget som helst. Lazare var endnu mere bange for pengespørgsmål end faderen. Hun lod derfor alting gå ind på en fælles konto, hun overtog sin tantes pligter med en praktisk klogskab, som ind imellem forbløffede de to

mænd. Kun Véronique syntes, at frøkenen var "forfærdelig nærig": nu måtte man jo klare sig med et pund smør om ugen!

Dagene hengik i ensformig regelmæssighed. Denne orden, disse stadige, uforanderlige vaner, som efter Paulines opfattelse udgjorde lykken selv, pirrede Lazares kedsomhed endnu mere. Aldrig havde han strejfet så urolig rundt i huset som nu, hvor hans kusine spredte en fredfyldt glæde om sig over alt. Det var en ligefrem lettelse for ham, da arbejdet nede ved stranden ophørte, for det pinte ham at tænke; og næppe var han faldet tilbage i sin tidligere ledighed, før han igen begyndte at nages af skam. Han skiftede fremtidsplaner hver eneste morgen: tanken om en avis blev opgivet som uværdig; han beklagede sig bitter over sin fattigdom, som ikke tillod ham i ro og mag at hengive sig til et stor litterært og historisk værk; så blev det hans yndlingsplan at blive lærer, at tage en eksamen, om nødvendigt, for derved at skaffe sig det daglige brød og fred til sine litterære ambitioner. Af det ømme forhold mellem Pauline og ham var der kun deres gamle kammeratskab tilbage, en tilvant hengivenhed som hos et søskendepar.

Han talte aldrig om ægteskab; om det så var fordi han fuldstændig havde glemt det, eller det var fordi det var noget, som var blevet en selvfølge og allerede var tilstrækkelig afhandlet. Også hun undgik at tale om det, hun ventede stadig, sikker på, at han ville sige ja ved det første ord, der blev talt. Imidlertid var Lazares tilbøjelighed for hende kølnet en smule for hver dag; hun havde en ubestemt fornemmelse af det, men forstod ikke, at hendes manglende evne til at trække ham ud af hans kedsomhed ikke havde nogen anden årsag.

En dag gik hun op til ham i skumringen for at sige, at middagen var på bordet. Da hun kom ind, skyndte han at skjule noget, som hun ikke kunne genkende.

"Hvad er det?" spurgte hun leende. "En sang til min navnedag?"

"Nej," stammede han vredt, "det er slet ingenting."

Det var en gammel handske, som Louise havde glemt, og som han havde fundet bag en pakke bøger. Handsken havde en stærk duft af heliotrop, den unge piges yndlingsparfume. Han var meget følsom for dufte, og denne blandede duft af blomster og handskeskind gik ham til hovedet; han sad som forhekset med handsken for munden og indsugede med velbehag de søde minder, den vakte hos ham.

Ligesom for at udfylde den gabende tomhed, som moderens død havde forårsaget i hans indre, begyndte han nu atter at længes efter Louise. Han havde sikkert aldrig glemt hende; men i hans sorg havde erindringen om hende slumret. Da han nu genfandt denne ting, som tilhørte hende, stod hun så levende for ham, at han ligefrem følte den varme brise af hendes åndedrag. Når han var alene, tog han handsken frem, indåndede dens duft, kyssede den og forestillede sig, at han stadig holdt hende i sine arme og kyssede hende på halsen. Den nervøse anspændthed, der var en følge af hans dovenskab, gjorde denne sanselige rus endnu mere farlig. Det var som et ligefremt orgie, der udtømte alle hans kræfter. Og selv om han var utilfreds med sig selv, når det var ovre, faldt han for den igen, helt og holdent behersket af en lidenskab, han ikke kunne styre. Dette forværrede hans dårlige humør, det gik så vidt, at han viste sig hidsig overfor sin kusine, som han bar nag mod

hende for den utroskab, han selv gjorde sig skyldig i. Han følte sig ligegyldig over for hende, og han afbrød af og til en ellers munter samtale, de havde indbyrdes, for at ile op til sig selv, lukke sig inde og vælte sig i de berusende minder om den anden. Bagefter kom han ned igen, led og ked af hele livet.

Med et ord, han blev i løbet af en måned så forandret, at Pauline i flere nætter ikke kunne sove af ængstelse for ham. Om dagen var hun stadig livlig og dygtig og passede husholdningen med rolig bestemthed. Men om aftenen, når hun havde lukket sin dør, kunne hun frit hengive sig til sin sorg, al hendes sjælsstyrke smeltede bort, og hun græd som et lille barn. Hun havde ikke mere noget håb, hun følte, at Lazare for hver dag trak sig mere og mere bort fra hendes indflydelse. Hvordan var det muligt? Var da menneskekærligheden ikke nok? Kunne man elske sine nærmeste og dog alligevel gøre dem ulykkelige? For hun så nok, at han var ulykkelig, og at det måske var hendes fejl. Og på bunden af hendes hjerte, skønt hun ikke vovede at trænge så dybt ned, voksede frygten for en rivals indflydelse. Længe havde hun beroliget sig med den forklaring, at hans dystre lune kom af det nyligt indtrufne dødsfald, men nu begyndte hun at søge andre årsager. Hans melankoli måtte skyldes noget andet; hverken sorgen over moderen eller hans rædsel for tilintetgørelsen kunne på denne måde ødelægge hele hans liv. Hun kastede sig ud i gætterier. Tanken om Louise vendte stadig tilbage, denne tanke, som var vågnet i hende allerede dagen efter fru Chanteaus død, og som hun havde vist fra sig i stolt fortrøstning til sin kærligheds magt, men som nu hver aften vågnede til nyt liv.

Den forfulgte hende som en nattemare. Når hun havde sat lysestagen fra sig, faldt hun ned i siddende stilling på sengekanten og havde end ikke kræfter nok til at klæde sig af. Den glæde, hun havde vist i løbet af dagen, hendes energi og tålmodighed, tyngede nu på hende som et blytungt hovedklæde. Hun kunne ikke lyve for sig selv: dagen var gledet dyster og mørk hen som de foregående og de kommende, Lazares tristesse bredte sig ud over hele huset. Hvad tjente det til, at hun gjorde sig sådan umage for at være munter, når hun ikke længere kunne sprede et varmende sollys over det kære hjem? Hun syntes endnu at høre hans bitre ord om, at de var for ensomme, og at det var hendes skyld, for hun havde drevet alle og enhver bort fra huset. Hun nævnte ikke Louise, hun ville ikke tænke på hende, men hun så hende for sig med sin kokette mine og sin smægten, som morede Lazare så meget. Der gik flere minutter, men det lykkedes hende ikke at forjage dette billede. Var det ikke den eneste udvej? Man måtte byde Louise hertil igen, det var jo sikkert hende, den unge mand ventede på; at sende bud efter hende var jo den allerletteste måde at kurere ham på. Og hver aften, når Pauline havde sat lyset fra sig og træt var sunket om på sengekanten, havde hun det samme syn og plagedes af den tanke, at familiens lykke måske lå i den andens hænder.

Men endnu gjorde hendes hjerte oprør. Hun følte sig nær ved at kvæles, hun rejste sig fra sengen, gik hen til vinduet og åbnede det. Så stod hun i timevis og stirrede ud i mørket og lyttede til havets klage. Nej, aldrig ville hun blive så ulykkelig, at hun ville tåle denne kvinde i sin nærhed. Havde hun ikke overrasket dem i hinandens arme? Var det ikke det

skammeligste forræderi? Denne nedrighed var umulig at tilgive; at føre dem sammen igen ville være at gøre sig til deres medvider i forbrydelsen. Hendes skinsyge ophidsedes mere og mere ved de billeder, hun manede frem; hun skjulte sit ansigt i de nøgne arme og hulkede. Natten skred frem, vinden legede med hendes hår, men kølnede ikke det kogende blod i hendes årer. Men selv under dette indre oprør vedblev kampen mellem hendes menneskekærlighed og hendes lidenskab. En mild stemme, som forekom hende ganske fremmed, vedblev stædigt fra dybet af hendes hjerte at tale om uegennyttens glæder og lykken ved at ofre sig for andre.

Hun ville gøre den tavs, det var vanvid at drive selvfornægtelsen så vidt som til fejhed; og alligevel lyttede hun til denne stemme, for det blev hende snart umuligt at forsvare sig mod den. Efterhånden begyndte hun at tale fornuft med sig selv: hvad betød det, om hun selv led, hvis blot dem, hun elskede, blev lykkelige! Hendes hulken aftog, mens hun hørte havet stige dernede i mørket; hun var udmattet og fortvivlet, men endnu ikke overvundet.

En nat var hun netop gået i seng efter længe at have stået og grædt ved vinduet. Da hun havde pustet sit lys ud og lå der i mørket med vidtåbne øjne, tog hun pludselig sin beslutning: det første, hun ville gøre i morgen tidlig var at bede onklen om at skrive til Louise og indbyde hende til at komme til Bonneville en måned. Hendes hjerte sprang ikke noget slag over ved denne tanke; hun syntes, det var den naturligste og letteste sag af verden. Hun skammede sig over at have så få kræfter, hun burde jo ofre sit liv, om nødvendigt. Hun faldt snart i en dyb søvn, i flere uger havde hun ikke hvilet sig så grundigt ud. Men

om morgenen, da hun kom ned til morgenmaden og så onklen og fætteren sidde ved bordet med deres tre krus mælk, følte hun pludselig alt sit mod forlade sig.

"Du spiser ikke noget," sagde Chanteau. "Har du det ikke godt?"

"Jo," svarede hun. "Jeg har oven i købet sovet usædvanlig godt."

Det blotte syn af Lazare vakte på ny kampen i hendes indre. Han spiste tavs, allerede træt af den nylig begyndte dag, og hun havde ikke styrke til at give ham til en anden. Tanken om, at en anden skulle tage ham i sine arme, kysse ham, trøste ham var hende uudholdelig. Da han var gået, ville hun imidlertid gøre, sådan som hun havde besluttet.

"Er smerterne værre i dine hænder i dag?" spurgte hun onklen.

Han så på sine hænder, som var fulde af hårde knolde, og prøvede deres led.

"Nej," svarede han. "Den højre lader oven i købet til at være lidt mere bevægelig. Hvis præsten kommer over, tager vi os et parti."

Efter en pause tilføjede han:

"Hvorfor spørger du mig om det?"

Hun havde sikkert håbet, han ikke ville være i stand til at skrive. Hun rødmede, hun udsatte fejt brevskriveriet til den næste dag og stammede:

"Åh, ikke for noget særligt."

Lige fra denne dag blev kampen i hende endnu smerteligere. Efter at hun havde grædt en stund på sit værelse, lykkedes det hende at overvinde sig selv; hun satte sig for næste morgen at

diktere brevet til sin onkel. Men så snart hun igen kom ned hos dem og hverdagslivet begyndte igen, svigtede kræfterne hende. Det var små ubetydeligheder, som gjorde det svære skridt umuligt for hende: det brød hun skar til sin fætter, den unge mands sko, som han bad Véronique holde blanke, alle en families prosaiske, evigt gentagne vaner. Og man havde dog kunnet være så lykkelige i dette rolige hjem! Hvad skulle det tjene til at trække en fremmed hertil? Hvorfor skulle man forstyrre dette hyggelige liv, som de havde vænnet sig til igennem så mange år? Og ved tanken om, at det en dag ikke længere skulle være hende, som skar brødet ud og holdt opsyn med garderoben, blev hun fortvivlet, hun følte sin drømte lykke falde i grus. De sjælekvaler, som på denne måde blandede sig i alle hendes husholdningsanliggender, forgiftede nu hendes arbejdsglæde.

"Hvad kommer det af?" sagde hun af og til højt til sig selv, "vi elsker hinanden, og alligevel er vi ikke lykkelige. Vores kærlighed spreder kun ulykke omkring sig."

Hun gjorde sig mange anstrengelser for at trænge til bunds i denne gåde. Det kom sig sikkert af, at hendes og fætterens temperamenter ikke stemte overens. Hun ville imidlertid gerne have bøjet sig, afstå fra al personlig villen; men det lykkedes hende ikke, for hendes retfærdighedssans lod sig ikke dæmpe, og ofte fristedes hun til at drive ting igennem, som hun mente var rigtige. Hendes tålmodighed bristede tit og ofte, og så blev de uenige. Hun ville spøge med det, drukne disse små tvistigheder med sin munterhed, men hun kunne ikke, nu var det hendes tur til at være irritabel.

"Det er sandelig kønt!" brummede Véronique fra morgen til aften. "De er kun tre, og alligevel skændes de altid. Fruen var ikke altid nem at have med at gøre, men dengang hun levede, gik det trods alt aldrig så langt, at man ville smide gryder i hovedet på hinanden."

Også Chanteau følte virkningerne af denne lidt efter lidt tiltagende bitterhed i sindene, som han ikke kunne se nogen grund til. Når han havde sine anfald, brølede han endnu værre end før. Også han var blevet temperamentsfuld og heftig og havde fået behov for at plage sine omgivelser. Med andre ord, det var slut med hyggen i dette hus.

Så stillede Pauline sig selv det spørgsmål, om hun for sin egen lykkes skyld havde ret til at lave love for Lazare. Først og fremmeste ønskede hun jo, at han skulle være lykkelig, selv om det også skulle koste hende nogle tårer. Hvorfor spærrede hun ham så inde på den måde, hvorfor tvang hun ham til en ensomhed, som han lod til at lide ved? Han elskede hende sikkert endnu, han ville vende tilbage til hende, når han lærte at bedømme hende bedre ved at sammenligne hende med den anden. I alle tilfælde burde hun vel tillade ham at vælge, det var kun retfærdigt, og retfærdighed stod jo altid i første række hos hende.

Hvert kvartal begav Pauline sig til Caen for at hæve renter. Hun tog afsted om morgenen og kom hjem om aftenen, efter at have besørget en hel mængde indkøb og foretagender, som hun i de forudgående tre måneder havde opstillet på en lang liste. Nu, ved begyndelsen af junikvartalet, ventede man forgæves på hende med middagen helt til klokken ni. Chanteau, som var bange for, at hun skulle være kommet ud for en ulykke, havde

sendt Lazare ud på landevejen, mens Véronique roligt erklærede, at man bekymrede sig unødigt; hvis frøkenen havde set, at det trak ud, havde hun sikkert besluttet sig for at blive i Caen natten over, så hun kunne nå alt det, hun skulle. Man sov meget uroligt den nat i Bonneville, og ved morgenbordet den næste dag begyndte bekymringen igen. Hen imod klokken tolv kunne Chanteau dårligt holde sig i ro, og Lazare skulle lige til at begive sig afsted til Arromanches, da Véronique, som havde holdt udkik ved landevejen, kom ind og råbte:

"Nu kommer frøkenen!"

De måtte rulle Chanteaus lænestol ud på terrassen. Fader og søn ventede, mens Véronique meddelte dem sine iagttagelser:

"Det er Malivoires overdækkede vogn. Jeg kan kende frøkenen på hendes crepebånd. Men det er ganske besynderligt, det ser ud, som om hun har nogen med sig. – Nå, kommer han da aldrig frem, det gamle øg!"

Endelig standsede vognen uden for porten. Lazare var gået ud, og han skulle lige til at sige noget til Pauline, som allerede var steget ud af vognen, men stemmen svigtede ham: bag ved hende sås en anden ung pige, klædt i en violet silkekjole med smalle striber. De lo begge to og lod til at være gode venner. Hans forbløffelse var så stor, at han bare gik tilbage til faderen og sagde:

"Hun har Louise med sig."

"Louise! Åh, det var en god idé," udbrød Chanteau, "hun er hjertelig velkommen!"

Og da de stod foran ham, den ene endnu i dyb sørgedragt, den anden i sin lyse sommerkjole, vedblev han, henrykt over den uventede adspredelse, som nu bød sig til:

"Nå, så I har sluttet fred? Ja, jeg har aldrig forstået, hvordan I kunne blive uvenner. Det var jo dumt. Og det var forkert af dig, Louisette, at være vred på os, så sørgeligt som vi har haft det! Nå, nu er det hele godt igen, ikke sandt?"

De to unge piger var forlegne. De rødmede og undgik at se på hinanden. Louise kyssede Chanteau for at skjule sin forvirring. Men han ville have nærmere forklaring.

"I har altså truffet hinanden?"

Så vendte hun sig mod sin veninde med et bevæget udtryk.

"Ja, Pauline kom og hilste på min fader. Jeg kom netop hjem i det samme. I må ikke skænde på hende, fordi hun sov hos os, det var mig, der overtalte hende til at blive. Og da telegraflinjen slutter i Arromanches, tænkte vi, at vi ville komme lige så hurtigt frem som et telegram. Vil I tilgive mig?"

Hun hængte sig om halsen på Chanteau, indsmigrende og sød som før. Han var fuldkommen tilfreds; alt hvad der var til hans fornøjelse, holdt han altid ubetinget af.

"Og Lazare," fortsatte han pludselig, "har du ikke noget at sige til ham?"

Den unge mand havde hidtil holdt sig afsides med et tvungent smil. Faderens bemærkning forøgede hans forvirring, så meget mere som Louise igen rødmede og ikke tog noget skridt hen mod ham. Hvorfor var hun kommet? Hvorfor havde hans kusine taget denne rival med sig hjem, som hun engang så brutalt havde vist døren? Han stod slået af forbavselse og vidste ikke, hvad han skulle mene.

"Giv hende et kys, Lazare, for hun tør ikke selv," sagde Pauline blidt.

Hun var bleg, men rolig. Hun så på dem med den moderlige mine, den stille alvor, som altid hvilede over hendes ansigt i vigtige øjeblikke; og hun smilede, da han berørte den unge piges fremrakte kind med sine læber.

Véronique, som stod og så til med åben mund, gik ind i sit køkken igen, ganske lamslået. Hun forstod heller ikke det mindste af det. Dette var virkelig ganske hjerteløst, efter alt det, der havde fundet sted. Frøkenen var da også ganske umulig, når hun satte sig for at ville være godhjertet. Det var altså ikke nok med, at hun trak alle de beskidte unger ind i køkkenet, skulle hun nu også slæbe elskerinder med herud til hr. Lazare! Det ville blive et dejligt hus til sidst. Da pigen havde stået nogen tid foran sit komfur og givet sin irritation frit løb, gik hun ud og råbte:

"Frokosten har stået færdig den sidste time. Kartoflerne er der kun den bare aske tilbage af."

Man spiste frokost med godt appetit, men Chanteau var den eneste, som var rigtig fornøjet, og han var i alt for godt humør til at mærke de andres forlegenhed. De var venlige og høflige overfor hinanden, men de lod alligevel til at lide af en vis beklemmelse, som efter et skænderi, hvor man har tilgivet hinanden, men ikke kan glemme selve forurettelsen. Derefter brugte man resten af dagen til at pakke den nyankomnes bagage ud. Hun tog atter sit værelse på første sal i besiddelse. Hvis fru Chanteau om aftenen var kommet ned med sine små, hurtige skridt og havde sat sig ved bordet, ville man kunne have troet sig sat et par år tilbage i tiden.

I næsten en uge vedblev den trykkede stemning. Lazare, som ikke vovede at stille Pauline noget spørgsmål, kunne stadig ikke

forstå denne besynderlige nykke hos hende, som han kaldte det; for det faldt ham ikke ind at tænke på muligheden for en opofrelse eller et valg, som hun storsindet tilbød ham. Selv havde han aldrig tænkt på at gifte sig med Louise. Og da de nu atter var sammen alle tre, blev den eneste følge, at de hver for sig kom til at stå i en falsk stilling, som generede dem. Somme tider iagttog de længe en forlegen tavshed, og de brød ofte af midt i en sætning, af frygt for ufrivilligt at gøre sig skyldige i en upassende hentydning. Pauline, som i sit uselviske heltemod ikke havde forudset dette, blev oven i købet tvunget til at le og spøge oftere end hun egentlig havde lyst til, for at prøve at vække den gamle sorgløse munterhed til live igen. Men i starten oplevede hun en stor glæde: hun mente at kunne føle, at Lazare vendte tilbage til hende. Den andens nærværelse havde beroliget ham, han undgik hende ligefrem næsten og tog sig i agt for at komme til at være alene med hende, oprørt ved den tanke, at han måske endnu en gang ville kunne svigte sin kusines tillid; han sluttede sig til hende i et anfald af urolig ømhed og erklærede i en bevæget tone, at hun var den ædleste kvinde i verden, hvis kærlighed han ikke var værd. Hun var glad og lykkelig og nød sin sejr ubeskriveligt, når hun så ham være så lidet elskværdig mod Louise. Hen mod slutningen af ugen gjorde hun ham tilmed bebrejdelser.

"Hvorfor flygter du, så snart du ser mig sammen med hende? Det gør mig bedrøvet. Hun er jo ikke kommet her for at blive modtaget med sure miner. "

Lazare svarede kun med en tvetydig gestus. Da tillod hun sig denne hentydning, den eneste, der nogensinde undslap hende:

"Jeg har taget hende med mig hertil, for at du rigtigt skal forstå, at jeg for længe siden har tilgivet jer. Jeg har ønsket at udslette denne onde drøm af vor erindring, nu er der intet tilbage af den. Og du ser nok, at jeg ikke er urolig længere, jeg har tillid til jer."

Han slog armene om hende og trykkede hende hårdt ind til sit bryst. Da hans sindsbevægelse havde lagt sig, lovede han at være venlig mod Louise.

Fra denne dag begyndte en tid med fortrolighed og enighed. Lazare lod ikke længere så dyster. I stedet for at gå op til sig selv og lukke sig inde som en menneskesky tosse, fandt han på adspredelser, foreslog promenader, hvorfra man vendte tilbage, helt beruset af den friske havluft. Og nu tog Louise umærkeligt hele sit herredømme over ham tilbage. Han vænnede sig til hende, vovede at byde hende armen, lod på ny sine sanser kærtegnes af denne forføreriske duft, som fulgte hendes person og var i alt, hvad der tilhørte hende. I begyndelsen kæmpede han imod, han ville trække sig tilbage, så snart han følte denne trolddomskraft blive stærkere. Men hans kusine råbte selv til ham, at han skulle hjælpe den unge pige, når de på en spadseretur måtte springe over en bæk; og hun selv sprang modig som en dreng, mens den anden med et lille skrig som en såret lærke tog tilflugt i den unge mands favn. På hjemvejen støttede hun sig til hans arm, og de begyndte igen med deres hvisken og halvkvalte latter. Endnu var det ikke noget, der foruroligede Pauline, hun bevarede sin tapperhed og forstod ikke, at hun satte sin lykke på spil, fordi hun ikke blev træt og ikke behøvede hans støtte. Hendes kraftige husmoderarme gjorde ingen forvirret. Det var med en slags smilende

uoverlagthed, at hun tvang Lazare til stadig at beskæftige sig med hendes veninde, ligesom for at bevise dem sin ubegrænsede tillid.

For øvrigt ønskede ingen af dem at bedrage hende. Selv om Lazare atter lod trolddommen få magt over sig, strittede han dog stadig imod og gjorde sig bagefter megen umage for at vise sig mere øm mod hende. Hvorfor skulle han nægte sig den fornøjelse at være sammen med Louise, når han havde sat sig for at holde sig inden for de passende grænser? Og den unge pige havde endnu flere skrupler end han, hun indrømmede dog ikke for sig selv, at hun var koket, for hun var kærlig af naturen; uden selv at vide af det kunne hun give sig selv bort med en gestus, et blik; men hun ville ikke have taget noget skridt eller sagt noget ord, hvis hun mente, at hun ville komme til at gøre Pauline imod. Hun var rørt til tårer over, at hun havde fået tilgivelse for det forgangne, hun ville bevise for hende, at hun var værdig til denne tilgivelse, hun havde gjort hende til genstand for et af den slags overdrevne pigevenskaber, som giver sig udtryk i troskabseder, kys og alle mulige på en gang barnlige og passionerede ømhedsbevisninger. Hun tog aldrig blikket fra hende, og hvis hun mente at se en sky på hendes pande, var hun altid rede til at prøve at sprede den. Hun slap pludselig Lazares arm og tog hendes i stedet, ærgerlig over igen at have været ubetænksom; og hun prøvede at more hende, hang altid efter hende, lod endog til at være stødt overfor Lazare. Aldrig havde hun været så henrivende som i denne stadige sindsbevægelse, dette begær efter at gøre sig afholdt; så kåd og sprælsk, så smægtende og indsmigrende som en

kattekilling, lykkedes det hende til sidst at gøre sig til husets hovedperson.

Lidt efter lidt sank Pauline tilbage i sin dystre sindsstemning. Hendes håb, hendes hurtigt overståede triumf forøgede hendes lidelser endnu mere. Det var ikke de samme voldsomme udbrud af skinsyge som tidligere; det var som en langsom, men uundgåelig kvælning, det føltes, som om en forfærdelig vægt hvilede på hendes bryst og efterhånden pressede det sammen. Nu var der ikke mere nogen udsigt til redning; hendes ulykke var sikker. Hun havde ganske vist ingen bebrejdelser at gøre dem, de var begge to så venlige overfor hende og kæmpede mod den kraft, der drog dem mod hinanden; men netop denne venlighed pinte hende, hun havde fået sin klarsynethed tilbage, efter at de nu lod til at være blevet enige om at spare hende for den sorg at se deres kærlighed. De to elskendes medlidenhed blev hende uudholdelig. Var det ikke det samme som en åben bekendelse, denne hurtige hvisken, når hun lod dem være alene, den pludselige tavshed, når hun kom tilbage, Louises lidenskabelige kys og Lazares ydmyge ømhed? Hun havde hellere set, at de havde været forbryderiske og bedraget hende; denne forsigtighed, som de pålagde hinanden, disse kærtegn, der skulle være hende en erstatning, og som sagde hende alt, afvæbnede hende så fuldstændigt, at hun ikke længere havde styrke til at tage sin ejendom tilbage. Dengang hun tog sin rival hertil, havde det været hendes tanke at kæmpe mod hende, hvis det blev nødvendigt; men hvad skulle hun stille op med disse to børn, som var så fortvivlede over, at de elskede hinanden? Det var jo hendes egen fejl, hun kunne have giftet sig med Lazare, uden at spørge sig om, hvorvidt hun tvang ham

eller ikke. Men midt i sine sjælekvaler plagedes hun også ved tanken om på den måde egenmægtig at råde over ham, at kræve opfyldelsen af et løfte, som han jo sikkert fortrød. Om det skulle være blevet hendes død, ville hun have nægtet at gifte sig med ham, hvis han elskede en anden.

Det var den sværeste tid i Paulines liv. Men trods dette holdt hun modet oppe, hun var som en moder for dem alle, passede Chanteau, som igen havde fået det dårligere, var tvunget til at overtage Véroniques opgaver, fordi dennes properhed efterhånden begyndte at lade adskilligt tilbage at ønske, foruden at hun havde Lazare og Louise at tage sig af, som hun lod som om hun behandlede som småbørn for at kunne smile af deres sidespring. Hun tvang sig til at le endnu højere end dem – denne smukke, klingrende latter, som fortalte om sundhed og livsmod. Hele huset var fuldt af glæde. Hun var i uafbrudt virksomhed fra morgen til aften og nægtede af og til at følge med de unge ud på en af deres spadsereture under påskud af, at hun skulle vaske eller gøre rent. Men det var især Lazares munterhed, der prægede det hele: hans tristesse var fuldstændig forsvundet, han fløjtede på trappen, han syntes, dagene var for korte. Skønt han ikke beskæftigede sig med noget som helst, lod hverken hans tid eller hans kræfter til at være tilstrækkelige til den nye foretagsomhed, der beherskede ham. Han tænkte nu igen på at erobre verden; hver dag til middagsbordet kom han frem med nye, storartede fremtidsplaner. Han havde allerede fået afsmag for litteraturen, han erklærede at være hørt op med forberedelserne til den eksamen, han ville tage for derefter at hengive sig til et kald som lærer; han havde ellers længe lukket sig inde på sit værelse

under netop dette påskud, men havde været så sløv, at han ikke havde så meget som åbnet en bog. Og nu gjorde han nar ad sin egen dumhed; var det da ikke enfoldigt at smede sig sådan en lænke om foden, blot for en gang i tiden måske at kunne skrive romaner og skuespil? Nej, der var ikke noget andet end politikken, der duede, hans plan var lagt: han var en smule bekendt med Caens repræsentant i Deputeretkammeret, han ville følge med ham til Paris som sekretær, og der ville han i løbet af nogle måneder skabe sig en levevej. Kejserdømmet var i stort behov for unge mænd med et godt hoved. Da Pauline blev urolig over dette kaos af ideer, og søgte at dæmpe hans iver og rådede ham til at skaffe sig en lille, men sikker ansættelse, satte han sig op mod hendes småborgerlige snusfornuft og kaldte hende i spørg for "bedstemoder". Så begyndte snakken og latteren igen, hele huset genlød af en munterhed, der var alt for støjende til ikke at skjule en hemmelig uro bag sig.

En dag, da Lazare og Louise var taget alene til Verchemont, fik Pauline brug for en opskrift på et middel til at fjerne pletter fra fløjl, og hun gik da op og ledte i sin fætters skab, hvor hun mente at have set det papir, hun ledte efter. Og der blandt bøgerne fandt hun sin venindes gamle handske, den glemte handske, med hvis duft han så ofte havde beruset sig. Det var som et pludseligt lysglimt for hende, hun så, at det var den, han så forvirret havde skjult, da hun hin aften kom op for at sige, at maden var på bordet. Hun sank om på en stol, ligesom tilintetgjort af denne opdagelse. Min Gud! Han længtes altså efter denne pige allerede inden hun var kommet tilbage, han levede sammen med hende, han havde slidt denne las itu med sine læber, fordi den endnu havde lidt tilbage af den duft, som

var hendes! Hun hulkede og stirrede uafladeligt med tårefyldte øjne på handsken, som hun holdt i sin skælvende hånd.

"Nå, frøken, har De fundet det?" råbte Veronique nedefra. "Tro mig, det bedste middel er at gnide fløjlet med en flæskesvær."

Hun kom op, men til at begynde med forstod hun ikke noget, da hun så Pauline stå der og græde med den gamle handske i sin krampagtigt lukkede hånd. Men endelig gættede hun grunden til denne fortvivlelse.

"Nå ja," sagde hun i den spydige tone, som blev stadig mere almindelig hos hende, "De burde vel have været forberedt på det, der nu er sket. Jeg sagde Dem jo, at det ville gå sådan. De har selv ført dem sammen igen, nu må De finde Dem i det. For resten havde fruen nok ret, dengang hun sagde, at den dukke opmuntrer ham meget mere end Dem."

Hun rystede på hovedet og tilføjede for sig selv i en dyster tone:

"Ja, fruen var klarsynet, var hun, selv om hun havde sine fejl. Jeg kan aldrig fatte, at hun skulle dø."

Da Pauline om aftenen kom op på sit værelse og satte lyset fra sig på kommoden, sank hun ned på kanten af sengen og tænkte, at Lazare og Louise måtte gifte sig med hinanden. Hele dagen havde det kørt rundt i hendes hoved, så hun ikke havde kunnet tænke en fornuftig tanke; og det var først nu, i denne sene nattetime, at hun i ensomheden kunne hengive sig til sine sørgelige tanker, at hun drog denne uundgåelige slutning. Hun måtte lade dem gifte sig; det genlød i hendes indre som en befaling, en fornuftens og retfærdighedens indgivelse, som hun ikke kun gøre tavs. Hun så forfærdet omkring sig, for hun

syntes, hun kunne høre tantens stemme, der råbte til hende, at hun skulle adlyde. Hun kastede sig ned på sengen og skjulte ansigtet i puderne for at kvæle sin gråd. At give ham til en anden, at vide ham i en andens arme, for evigt, uden noget håb om at få ham igen! Nej, det overgik hendes kræfter, så ville hun hellere fortsætte med at leve dette elendige liv: ingen skulle have ham, hverken hende selv eller denne pige, og selv skulle han visne bort i forgæves venten! Længe kæmpede hun mod sin skinsyge. Hendes varme blod fik altid overtaget i begyndelsen: hverken årene eller hendes klare forstand havde kunnet mildne hendes hidsighed. Men snart udmattede hendes lidenskab sig selv.

Der lå så Pauline, udstrakt på ryggen, så udmattet, at hun ikke orkede at klæde sig af, og talte længe frem og tilbage med sig selv. Det lykkedes hende at nå til den overbevisning, at Louise ville kunne udrette mere end hun selv for Lazares lykke. Thi havde dette svage, ømme, kælne barn ikke allerede trukket ham ud af sin tristesse? Det var sikkert sådan, han ønskede sin kommende kone, hun skulle altid hænge ham om halsen og med sine kys forjage hans mørke grublerier og hans frygt for døden. Og Pauline kritiserede sig selv, hun fandt, at hun var for kold, og at hun manglede enhver form for kvindelig indsmigrende ynde, hun var blot et godt menneske, og det er ikke nok for unge mænd. En anden omstændighed forekom hende mindst lige så vigtig. Hun var ruineret, og hendes fætters fremtidsplaner, disse planer, der foruroligede hende så meget, ville kræve mange penge. Kunne hun påtvinge ham de trange vilkår, familien levede under, og som tydeligvis plagede ham så meget? Deres liv ville blive uudholdeligt, han ville

fortryde og bebrejde hende, at han for hendes skyld havde måttet afstå fra sine ærgerrige planer. Med hende ville han få al fattigdommens bitterhed i medgift, mens Louises rigdom ville kunne bane ham vejen til de storartede mål, han havde sat sig for. Man påstod, at den unge piges fader holdt en stilling i beredskab til sin kommende svigersøn; der var sikkert tale om en stilling i en bank, og Lazare sagde, at han foragtede alt, hvad der lugtede af forretning, men det ville sikkert lade sig arrangere. Hun kunne ikke tøve længere, nu mente hun, at hun ville begå noget gement, hvis hun ikke lod dem gifte sig med hinanden Dette giftermål forekom hende at være en naturlig og nødvendig løsning, som hun burde tilskynde, for ikke at miste sin selvagtelse.

Hele natten gik med denne indre kamp. Da dagen brød frem, klædte Pauline sig endelig af. Hun var meget rolig, hun nød en skøn, styrkende hvile, uden dog alligevel at kunne sove. Aldrig havde hun følt sig så let og fri. Nu var alting forbi, hun havde nu skåret sin egoismes lænker af sig, hun håbede ikke mere på noget eller nogen; og som erstatning havde hun i dybet af sit hjerte den raffinerede nydelse ved at ofre sig. Hun følte ikke engang mere sit gamle begær efter alene at skabe de andres lykke. Forsagelsens hovmodighed var væk, hun slog sig til tåls med, at hendes kære blev lykkelige uden hendes bistand. Dette var den højeste grad af uselvisk menneskekærlighed: selv at forsvinde, at give alt, men dog ikke tro, at man giver nok, at elske så højt, at man bliver glad over en lykke, som man ikke har skabt og ikke skal dele. Da hun til sidst faldt i søvn, var solen ved at stå op.

Den dag kom Pauline meget sent ned. Da hun vågnede, fandt hun til sin glæde, at hendes nylig fattede beslutning stadig var fast og klar. Så mærkede hun, at hun havde glemt sig selv, og at hun dog alligevel måtte tænke lidt over sin egen stilling under de kommende nye forhold. Selv om hun også følte at have mod til at lade Lazare og Louise gifte sig, ville hun dog aldrig kunne blive hos dem og daglig være vidne til deres lykke: selvopofrelsen har sine grænser; hun var bange for endnu en gang at give efter for sit heftige sind og opføre en frygtelig scene, som hun ikke selv ville kunne overleve. Og havde hun for resten ikke gjort nok? Hvem ville være ondskabsfuld nok til at pålægge hende en sådan unødvendig tortur? Hendes beslutning var derfor uigenkaldelig: hun ville rejse, hun ville forlade dette hus, som var så fuldt af foruroligende minder. Det ville give hendes liv en helt ny vending, men hun veg ikke tilbage, intet skulle mangle i hendes offer.

Ved morgenmaden viste hun den rolige munterhed, som siden da var hendes almindelige væremåde. Synet af Lazare og Louise, som sad ved siden af hinanden, hviskende og leende, forstyrrede ikke hendes sjælsstyrke, og hun følte ingen svaghed. Eftersom det var lørdag, fandt hun på at sende dem ud på en lang spadseretur, for at være alene, når doktor Cazenove skulle komme; de begav sig afsted, og hun tog yderligere den forsigtighedsforanstaltning senere at gå ud og vente på doktoren ved vejen. Da han så hende, ville han have, at hun skulle sætte sig op i vognen. Men hun bad ham stige ud og de gik langsomt hen ad vejen, mens Martin kørte den tomme vogn nogle hundrede meter bag dem.

Med nogle få ord åbnede Pauline sit hjerte for ham. Hun fortalte det hele, sin plan om at afstå Lazare til Louise, sin beslutning om at forlade huset. Denne bekendelse forekom hende nødvendig, hun ville ikke handle uoverlagt, og den gamle læge var det eneste menneske, hun kunne tale med.

Pludselig standsede Cazenove midt på vejen og slog sine lange, tynde arme om hende. Han kyssede hende på håret, skælvende af bevægelse.

"Du har ret, mit barn, og jeg er henrykt over denne vending, for det kunne let være endt meget værre. Det har naget mig i månedsvis, jeg var ligefrem syg, hver gang jeg havde været hos jer, for jeg kunne mærke, at du var ulykkelig. Ja, de har udplyndret dig grundigt, disse hæderlige folk: først dine penge og så dit hjerte –"

Den unge pige ville afbryde ham.

"Nej, min ven, jeg beder Dem … De dømmer dem uretfærdigt."

"Det er muligt, men det forhindrer mig ikke i at glæde mig på dine vegne. Fortsæt du blot, giv din Lazare bort, det er ikke just nogen misundelsesværdig gave, du der giver hende. Ja, naturligvis er han da meget køn og rar og har de bedste forsætter, men det er bedre, at det er den anden, der bliver ulykkelig med ham. Den slags livstrætte fyre er alt for tunge at slæbe rundt på, selv når man har så stærke skuldre som du. Jeg så meget hellere, at du blev gift med en slagtersvend, ja, en slagtersvend, som lo fra morgen til aften, så det gav genlyd i hele huset."

Da han så hendes øjne fyldes af tårer, tilføjede han:

"Javel, du elsker ham, så lad os lade være at tale mere om ham. Og lad mig kysse dig endnu en gang, fordi du er sådan en fornuftig pige. Den tosse, som ikke er i stand til at værdsætte dig!"

Han havde grebet hendes arm og trykkede hende ind til sig. Så fortsatte de deres vandring, mens de alvorligt lagde planer. Hun skulle naturligvis ikke blive i Bonneville længere; han påtog sig at skaffe hende en plads. Han havde netop i Saint-Lo en rig gammel slægtning, som kunne bruge en selskabsdame. Den unge pige ville få det rigtig godt hos hende, især da den gamle dame ikke havde nogen børn, og måske kunne komme til at holde af hende, så hun måske engang ville adoptere hende. Han lovede hende et bestemt svar fra sin slægtning i løbet af tre dage, og de blev enige om ikke at omtale denne plan for nogen. Hun var bange for, at man ville se det som en trussel; hun ville sætte dette giftermål i stand og flytte derfra dagen efter uden skænderier og scener, som en person, der ikke mere hørte til der.

Tre dage efter fik Pauline et brev fra doktor Cazenove: Hun var ventet i Saint-Lo, så snart hun var fri. Samme dag, mens Lazare tilfældigvis var fraværende, tog hun Louise med sig en tur ud i haven, hvor de satte sig på en gammel bænk i skyggen af en tamarisk. Over den lave mur lige foran dem sås kun havet og himlen, et umådeligt, blåt rum, som var delt af en ret linje ved horisonten.

"Kære Louise," sagde Pauline i sin moderlige tone, "lad os tale sammen som to søstre. Du holder vel lidt af mig?"

Louise afbrød hende og lagde armen om hendes liv:

"Oh ja!"

"Nuvel, hvis du holder af mig, er det forkert af dig, hvis du ikke fortæller mig alting. Hvorfor har du hemmeligheder for mig?"

"Jeg har ikke nogen hemmeligheder."

"Jo, hvis du leder rigtigt efter. Så, lad mig nu høre."

De så et øjeblik på hinanden, så nær, at de kunne mærke den andens åndedrag. Imidlertid blev efterhånden den enes øjne forvirrede mod den anden klare og rolige blik. Tavsheden blev pinlig.

"Sig mig alt! Det man taler om, kan lettere gå i opfyldelse, og hvis man nøler, kan man til sidst komme til at begå noget rigtig væmmeligt. Det ville da være trist, hvis vi endnu engang skulle blive uenige –"

Louise lod hende ikke tale ud, hun brast pludselig i gråd. Hun trykkede hende hårdt ind til sig, skjulte sit ansigt ved sin venindes skulder og stammede tårevædet:

"Det er grimt af dig at tage det emne op igen. Vi skulle jo aldrig mere tale om det, send mig lige så gerne bort med det samme, i stedet for at gøre mig ked af det på den måde. "

Pauline prøvede forgæves at berolige hende.

"Nej, jeg forstår nok, at du stadig mistænker mig. Hvorfor taler du med mig om en hemmelighed? Jeg har ingen hemmeligheder, jeg forsikrer dig, at jeg gør alt, hvad jeg kan, for at du ikke skal have noget at bebrejde mig. Det er ikke min fejl, at du har en vis anledning til at være urolig; jeg selv passer nøje på, selv om det ikke kan ses – jeg er ligefrem angst for at le for meget. Og hvis du ikke tror på mig, så vil jeg tage herfra og det med det samme."

"Men så hør da, hvad jeg siger!" udbrød Pauline, "jeg gør dig ingen bebrejdelser, jeg vil tværtimod berolige dig."

Hun tog hende ved skuldrene, tvang hende til atter at hæve blikket og sagde mildt til hende, som en moder til sin datter:

"Du elsker Lazare? Og han elsker også dig, jeg ved det nok!"

Louises ansigt blev purpurrødt. Hun skælvede, hun ville rive sig løs og flygte.

"Jeg må da tale meget utydeligt, siden du ikke forstår mig! Tror du, jeg ville tage dét emne op bare for at genere dig? I elsker hinanden, ikke sandt? Nuvel, og jeg ønsker, I skal gifte jer med hinanden, så enkelt er det."

Louise holdt op med at stritte imod. Hun blev så forbløffet, at hun holdt op med at græde og sad der ubevægelig med hængende arme.

"Men hvad med dig selv?"

"Jeg, min kæreste, jeg er for alvor gået i rette med mig selv de sidste par uger, især om natten, når man ligger vågen og ser tingene i et klarere lys. Og jeg er kommet under vejr med, at jeg egentlig kun føler venskab for Lazare. Kan du ikke selv se det? Vi er kammerater, ganske som to drenge, der hersker ikke de livlige følelser, som udmærker et elskende par –"

Hun valgte sine ord med omtanke for at gøre sin løgn mere troværdig. Men hendes rival betragtede hende vedblivende med et langt blik, som om hun havde forstået den virkelige betydning af ordene.

"Hvorfor narrer du dig selv?" sagde hun til sidst. "Du er ikke i stand til at ophøre med at elske, når du en gang har elsket, er du?"

Pauline blev forvirret.

"Nå ja, men hvad kommer det sagen ved? I elsker hinanden, så er det jo ganske naturligt, at han skal gifte sig med dig. Jeg er vokset op sammen med ham, og jeg vil stadig fortsætte med at være hans søster. Kærligheden forsvinder, når man har ventet så længe på hinanden. Og desuden er der også mange andre grunde –"

Hun mærkede, at hun tabte fodfæstet, at hun vævede, og hun udbrød til sidst helt åbent og oprigtigt:

"Åh, lad mig få min vilje frem! Hvis jeg stadig elsker ham nok til at ønske, at han skal blive din mand, så er det fordi jeg tror, at du er nødvendig for hans lykke. Kan dette mishage dig? Ville du ikke gøre det samme? Så, lad os nu tale fortroligt sammen. Vil du være med i komplottet? Skal vi ikke sammensværge os om at tvinge ham til at blive lykkelig? Selv om han bliver vred, hvis han mener at stå i en eller anden taknemmelighedsgæld til mig, må du hjælpe med at overtale ham, for det er dig, han elsker, det er dig, han behøver. Gør nu, som jeg beder dig om, bliv min forbundsfælle, lad os blive enige om alting, mens vi nu er alene."

Men bag hendes bønner anede Louise en så sønderrivende smerte, at hun endnu engang gjorde modstand.

"Nej, nej, jeg vil ikke være med til det! Det ville være skammeligt. Du elsker ham endnu, det kan jeg nok høre, og du ved ikke, hvad du skal finde på for at plage dig selv mest muligt. I stedet for at hjælpe dig, vil jeg sige det hele til ham. Ja, lige så snart han kommer hjem –"

Da omfavnede Pauline hende atter og hindrede hende i at fortsætte ved at trykke hendes ansigt mod sit bryst.

"Så ti da stille, du onde barn! Det må ske; lad os nu kun tænke på ham."

Der blev atter stille, og de blev ved at omfavne hinanden. Louise var allerede træt og opgav sin modstand, føjede Pauline på sin sædvanlige indsmigrende, hengivne facon; og hendes øjne fyldtes atter af tårer, men det var lykkelige tårer, som kun flød langsomt. Hun sagde ikke et ord, men trykkede nu og da sin veninde ind til sig, som om hun ikke kunne finde på nogen bedre måde at vise hende sin taknemmelighed. Hun følte, at hun med sin sjælsstyrke og sit blødende hjerte stod så højt over hende, at hun ikke engang vovede at hæve blikket til hende af frygt for at møde hendes. Efter nogle minutter bøjede hun alligevel hovedet tilbage i smilende forvirring, løftede ansigtet til hendes og kyssede hende tavs. Den skyfri himmel hvælvede sig over det spejlblanke blå hav, og i dette umådelige blå rum svævede de bort, alle disse ord, som de ikke udtalte.

Da Lazare kom hjem, gik Pauline op til ham på hans værelse, dette store rum, hvor de begge to var vokset op. Hun ville fuldbyrde sit værk allerede samme dag. Hun ledte ikke efter nogen overgang, men talte beslutsomt lige ud, uden omsvøb. Værelset var stadig fuldt at minder fra dengang: tørre alger lå og rodede, modellen til palisaderne fyldte hele klaveret, bordet var tynget af videnskabelige bøger og nodehæfter.

"Må jeg tale lidt med dig, Lazare," sagde hun. "Jeg har noget alvorligt at sige dig."

Han lod til at blive overrasket, og gik hen og stillede sig op lige foran hende.

"Hvad er der? Er der nogen fare for faders liv?"

"Nej, men hør … Vi må dog alligevel før eller siden tage dette her op, for det tjener ikke noget formål at gå og tie med det. Du husker nok, at tante havde den plan, at vi skulle gifte os med hinanden; vi har talt meget om den ting, men de seneste måneder har det ikke været på tale. Nuvel, jeg mener, at det nu er bedst at opgive den plan."

Den unge mand blegnede; han lod hende ikke tale ud, men råbte heftigt:

"Hvad er det, du snakker om? Er du da ikke allerede så godt som min hustru? I morgen, hvis du vil, går vi hen og beder præsten vie os. Kalder du det alvorlige ting!"

Hun svarede roligt:

"Det må være meget alvorligt, siden du bliver vred. Jeg siger dig endnu engang, vi må tale om dette. Vi er ganske vist gode kammerater, men jeg er alvorligt bange for, at vi ikke duer til at være gift. Hvad skal det tjene til stædigt at holde fast ved en idé, som måske ikke vil gøre nogen af lykkelig?"

Så udlod Lazare sig i en strøm af usammenhængende ord. Ville hun skændes med ham? Han kunne jo ikke hele tiden hænge hende om halsen. Det var ikke hans fejl, at brylluppet var blevet opsat den ene måned efter den anden, det vidste hun jo godt. Og det var uretfærdigt at komme og sige til ham, at han ikke elskede hende. Han havde elsket hende så meget, i dette selvsamme værelse, at han end ikke turde strejfe hende med en finger af frygt for at lade sig rive med og gøre noget slemt. Ved denne erindring om det forgangne sted blodet op i Paulines kinder, han havde ret: hun huskede disse korte anfald af begær, hans glødende ånde på hendes nakke. Men hvor fjern var nu

den tid, og hvilket køligt, broderligt venskab behandlede han hende ikke med nu! Hun svarede i en trist tone:

"Min stakkels ven, hvis du virkelig elskede mig, ville du allerede have kastet dig hulkende i mine arme, i stedet for at holde lange forsvarstaler, som du gør nu, og du ville finde på ganske andre midler for at overbevise mig."

Han blev endnu mere bleg og gjorde en protesterende gestus, idet han sank ned på en stol.

"Nej," vedblev hun, "det er klart, at du ikke elsker mig mere. Og hvem kan gøre for det? Vi er vel ikke skabt for hinanden. Da vi sad indelukkede her, var du nok tvunget til at tænke på mig. Men så holdt det op, din kærlighed rakte ikke længere, og jeg havde ikke noget, som kunne holde dig fanget."

Han vred sig frem og tilbage på stolen og stammede i et sidste anfald af forbitrelse:

"Nå, hvor er det du vil hen? Hvad betyder alt dette, spørger jeg? Jeg kommer her ganske rolig hjem, går op for at tage mine tøfler på, og du kaster dig over mig, helt uden forberedelse, og disker op med en vanvittig historie: Jeg elsker dig ikke mere, vi er ikke skabt for hinanden, vi må hæve vor forlovelse. Jeg spørger endnu en gang, hvad betyder dette her?"

Pauline gik hen til ham og sagde langsomt:

"Det betyder, at du elsker en anden, og at jeg lader dig gifte dig med hende."

Lazare sad tavs et øjeblik. Så tog han en beslutning og begyndte at hånle. Javel, så scenerne skulle nu begynde igen, hun ville altså endnu en gang gøre sig besværlig med sin skinsyge! Hun kunne ikke tåle at se ham glad og fornøjet en eneste dag, hun måtte nødvendigvis have ensomhed og øde

omkring sig. Pauline hørte på ham med et udtryk af dyb smerte; pludselig lagde hun sine skælvende hænder på hans skuldre og blottede hele sit hjerte i et ufrivilligt udbrud:

"Min ven, hvor kan du tro, at jeg vil plage dig? Du forstår altså ikke, at jeg kun tænker på din lykke, at jeg ville underkaste mig hvad som helst blot for at se dig glad en eneste time. Du elsker Louise, ikke sandt? Nuvel, så gift dig med hende, det er mit råd. Du må forstå, at jeg fragår mine krav, jeg giver dig til hende."

Han så forbløffet på hende. Hans nervøse og ujævne temperament kastede ham ved det mindste stød ud i de mest modsatrettede følelser. Han blinkede med øjnene og brast i gråd.

"Så ti da stille ... jeg er en usling! Ja, jeg foragter mig selv for alt, hvad der er gået for sig her i huset i årevis. Jeg er din skyldner, benægt det ikke! Vi har taget dine penge fra dig, jeg har ødelagt dem på mine dumheder, og nu er jeg sunket så dybt, at du giver mig mit løfte tilbage som en almisse, du giver mig det tilbage af medlidenhed, som til et menneske uden kraft og uden ære."

"Lazare! Lazare!" hviskede hun forfærdet.

Han fo'r op og løb frem og tilbage på gulvet, mens han slog sig for brystet med de knyttede næver.

"Lad mig være! Hvis jeg gjorde ret, tog jeg livet af mig og det straks. Er det da ikke dig, jeg burde elske? Er det ikke afskyeligt at ville eje hende, den anden, måske netop fordi hun ikke var bestemt for mig, og fordi hun ikke er lige så god som dig! Når man forfalder til den slags, ligger der altid et eller andet smudsigt motiv bag. Som du ser, skjuler jeg ikke noget, jeg forsøger ikke at undskylde mig. Før jeg modtager dit offer, vil

jeg selv sætte Louise på porten, jeg vil tage til Amerika og aldrig mere se nogen af jer igen."

Hun forsøgte at berolige ham og tale fornuftigt med ham. Kunne han da ikke bare en gang tage livet som det er, uden at overdrive? Så han ikke, at hun talte ganske roligt til ham og efter moden overvejelse? Dette giftermål ville gøre alle parter tilfredse. Når hun talte til ham så roligt som hun gjorde, var det fordi hun, så langt fra at lide ved det, tværtimod ønskede det. Men forledt af ønsket om at overtale ham, begik hun den uforsigtighed at hentyde til Louises formue og lod ham forstå, at svigerfaderen efter brylluppet ville skaffe ham en stilling.

"Nå på den måde!" råbte han heftigt, "skal du nu også sælge mig! Sig så også gerne med det samme, at jeg ikke må tænke på dig længere, fordi jeg har ruineret dig, og at det eneste, jeg nu har at gøre, er at begå den nedrighed at gifte mig med en rig pige. Nej ellers tak, dette her er meget for gement! Aldrig, hører du, aldrig!"

Pauline, hvis kræfter var udtømt, holdt inde med at bestorme ham med sine bønner. Der blev stille. Lazare var faldet ned på stolen igen, mens hun gik omkring i det store værelse, men langsomt og tøvende ved hvert møbel; og fra disse velkendte genstande, fra bordet, som hun havde slidt med sine albuer, fra skabet, hvor hendes barndoms legetøj endnu lå henkastet, fra alle de minder, der her lå spredt omkring, indgød der sig i hendes hjerte et håb, som hun ikke ville lytte til, og hvis liflighed dog efterhånden bemægtigede sig hele hendes væsen. Hvis han virkelig elskede hende nok til at nægte at tilhøre nogen anden? Men hun vidste jo, hvor hurtigt hans smukke følelsers glød plejede at kølnes. Og det var egoistisk at håbe;

hun var bange for, det var en fælde, som hendes svaghed satte for hende.

"Tænk over det," sagde hun til sidst, idet hun standsede foran ham. "Jeg vil ikke plage dig længere. Jeg er sikker på, at du i morgen vil være mere fornuftig."

Men morgendagen hengik under gensidig forlegenhed. En bitter og dyster stemning bredte sig igen over huset. Louise havde røde øjne, Lazare undgik hende og lukkede sig inde på sit værelse. De følgende dage spredte lidt efter lidt denne forlegenhed, og så begyndte latteren og de hviskende samtaler igen. Pauline ventede, skælvende af tåbelige håb, hvor fornuftig hun end var. Hun syntes aldrig, hun havde udstået en sådan lidelse som denne forfærdelige uvished. En aften i skumringen, da hun gik ned i køkkenet for at hente et lys, overraskede hun Lazare og Louise, som stod nedenfor trappen og kyssede hinanden. Den unge pige tog leende flugten, og modig i det tiltagende mørke slog han armen om Pauline og trykkede to broderlige kys på hendes kinder.

"Jeg har tænkt over sagen, du har ret, og du er den bedst og mest forstandige af os. Men jeg elsker dig stadig, jeg elsker dig ligesom jeg elskede min moder."

Hun havde styrke nok til at svare:

"Nå, men så er sagen afgjort. Det glæder mig."

Hun turde ikke gå ind i køkkenet, for hun var bange for at besvime, sådan en isnende kulde følte hun i sit ansigt. Hun gik op til sig selv igen under påskud af at have glemt noget. Og der oppe i mørket troede hun, at hun skulle dø, hun var nær ved at kvæles og kunne ikke en gang græde. Hvad havde hun dog gjort ham, siden han så ubarmhjertigt havde kunnet åbne hendes sår

endnu mere? Kunne han ikke have svaret ja med det samme, dengang hun endnu havde alt sit mod i behold, uden at skulle undergrave det med et tomt håb? Nu blev offeret dobbelt så svært, hun mistede ham endnu en gang, og tabet var så meget mere smerteligt, som hun havde bildt sig ind at være nær ved at få ham tilbage. Min Gud! Hun var vistnok stærk og modig, men det var forkert af ham at gøre hendes opgave så svær!

Man fik skyndsomst alting bragt i orden. Véronique forstod ingen ting, hun syntes, at alting gik galt, efter at fruen var død. Men det var især Chanteau, som blev oprørt, da han hørte nyheden. Han, der ellers aldrig bekymrede sig om noget som helst, og som gav sit bifald til alt, hvad de andre ville, begyndte at græde, da Pauline selv fortalte ham det hele. Stammende og med usammenhængende ord rablede han den ene bekendelse af sig efter den anden: det var ikke hans fejl, han havde jo ønsket, at det var gået ganske anderledes til, både hvad angik pengene og giftermålet, men hun vidste jo, at han var så syg og svag. Da omfavnede hun ham med en munter mine og forsikrede ham, at det var hende, der tvang Lazare til at gifte sig med Louise, af rene og skære fornuftsgrunde. I begyndelsen vovede han ikke at tro hende; han så endnu en smule nedslået ud, da han spurgte:

"Er det rigtig sandt?"

Men da han så hende le, trøstede han sig snart og kom ligefrem i det allerbedste humør. Endelig var han da befriet for denne byrde, for den gamle historie havde tynget på hans hjerte, skønt han ikke vovede at tale om det. Han kyssede Louisette på kinderne, og ved desserten sang han en munter

vise. Men da han skulle til at gå i seng, blev han grebet af en ny uro, og spurgte Pauline, som fulgte ham ind:

"Men du bliver da hos os, ikke sandt?"

Den unge pige tøvede et øjeblik; så svarede hun, rødmende over sin løgn:

"Javist."

Der gik en hel måned med at ordne alle formaliteterne. Hr. Thibaudier, Louises fader, havde straks sagt ja til Lazare, som var hans gudsøn; og der opstod ikke nogen tvistigheder mellem dem før to dage før brylluppet, da den unge mand bestemt nægtede at blive underdirektør i et forsikringsselskab i Paris, hvor bankieren havde aktiemajoriteten. Han agtede at tilbringe endnu et år eller to i Bonneville, hvor han ville skrive en roman, et mesterværk, som skulle tage Paris med storm. Hr. Thibaudier trak for resten blot på skuldrene og kaldte ham i al venskabelighed et stor fjols.

Brylluppet skulle stå i Caen. I de sidste to uger før var der en stadig kommen og gåen, en uophørlig rejsefeber. Pauline prøvede at døve sine kvaler, hun fulgte med Louise på hendes rejser og kom hjem igen, træt på legeme og sjæl. Eftersom Chanteau ikke kunne forlade Bonneville, havde hun været nødt til at love at overvære vielsen, hvor hun alene skulle repræsentere sin fætters familie. Hun blev mere og mere rædselsslagen, jo nærmere dagen kom. Hun ordnede det sådan, at hun ikke behøvede at blive natten over i Caen, for hun mente, at hendes lidelser ville blive mindre, hvis hun straks kunne vende hjem og sove i sit eget værelse, vugget af sit elskede havs sang. Hun påstod, at hendes onkels helbredstilstand bekymrede hende, og at hun ikke ville blive så længe borte fra

ham. Forgæves søgte han selv at overtale hende til at tilbringe nogle dage i Caen: han var jo ikke syg; tværtimod tænkte han på, oplivet ved tanken om dette bryllup, dette festmåltid, som han ikke ville få lov til at deltage i, i al hemmelighed at lade Véronique lave ham en eller anden forbudt ret, for eks. fasaner med trøfler, som han aldrig kunne spise uden at være sikker på at få et gigtanfald. På trods af dette erklærede den unge pige, at hun ville komme hjem den samme aften, og hun håbede desuden på denne måde lettere at kunne pakke sin kuffert dagen efter og så forsvinde.

Det støvregnede og klokken var netop slået tolv midnat, da Pauline kom kørende hjem i Malivoires gamle vogn. Klædt i en hvid silkekjole og nødtørftigt beskyttet mod kulden af et lille sjal, skælvede hun over hele kroppen og var meget bleg. I køkkenet fandt hun Véronique, som sad og sov ved bordet og ventede på hende, og lysets flamme, som brændte meget højt, fik hende til at blinke med øjnene, der ligesom var fyldt med vejens mørke, for hun havde holdt dem vidåbne hele vejen fra Arromanches. Hun kunne kun aflokke den søvnige kokkepige nogle usammenhængende ord: Herren havde ikke været forsigtig, nu sov han, der havde ikke været nogen. Hun tog et lys og gik op på sit værelse, dyster til mode over tomheden i huset og kold af mørket og stilheden, der pressede på hendes bryst.

Da hun kom to etager op, ville hun med det samme gå ind til sig selv, men en uimodståelig følelse, som overraskede hende selv, fik hende til at åbne Lazares dør. Hun hævede lyset i vejret for at kunne se, ligesom om værelset havde været fuldt af røg. Intet var forandret, hvert møbel stod på sin plads; og dog havde

hun en fornemmelse af ulykke og fordærv, en hemmelig skræk som i et ligværelse. Med langsomme skridt gik hun hen til bordet, så på blækhuset, pennen, en halvt beskrevet side, som lå fremme. Så gik hun ud igen. Det var forbi, døren lukkede sig igen for værelsets tomhed og stilhed.

Inde hos sig selv mødtes hun af den samme mærkelige, fremmede stemning. Var det virkelig hendes værelse med det blå tapet med roser, den smalle jernseng og dens musselinsomhæng? Hun havde dog levet der i så mange år! Hun, som ellers var så modig, satte nu ikke lyset fra sig, før hun havde undersøgt alt, trukket gardinerne fra og set efter under sengen og bag møblerne. Hele hendes indre var i oprør. Aldrig havde hun troet, at dette loft, hvis mindste plet hun kendte, skulle kunne hvile så tungt og trykkende over rummet; og hun fortrød nu, at hun ikke var blevet i Caen; dette frygtelige hus var jo så fyldt af minder, og dog alligevel så tomt, så mørkt og koldt. Tanken om at gå i seng var hende uudholdelig. Hun satte sig, uden så meget som at tage hatten af, sad nogle minutter ubevægelig, stirrende med vidåbne øjne på lyset, som blændede hende. Pludselig undrede hun sig: hvad lavede hun her, på denne stol, med hovedet forvirret af en susen, som hindrede hende i at tænke? Klokken var et, det var bedst, hun gik til sengs. Og med skælvende hænder begyndte hun langsomt at klæde sig af.

Selv under dette sammenbrud af hele hendes liv styrede en trang til orden hende. Hun lagde forsigtigt sin hat på plads, og kastede et blik på sine støvler for at sikre sig, at de ikke havde lidt skade af turen. Kjolen lå allerede sammenlagt over en stoleryg, hun havde kun underkjole på, og hendes blik faldt på

hendes jomfruelige bryst. Et øjeblik var hun ved at rødme. I hendes forvirrede hjerne opstod tydelige billeder af de to andre, i værelset derned, et værelse, hun kendte, og hvor hun selv havde sat blomster ind samme morgen. Bruden havde lagt sig, han kom ind, nærmede sig med et blidt smil. Med en hastig bevægelse lod hun sin underkjole glide ned, trak hans skjorte af, og – nu nøgne – betragtede de hinanden på ny. Og denne kærlighed var altså ikke for hende? Hun ville vel aldrig holde bryllup. Hendes blik vandrede fra brystet, der var fast som en af saft svulmende blomsterknop, og ned over hendes brede hofter, hele hendes krop, hvor et mægtigt moderskab slumrede. Hun var moden, hun så, hvorledes hendes lemmer svulmede af liv, hvordan kødets hemmelige folder udfoldede sig under de mørke fnug, hun indåndede sin egen duft af kvinde som duften fra en blomst, der venter på at blive befrugtet. Og ikke hun, men den anden var i værelset dernede, som hun så tydeligt så for sig, forsvandt i sin ægtemands arme, hvis komme hun selv havde ventet på i så mange år.

Hun bøjede sig endnu længere ned. Et rødt spor af en bloddråbe på låret hensatte hende i forbløffelse. Men så opdagede hun, at hendes underkjole, der lå på gulvet, var oversprøjtet med blod. Var det derfor, hun havde følt sig så svag ved afrejsen fra Caen? Hun havde ikke forventet dette allerede: var det tabet af hendes kærlighed, der åbnede livets kilde? Ved synet af dette liv, der flød nyttesløst fra hende, blev hun fortvivlet. Hun huskede den første gang, hvor hun havde skreget af rædsel, da hun en morgen var vågnet, plettet af blod. Og havde hun dengang ikke været så barnlig, at hun senere om aftenen, før hun pustede lyset ud, havde kastet et stjålent blik

på det blødende kød og køn? Hun havde været stolt, hun havde nydt den lykke: at hun nu var en kvinde. Og nu, hvilken jammer! Dér faldt den røde regn fra hendes modne legeme, som om selve jomfrueligheden i hende græd. Fra nu af ville det hver måned komme, som saften af knuste druer ved vinhøsten, og aldrig ville hun blive kvinde, hun ville forblive barnløs i al evighed.

Så vendte hun tilbage til de billeder, hendes ophidselse stadig rullede op for hende, til jalousien. Hun ville leve, fyldes af liv, frembringe liv, hun, som elskede livet så meget! Hvorfor være til, hvis man ikke gav sig selv helt og fuldt? Hun så for sig de to andre, og fristedes til at ville rive denne nøgenhed itu. Hendes øjne søgte efter saksen. Hvorfor ikke skære dette bryst op, brække disse lår, åbne denne krop og lade blodet flyde fra den til sidste dråbe? Hun var da smukkere end denne magre pige, hun var stærkere, og dog havde han ikke valgt hende. Hun ville aldrig få ham, skulle aldrig vente hans berøring, hverken hendes arme eller hofter eller læber. Det hele kunne blive smidt på møddingen som en tom sæk. Hvordan var det muligt, at de to var sammen, mens hun var alene og rystede af feber i dette kolde hus?

Pludselig kastede hun sig på maven på sengen. Hun trykkede hovedpuden i sin skælvende favn, bed i den for at kvæle sin hulken, og søgte at dræbe sit ophidsede kød ved at trykke sig ned mod madrassen. En lang skælven gik hende fra isse til fod. Forgæves presse hun sine øjenlåg sammen, for ikke at se mere, men hun så alligevel, den ene uhyrlighed efter den anden hobede sig op i mørket. Hvad skulle hun gøre? Stikke øjnene ud, og dog stadig se, måske for evigt?

Minutterne gik, men hun var sig kun en evighed af kval bevidst. Så blev hun forskrækket og sprang op fra sengen. Der var nogen, hun kunne høre en latter. Men hun fandt kun det næsten nedbrændte lys, hvis varme havde fået stagen til at revne. Hvad hvis nogen havde set hende? Denne indbildte latter løb endnu over hendes hud ligesom et råt kærtegn. Var det virkelig hende, der havde stået der nøgen? Hun blev grebet af skam, skjulte forvirret sit bryst med armene, for ikke mere at se sig selv. Til sidst kastede hun hurtigt en natkjole over sig, krøb atter i seng og begravede sig under tæppet, som hun trak helt op under hagen. Hendes skælvende legeme gjorde sig så lille som muligt. Da lyset var blevet slukket, blev hun liggende ubevægelig, tilintetgjort af skam over dette anfald.

Den følgende morgen pakkede Pauline sin kuffert, uden at have mod til at underrette Chanteau om sin afrejse. Men om aftenen måtte hun fortælle ham det hele, for dagen efter skulle doktor Cazenove hente hende og selv følge hende til sin slægtning. Da onklen havde forstået, hvad det gik ud på, løftede han sine stakkels, gigtplagede hænder, som for at holde hende tilbage, og han bestormede hende med stammende bønner. Hun måtte ikke gøre dette, hun måtte ikke forlade ham, for det var det samme som et mord, han ville ganske sikkert dø af det. Da han så, at hun ikke gav efter, og anede hendes grunde, besluttede han sig til at bekende det sidespring han havde begået ved at spise fasan dagen før; han mærkede allerede, hvordan det stak i alle lemmer. Det var altid den samme historie: han bukkede under i kampen. Skulle han spise? Skulle han udsætte sig for nye lidelser? Og han spiste, skønt han var sikker på at komme til at lide, på samme tid både lykkelig og

skrækslagen. Men hun kunne da ikke svigte ham nu midt i et anfald?

Hen imod klokken ti om morgenen kom Véronique op og fortalte frøkenen, at hun hørte herren hyle på sit værelse. Hun var i et rædsomt lune, hun skældte ud hele vejen gennem huset; hvis frøkenen flyttede, ville hun også flytte, for hun havde fået aldeles nok af at skulle passe på sådan en gammel urimelig herre. Pauline måtte endnu en gang slå sig ned ved sin onkels sygeseng. Da lægen kom for at tage hende med sig, pegede hun på den syge, som hylede endnu højere og råbte til hende, at hun bare skulle rejse, hvis hun havde hjerte til det. Det hele blev udskudt.

Den unge pige skælvede hver dag ved tanken om, at Lazare og Louise skulle komme tilbage. Det gamle gæsteværelse var blevet indrettet til dem og havde stået klar og ventet på dem lige siden bryllupsdagen.

De dvælede endnu i Caen, Lazare skrev, at han gjorde iagttagelser i finansverdenen, som han sidenhen ville bruge, når han slog sig til ro i Bonneville for at begynde på en stor roman, hvori han ville afsløre alle svindlerne. Men en skønne dag ankom han uden sin hustru og gav ganske roligt til kende, at han ville flytte til Paris med hende: hans svigerfader havde overtalt ham, han modtog stillingen som underdirektør i forsikringsselskabet med den undskyldning, at han på den måde ville få større muligheder for at gøre sine iagttagelser; senere hen ville han så vende tilbage til litteraturen.

Da Lazare havde fyldt to kasser med de ting, han ville have med sig, og Malivoire havde hentet ham og hans bagage i den overdækkede vogn, gik Pauline ganske forvirret ind i den syges

værelse: hun mærkede, at hendes faste beslutning vaklede. Chanteau, som endnu led svare kvaler, spurgte:

"Du bliver, håber jeg? Bliv i det mindste, til jeg er begravet!"

Hun ville ikke svare med det samme. Ovenpå stod hendes kuffert stadig pakket. Hun så på den i timevis. Når de andre tog til Paris, var det urigtigt af hende at svigte onklen. Hun troede ganske vist ikke på fætterens beslutning; men hvis det unge ægtepar kom tilbage, stod det hende jo altid til den tid frit at trække sig tilbage. Og da Cazenove i en forbitret tone havde fortalt hende, at hun lod en glimrende stilling glide sig af hænde, at hun ødelagde hele sin fremtid for at blive hos nogle mennesker, der havde levet på hendes bekostning lige siden hun var barn, fattede hun pludselig sin beslutning.

"Ja, så tag da afsted," sagde Chanteau. "Hvis du kan tjene penge og få det godt, vil jeg ikke tvinge dig til at blive her hos mig stakkels krøbling. Tag afsted."

En morgen svarede hun:

"Nej, onkel, jeg bliver."

Lægen, som var til stede, løftede armene opgivende mod himlen og gik hovedrystende bort.

"Hun er umulig, den pige! Og sikken en hvepserede hun sidder i! Hun kommer aldrig bort derfra."

9

Dagene gik atter sin rolige gang i det lille hus i Bonneville. Efter en meget kold vinter havde man haft et regnfuldt forår, og det af skybrud piskede hav lignede en vældig pøl af slam og mudder; så havde den sent ankomne sommer strakt sig til langt ud på efteråret, og den umådelige blå flade lå som sovende under den kvælende hede sol; til sidst kom vinteren tilbage, derpå endnu et forår og en sommer, og alle disse årstider svandt ensformigt og langsomt, minut for minut, time for time.

Pauline havde genvundet sin uforstyrrelige ro; det var som om hendes hjerte bankede lige så langsomt som selve tidens ur. Hendes lidenskaber døvedes, vugget af dagenes regelmæssige gang og glemt ved de samme, stadigt gentagne sysler. Hun kom ned om morgenen, kyssede sin onkel, passede husholdningen, talte med kokkepigen og de samme ting som dagen før, satte sig til bords to gange, syede om eftermiddagen, gik tidligt i seng om aftenen; og dagen efter begyndte det hele om igen, og ensformigheden blev aldrig afbrudt af nogen usædvanlig hændelse. Chanteau, som blev stadig mere lammet af gigten, sad tavs med sine opsvulmede ben og uformelige hænder – når han da ikke skreg af smerte – hensunken i den salige følelse af ikke at have nogen smerter. Véronique, som lod til at have slugt sin tunge, var mere en nogensinde tvær og irritabel. Det eneste lyspunkt var lørdagsmiddagene, hvor Cazenove og fader Horteur regelmæssigt indfandt sig; man hørte stemmerne lige til klokken ti, så trampede præstens grove sko over den

stenlagte gård, mens lægens vogn rullede derfra i et mageligt luntetrav. Også Paulines munterhed var blevet mere stilfærdig. Hendes klingende latter fyldte ikke mere trappen og værelserne; men hun var dog stadig husets oplivende moment, hun jog tristheden bort og kom hver morgen ned med et fornyet forråd af livsmod. Efter et års forløb sov hendes hjerte, og hun tænkte, at timerne nu altid ville rinde hen så ensformige og fredfyldte, og at hendes sovende sorg aldrig mere skulle vågne.

I den første tid efter at Lazare var flyttet til Paris havde hvert brev fra ham gjort Pauline urolig. Disse breve var hendes liv, hun ventede dem utålmodigt, læste dem uophørligt igen og igen, gættede sig til, hvad der kunne stå mellem linjerne. I tre måneder kom de regelmæssigt hver fjortende dag, de var meget lange og udførlige og åndede stadige forhåbninger. Lazare var igen fyr og flamme, han havde med iver kastet sig ud i forretningslivet og drømte straks om en kolossal formue. Efter hans påstand ville forsikringsselskabet give et vældigt overskud; og han kunne ikke nøjes med lidt: han fandt bestandig på nye forehavender og lod til at være ganske forelsket i finans- og industriverdenens mænd, personer, som var overordentlig behagelige at omgås, og som han før i tiden havde haft så mange fordomme om, helt uretfærdigt, som en ægte poet. Alle litterære planer lod til at være forsvundet. Så kom der lange udredninger om hans hjemmelivs glæder, han fortalte om sin hustrus barnlige kærlighedsbevisninger, om stjålne kys, små puds, de gensidigt spillede hinanden; han pralede af sin lykke for at bevise, hvor taknemmelig han var mod hende, som han kaldte "min elskede søster". Det var disse detaljer, disse skildringer fra hjemmelivet, som fik Paulines hænder til at

skælve. Hun sad der, ligesom omtåget af den duft, papiret udbredte: heliotrop, Louises yndlingsparfume. Dette papir havde ligget i hendes nærhed tøj: Pauline lukkede øjnene, så linjerne flamme op, forestillede sig i hendes sted i deres hvedebrødsdage. Men efterhånden blev brevene mere og mere sjældne. Hendes fætter holdt op med at fortælle om sine forretninger og nøjedes med at sende hilsener fra sin hustru. For resten gav han ikke nogen forklaring, han holdt blot op med at fortælle noget. Var han utilfreds med sin stilling og var han allerede blevet træt af forretningslivet? Blev deres ægteskabelige lykke ødelagt af en eller anden misforståelse? Den unge pige kunne kun anstille gisninger, hun var urolig ved den livslede, den fortvivlelse, som hun anede bag de få linjer, han havde sendt hende, ligesom modvilligt. Efter mere end seks ugers tavshed fik hun hen mod slutningen af april et brev på fire linjer, som fortalte, at Louise i oktober skulle skænke ham en arving. Så begyndte tavsheden igen, og hun hørte ikke mere fra ham.

Maj og juni gik til ende. Floden knækkede nogle af palisaderne; det var en stor begivenhed, som man talte længe om: hele Bonneville morede sig over det, og fiskerne stjal det ødelagte træ. Også en anden historie vakte megen opsigt, den nemlig, at lille Gonin, skønt hun næppe var udvokset, fødte en lille pige. Så blev der tyst og stille igen, byen klamrede sig fast neden for klippevæggen, stædig som en havplante. I juli måtte man reparere terrassemuren og hele den ene af husets gavle. Da murerne var begyndt på ét sted, truede resten med at falde sammen; de måtte blive der en hel måned, og omkostningerne løb op i næsten 10.000 francs.

Det var stadig Pauline, der betalte. Der blev et nyt stort hul i hendes kasse, formuen var nu svundet ind til 30.000 francs. For resten kunne hun ganske mageligt holde husholdningen oppe med deres 300 francs om måneden, men hun havde atter måttet sælge nogle af sine obligationer, for ikke at skulle røre onklens penge. Han sagde, ligesom tidligere hans hustru, at de nok skulle opgøre deres regnskab en dag. Hun havde gerne givet det bort, det hele, for samtidig med, at hendes arv var smuldret væk, var hendes nærighed forsvundet, og hun kæmpede nu kun imod for at redde de småsummer, hun havde brug for til sine almisser. Hun blev fortvivlet, når hun tænkte på, at hun måske ville blive nødt til at holde inde med sine lørdagsuddelinger; de var nu for tiden hendes største glæde i hele ugen. Lige siden sidste vinter havde hun været beskæftiget med at strikke strømper; alle børn på egnen havde nu noget varmt på fødderne.

En morgen hen mod slutningen af juni, da Véronique var ved at feje den kalk bort, som murerne havde efterladt sig, fik Pauline et brev, som gjorde hende meget urolig. Det var skrevet i Caen og indeholdt blot nogle få ord. Lazare underrettede hende uden videre forklaringer om, at han ville ankomme til Bonneville den følgende aften. Hun skyndte sig at meddele sin onkel denne nyhed. De vekslede et blik. Chanteaus udtrykte en nervøs frygt for at hun ville svigte ham, hvis det unge ægtepar havde til hensigt at bosætte sig der for en længere tid. Han turde ikke spørge hende, for han læste i hendes ansigt, at hun var fast besluttet på at rejse. Om eftermiddagen gik hun endogså med op og så efter, hvordan han havde det med linned. Men hun ville ikke have, det skulle se ud som om hun flygtede.

Hen imod klokken fem holdt Lazares vogn uden for porten. Pauline gik ud for at tage imod ham. Men før hun fik hilst på ham, udbrød hun overrasket:

"Hvad skal det sige! Er du alene?"

"Ja," svarede han ganske roligt.

Han trykkede hende to hjertelige kys på kinden.

"Hvor er Louise?"

"Hun er i Clermont hos sin kusine. Lægen har ordineret, at hun skal tage bjergluft. Hun er temmelig klein, som du vel kan tænke dig, med svangerskabet og det hele."

Mens han talte, så han sig rundt i gården. Han betragtede også sin kusine, og hans læber skælvede af tilbageholdt bevægelse. Da en hund kom ud fra køkkenet og gøede ad ham, lod han til at blive overrasket.

"Hvad er det?" spurgte han.

"Det er Loulou," svarede Pauline. "Han kender dig ikke … Loulou, vil du lade være at bide herren!"

Hunden blev ved med at knurre.

"Den er jo rædsom, kæreste. Hvor har du fået den fra?"

Det var en stakkels, loppebefængt bastard med et evigt dårligt humør; den knurrede altid af alting, var gnaven og melankolsk.

"Hvad skal man gøre? Da jeg fik den, forsikrede man mig, at den ville blive stor og smuk, men som du ser, er den blevet til … det der. Det er den femte, vi har, alle de andre døde, men denne her holder sig stædigt i live."

Med en gnaven mine besluttede Loulou sig til at lægge sig ned i solen, og vendte menneskene ryggen. Fluerne flokkedes om ham. Lazare tænkte på den forgangne år, på alt det, der ikke

mere var, og på alt det nye og hæslige, der var kommet ind i hans liv. Han kastede på ny et blik rundt i gården.

"Min stakkels Mathieu!" mumlede han ganske stille.

På trappen stod Véronique, beskæftiget med at skrabe en gulerod, og hun modtog ham med et nik, uden at afbryde sit arbejde. Men han gik direkte ind i spisestuen, hvor hans fader sad og ventede på ham, urolig ved lyden af hans stemme. Pauline udbrød allerede i døren:

"Tænk bare, han er kommet alene, Louise er i Clermont."

Chanteau, hvis urolige blik klarede op, spurgte, allerede før han havde sagt goddag til sin søn:

"Venter du hende her? Hvornår kommer hun?"

"Nej, nej," svarede Lazare. "Jeg skal hente hende i Clermont, inden vi tager tilbage til Paris. Jeg bliver fjorten dage her hos jer, og så tager jeg afsted igen."

Chanteau skævede til Pauline med et henrykt blik. Lazare omfavnede ham nu endelig, og han besvarede hans hilsen med to kraftige kys. Han fandt det imidlertid nødvendigt at tale om, hvor kedeligt det var.

"Hvor det var trist, at din kone ikke kunne komme med, det ville have været morsomt for os at have hende her. Men vi må vel have den fornøjelse til gode til en anden gang, for hun må da komme hertil engang."

Pauline tav og skjulte sin bevægelse bag et venligt smil. Det hele forandrede sig altså endnu en gang, hun behøvede ikke at rejse, og hun ville ikke have været i stand til at sige, om hun var glad eller skuffet over det, så vant var hun blevet til at underordne sig de andre. Én ting var hun bedrøvet over, og det var at gense Lazare aldret, med udslukt blik og et bittert udtryk

om munden. Hun havde også tidligere mærket disse rynker på hans pande og kinder, men de var blevet dybere, og hun anede, at det var indre lidelser, der var grunden. Også han betragtede hende. Han fandt åbenbart, at hun havde udviklet sig til sin fordel, for han sagde med et mat smil:

"I har sandelig ikke haft det dårligt i mit fravær. I er alle sammen ved godt huld. Fader ser yngre ud, og Pauline blomstrer jo som en rose. Og sært nok forekommer hele huset mig større."

Han så sig rundt i stuen, ligesom han havde gjort ude i gården, overrasket og bevæget. Hans blik standsede endelig ved Minouche, som lå på bordet med poterne trukket ind under sig, så hensunken i sit eget kattevelvære, at hun ikke havde rørt sig af stedet.

"Selv ikke Minouche bliver ældre," sagde han. "Utaknemmelige dyr, du kunne da godt lade som om du genkendte mig."

Han strøg hende over ryggen, og hun begyndte at spinde, men rørte sig ikke.

"Åh, Minouche holder ikke af andre end sig selv," sagde Pauline muntert. "I forgårs druknede vi igen fem af hendes killinger. Men det generer hende ikke, som du nok ser."

Man satte middagen tidligt på bordet, eftersom Lazare havde spist frokost meget tidligt. Trods den unge piges anstrengelser rådede der en trykket stemning hele aftenen. Samtalen gik trægt; der var så mange ting, som ikke måtte siges. De undgik at stille ham nogen spørgsmål, da de så, han var forlegen ved at svare; de prøvede ikke at få at vide, hverken hvordan det stod til med hans forretninger i Paris, eller hvorfor han først havde

underrettet dem om sin ankomst, da han var i Caen. Med en tvetydig gestus skubbede han alt for direkte spørgsmål fra sig, ligesom for at kunne vente med at svare til senere hen. Da teen blev serveret, sukkede han af lettelse. Hvor her var stille og fredfyldt, og hvor det ville gå godt med hans arbejde her! Han sagde et eller andet om et sørgespil på vers, han havde arbejdet på det sidste halve år. Hans kusine blev forbavset, da han ganske roligt tilføjede, at han var rejst til Bonneville for at afslutte det. Om tolv dage skulle det være færdigt.

Klokken ti kom Véronique og sagde, at hr. Lazares værelse var klart. Men da hun på første sal ville føre ham ind i det gamle gæsteværelse, som man havde indrettet til ægteparret, blev han vred.

"Tror du, jeg har tænkt mig at sove derinde? Nej, jeg ligger oppe ovenpå i min gamle jernseng."

Pigen brummede. Hvad var nu det for nykker? Sengen var jo redt, han ville vel ikke gøre hende besvær med at skulle rede en anden?

"Nå ja," sagde han, "så kan jeg vel sove i en lænestol."

Mens Véronique rasende tog lagnerne af og bar dem ovenpå, følte Pauline sig så inderlig glad, hun vidste ikke hvorfor, og da hun skulle sige godnat til sin fætter, kastede hun sig om halsen på ham, som dengang de var børn og behandlede hinanden som gode kammerater. Han boede altså atter igen i sit store værelse, så nær ved hende, at hun kunne høre ham længe gå frem og tilbage, ligesom feberagtigt ophidset af de samme minder, der holdt hende selv vågen.

Dagen efter begyndte Lazare at gøre Pauline til sin fortrolige; men han skriftede ikke på én gang, til at begynde med fik hun

kun at vide, hvordan han havde det med et enkelt ord eller to, som han indflettede i deres samtaler. Efterhånden blev hun mere modig og kom med spørgsmål, urolig som en øm moder. Hvordan levede han sammen med Louise? Var deres lykke stadig lige ublandet? Han svarede ja, men han beklagede sig over små huslige ubehageligheder, betydningsløse småting, der havde givet anledning til skænderier. Det var ikke kommet til noget brud mellem de to ægtefæller, men de led begge under de tusinde små sammenstød mellem deres nervøse temperamenter, som var lige overdrevent heftige både i glæde og sorg. De nærede en slags hemmeligt nag til hinanden, det var som om de havde følt sig overraskede og forbitrede over at have taget fejl og så hurtigt have kunne pejle dybet af den andens hjerte, efter at deres kærlighed i begyndelsen havde været så passioneret. Pauline mente et øjeblik at forstå, at økonomiske tab havde forbitret dem mod hinanden; men hun tog fejl, deres 10.000 francs i renter var næsten urørte, Lazare var blot blevet ked af forretningerne ligesom han var blevet ked af musikken, medicinen og industrien; og da dette emne kom på tale, udlod han sig en strøm af grovheder; aldrig havde han set så megen dumhed og så meget fordærv som indenfor finansverdenen; hvad som helst: landlivets ensformighed, de mest indskrænkede levevilkår – alt var bedre end disse evige pengespørgsmål, dette mord på enhver intelligens under den åndløse læggen sammen og gangen op.

For resten havde han trukket sig ud af forsikringsselskabet, han havde besluttet sig for at forsøge sig som skuespilforfatter til næste vinder, når han vendte tilbage til Paris. Hans skuespil skulle blive hans hævn, han ville der blotte hele denne

svindelens kræftsvulst, som undergravede det moderne samfund.

Pauline lod sig ikke forurolige ved denne nye fiasko, som hun allerede havde anet bag den forlegne tone i Lazares sidste brev. Hvad der gjorde hende mere nervøs var den voksende disharmoni mellem ham og hans hustru. Hun spekulerede over årsagen til det: hvordan var de så hastigt kommet dertil, de, som endnu var unge, økonomisk uafhængige og ikke behøvede at tænke på andet end deres lykke? Utallige gange vendte hun tilbage til dette emne, og hun holdt ikke op med at stille sin fætter spørgsmål, før hun så, at han blev forlegen, blev bleg, stammede og vendte ansigtet bort. Hun genkendte dette udtryk af skam og angst, dødsangsten, som han før havde prøvet at skjule, som man skjuler en hemmelig last; men var det da muligt at den evige tilintetgørelses kulde allerede havde trængt sig ind mellem de to unge ægtefæller? I flere dage var hun i tvivl; men uden at han havde aflagt nogen egentlig bekendelse, læste hun sandheden i hans øjne en aften, da han kom løbende ud fra sit værelse uden noget lys, heftigt rystet, som om han flygtede for et spøgelse.

I Paris havde Lazare i begyndelsen glemt døden i sin hustrus arme. Også hun havde elsket ham og været så udelukkende optaget af ham, at hun straks blev ulykkelig og fortvivlet, hvis han en eneste time måtte tænke på noget andet end hende. Og den hidsige tilfredsstillelse af deres tidligere længsler, når de glemte alt andet i hinandens favn. havde varet, så længe de ikke troede, at der var en ende på den sanselige nydelse. Men der kom en tid, da de med smertelig forbavselse måtte spørge sig selv, hvorfor den kødelige kærligheds lykke er så kort. Kunne

man ikke uafbrudt dykke sig ned i den, opdage nye sider af den, nok til at bevare en illusion om lykken? De var allerede mætte af hinanden, og hun havde kun forstand på kærtegn, hun kunne ikke være ham til nogen støtte eller indgyde ham nyt livsmod. En nat fo'r Lazare op fra sengen, isnet af et koldt vindstød fra det tomme intets afgrund; han rystede over hele kroppen og stammede fuld af angst ligesom før: "Min Gud! Min Gud! Jeg skal dø!" Louise sov ved hans side. Det var døden, der atter havde taget herredømmet over ham.

Hans svære nætter begyndte nu igen. Angsten kom over ham ganske uventet, uden at han nogensinde var i stand til at forudse eller forhindre det. Pludselig, midt under en rolig søvn, rystedes han af dødsangst; ofte når han havde været mere end almindelig vred eller nedslået i dagens løb, slap han derimod for nattens krise. Og det var ikke længere heftige, hurtigt overståede anfald som før, nervesystemet blev stadig mere angrebet, og hver ny sindsbevægelse rystede nu hele hans indre, ind til dets allermest skjulte afkroge. I mørket voksede hans angst næsten til vanvid, han kunne ikke sove uden natlampe, trods hans stadig angst for, at Louise skulle opdage hans lidelse. Før i tiden, når han sov alene, kunne han tillade sig at give sin feje frygt frit løb, men nu måtte han lægge bånd på sig selv, og det gjorde det endnu mere plagsomt. Når han fo'r op af søvnen og satte sig op i sengen, fløj hans blik straks til Louise og han blev rædselsslagen ved tanken om at se hende ligge med vidtåbne øjne. Men hun bevægede sig aldrig; ved natlampens skær så han hendes ansigt med lukkede, gennemsigtige øjenlåg. Så begyndte han at berolige sig; men en nat gik det, som han havde frygtet, hun var vågen og så på ham, mens han

rystede af rædsel. Hun sagde intet, men også hun havde sikkert hørt dødens nærhed, for hun syntes at forstå ham, hun kastede sig pludselig ind til hans bryst, som for at bede om hjælp. Men siden prøvede de at føre hinanden bag lyset, de lod, som om det havde hørt en mistænkelig støj, stod op og så under møblerne og bag gardinerne.

Og siden da blev de begge redet af denne natlige mare. Ingen bekendelse undslap dem, det var en skamfuld hemmelighed, som man ikke måtte tale om. Men når de var gået i seng, og lå der på ryggen med vidåbne øjne, kunne de høre hinanden tænke. Hun var lige så nervøs som han, de smittede hinanden, ligesom det somme tider sker, at to elskende rives bort af den samme feber. Hvis han vågnede og hun sov, blev han forskrækket over denne søvn: åndede hun stadig? Han kunne ikke længere høre hende åndedræt, måske var hun netop blevet hentet af døden. Et øjeblik betragtede han forskende hendes ansigt og rørte ved hendes hænder. Så blev han roligere, men kunne alligevel ikke sove. Tanken om, at hun en dag skulle dø, gjorde ham frygtelig til mode. Hvem af dem ville gå bort først, han eller hun? Han fulgte disse to hypoteser, gravsten oprullede sig for hans fantasi, han så alting så tydeligt, den forfærdelige, sønderrivende dødskamp, de dystre sidste forberedelser, den grusomme afsked for evigt. Det var dette, der satte hele hans indre i oprør: aldrig mere at gense hinanden, aldrig, aldrig, når man havde levet så tæt sammen; og han følte, han var på vej til at blive sindssyg, han kunne ikke rumme dette forfærdelige i sit hoved.

Hans rædsel forvandledes til heltemod, han ønskede, at han ville dø først. Han blev rørt, når han tænkte på hende, han

forestillede sig hende som enke, hvordan hun fortsatte deres fælles vaner, gjorde det ene og det andet, som han aldrig mere kom til.

For at forjage disse tvangsforestillinger, tog han hende af og til i favnen, uden at vække hende; men det var ham ikke muligt ret længe at holde hende ind til sig, for følelsen af et liv, som han holdt omslynget med begge arme, gjorde ham endnu mere rædselsslagen. Når han lagde hoved mod hendes bryst og hørte hjertet slå, kunne han ikke gøre det uden at føle ubehag, for han troede at høre en uregelmæssighed ved hvert slag. Hendes ben, hofterne, der gav blødt efter for han armes tryk, hele hendes legeme, så smidigt, så tilbedt, blev ham snart uudholdeligt at røre ved, fyldte ham i hans mareridt med en skrækfyldt forventning. Og selv når Louise vågnede, når det begær vågnede, som de forbandt så tæt med hinanden og de lå mund mod mund og kastede sig ud i kærlighedens vanvid for derved at glemme deres elendighed, endte det hver gang med, at de lå udstrakte på ryggen, uden at kunne finde søvn, og væmmedes ved kærlighedens glæder. I soveværelsets mørke så de atter med store, stirrende øjne på døden.

Det var på denne tid, Lazare blev træt af forretningerne. Hans træghed vendte tilbage, han henslæbte sine dage i uvirksomhed og skød skylden på sin foragt for "svindleriet". Men den egentlige grund var, at denne uophørlige tanke på døden for hver dag berøvede ham stadig mere af hans livsmod. Han stod atter ved det gamle spørgsmål: Hvad skal det gøre godt for? Når slutningen under alle omstændigheder ville komme – i morgen, i dag, om en time måske – hvad tjente det da til at besvære sig, at hidse sig op, at interessere for noget

mere end for noget andet? Han gjorde aldrig noget færdigt, han vedblev at tære på sig selv. Hans liv var fra da af en langsom død, han lyttede ligesom før til pendulslagene i sit indre, der nu forekom ham at være blevet langsommere. Hjertet slog ikke mere så hurtigt, også de øvrige organer var blevet mere lade, snart ville det hele sikkert gå i stå; og han iagttog gysende denne mindskende livskraft, som den stigende alder nådesløst bragte med sig. Han så tydeligt, hvordan hans legeme uophørligt blev slidt ned: Hans hår faldt af, han havde mistet flere tænder, han følte sine muskler blive slappe, som om de allerede var ved at blive til jord. Han imødeså fyrrernes tilnærmelse med en mørk melankoli. Snart ville han være en gammel mand, og så var alting slut. Han syntes allerede, han var syg overalt, noget vil ganske sikkert gå i stykker inden i ham, han tilbragte sine dage i en feberagtig venten på katastrofen.

Han så andre gå bort, og hver gang han hørte om en vens død, fik han et nyt stød. Var det muligt, at X. havde lukket sine øjne for altid? Han var jo tre år yngre end han selv, han burde have levet i hundrede år, så stærkt han var bygget! Og Y. da, hvordan havde han kunnet forlade denne verden? Denne forsigtige mand, som endog vejede sin mad! I to dage tænkte han ikke på noget andet, han var bestyrtet over, hvad der var sket, følte på sine lemmer, tænkte over sine sygdomssymptomer og blev forbitret på de stakkels afdøde. Han havde brug for at berolige sig selv, han anklagede dem for at være døde med vilje: X. havde begået en utilgivelig uforsigtighed; Y. var faldet som offer for en yderst sjælden lidelse, som lægerne end ikke havde et navn for. Man han søgte

forgæves at jage spøgelset bort, han hørte stadig maskineriets hjul knirke i sit indre, han gled uhjælpelig ned ad årenes skråplan, nedenfor hvilket han så det store, sorte svælg, som fik koldsveden til at bryde frem og hårene til at rejse sig på hans hoved.

Da Lazare holdt op med at gå på sit kontor, begyndte de huslige tvister. Han var bestandig irritabel og fo'r op ved mindste anledning. Den tiltagende sjælesygdom, som han så ængstelig søgte at dølge, gav sig udbrud i anfald af dårligt humør og fikse ideer. En overgang var han så bange for ild, at han flyttede ned fra tredje sal til stuen, for lettere at kunne redde sig, hvis huset skulle brænde. En stadig bekymring for morgendagen ødelagde altid nuet. Han levede i en stadig venten på en ulykke, fo'r sammen hver gang nogen åbnede en dør for voldsomt, fik heftig hjertebanken, hver gang han modtog et brev. Så begyndte han at mistro alle mennesker, gemte sine penge i små portioner på flere forskellige steder, hemmeligholdt enhver af sine planer, uanset hvor uvæsentlig den måtte være. Han følte sig bitter over for hele verden, bildte sig ind, at han var misforstået, at alle hans forehavender strandede, fordi mennesker og omstændigheder havde sammensvoret sig mod ham. Men ud over alt andet bredte sig hans uendelige kedsomhed, som i forening med den stadige tanke om en snarlig død vakte hans afsmag for enhver form for virksomhed og fik ham til at henslæbe sit liv til ingen nytte, under påskud af, at hele tilværelsen er meningsløs. Hvorfor skulle man arbejde? Videnskaben er afmægtig, man forhindrer ingenting, og man opnår ingenting. Han led af hele sin generations skeptiske spleen, ikke den romantiske, blaserte

følelse hos Werther og René, som sørgede over tabet af den gamle tro, men kedsomheden hos de nye tvivlshelte, de unge kemikere, som bliver i dårligt humør og erklærer hele verden for umulig, fordi de ikke har fundet livet på bunden af deres retorter.

Og som følge af en logisk modsigelse, gik den hemmelige skræk for tilintetgørelsen hos Lazare hånd i hånd med en uafladelig bragesnak om altings intethed. Det var selve hans hypokondri, manglen på ligevægt i hans temperament, som indgav ham de pessimistiske ideer og et afsindigt had til tilværelsen. Han betragtede den som et bedrageri, fordi den ikke varede evigt. Man tilbragte jo halvdelen af sit liv med at drømme om lykken og den anden halvdel med at savne den. Han sluttede sig også stadig ivrigere til Schopenhauers teorier og opremsede efter hukommelsen lange lidenskabelige tirader fra hans skrifter. Han talte om at dræbe livsviljen for at få en ende på tilværelsens barbariske og enfoldige komedie, som den verdensstyrende kraft lader udspille for sig i et eller andet ukendt egoistisk øjemed. Han ville udrydde livet for at udrydde angsten. Han opstillede altid som sit yderste ønskemål, ikke at stræbe efter noget, af frygt for kun at opnå noget ringere, at undgå bevægelse, som er smerte, og endelig helt og holdent overgive sig til døden. Han grublede meget over den praktiske mulighed af et almindeligt selvmord, en pludselig fuldstændig forsvinden som følge af alle levende væseners fælles beslutning. Denne idé kom til ham igen og igen, uophørligt, midt i de mest hverdagsagtige samtaler. Ved det mindste ubehag beklagede han sig over, at befrielsens stund endnu ikke var inde. Hvis han havde blot den mindste smule ondt i hovedet, beklagede han sig

bittert over sit legemlige hylster. Traf han en bekendt, ledte han straks samtalen hen på livets viderværdigheder og den store lykke, de havde haft, som nu gødede mælkebøtterne på kirkegården. Han havde ligesom en mani for uhyggelige samtaleemner, han blev dybt interesseret, da han engang læste en fantasifuld artikel af en astronom, som forkyndte, at en komet nærmede sig, hvis hale ville feje jorden bort som et sandskorn: var dette ikke den ventede kosmiske katastrofe, den kolossale bombe, som skulle sprænge verden i luften som en gammel, frønnet båd? Og dette uophørlige ønske om at få lov til at dø, disse med så megen forkærlighed fremsatte tilintetgørelsesteorier var blot en døvende strøm af tomme ord, under hvilke han søgte at skjule sin angstfyldte venten på hans eget forestående endeligt.

På dette tidspunkt fik han en ny rystelse ved sin hustrus svangerskab. Han oplevede en besynderlig følelse, på en gang en stor glæde og et dobbelt ubehag. I strid med sin tyske mesters ideer var han stolt over at være fader. Skønt han ligegyldig sagde, at enhver nar kunne misbruge den ret, følte han alligevel en selvglad tilfredsstillelse, som om noget sådant ikke kunne ske for nogen anden end ham. Så forplumredes denne glæde, han plagede sig selv med en forestilling om, at det ville ende sørgeligt; i hans fantasi var moderen allerede udenfor ethvert håb og barnet ville aldrig komme til verden. Allerede i de første måneder voldte Louises tilstand begge ægtefællerne alvorligt ubehag, hele huset var vendt på hovedet, alle familiens vaner blev forstyrret og der var flere skænderier end nogensinde før. Dette barn, som skulle have nærmet mand og hustru til hinanden, forøgede blot deres uoverensstemmelser.

Lazare ærgrede sig over, at Louise fra morgen til aften klagede over forskellige smerter. Da lægen begyndte at tale om, at Louise burde hvile sig ud i en eller anden bjergegn, var det således en virkelig lettelse for ham at følge hende til hendes kusine og selv slippe bort fra hende i nogle uger, under påskud af at tage ud og hilse på sin fader i Bonneville. Egentlig skammede han sig lidt over denne flugt. Men han gik på akkord med sin samvittighed: en kort adskillelse ville berolige nerverne hos dem begge.

Den aften, hvor Pauline endelig fik lov til at høre de sidste atten måneders historie, sad hun en stund tavs, ligesom bedøvet af dette slag. Det var i spisestuen, hun havde hjulpet Chateau i seng og Lazare havde afsluttet sit skriftemål ved spisebordet, hvor tekanden stadig stod under den osende hængelampe.

Efter en tids tavshed sagde hun endelig:

"I elsker altså ikke hinanden længere!"

Han havde rejst sig for at gå op på sit værelse. Og han svarede med sin nervøse latter:

"Vi elsker hinanden så meget, som man kan elske, mit kære barn. Er du virkelig så uerfaren? Hvor skulle kærlighed have en længere holdbarhed end alt andet?"

Da Pauline var kommet op til sig selv, faldt hun om på en stol i et nyt anfald af den samme fortvivlelse, som så ofte før havde holdt hende vågen, mens hele huset sov. Skulle ulykken begynde forfra? Når hun netop troede, at alting var overstået for hendes eget og de andres vedkommende, når hun troede, at hun havde revet hjertet ud af sit bryst og foræret Lazare til Louise, fik hun pludselig at vide, at hendes opofrelse havde

været nytteløs: De var allerede ophørt med at elske hinanden, hun havde grædt sine tårer til ingen nytte. Det var til dette elendige resultat, man var kommet; hun forudså med smerte nye sorger, nye kampe. Der var da heller aldrig nogen ende på lidelsen!

Og mens hun sad der og stirrede på lyset, steg fra bunden af hendes sjæl den triste tanke op, at hun alene var skyldig i det hele. Forgæves stred hun mod dette faktum: Hun havde selv sat dette giftermål i stand, uden at forstå, at Louise ikke var den hustru, hendes fætter havde brug for; for nu bedømte hun hende klart, hun var for nervøs til at kunne opretholde ligevægten i ham, hun var selv ved at blive lige så tåbelig som han, hun havde intet andet end sin kvindelige ynde at byde på, og den var han blevet træt af. Hvorfor havde hun ikke tænkt på alt dette førend i dag? Var det ikke netop dette, som havde fået hende til at lade Louise indtage hendes plads? Før havde hun fundet hendes så øm og blid i hele sit væsen, hun havde troet, at ingen anden end denne blide unge kvinde med sine kys og kærtegn ville kunne redde Lazare fra hans melankoli, Hvilken ulykke! At gøre ondt, når man vil gøre godt, at have så lidt menneskekendskab, at man bringer ulykke over dem man vil frelse! Hun havde troet at forstærke sit barmhjertighedsværk ved at betale deres glæde med sine tårer. Og hendes godhed havde ledt hende vild, fordi godheden ikke altid er nok til at skabe lykke.

Hele huset sov, hun hørte intet andet end sit eget blods hamren i tindingerne. Lidt efter lidt kom hele hendes indre i oprør. Hvorfor havde hun ikke giftet sig med Lazare? Han tilhørte hende, hun havde ikke behøvet at give ham væk. Måske

ville han have været bedrøvet i begyndelsen, men hun skulle nok efterhånden have vidst at indgive ham sit livsmod og forsvare ham mod sine tåbelige griller. Hun havde altid været dum nok til at tvivle på sin egen magt, deraf kom ulykken. Og bevidstheden om hendes egen styrke, sundhed og uegennyttige kærlighed brændte stadig stærkere i hende. Var hun da ikke mere værd end den anden? Hvad var det for dårskab, der havde fået hende til at stille sig selv i skyggen? Nu fornægtede hun endog Louises kærlighed, for hun fandt i sit eget hjerte en langt mægtigere passion, den, som ofrer sig for den elskede genstand. Hun elskede sin fætter nok til at kunne forsvinde, hvis den anden havde gjort ham lykkelig, men siden den anden end ikke forstod at værdsætte den store lykke at eje ham, var det vel hendes ret at handle, at bryde deres ulyksalige forening? Og hendes forbitrelse voksede uophørligt, efterhånden som den tanke trådte mere og mere klar og tydelig frem for hende: det var hende, der burde være gift med Lazare.

Da blev hun grebet af bitter anger. Nattens timer gik hen, den ene efter den anden, men hun havde ikke tanke for at gå i seng. Hun sad hensunken i vågne drømme, stirrende ind i lysets flamme, uden at se den.

Hun var ikke længere på sit værelse, hun bildte sig ind at hun var gift med Lazare; og deres samliv rullede sig op for hendes indre blik i billeder af kærlighed og lykke. De var i Bonneville, ved stranden og det blå hav, eller i Paris, ved en støjende gade; det lille værelses rolige stilhed var den samme, der lå bøger spredt rundt om, og der, på bordet, duftede roser, og aftenlampen var tændt. Hans hænder søgte stadig hendes, han havde genvundet sin ungdoms ubekymrede glæde, hun elskede

ham så højt, at hun havde fået ham til at tro på livets evighed. Nu satte de sig til bords; nu tog de en spadseretur sammen; i morgen ville hun gennemgå ugens regnskaber med ham. Hun blev grebet af bevægelse ved at forestille sig dette samliv i alle dets enkeltheder, som deres lykke beroede på. Om somrene skulle de rejse. Og en dag opdagede hun, at hun skulle være moder. Men da fo'r hun sammen og hendes drømme spredtes, hun kom ikke længere, hun sad nu igen på sit værelse, foran det næsten nedbrændte lys. Moder, min Gud! Det var jo den anden, der skulle være moder, og aldrig ville noget sådan ske for hende, aldrig ville hun komme til at lære denne fryd at kende? Faldet var så dybt, at tårerne trængte sig frem i hendes øjne, og hun græd længe, endeløst, i en voldsom hulken, der var ved at sprænge hendes bryst. Til sidst gik lyset ud, og hun måtte gå i seng i mørke.

Lige fra denne sørgelige nat følte Pauline en varm deltagelse for de uenige ægtefæller og også for sig selv. Hendes sorg opløste sig i et slags ømt håb. Hun ville ikke have været i stand til at sige, hvad det var, hun håbede på, hun vovede ikke at analysere sig selv og de uklare følelser, som rørte sig i hendes hjerte. Og hvorfor skulle hun plage sig selv sådan? Havde hun måske ikke stadig mindst ti dage for sig? Så havde hun jo altid tid til at tænke efter og fatte en beslutning. Hovedsagen var at berolige Lazare og sørge for, at hans hvilepause her i Bonneville kom ham til nytte. Hun fik igen sit gode humør tilbage; de kastede sig begge to ind i deres gamle, skønne liv.

I begyndelsen herskede den gamle, kammeratlige tone fra barndommen mellem dem.

"Lad dog dit skuespil være, enfoldige knægt! Det bliver alligevel i alle tilfælde pebet ud … Hjælp mig hellere med at se efter, om ikke Minouche har slæbt mit garnnøgle med sig op på skabet."

Han holdt stolen, mens hun hævede sig på tåspidserne for at se efter oven på skabet. Det havde regnet i to dage, de sad indespærrede i det store værelse. Og hver gang, de gjorde et nyt fund fra de forgangne år, lo de hjerteligt.

"Nej se, her er dukken, du lavede af nogle af mine gamle natkapper … Og det her, kan du huske det? Det er et portræt af dig, som jeg tegnede en dag, du var så sur, du græd af arrigskab, fordi jeg ikke ville låne dig en ragekniv."

Hun væddede om, at hun kunne springe op på bordet i ét hop. Også han sprang og var henrykt over at blive forstyrret. Hans sørgespil lå allerede og sov i en skuffe. En morgen, da de faldt over den store "Smertesymfoni", spillede hun stykker fra den med en komisk behandling af takten; og han gjorde nar ad sit værk, han sang melodierne for at hjælpe klaveret, hvis strenge næppe gav nogen lyd fra sig. Ét nummer, den berømmelige Dødsmarch, gjorde dem alligevel alvorlige: Den var virkelig ikke så dårlig, den burde man beholde. Alting morede eller rørte dem: en samling tørrede rødalger, som hun engang havde ordnet, og som de fandt under bøgerne; en glemt glaskrukke, der indeholdt en prøve på bromacid, fra fabrikkens tid; en miniaturemodel af en bølgebryder, sønderbrudt som om den var væltet af en storm i et glas vand. Siden strejfede de rundt i huset, jagende hinanden som to løsslupne skolebørn; tyve gange sprang de op og ned ad trapperne, løb gennem værelserne og smækkede med dørene. Var det ikke de gamle

tider, der var kommet tilbage? Hun var ti år og han nitten, hun nærede et passioneret venskab for ham som en lille pige. Intet var forandret, den gamle valnøddeskænk stod stadig i spisestuen, ligesom hængelampen af kobber, billedet af Vesuv og de fire litografier af årstiderne, som de stadig morede sig lige meget over. Farfaderens mesterstykke stod stadig på samme plads i sin glaskasse, og den var i den grad vokset sammen med kaminen, at Véronique satte tallerkener og glas oven på den. Der var kun et værelse, hvori de gik stille og andægtige, og det var fru Chanteaus tidligere værelse, som lige siden hendes død havde stået urørt. Ingen åbnede mere skrivebordet, møbelstoffets grønne rankemønster på gul bund blegedes efterhånden af solskinnet, som man af og til lod slippe ind. Da den afdødes navnedag indtraf, fyldte de værelset med store buketter.

Men snart, da vinden havde blæst regnskyerne bort, begav de sig ud på terrassen, i haven ud til klippekysten, og nu begyndte deres ungdom endnu en gang.

"Vil du med ud og fiske krabber?" råbte han til hende en morgen gennem væggen. "Havet er ved at trække sig tilbage."

De begav sig afsted i badedragter, de genfandt de samme gamle klipper, hvor ebbe og flod næppe havde efterladt sig noget spor efter så mange uger og måneder. Det var, som de aftenen i forvejen havde været ude og undersøge denne del af kysten. Han huskede endnu alting så godt.

"Pas på, der er et hul, og bunden er fuld af store sten."

Men hun beroligede ham.

"Det ved jeg godt, vær ikke bange. Nej, se dog bare hvilken vældig krabbe, jeg har fundet!"

En kølig dønning gjorde dem våde til op over knæene, den friske, saltmættede luft, som blæste fra havet, berusede dem. Og de gik atter lange spadsereture som før, de hvilede sig på sandet, søgte beskyttelse i en grotte, når de blev overrasket af en pludselig regnbyge, og de vendte først hjem ad mørke stier efter mørkets frembrud. Selv havet lignede sig selv, lige så uendeligt, lige så omskiftende. Var det ikke i går, de havde set denne turkisblå overflade med de lyse ilinger, som fo'r afsted, der hvor vinden ilede frem? Og dette blyfarvede vand under den mørke himmel, regnbygen derude til venstre, som kom sammen med floden, ville de ikke atter få det at se i morgen, lignede den ene dag ikke den anden? De huskede små, forglemte hændelser så livagtigt, som om de havde fundet sted for ganske nylig. Han var nu atter seksogtyve og hun seksten. Når han forglemte sig og skubbede helt drengeagtigt til hende, fik hun hjertebanken og blev så sødt forvirret. Men hun gik ikke af vejen for ham, for hun havde intet ondt i sinde. Et nyt liv begyndte for dem, de hviskede med hinanden, lo uden grund, gik tavse i lange perioder. De mest almindelige ting fik en særlig betydning, de rødmede, når de talte om vejret eller sagde godnat til hinanden i korridoren. Alt det forgangne rejste sig i dem som sivene om foråret, de indslumrede ømme følelser vågnede på ny. Hvorfor skulle de være bange? De gjorde end ikke nogen modstand, havet syntes at vugge dem og opmuntre dem til at drømme ved sin evigt ensformige, enstonige sang.

Og sådan gik dagene hen uden forstyrrende afbrydelser. Det var allerede den tredje uge, Lazare var der. Han talte ikke noget om at rejse, han havde fået flere breve fra Louise, som skrev, at hun kedede sig meget, men at hendes svigerinde gerne ville

beholde hende nogen tid endnu. I sine svar opfordrede han hende til at blive, han sendte hende forskrifter fra doktor Cazenove, som han spurgte om råd. Efterhånden gled han ind i husets regelmæssige vaner, han blev hjemmevant med de forskellige tider for måltider, vågnen og søvn, som i Paris havde været ganske forandrede, han vænnede sig til Véroniques vrisne temperament og faderens stadige jamren. Ved lørdagsmiddagene genså han lægens og præstens velkendte gamle ansigter og genkendte deres evigt ens konversation, som drejede sig om det seneste uvejr eller om badegæsterne i Arromanches. Ved desserten sprang Minouche stadig op på bordet, så let som en fjer, og skubbede til hans hage med sin snude for at gøre opmærksom på sig selv, og den lette kradsen af hendes kolde tænder mod hans hud satte ham flere år tilbage i tiden. Ny blandt alt det gamle var kun Loulou, der lå sammenrullet under bordet og knurrede, når man kom ham for nær. Forgæves tilbød Lazare ham sukker: Når dyret havde snuppet det, lagde den sig tilbage og viste atter tænder med fordoblet arrigskab. Man havde overladt ham til sig selv, han levede ensom og som en fremmed i huset, ligesom et asocial væsen, hvis eneste forlangende af Gud og hvermand var, at de skulle lade ham kede sig fred.

Af og til, når Pauline og Lazare tog en af deres lange spadsereture, kom de ud for eventyr. F.eks. en dag da de var bøjet af fra strandvejen, for ikke at være nødt til at gå forbi fabrikken ved Skattebugten, mødte de netop Boutigny i en hulvej. Boutigny var nu om stunder en korpulent herre, som var blevet rig på at fabrikere soda; han havde giftet sig med et fruentimmer, som havde været opofrende nok til at følge med

ham til denne udørk, og hun havde netop født ham sit tredje barn. Hele familien, fulgt af en tjener og en amme, sad pakket i en statelig åben vogn, forspændt med et par store hvide heste. De to fodgængere måtte trække sig ind til siden for ikke at komme hjulene for nær. Boutigny, som kørte, lod hestene gå i skridt. Der blev et øjebliks forlegen tavshed: man havde ikke talt sammen i flere år, og hustruens nærværelse forøgede blot den pinlige stemning endnu mere. Imidlertid havde man set hinanden, og man måtte derfor hilse, men ingen sagde et ord.

Da vognen var forsvundet, sagde Lazare, som var blevet meget bleg:

"Han lever altså som en fyrste nu?"

"Ja," svarede Pauline, "han lader til at have tjent en hel del på det seneste. Du ved vel, at han har genoptaget dine eksperimenter?"

Det var netop dette, som pinte Lazare mest af alt. Fiskerne i Bonneville, som gjorde sig en ondskabsfuld fornøjelse af at fortælle ham ubehageligheder, havde fortalt ham om det. Med bistand af en ung kemiker, som han aflønnede, havde Boutigny i nogle måneder beskæftiget sig med at behandle algeasken efter nedkølingsmetoden, og takket være sin hårdnakkethed og praktiske indstilling opnåede han tilfredsstillende resultater.

"Besynderligt!" mumlede Lazare med dump stemme, "hver gang videnskaben tager et skridt fremad, er det en dumrian, der skubber på, uden selv at vide af det."

Fornøjelsen ved deres spadseretur var ødelagt, de gik tavse ved siden af hinanden og så, hvordan de grå tåger steg op fra havet, som fik himlen til at blegne. Da de sent om aftenen

vendte hjem, frøs de, men det venlige lys fra hængelampen over den hvide dug varmede dem snart igen.

En anden dag, da de gik ad Verchemont til, standsede de pludselig, overraskede ved at se røg stige op fra et stråtag. Det var en ildebrand; det stærke solskin forhindrede dem i at se flammerne og huset brændte alene, med lukkede vinduer og døre, eftersom de bønder, der boede dér, sikkert var ude at arbejde. De løb straks derhen og råbte af alle kræfter, men skræmte kun skaderne, som sad og sladrede oppe i æbletræerne. Til sidst rejste sig en kvindeskikkelse med et halstørklæde bundet om hovedet fra en kartoffelmark på nogen afstand, så hvad der på færde og kom styrtende over de oppløjede marker i vild galop, så hun næsten brækkede benene. Hun gestikulerede, skreg et ord, man ikke kunne høre, for sindsbevægelsen kvalte hendes stemme. Hun faldt, rejste sig, faldt endnu en gang og vedblev at løbe med blødende hænder. Hun havde tabt sit tørklæde, håret løste sig op og flagrede i solen.

"Hvad er det hun siger?" sagde Pauline forskrækket.

Kvinden kom nærmere, de hørte nu hendes hæse skrig, der var som et dyrisk brøl:

"Barnet! – Barnet! – Barnet!"

Lige siden i morges havde hun og hendes mand været på arbejde en mils vej borte, i en havremark, de havde arvet. Hun var netop gået ud for at samle en kurvfuld kartofler; barnet lå og sov, og hun havde lukket alle døre, hvad hun ellers aldrig plejede at gøre. Ilden havde sikkert ligget længe og ulmet, for det var helt uforståeligt, hun svor på, at hun havde slukket hver eneste gnist i komfuret. Nu var stråtaget et eneste ildhav,

flammerne hævede og sænkede sig, et flimrende rødt i det gule solskin.

"Har De lukket døren i lås?" sagde Lazare.

Kvinden hørte ham ikke. Hun var fra sans og samling, hun var løbet rundt om huset uden nogen rimelig grund, måske for at lede efter en eller anden åbning, som ikke fandtes, hvad hun udmærket vidste. Så var hun endnu en gang faldt omkuld, hendes ben ville ikke bære hende, hendes gamle, gråblege ansigt havde et udtryk af fortvivlelse og rædsel, mens hun stadig rallede:

"Barnet! – Barnet!"

Paulines øjne fyldtes af tårer. Men disse skrig gjorde et højst ubehageligt indtryk på Lazares nerver. De blev til sidst uudholdelige, og endelig sagde han:

"Jeg vil gå ind efter hendes barn."

Hans kusine så forfærdet på ham. Hun forsøgte at gribe hans hænder, ville holde ham tilbage.

"Du! Nej, jeg vil ikke have det … taget falder sammen."

"Det får vi at se," svarede han blot.

Så skreg han ind i kvindens øre:

"Nøglen! Har De nøglen!"

Kvinden gloede bare på ham med åben mund. Til sidst lykkedes det ham at få nøglen ud af hende. Så gik han roligt hen mod døren, mens hun blev liggende der på jorden og skreg. Pauline fulgte ham med øjnene; hun forsøgte ikke igen at hindre ham, men hun stod som fastnaglet af angst og overraskelse over, hvor naturlig hans handling forekom ham selv. Det regnede med gnister, han måtte trykke sig tæt ind til døren for at kunne åbne den, for de brændende strå regnede

ned fra taget som vandmasserne under en styrtregn; og nu mødtes han af den hindring, at den rustne nøgle ikke ville dreje i låsen. Men han bandede ikke engang, han tog sig god tid; det lykkedes ham til sidst at åbne, og han stod et øjeblik stille på tærsklen for at lade røgen komme ud. Aldrig havde han følt sig så koldblodig, han gik som i søvne, med en sikkerhed i alle sine bevægelser, en klogskab og forsigtighed, som syntes at være fremkaldt af faren. Han bøjede hovedet og forsvandt ind i huset.

"Min Gud, min Gud!" stammede Pauline, lammet af frygt.

Ufrivilligt havde hun foldet hænderne, og hun trykkede dem så hårdt sammen, at det knagede i dem; hun hævede og sænkede uafladeligt armene, som en syg, der har store smerter. Taget knagede og bragede, og brød allerede sammen her og der; Lazare ville aldrig nå ud. Hun syntes, han havde været derinde i en evighed. Kvinden lå på jorden, men hun skreg ikke længere, hun stirrede sløvt på døren, kunne ikke fatter, at hun havde set en mand gå ind midt i ilden.

Men nu hørtes et skrig. Det kom fra Pauline, som havde set taget falde ned mellem de rygende mure.

"Lazare!"

Han stod i døren med håret lidt svedent og hænderne en ubetydelighed brændte, og da han havde lagt det grædende barn i kvindens arme, blev han næsten vred på sin kusine.

"Hvad er der? Hvorfor hidser du dig sådan op?"

Hun kastede sig hulkende om hans hals, hun var så ude af sig selv af angst, at han blev bange for, at hun skulle besvime, og måtte sætte hende ned på en mosklædt sten med ryggen støttet til bondegårdens pumpe. Han mærkede nu selv, hvordan

kræfterne forlod ham. Der var et trug fuldt af vand, hvori han med velbehag dyppede sine hænder. Det kølige vand vakte ham atter til besindelse, og nu var det hans tur til at være overrasket over den handling, han havde udført. Var han virkelig gået ind midt i luerne? Han forekom sig selv at være en dobbeltgænger, han så tydeligt, hvordan han var gået frem gennem røgen med en utrolig bevidsthed; det var alt sammen som et underværk, udført af en fremmed person. Men han følte en slags glæde, som han aldrig før havde oplevet.

Pauline var kommet lidt til sig selv igen, hun undersøgte hans hænder og sagde:

"Nej, det er ikke noget farligt, brandsårene er ikke særlig dybe. Men vi må gå hjem, så jeg kan forbinde dig. Gud, hvor du skræmte mig!"

Hun havde dyppet et lommetørklæde i vandet og viklet det om hans højre hånd, som var den mest skadede. De rejste sig, forsøgte at trøste kvinden, som lidenskabeligt havde kysset sit barn, men nu havde lagt det ved siden af sig uden at se mere på det; og nu jamrede hun sig over huset, hylede lige så ynkeligt som før: Hvad ville hendes mandfolk sige, når de fandt det hele jævnet med jorden. Murene stod dog stadig oprejst, en sort røg og skyer af gnister steg op fra ilden i husets indre, som man ikke kunne se.

"Så, berolig Dem nu, stakkels kone," sagde Pauline, "kom hjem til mig i morgen, så vil vi tales ved."

Nu kom nogle af naboerne løbende til, hidkaldt af røgen. Hun kunne tage Lazare med sig og gå derfra. På hele vejen hjem var de opfyldt af en dæmpet glæde. Han mærkede ikke meget til sine sår, men hun ville gerne have, at han skulle støtte

sig til hendes arm. De var endnu så rystede, at de ikke kunne finde ord, og de så smilende på hinanden. Især var hun glad og stolt: Han var altså alligevel modig, han, som var så bange for døden? Hun var meget forbavset over disse modsigelser hos den eneste mand, hun kendte noget nærmere til; for hun havde set ham sidde op og arbejde hele nætter og derefter være ledig i månedsvis, så havde han været så åben og sandhedselskende, at han næsten gjorde hende forlegen, og til andre tider havde han løjet uden at skamme sig det ringeste; han kunne kysse hende kammeratligt på panden og i næste øjeblik brændte hans af hænder af attråens feber om hendes håndled. Og nu viste han sig helt uventet som en helt; hun fandt, at hun havde ret, når hun ikke skuffedes over livet, menneskene var ikke hverken helt igennem gode eller helt igennem onde. Da de kom til Bonneville, ophørte deres bevægede tavshed pludselig, og de udlod sig i en strøm af ord. De erindrede sig de mindste detaljer, de fortalte historien de første tyve gange. Man talte længe om sagen, og der blev sendt hjælp til brandens ofre.

Lazare havde nu været i Bonneville i næsten en måned. Der kom et brev fra Louise, hvori hun klagede over, at hun var ved at dø af kedsomhed. Han svarede, at ville komme og hente hende i begyndelsen af næste uge. Atter begyndte en frygtelig styrtregn, det var som om himlen havde åbnet for sine sluser og som så ofte før sendte en flodbølge ned, som dækkede jorden, havet og himlen i en grå tåge. Lazare talte for alvor om at afslutte sit store skuespil, han bad om, at Pauline sad op hos ham, for at inspirere ham, som han sagde, og hun kom op med sit strikketøj, strømperne, som hun delte ud blandt egnens småpiger. Men når hun sad ved hans bord, arbejdede han

næsten ikke. De fordybede sig i stadige samtale, næsten hviskende, de blev aldrig trætte af at gentage de samme ting, mens de med øjnene hang ved hinanden. De legede ikke mere, passede på deres hænders bevægelser med samme forsigtighed som to irettesatte børn, som ved en berøring af skuldrene, anstrøget af et åndedrag anede faren, som de dagen i forvejen blot havde leet ad. For resten nød de denne dovne stilhed umådeligt, dette *dolce far niente*, akkompagneret af regnens uafladelige trommen på tagets skiferplader. De rødmede, når pauserne i samtalen havde varet for længe, hvert ord var som et kærtegn; uvilkårligt, som efter en indre trang. Det var som en genfødelse af de gamle dage, som de havde troet var døde for altid.

En aften havde Pauline siddet oppe til midnat i Lazares værelse; hun strikkede, mens han atter havde lagt pennen fra sig og vidtløftigt skildrede sine fremtidige værker for hende: dramaer, der vrimlede med vældige skikkelser. Hele huset sov, selv Véronique var gået tidligt til sengs; og nattens dybe, skælvende tavshed, som kun blev afbrudt af højvandets sædvanlige klagende lyde, fyldte dem lidt efter lidt med en blid længsel. Han åbnede sit hjerte for hende, han indrømmede, at hans liv var forfejlet: Hvis litteraturen nu også svigtede ham, var han fast besluttet på at gemme sig bort i en eller anden afkrog og leve der som eneboer.

"Ved du hvad?" sagde han smilende. "Jeg tænker ofte på, at vi burde være emigreret, da min moder døde."

"Hvordan det, emigreret?"

"Ja, flygte langt bort, til Australien f.eks., en af disse øer, hvor man kan føre sådan et herligt liv."

"Og din fader, skulle vi have taget ham med?"

"Nej, det er jo bare en drøm, kan du nok forstå. Det er vel ikke forbudt at digte smukke eventyr, når virkeligheden er så trist."

Han havde rejst sig op fra bordet og slået sig ned på det ene armlæn af den lænestol, hun sad i. Hun lod sit strikketøj falde ned og trak på smilebåndet ad dette store barns livlige fantasi; hun lænede sig tilbage i stolen og hævede sit ansigt mod ham. Han sad så tæt på hende, at han kunne mærke varmen fra hendes skulder mod sin hofte.

"Sikken en tosse du er! Hvad skulle vi dog lave derude?"

"Jo, der skulle vi virkelig leve! – Kan du huske den rejsebeskrivelse, som vi læste sammen for tolv år siden? Der nede lever man som i et paradis. Aldrig nogen vinter, en evigt blå himmel, altid sollyst eller stjerneklart. Vi ville bygge en sivhytte og spise herlige frugter – intet at skulle gøre og ikke en eneste bekymring!"

"Javel, så skulle vi altså straks have forvandlet os til to vilde med ringe i næsen og fjer på hovedet?"

"Ja, hvorfor ikke? Vi ville have elsket hinanden år ud og år ind og have glemt tidens gang; det ville slet ikke have været så ringe!"

Hun betragtede ham med halvt lukkede øjne og en let gysen fo'r gennem hende. Tanken om denne kærlighed trængte sig vej ned i hendes hjerte og fyldte det med en sød længsel. Han havde ligesom i tanker grebet hendes hånd, uden beregning, blot for at være hende nærmere, besidde en lille del af hende; og han legede med denne varme hånd, hvis smalle fingre han bøjede frem og tilbage, stadig smilende, et mere og mere forlegent smil. Hun tog det roligt, det var dog blot en leg fra deres

ungdom. Så svandt hendes kræfter, hun hørte på ham med voksende forvirring. Hun ville sige noget, men hendes stemme skælvede.

"Frugt bliver man ikke mæt af. Vi måtte jage, fiske, drive landbrug. Hvis det er kvinderne, som arbejder dernede, som man påstår, havde du vel sat mig til at grave jorden?"

"Du! Med dine små fingre? Nej, hvad med aberne – de går jo glimrende at anvende til tjenere nu om stunder!"

Hun besvarede denne spøg med en hendøende latter, idet han tilføjede:

"For resten ville det for længe siden være slut med dine små fingre – jeg ville have spist dem – sådan her."

Han kyssede hendes hænder og bed til sidst blidt i en finger med et pludseligt begær, som gjorde ham blind, og blodet steg ham til hovedet. De talte ikke mere, det var som om de begge var blevet grebet af en svimmelhed. Hun gav sig hen, var gledet langt ned i stolen, med et rødt, opsvulmet ansigt og lukkede øjne, ligesom om hun ikke ville se noget. Med en rå bevægelse havde han allerede knappet hendes livstykke op, og rev i hægterne i hendes kjole. Pludselig følte hun hans læber mod sine, han gav hende et kys, som hun besvarede lidenskabeligt, idet hun slog begge armene om halsen på ham og af al kraft trykkede ham ind til sig. Men ved denne rystelse af hendes jomfruelige krop åbnede hun atter øjnene og genkendte lampen, skabet, loftet, hvis mindste plet hun kendte så godt; og hun fo'r op som af en søvn, overrasket over, at hun var hjemme hos sig selv og at det hele blot havde været et mareridt. Heftigt stødte hun ham fra sig og sprang op fra stolen. Hendes kjole

gled ned, den nøgne barm pressede sig frem af livstykket. Der undslap hende et skrig:

"Slip mig, det er afskyeligt!"

Han hørte hende ikke, han var gal af begær. Han greb hende atter, rev hendes klæder af hende. Som en blind søgte hans læber hendes nøgne hud, forbrændte hende med sine kys; hun skælvede under hvert eneste af dem. To gange var hun ved at falde, at overgive sig til dette uimodståelige begær, give sig hen. Hun led frygteligt under denne kamp med sig selv. Stakåndet og med sammenslyngede lemmer var de kommet om på den anden side af bordet, det var lykkedes ham at trænge hende ned på en gammel sofa, hvis fjedre gav sig under dem. Med udstrakte arme holdt hun ham på afstand, mens hun hæst gentog:

"Jeg beder dig, slip mig! Det er jo afskyeligt, det du der vil!"

Han sagde ikke et ord, holdt læberne tæt sammenpressede. Nu troede han endelig at besidde hende, da hun en sidste gang gjorde sig fri med en så voldsom anstrengelse, at han tumlede tilbage mod bordet. Nu var hun et øjeblik fri, kunne løbe over gangen og styrte ind på sit eget værelse. Han havde snart indhentet hende, hun havde ikke tid til at låse døren. Mens han trykkede på den ud fra, måtte hun stemme imod med hele sit legemes vægt, idet hun søgte at skyde riglen for og dreje nøglen om, og mens dette stod på, følte hun, at hun var fortabt, hvis han fik så meget som spidsen af sin tøffel ind gennem den smalle åbning. Nøglen skreg i låsen, så indtrådte en dyb stilhed, hvorunder man igen kunne høre havet slå mod terrassemuren.

Pauline var blevet stående med ryggen mod døren, uden lys, med øjnene vidåbne i mørket. Hun vidste, at Lazare, på den

anden side af døren, ikke havde rørt sig. Hun kunne høre hans åndedrag, mente endnu at kunne spore dets hede flamme mod sin hals. Hvis hun flyttede sig, ville han måske trykke døren ind. Det beroligede hende at blive stående, og mekanisk stemmede hun af al kraft imod døren, som om han stadig søgte at slå den ind. Der gik to endeløse minutter, hvor de begge stod, knap nok adskilt af det tynde træ, rystede og opflammede af et begær, de ikke kunne undertrykke. Så hørte Lazares stemme, ganske sagte, halvkvalt af ophidselsen:

"Pauline, luk op … jeg ved jo, du er der."

En gysen fo'r gennem hendes kød, denne stemme gennemglødede hende fra isse til fod. Men hun svarede ikke. Foroverbøjet stod hun og holdt med den ene hånd kjolen oppe, mens hun med den anden presse barmen ind under det ødelagte livstykke, for at skjule sin nøgenhed.

"Du lider jo ligesom jeg, Pauline … Luk op, jeg bønfalder dig. Hvorfor skulle vi ikke nyde denne lykke?"

Han var bange for at vække Véronique. Hans bedende tonefald fik et blødt anstrøg som en sygs klagen.

"Luk dog op. – Luk op, og lad os så dø bagefter, hvis du ønsker det. Elsker vi da ikke hinanden lige siden vor barndom? Du skulle have været min; er det ikke skæbnen, der vil at du i det mindste er det en enkelt dag? Jeg elsker dig, jeg elsker dig, Pauline …"

Hun skælvede stærkere, hvert ord snørede hendes hjerte sammen. Kyssene, han havde dækket hendes skuldre med, brændte hendes hud som ilddråber. Og hun gjorde sig stiv og ubevægelig, af angst for at åbne døren, for at hengive sig til sit halvnøgne legemes uimodståelige krav. Han havde ret, de tilbad

jo hinanden, hvorfor skulle de fornægte sig selv denne glæde, som de dog kunne skjule for alverden? Huset sov, natten var sort. Ak, at sove tæt omslyngede i mørket, trykke sig ind til hinanden, selv om det kun var for en time! Liv, endelig liv!

"Min Gud, hvor du er grusom, Pauline. Du vil ikke engang svare, og jeg står her så elendig. Luk op, jeg vil tage dig, holde dig, så vi glemmer alt andet. – Luk op, jeg beder dig, luk op."

Han hulkede, og hun begyndte at græde. Hun tav dog stadig, trods feberen i hendes blod. En tidlang vedblev han at bønfalde hende, blev vred, brugte til sidst modbydelige udtryk og faldt så atter tilbage til ord fyldt med brændende ømhed. To gange mente hun, at han var gået, og to gang kom han tilbage til hendes værelse med dobbelt heftige kærlighedserklæringer. Da hun endelig hørte, hvordan han vred låsede sig inde i sit værelse, følte hun en uendelig tristhed. Denne gang var det forbi, hun havde sejret, men hun var så fortvivlet og skamfuld over denne sejr, at hun klædte sig af og lagde sig på sin seng uden at tænde lys. Tanken om at se sig selv nøgen, i denne kjole, der hang i laser om hende, indgav hende en frygtelig forvirring. Men sengetøjets kølighed lindrede kyssenes brænden en smule, og hun blev længe liggende ubevægelig, som forstenet under tyngden af hendes afsky og sorg.

Pauline lå vågen lige til daggry. Denne skændselsdåd forfulgte hende. Hele denne aften var en forbrydelse, som hun gøs tilbage for. Nu kunne hun ikke længere undskylde sig, nu måtte hun erkende sin kærligheds dobbelte bund. Hendes moderlige ømhed for Lazare, hendes hemmelige anklager mod Louise var blot beviser på, at den gamle passion var vågnet igen. Da hun nu havde opdaget denne løgn, trængte hun endnu

længere ned i sit hjertes allerhemmeligste følelser, og blandt dem fandt hun også skadefryd over ægtefællernes uenighed og et håb om selv at kunne drage nytte af den. Var det ikke hende, som havde søgt at vække de gamle tider til live igen? Burde hun ikke have kunnet forudse, hvor det ville føre hen? Nu var deres situation jo forfærdelig, og den truede alles tryghed: Hun havde givet ham bort til en anden, men hun tilbad ham stadig, og han var hvert øjeblik parat til at være sin hustru utro. Det løb rundt for hende, det lød som en stormklokke i hendes hoved. Hendes første tanke var at flygte allerede i morgen. Men så fandt hun, at det ville være fejt. Han rejste jo selv, hvorfor kunne hun så ikke vente? Og for resten vågnede stoltheden igen i hende, hun ville overvinde sig selv og ikke gå derfra med skammen over at have været svag. Hun følte, at hun fra nu af aldrig mere ville kunne føre sig med oprejst pande, hvis hun ikke blev det nagende minde om denne aften kvit.

Dagen efter kom Pauline ned til sædvanlig tid. Kun de mørke rande om øjnene sladrede om, hvilke kvaler hun havde udstået. Hun var bleg og fuldstændig rolig. Da Lazare viste sig, kunne man også se på ham, at han havde tilbragt en søvnløs nat, han erklærede, at han havde arbejdet til langt ud på natten. Dagen gik hen med de sædvanlige gøremål. Ingen af dem kom med den mindste hentydning til det, der havde tildraget sig mellem dem, selv ikke i de øjeblikke, hvor de var alene sammen, fjernt fra andres øren og øjne. Men de flygtede ikke for hinanden, de følte sig sikre på deres mod. Men da de om aftenen stod uden for dørene til deres værelser og ønskede hinanden en god nat, tabte de besindelsen og faldt i hinandens arme, kyssede hinanden på munden. Og Pauline låsede sig rædselsslagen

inde, mens Lazare ligeledes flygtede og kastede sig grædende på sin seng.

Sådan var deres liv nu. Dagene fulgte langsomt efter hinanden, og de var sammen ligesom før og syntes begge opfyldt af en slags urolig venten på et muligt fejltrin. Uden nogensinde at lade et ord komme over læberne om det, uden på noget tidspunkt at tale til hinanden om hin frygtelige nat, tænkte de dog til stadighed på det, frygtede at de pludselig ville falde, som ramt af lynet. Ville det ske om morgenen, når de stod op, eller om aftenen, når de vekslede dagens sidste ord? Ville det blive på hans værelse eller i en eller anden afsides krog af huset? Det vidste de ikke. Og foreløbig havde deres fornuft overhånd; den pludselige hengivelse, et øjebliks galskab, et fortvivlet favntag bag en dør, brændende kys i et mørkt hjørne fyldte dem en smertelig vrede. Det forekom dem, som jorden skælvede under deres fødder, de klamrede sig fortvivlet til de beslutninger, de tog i en rolig stund for ikke at synke ned i vanviddet. Men ingen af dem havde mod til at underkaste sig den eneste redning: en omgående adskillelse. Pauline holdt under påskud af at holde sig tapper hårdnakket stand mod den overhængende fare. Lazare, der var fuldstændig fanget og gav efter for hver eneste antydning af et begyndende nyt eventyr, besvarede end ikke de stadig mere bønfaldende breve, hans hustru skrev til ham. Han havde været seks uger i Bonneville, og de håbede begge på, at dette sødt stormende og urolige liv ville vare evigt.

En søndag aften ved middagsbordet var Chanteau meget munter; han havde tilladt sig at drikke et glas bourgogne, en udsvævelse, som han hver gang måtte bøde dyrt for. Den dag

havde Pauline og Lazare tilbragt nogle fortryllende timer ved havet under en strålende blå himmel; og de så på hinanden med ømme blikke, hvori der blandede sig en flakkende flamme af angst for dem selv, for at deres kammeratskab atter skulle bryde ud i lidenskabens flammer.

Alle tre lo og spøgte, og man ventede netop på desserten, da Véronique viste sig i køkkendøren og råbte:

"Fruen er her!"

"Hvilken frue?" spurgte Pauline forbløffet.

"Fru Louise, naturligvis!"

Der blev almindelig bestyrtelse. Chanteau så forskrækket på Pauline og Lazare, som blegnede. Men denne sidste rejste sig heftigt fra bordet og udbrød vredt:

"Louise? Men hun har jo ikke skrevet! Så ville jeg have forbudt hende at komme. Er hun da helt forrykt?"

Aftenskumringen sænkede sig klar og mild. Lazare smed servietten fra sig og gik ud, og Pauline fulgte ham med en voldsom anstrengelse for at genvinde sin rolige munterhed. Det var virkelig Louise, som med besvær steg ud af gamle Malivoires vogn.

"Er du da fra forstanden!" råbte hendes mand. "Hvordan kan man begå sådanne dumheder uden at skrive i forvejen!"

Da brast hun i gråd. Hun havde været så syg derude og havde haft det så kedeligt! Da hun ikke havde fået noget svar på sine sidste to breve, var hun blevet grebet af et voldsomt ønske om at rejse, et ønske, som yderligere var blevet forstærket af hendes længsel efter at gense Bonneville. Hun havde ikke forberedt ham, fordi hun havde været så bange for, at han ville forhindre hende i at gøre, som hun ville.

"Og jeg, som glædede mig så meget til at kunne overraske jer alle sammen!"

"Det er jo latterligt! Du rejser herfra igen i morgen!" råbte hendes mand.

Bestyrtet og fortvivlet over denne modtagelse, kastede Louise sig i Paulines arme. Da denne så hende så ubehjælpsom i sine bevægelser, med den omfangsrige mave under kjolen, var hun blevet endnu blegere. Hun så dette legeme, opsvulmet i svangerskab, og følte medlidenhed og afsky. Til sidst lykkedes det for hende at overvinde sin modvilje mod rivalinden, og hun vendte sig om mod Lazare og sagde:

"Hvorfor taler du så uvenligt til hende? Så, kys hende nu. Kære Louise, det var rigtigt af dig at komme, hvis du tror, du vil få det bedre i Bonneville. Du ved jo, at vi alle sammen holder af dig, ikke sandt?"

Loulou hylede, vred over disse stemmer, der forstyrrede den sædvanlige ro i gården. Minouche, som et øjeblik havde ladet sig se i døren til entreen, rystede forpoterne og trak sig tilbage, som om hun havde været lige ved at udsætte sig for noget ubehageligt. De gik ind, Véronique satte en kuvert til på bordet og satte maden på bordet igen.

"Nå, er det dig, Louisette!" sagde Chanteau med et uroligt og forlegent smil. "Du ville nok overraske os? Jeg var lige ved at få min vin i den gale hals."

Aftenen gik imidlertid nogenlunde. Alle havde genvundet deres ro, og man undgik at tage nogen bestemt beslutning for den nærmeste fremtid. Da man ville til at skilles for natten, opstod der dog en ny forlegenhed, da Véronique spurgte, om Lazare ville sove i fruens værelse.

"Åh nej, Louise skal have ro," mumlede Lazare, der havde opfanget et uvilkårligt blik fra Pauline.

"Ja, ja, sov du blot ovenpå," sagde den unge frue. "Jeg er frygtelig træt, og så kan jeg have hele sengen for mig selv."

Der gik tre dage. Pauline fattede til sidst den beslutning, at hun ville forlade huset på mandag. Ægteparret talte allerede om at blive indtil nedkomsten havde fundet sted, hvilket ville være om en god månedstid; men hun vidste godt, at hendes fætter havde fået nok af Paris og at han fra nu af ville bruge sine rentepenge og bosætte sig i Bonneville, som en af sine stadig fiaskoer forbitret mand. Det ville være lige så godt straks at overlade dem pladsen, for hun fandt ikke mere i sig, som tidligere, modet til at blive og leve i fortrolig omgang med mand og hustru. Var det ikke også det bedste middel til at undslippe faren ved den fornyede lidenskab, som Lazare og hun selv led så meget under? Kun Louise var forundret, da hun hørte Paulines beslutning, men man fremsatte grunde, som hun ikke kunne indvende noget imod. Doktor Cazenove fortalte, at damen i Saint-Lo havde gjort Pauline et glimrende tilbud, og at hun ikke længere kunne afslå det, hun var nødt til at tage mod denne stilling, der ville sikre hendes fremtid. Chanteau bekræftede det med tårer i øjnene.

Lørdag havde de en sidste middag med præsten og lægen. Louise, der ikke havde det så godt, kunne dårligt slæbe sig ind til bordet. Det ødelagde måltidet fuldstændig, trods Paulines anstrengelser. Hun smilede til alle, hun havde foresat sig ikke at forlade dette hus, hvor hun i så mange år havde bragt lykke og glæde, i dårligt humør. Men hendes hjerte flød over af sorg, og Véronique serverede med en tragisk mine. Af forsigtighed

afstod Chanteau endog fra at drikke så meget som én mundfuld bourgogne til stegen, skælvende ved tanken om, at han ikke mere ville have sin sygeplejerske, der alene ved lyden af sin stemme dulmede hans smerter. Lazare, der var feberagtigt ophidset, skændtes hele tiden med lægen om en eller anden ny videnskabelig opfindelse.

Klokken elleve var huset atter sunket hen i sin vanlige dybe stilhed. Louise og Chanteau sov allerede, mens Véronique gjorde køkkenet i stand. Da de stod foran det gamle drengeværelse, hvor Lazare stadig opholdt sig, holdt han som sædvanlig Pauline et øjeblik tilbage.

"Farvel," mumlede han.

"Nej, nej, ikke farvel," sagde hun, og prøvede at smile. "På gensyn – jeg rejser jo dog først på mandag."

De så på hinanden med et sløret blik og faldt så i hinandens arme, deres læber forenede sig i et sidste kys.

10

Da de alle satte sig til morgenbordet den næste morgen, blev de forundrede over, at Louise ikke kom ned. Véronique var allerede på vej op for at banke på hendes dør, da hun endelig kom. Hun var meget bleg, og hvert eneste skridt lod til at være hende besværligt.

"Hvad er der i vejen," spurgte Lazare uroligt.

"Jeg har haft det dårligt lige siden tidligt i morges," svarede hun. "Jeg har næppe lukket et øje; jeg tror, jeg har hørt hvert eneste timeslag."

Pauline indskød omsorgsfuld:

"Men du skulle da have kaldt, så vi kunne have gjort noget for dig."

Louise havde nået bordet og satte sig med et suk af lettelse.

"Oh," vedblev hun, "I kan jo alligevel ikke hjælpe mig! Jeg ved jo nok, hvad det er, disse smerter har ikke forladt mig et øjeblik i alle disse otte måneder."

Hendes besværlige svangerskab havde virkelig givet hende ustandselig kvalme og mavesmerter, der ofte var så heftige, at hun gik sammenkrummet hele dage til ende. Denne morgen var kvalmen forsvundet, men hun følte det, som om hun var indsnøret i et alt for lille korset, der næsten kvalte hende.

"Man vænner sig jo til smerten," sagde Chanteau i en belærende tone.

"Ja, jeg må jo leve med det," sagde den unge kone. "Derfor er jeg også kommet ned – jeg kan ikke sidde stille deroppe."

Hun drak kun lidt kaffe med mælk. Hele formiddagen slæbte hun sig rundt i huset, satte sig så på én, så på en anden stol. Ingen vovede at tale til hende, for hun brusede op og lod til at lide mere, når man tog sig af hende. Smerterne holdt ikke op. Kort før middag lod det dog til, at anfaldet dæmpedes, hun kunne sætte sig til bords og spiste en tallerkenfuld suppe. Men mellem to og tre satte det atter ind med frygtelige mavesmerter, og hun kunne ikke blive siddende, hun gik fra spisebordet i køkkenet, slæbte sig besværligt op på sit værelse, men kun for straks at komme ned igen.

Pauline var ved at pakke sin kuffert. Hun ville rejse næste morgen, så der var akkurat tid til at gå møblerne igennem og fjerne alt, hvad der tilhørte hende. Men i stedet gik hun hvert øjeblik ud og lænede sig ud over gelænderet, plaget af lyden af disse smertefulde, tunge skridt, som fik gulvet til at skælve. Hen ad klokken fire, da hun hørte Louise blive stadig mere urolig, besluttede hun sig til at banke på Lazares dør. Han havde lukket sig inde i sit værelse, forbitret over al denne ulykke, skæbnen overdængede ham med.

"Vi kan ikke lade hende gå sådan," erklærede hun. "Vi må tale med hende. Kom."

Louise stod helt krummet sammen ved gelænderet på første sal, hun kunne ikke finde kræfter til at gå hverken op eller ned.

"Mit kære barn," sagde Pauline blidt, "vi skal tage os af dig. Vi henter jordemoderen."

Louise blev vred.

"Min Gud! Hvorfor skal man plage mig sådan, når alt, hvad jeg beder om, er at få lov at være i fred! Hvad skal jeg med en jordemoder, når jeg kun er otte måneder henne?"

"Det ville dog alligevel være det fornuftigste at hente hende."

"Nej, jeg vil ikke, jeg ved, hvad der er i vejen. For Himlens skyld, lad mig dog være i fred, lad være med at plage mig."

Og Louise vedblev at insistere med et så overdrevent raseri, at Lazare også begyndte at hidse sig op. Pauline måtte udtrykkelig love, at hun ikke ville hente jordemoderen. Denne jordemoder var en fru Bouland fra Verchemont, der havde ry for at være både resolut og overordentlig dygtig. Man svor på, at der ikke fandtes hendes lige hverken i Bayeux eller selv i Caen. Derfor havde den forkælede Louise, der bildte sig ind, at hun ville dø under fødslen, fattet den beslutning, at hun ville overlade sig til hende. Men ikke desto mindre nærede hun en vældig angst for fru Bouland, den samme urimelige skræk, som man har overfor tandlægen, der kan helbrede en for tandpine, og som man dog udsætter sit besøg hos så længe som muligt.

Omkring klokken seks indtrådte der en pludselig ro i Louises tilstand. Den unge frue triumferede: Hun havde jo sagt det, det var kun hendes sædvanlige smerter, blot stærkere; hvad skulle det have gjort godt for at sætte himmel og jord i bevægelse i den anledning? Da hun imidlertid var dødtræt, ville hun gå i seng, efter at have spist lidt. Det hele var ovre nu, erklærede hun; hun skulle blot sove. Og hun afviste stædigt alle forsøg på at hjælpe, man skulle blot lade hende være alene, mens resten af familien spiste til aften, hun tillod end ikke, at man kiggede ind til hende, fordi hun var bange for at hun så ville blive forskrækket i sin søvn.

Middagen bestod af oksekødssuppe og et stykke kalvesteg. I begyndelsen af måltidet sad de alle tavse; Louises anfald var endnu en sorg oven i sorgen over, at Louise ville rejse. Man

undgik endog at lave støj med skeer og gafler, som om denne ville kunne trænge op til førstesalen og tilføje den syge nye lidelser. Men Chanteau kom dog efterhånden i bedre humør og var ved at fortælle en historie om et usædvanligt svangerskab, da Véronique, der kom ind med den udskårne kalvesteg, pludselig sagde:

"Hør – det forekommer mig, at hun stønner deroppe."

Lazare rejste sig for at åbne døren ud til gangen. Alle holdt inde med at spise og lyttede. Først hørte man intet; så trængte en langtrukken, undertrykt klagende lyd ind til dem.

"Det er kommet igen," mumlede Pauline. "Jeg går derop."

Hun kastede servietten fra sig og rørte end ikke den skive kalvekød, pigen lagde på hendes tallerken. Nøglen sad heldigvis i døren, så hun kunne gå lige ind. Louise sad på kanten af sengen, barfodet og indhyllet i en morgenkåbe, og vuggede frem og tilbage med den samme bevægelse som pendulet i et ur, i en vedholdende smerte, der aftvang hende høje, regelmæssige, klagende suk.

"Har du det dårligere?" spurgte Pauline.

Hun svarede ikke.

"Skal vi nu hente madame Bouland?"

Hun stammede med et opgivende udtryk:

"Ja, ja, det er lige meget for mig. Måske kan jeg så få fred … Jeg kan ikke mere, jeg kan ikke mere …"

Lazare, der var kommet op bag Pauline og lyttede ved døren, vovede at komme ind i værelset og mente, at det nok også var tilrådeligt at hente doktor Cazenove i Arromanches, for det tilfælde at der skulle indtræde komplikationer. Men Louise begyndte at græde. Havde de da ikke den mindste smule

medlidenhed med hende? Hvorfor plagede de hende sådan? De vidste jo udmærket, at tanken om, at en mand skulle forløse hende, var hende imod. Hun nærede denne sygelige skamfuldhed hos en behagesyg kvinde, et ubehag ved at vise sig for andre i denne tilstand, hvor hun var underlagt sine lidelser, så at hun selv overfor sin mand og sin kusine prøvede at skjule sig ved at trække morgenkåben tæt ind til sin stakkels forkrampede lænd.

"Hvis du henter lægen," stammede hun, "så lægger jeg mig i min seng, vender mig ind mod væggen og siger ikke noget til nogen mere!"

"Så hent blot jordemoderen," sagde Pauline til Lazare. "Jeg kan nu heller ikke tro, at det allerede skulle være kommet så vidt. Vi må blot prøve at få hende beroliget."

De gik begge ned igen. Fader Horteur var kommet forbi, blot for at sige godaften, men blev stum ved synet af den forstyrrede Chanteau. Lazare skulle dog i det mindste spise et stykke steg, før han begav sig på vej; men han erklærede, at det ville blive siddende i halsen på ham, og ilede af sted i retning af Verchemont.

"Jeg syntes, hun kaldte," sagde Pauline og styrtede op ad trappen. "Hvis jeg får brug for Véronique, banker jeg. Spis blot færdig uden mig, onkel."

Det var præsten ubehageligt således at bryde ind midt under en fødsel, og han kunne ikke finde nogle af sine sædvanlige trøstende fraser. Han trak sig til sidst tilbage, idet han lovede, at han ville komme tilbage, når han havde besøgt Gonins, hvor den gamle mand var meget syg. Og så sad Chanteau alene tilbage ved det uordentlige bord med den halvt spiste middag.

Glassene var stadig halvfulde, stegen lå og blev kold på tallerkenerne, de fedtede gafler og brødstykker, der var bidt af, lå rundt omkring, tilfældigt henkastet ved den pludselige hvirvelvind af uro, der var faret hen over bordet. Idet pigen allerede forudseende satte en kedel vand over ilden, brummede hun for sig selv, om hun skulle rydde bordet, eller lade det hele ligge, som det var.

På første sal var Louise stået op og stod og støttede sig til en stoleryg, da Pauline trådte ind i værelset.

"Jeg kan ikke holde ud at sidde stille, hjælp mig med at gå."

Siden om morgenen havde hun klaget over en stadig kløen, som om en mængde myg havde stukket hende. Nu var det indre kramper, hun havde en fornemmelse, som om hendes krop sad i en skruestik og blev presset stadig mere sammen. Så snart hun satte sig eller lagde sig, var det som om hendes indvolde blev til bly, hun måtte gå frem og tilbage for at lindre det; hun havde grebet sin kusines arme, og gik ved den frem og tilbage mellem sengen og vinduet.

"Du har lidt feber," sagde den unge pige. "Vil du have noget at drikke?"

Louise var ikke i stand til at svare. En heftig, voksende smerte havde fået hende til at krumme sig sammen, og hun hang på Paulines skulder med en så voldsom skælven, at de begge kom til at ryste. Der undslap hende et skrig, hvori al hendes utålmodighed og rædsel kom til udtryk.

"Jeg er ved at dø af tørst," mumlede hun, da hun endelig var i stand til at svare. "Min tunge er helt udtørret; du kan se, hvor rød jeg er. Men nej, nej, slip mig ikke, så falder jeg. Lad os gå lidt igen. Bare gå. Så kan jeg altid drikke senere."

Og de fortsatte deres vandring. Hun slæbte benene efter sig, svajede fra side til side og hang stadig tungere på Paulines støttende arm. To timer i træk gik hun uafladelig frem og tilbage. Klokken var nu ni. Hvorfor kom denne jordemoder dog ikke? Nu længtes hun voldsomt efter hende og sagde, at man bare ville have, hun skulle dø, siden man lod hende gå så længe uden hjælp. Verchemont lå dog kun fem og tyve minutter borte, en time måtte have været nok. Lazare var vel ude at more sig, eller der var tilstødt ham en ulykke; alt var forbi, der ville sikkert slet ikke komme nogen. Hun blev gennemrystet af kvalme, hun blev nødt til at standse.

"Gå med dig, jeg vil ikke have, du bliver her! Min Gud, hvordan er det dog muligt at man kan komme i en sådan tilstand, at hele verden forekommer én ækel?"

Midt i sine frygtelige kvaler beskæftigede hun sig stadig kun med sin egen blufærdighed og kvindelige ynde. Hendes nerver var trods hendes spinkle skikkelse særdeles modstandsdygtige, og hun satte sine sidste kræfter ind på ikke at bryde sammen, pint ved tanken om at hun ikke selv kunne sørge for, at hendes strømper sad ordentligt, foruroliget ved hver lille anelse af nøgenhed, hun viste. Men hun kom i en endnu større forlegenhed, thi hun plagedes ustandselig af en indbildt trang til at tisse; hun forlangte, at hendes kusine vendte sig om og gemte sig bag fligen af et forhæng for at prøve at tilfredsstille denne trang. Da Véronique var kommet ind for at tilbyde at hjælpe, stammede Louise i en fortvivlet tone, da denne følelse på ny kom over hende:

"Oh, ikke denne pige! Jeg beder dig, send hende ned igen."

Pauline var ved at blive vanvittig. Klokken slog nu ti, hun vidste ikke, hvordan hun skulle forklare sig Lazares lange fraværelse. Han havde sikkert ikke truffet fru Bouland; men hvad ville der nu ske, når hun ikke vidste, hvad hun skulle stille op med denne arme pige, hvis tilstand lod til at blive værre og værre? Hun huskede ganske vist de bøger, hun engang havde læst; hun ville gerne have undersøgt Louise i håb om på den måde at kunne berolige både hende og sig selv. Men hun mærkede, hvor blufærdig Louise var, og tøvede med at foreslå det.

"Hør nu, min kæreste," sagde hun endelig, "lad mig engang få lov at se efter ..."

"Du! Oh nej! nej! Du er jo ikke engang gift."

Pauline kunne ikke lade være med at le.

"Men det betyder jo ingenting! Jeg ville være så lykkelig, hvis jeg bare kunne give dig en smule lindring."

"Nej! Jeg ville dø af skam, jeg ville aldrig mere kunne se dig i øjnene."

Den slog elleve; denne ventetid var uudholdelig. Véronique drog af med en lygte for at undersøge enhver vejgrøft ind til Verchemont. To gange havde Louise prøvet at lægge sig på sengen, da hendes ben var ved at bryde sammen under hende af træthed; men hun var snart stået op igen og stod nu med armene støttet til kommoden, og bøjede sig frem og tilbage med en ustandselig bevægelse af lænden. Veerne fulgte hurtigt efter hinanden, smeltede sammen til en eneste smerte, der var så heftig, at den tog vejret fra hende. Hvert øjeblik tog hun de famlende hænder fra kommoden og gned sig op og ned ad lænderne, greb fat om sin mave for at støtte den og formindske

dens vægt, som truede med at lamme hende. Og Pauline, der stod bag ved hende, kunne intet gøre andet end se til, hvordan hun led, vende hovedet bort og lade som om hun var ved at lave et eller andet, når Louise i sin bestandige omsorg for sit smukke blonde hår og fortrukne smukke ansigt med en forlegen bevægelse søgte at trække morgenkåben sammen om sig.

Det var kort før midnat, da man hørte lyden af hjul. Den unge pige gik hurtigt nedenunder.

"Og Véronique?" råbte hun fra trappen, da hun så Lazare og jordemoderen. "Har I ikke mødt hende?"

Lazare fortalte, at de var kommet ad landevejen fra Port-en-Bessin. Den ene ulykke havde hobet sig oven i den anden: fru Bouland var tre mile borte hos en barselskone, han havde hverken vogn eller hest; for at få fat i hende havde han måtte løbe de tre mil til fods, og derude ...! Men heldigvis havde fru Bouland selv en vogn.

"Og hvad med konen?" spurgte Pauline. "Var det ovre, kunne fru Bouland tage fra hende?"

Lazares stemme skælvede, han sagde i en dump tone:

"Hun er død."

De trådte ind i forstuen, der blev oplyst af et enkelt lys. De stod tavse, mens fru Bouland hængte sin kappe fra sig. Hun var brunette, en mager lille kone, gul som en citron, med en stor, bydende næse. Hun talte højt, med kommanderende gebærder, som gjorde, at bønderne på egnen uden videre adlød hende.

"Vil De være så venlig at følge med mig, fru Bouland," sagde Pauline. "Jeg ved ikke mere, hvad jeg skal gøre, hun har ikke ophørt at klage sig hele aftenen."

Louise stod stadig i soveværelset ved kommoden og skiftede mellem det ene og det andet ben. Hun begyndte igen at græde, da hun så jordemoderen. Denne stillede hende nogle få, korte spørgsmål om smerterne: Hvor ofte, hvor og hvordan føltes det? Så sagde hun kort:

"Vi får at se. Jeg kan ikke sige noget, så længe jeg ikke har konstateret, hvor langt hun er."

"Er det da allerede så vidt?" mumlede den unge kone grædende. "Oh min Gud! Otte måneder! og jeg troede, jeg havde en måned endnu!"

Uden at svare rystede fru Bouland hovedpuderne og lagde dem oven på hinanden midt i sengen. Lazare, der var kommet ind, stod med den ubehjælpsomme mine hos en mand, der uafvidende er havnet midt i fødslens drama. Imidlertid var han trådt nærmere og havde trykket et kys på sin hustrus svedvåde pande, der dog ikke lod til at ænse dette opmuntrende kærtegn.

"Lad os komme i gang," sagde jordemoderen.

Louise sendte et forvirret blik til Pauline, som forstod den stumme bøn, der lå i det. Hun tog Lazare udenfor; de blev begge ude på trappeafsatsen og var ikke i stand til at skilles igen. Lyset, som brændte nedenunder, oplyste trappen som skæret fra en natlampe, brudt af forunderlige skygger; og der stod de, den ene op mod væggen, den anden lænet til gelænderet, ubevægelige og tavse. De lyttede. Utydelige klagelyde trængte fra tid til anden ud fra værelset, så to hjerteskærende skrig. Der syntes at gå en evighed, før jordemoderen endelig åbnede. De ville gå ind, men blev trængt tilbage af jordemoderen, der selv kom udenfor og lukkede døren bag sig.

"Hvad er der i vejen?" mumlede Pauline.

Jordemoderen betydede dem med en gestus, at de skulle gå nedenunder, og først da de var kommet ned, talte hun.

"Tilfældet truer med at udvikle sig i en alvorlig retning. Det er min pligt at gøre familien bekendt med dette."

Lazare blegnede. Et koldt pust fik hans ansigt til at stivne. Han stammede:

"Hvad er der galt?"

"Barnet ligger med den venstre skulder forrest, så vidt jeg har kunnet erkyndige mig om; jeg frygter endog, at armen kommer først."

"Og ...?" spurgte Pauline.

"I et sådant tilfælde er tilstedeværelsen af en læge ubetinget nødvendig ... jeg kan ikke tage ansvaret – slet ikke når hun kun er i ottende måned."

De tav alle tre. Så fo'r Lazare fortvivlet op. Hvor skulle han finde en læge i denne sene nattetime? Hans hustru kunne dø de første tyve gange, før han kunne nå at hente lægen fra Arromanches.

"Jeg tror ikke, der er nogen overhængende fare," vedblev jordemoderen. "Tag straks afsted. Jeg kan ikke gøre mere."

Og da Pauline nu bønfaldt hende om at gøre noget, i menneskelighedens navn, for den ulykkelige, hvis stønnen uden ophør fyldte huset, for dog at skaffe hende lindring, erklærede hun uden omsvøb:

"Nej, jeg kan og må ikke. Den anden i landsbyen dernede er død. Jeg vil ikke have, at denne også dør i mine hænder."

I dette øjeblik hørte man Chanteau inde fra spisestuen, der med klynkende stemme råbte:

"Er I der? Kom dog her ind! Ingen fortæller mig noget. Jeg har ventet i en evighed på at høre noget nyt."

De gik derind. Efter den afbrudte middag havde man ganske glemt Chanteau. Han var blevet siddende ved det dækkede bord og trillede tålmodigt tommelfingre med den søvnige hengivelse hos en syg, der er vant til at sidde ubevægelig og alene i lang tid ad gangen. Denne nye sygdom, som satte hele huset i oprør, gjorde ham trist; han havde end ikke haft lyst til at gøre sig færdig med at spise, hvilket et blik på hans fulde tallerken fortalte.

"Det går altså ikke så godt?" mumlede han.

Lazare trak vredt på skuldrene. Fru Bouland, der bevarede hele sin ro, rådede ham til ikke at spilde mere tid.

"Tag vognen. Hesten kan ganske vist ikke løbe til, men på to til tre timer kan De nok nå at være tilbage. Jeg vil våge, til De kommer."

Så styrtede han med pludselig beslutsomhed ud af døren, i sikker overbevisning om, at han ville finde sin hustru død, når han kom tilbage. Man hørte ham bande og piske på hesten, idet vognen med en høj rumlen satte sig i gang.

"Hvad er der galt?" spurgte Chanteau igen. Ingen svarede ham.

Jordemoderen gik straks op igen, og Pauline fulgte efter hende, efter at hun blot havde sagt til onklen, at Louise måtte gå meget igennem. Da hun tilbød at hjælpe ham i seng, afviste han hende og blev stædigt ved, at han ville blive oppe og erfare, hvad der skete. Hvis søvnen skulle overmande ham, sov han glimrende i sin lænestol: han sov jo i forvejen hele eftermiddagen i den. Så snart han igen var alene, kom

Véronique tilbage med sin lygte, der var gået ud. Hun var rasende. Hun havde ikke sagt så meget på én gang de sidste to år.

"De kunne godt have sagt, at de ville komme ad den anden vej! Og jeg har været i alle grøfter og er rendt ad Verchemont til som en tosse! Og så har jeg endda også ventet en stiv halv time ude på vejen!"

Chanteau så på hende med sine opsvulmede øjne.

"Nå ja, Véronique, det var jo dog ikke ret sandsynligt, De ville møde dem!"

"Og så, når jeg kommer tilbage, ser jeg hr. Lazare, der galoperer som en forrykt afsted i en faldefærdig gammel vogn. Jeg råber til ham, at man venter på ham, men han pisker bare løs på hesten, og der mangler ikke meget i, at han kører mig ned! Nej, jeg har nok af alt dette her, jeg ikke fatter ikke noget af det! Og tilmed er min lygte gået ud."

Og hun trængte ind på Chanteau, hun ville tvinge ham til at spise færdig, så hun dog i det mindste kunne tage af bordet. Han var ikke sulten, men ville dog nok have et lille stykke koldt kød, om ikke andet så for at fordrive tiden. Hvad der i øjeblikket ærgrede ham mest, var at præsten ikke havde holdt sit løfte. Hvorfor love, at man ville komme og holde folk med selskab, når man vidste, at man ganske sikkert vil holde sig langt væk? Præsten gjorde for resten en køn figur, hver gang en kone nedkom! Denne tanke morede ham, og fornøjet gav han sig til at spise, ganske alene.

"Nå, skynd Dem nu, hr. Chanteau," vedblev Véronique. "Klokken er allerede ét, jeg kan ikke have opvasken stående på

den måde til i morgen … Det er dog også et forbandet hus, dette her, der er altid et eller andet i vejen!"

Hun begyndte at bære tallerkenerne ud, da Pauline indtrængende råbte på hende ned ad trappen.

Og så sad Chanteau atter alene ved bordet, atter glemt, og uden at nogen brød sig om at komme og fortælle ham, hvad der foregik.

Fru Bouland havde taget kommandoen oppe i værelset, rodede i skuffer og skabe, gav ordrer. Så lod hun tænde op, da hun mente, at værelset var fugtigt. Så erklærede hun, at sengen var ubekvem, for lav og for blød; og da Pauline fortalte hende, at man havde en gammel feltseng stående nedenunder, lod hun Véronique hente den op og stillede den foran kaminen, idet hun lagde et bræt i bunden og en tynd madras ovenpå. Så skulle hun bruge en mængde linned, et lagen, som hun foldede sammen fire gange, til at beskytte madrassen, flere lagener og håndklæder og viskestykker, som hun varmede foran ilden. Snart lignede værelset med alt dette linned og sengen foran kaminen et ligefremt feltlazaret, som var hastigt indrettet lige før slaget.

For resten talte hun uafbrudt, formanede Louise i et militærisk tonefald, som om hun ville kommandere med selve smerten. Pauline havde dæmpet bedt hende om ikke at nævne lægen.

"Det bliver slet ikke så slemt, lille frue. Jeg ville helst se Dem ligge ned; men siden De ikke vil, så gå endelig rundt … støt Dem til mig … Jeg har før forløst koner i ottende måned, med det ene barn større end det andet … Nej, nej, det gør slet ikke så ondt,

som De tror. Vi skal få Dem befriet for det ganske hurtigt og nemt."

Men Louise lod sig ikke berolige. Hendes skrig antog karakter af den mest forfærdelige angst. Hun klamrede sig til møblerne; fra tid til anden lod hendes usammenhængende ord ane, at hun befandt sig i en let febervildelse. Jordemoderen, som ville berolige Pauline, forklarede hende dæmpet, at smerterne ved livmoderhalsens udvidelser ofte føltes langt mere uudholdelige end de store veer under selve fødslen. Hun havde selv prøvet det, dengang hun skulle føde første gang, og dette første stadium havde varet to timer. Hun var mere bange for, at vandet skulle gå, før lægen var ankommet; i så fald kunne det indgreb, han sikkert ville være nødt til at gøre, let blive farligt.

"Jeg kan ikke holde det ud!" gentog Louise stønnende. "Jeg kan ikke holde det ud … jeg dør …"

Fru Bouland besluttede sig nu til at give hende tyve opiumsdråber i et halvt glas vand. Dernæst ville hun forsøge sig med at gnide lænderne med et liniment. Den stakkels Louise, hvis kræfter svandt, gav nu endelig efter; hun forlangte blot, at hendes kusine og tjenestepigen gik udenfor; hun skjulte endnu blot sin nøgenhed med morgenkåben, som hendes hænder krampagtigt holdt sammen. Men den ro, der indtrådte, mens linimentet virkede, holdt ikke længe; i stedet indtrådte nu heftige kramper.

"Vi må vente," sagde den urokkelige fru Bouland. "Jeg kan absolut intet gøre ved det. Man må lade naturen gøre sit."

Og så begyndte hun på en længere tale om kloroform, som hun havde den gamle skoles modvilje mod. Efter hendes

mening døde barselskonerne som fluer i hænderne på de læger, der anvendte dette middel. Smerten var nødvendig: en sovende kvinde kan nu engang ikke udføre det samme gode arbejde som en vågen.

Pauline havde læst det modsatte, men hun svarede ikke, hendes medlidende hjerte modsatte sig de ødelæggende smerter, som efterhånden udslettede Louise fra at være en fortryllende, spinkel blondine til en rædselsvækkende genstand for medlidenhed. I hendes indre rejste sig en vrede mod denne smerte, et ønske om at udrydde den fra hele verden, som om den havde været en virkelig fjende, hun ville bekæmpe, hvis hun havde haft midlerne dertil.

Natten gik, nu var klokken to. Louise havde flere gange talt om Lazare. Man løj, man fortalte hende, han blev nedenunder, fordi han var så rystet, at han frygtede, han ville gøre hende mere ængstelig. For resten havde hun ingen fornemmelse af tid mere: Timerne gik, minutterne forekom hende en evighed. Hun vendte stadig tilbage til den tanke, at hun aldrig mere ville ophøre at føle, at hele verden var ond mod hende. Hun hidsede sig op mod jordemoderen, mod Pauline, mod Véronique, og beskyldte dem for, at de ikke vidste, hvad der var rigtigt at gøre for hende.

Fru Bouland tav. Hun kastede stjålne blikke på uret; hun vidste, at hun ikke kunne vente lægen før om en time, for hun kendte hestens langsommelighed. Livmoderhalsen måtte snart være færdig med at udvide sig, lige straks ville vandet gå. Hun fik den unge kone til at lægge sig ned. Så forberedte hun hende på, hvad der ville komme.

"De skal ikke blive bange, når De mærker, De bliver våd … og jeg beder Dem, De må ikke bevæge Dem mere. Jeg vil helst ikke have det fremskyndet mere end højst nødvendigt."

Louise blev nogle øjeblikke liggende ubevægelig. Det kostede hende en næsten overmenneskelig anstrengelse at modstå de uregelmæssige smerteanfald; hendes lidelser blev endnu værre af det, snart formåede hun ikke mere at kæmpe imod, hun fo'r op fra feltsengen som efter et uimodståeligt tryk af alle hendes lemmer. I samme øjeblik, hendes fødder berørte gulvtæppet, lød der en dump støj, som vand, der plaskede ud af en slange, og hendes ben blev våde, to store pletter viste sig på morgenkåben.

"Så har vi det!" sagde jordemoderen med en dæmpet banden.

Som om Louise havde ventet det, blev hun skælvende stående på stedet og betragtede denne strøm, der kom ud af hende, fuld af angst ved synet af morgenkåben og tæppet, som var gennemblødt af hendes blod. Så blev pletterne blege, strømmen var pludselig ophørt, hun faldt igen til ro. Hurtigt havde man fået lagt hende ned igen. Og hun fandt pludselig fred, et så uventet velbefindende, at hun med et udtryk af triumferende munterhed sagde:

"Det var det, der plagede mig. Nu lider jeg ikke mere, det er forbi … Jeg vidste nok, at jeg ikke skulle nedkomme i ottende måned. Nu bliver det først i næste måned … Det vidste I slet ikke."

Fru Bouland rystede på hovedet; hun var ikke et øjeblik i tvivl om den gengældelse, der ville komme, når presseveerne satte ind. Hun talte kun dæmpet til Pauline og bad hende om at stille sig på den anden side af feltsengen, for at forhindre, at Louise

måske kunne falde ud, hvis hun fandt på at værge for sig. Da veerne vendte tilbage, prøvede Louise ikke mere at stritte imod, hun havde ikke mere hverken vilje eller kræfter til det. Ved den første smerte antog hendes hud en farve som bly og hendes ansigt fik atter et udtryk af fortvivlelse. Hun holdt op med at tale, lukkede sig atter inde i denne endeløse lidelse, hvor hun ikke mere ventede at få hjælp af nogen; så forladt og elendig, at hun til sidst endog ønskede at dø. For øvrigt var det ikke mere de uvilkårlige kramper, der havde flået i hendes indvolde de sidste tyve timer; nu var det smertefulde sammentrækninger i hele hendes legeme, som hun ikke kunne holde tilbage, som hun selv i en uimodståelig trang til at frigøre sig for til sidst overgav sig til. Trækningerne løb fra det nederste ribben ned i lænderne og videre ned i lysken som en revne, der stadig udvidede sig. Alle musklerne i hendes krop arbejdede, spændte sig over hofterne, trak sig sammen og strakte sig igen som en fjeder; selv sædemusklerne og lårene var i bevægelse, det var, som om hun et øjeblik hævede sig fra madrassen. Hun holdt ikke mere op med at ryste, hun rystedes fra taljen til knæene af vældige smertefulde bølger, som ligefrem var synlige ved en stadig heftigere spænding af kødet, der gled frem under huden.

"Får det da aldrig nogen ende – min Gud! får det da aldrig nogen ende?" mumlede Pauline.

Dette syn fratog hende hendes sædvanlige ro og tidligere mod. Med en indbildt kraftanstrengelse pressede hun ved hver stønnen, sammen med den fødende. De første svage skrig blev stadig højere, i takt med Louises stigende udmattelse og afmagt. Det var den samme afsindige vrede som hos en

skovhugger, der i timevis huggede løs på den samme stamme uden så meget som at kunne hugge en flis af barken.

Mellem veerne, i de korte øjeblikke, hvor hun havde ro, klagede Louise over en brændende tørst. Hendes udtørrede svælg syntes at trække sig sammen under voldsomme smerter.

"Jeg dør, giv mig noget at drikke!"

Hun drak en mundfuld af en let lindete, som Véronique havde stillet frem foran ilden. Men Pauline måtte ofte, når hun satte koppen til Louises læber og en ny ve satte ind, tage den fra hende; hænderne begyndte igen at skælve, og det bagudkastede ansigt blev mørkerødt og dækket af sved ved den fornyede pressen og muskelanspændelse.

Der var også kramper. Hvert øjeblik ville Louise rejse sig for at lindre en nødtørft, som hun indbildte sig at føle. Jordemoderen protesterede energisk.

"Forhold Dem dog i ro. Det er en virkning af veerne … Hvad kan det hjælpe Dem at komme op af sengen, når De alligevel ikke kan – har jeg ikke ret?"

Klokken tre kunne fru Bouland ikke længere skjule sin uro for Pauline. Der begyndte at vise sig forskellige foruroligende symptomer, først og fremmest en langsomt stigende udmattelse. Man kunne have troet, at den fødende nu led mindre, for hendes skrig og veer blev svagere, men i virkeligheden truede veerne med at forsvinde helt. De tabte sig i endeløse smerter, hvert minuts forsinkelse forøgede faren. Febervildelsen kom igen, hun faldt endog i afmagt. Fru Bouland benyttede lejligheden til at mærke efter og skaffe sig et bedre indtryk af barnets stilling.

"Min frygt var berettiget," mumlede hun. "Men har han da brækket benene på hesten, siden de ikke kommer?"

Og da Pauline sagde, at de dog ikke sådan kunne lade den ulykkelige ligge og dø, blev hun opbragt.

"Tror De måske, jeg er i en behagelig stilling? Hvis jeg forsøgte at gennemføre et indgreb, og det gik galt, ville jeg få alle mulige ubehageligheder på halsen … Man har alt andet end overbærenhed til overs for sådan nogle som mig!"

Da Louise genvandt bevidstheden, klagede hun over, at der var noget, som generede hende.

"Det er den lilles arm, der stikker ud," sagde fru Bouland dæmpet. "Den er helt ude … men så er der skulderen, og den vil aldrig kunne komme videre."

Men klokken halv fire, da hun så, at stillingen blev stadig mere betænkelig, lod det til, at hun halvvejs havde besluttet sig for at handle, da Véronique igen kom ud fra køkkenet og råbte til Pauline dernede fra, at doktoren var kommet. Hun kom et øjeblik op til den fødende, mens Pauline og jordemoderen gik nedenunder. Ude fra gården hørte man Lazare, der stammede forbandelser over hesten; men da han fik at vide, at hans hustru stadig levede, var hans reaktion så stærk, at han næsten fra det ene øjeblik til det andet blev fuldkommen rolig. Snart gik doktor Cazenove op ad trappen, samtidig med at han hastigt stillede fru Bouland nogle få spørgsmål.

"Deres pludselige tilstedeværelse kan måske skræmme Louise," sagde Pauline på trappen. "Nu, hvor De er her, må vi forberede hende."

"Gør det hurtigt," svarede han i en afmålt tone.

Pauline gik alene derind, den anden blev stående ved døren.

"Min kære," erklærede hun. "Vil du tænke dig, doktor Cazenove har haft en anelse, efter at han så til dig i går; og nu er han kommet. Du er nødt til at indvillige i at se ham, ellers får dette aldrig nogen ende."

Louise syntes ikke at høre hende. Hun rullede fortvivlet hovedet fra side til side på puden. Endelig stammede hun:

"Som du vil! – Ved Gud, jeg ved snart ikke om jeg endnu er i live!"

Lægen var trådt nærmere. Jordemoderen forlangte, at Pauline og Lazare skulle gå ud; hun ville kalde på dem, hvis der skete noget, eller han behøvede deres hjælp. De trak sig langsomt tilbage. Nedenunder i spisestuen sad Chanteau ved det stadig dækkede bord og sov. Midt i hans lille nattemåltid, som han for at underholde sig havde trukket længst muligt ud, måtte søvnen have overmandet ham, for gaflen lå stadig på kanten af tallerkenen, hvor der lå en rest kalvekød. Da Pauline kom ind, måtte hun skrue op for lampen, der flakkede og var ved at gå ud.

"Lad være med at vække ham," mumlede Pauline. "Han behøver ikke at vide noget."

Stille satte hun sig på en stol, mens Lazare blev stående ubevægelig. En rædselsfuld ventetid begyndte, ingen af de to sagde et ord; de kunne ikke holde angsten i hinandens øjne ud og vendte hovedet bort, så snart deres blikke nærmede sig hinanden. Ikke en lyd trængte ned deroppefra, de stadig svagere klagende lyde var ikke mere at høre, de lyttede forgæves efter noget andet end deres eget feberhede blods dunken. Denne dødsstilhed gjorde dem i længden mere og mere bange. Hvad skete der deroppe? Hvorfor havde man sendt dem

udenfor? De ville hellere have udholdt skrigene, kampen, følt noget levende, der endnu kæmpede for livet. Minutterne gik, og huset sank stadig dybere ned i dette intet.

Endelig åbnedes døren, og doktor Cazenove kom ind.

"Nå?" spurgte Lazare, der havde sat sig over for Pauline.

Lægen svarede ikke straks. Det tågede skær fra lampen, dette disede lys efter en lang nattevågen, belyste svagt hans gamle, solforbrændte træk, hvori de stærke følelsesbevægelser kun gjorde furerne en anelse blegere. Men da han talte, lod tonefaldet i hans brudte ord ane den kamp, der udspillede sig i hans indre.

"Jeg har intet foretaget," svarede han. "Jeg vil ikke gøre noget, uden at tage Dem med på råd."

Og med en mekanisk bevægelse fo'r han med fingrene over panden, som ville han fjerne en forhindring, en knude, han ikke formåede at løse.

"Men det tilkommer ikke os at beslutte noget, doktor," sagde Pauline. "Vi er i Deres hænder."

Han rystede på hovedet. En gammel erindring blev ved at vende tilbage: han huskede nogle negerinder, som han engang i kolonierne havde forløst, især én, en stor pige, hvor skulderen lå på samme måde; pigen var død, mens han befriede hende for et livløst bundt kød og knogler. For marinelægen var det den eneste mulighed for at samle sig erfaringer: man skar kvindernes mave op, når de søgte hjælp hos dem, og mærkede sig, hvad der skete. Efter at han havde trukket sig tilbage til Arromanches, havde han forestået mange fødsler og efterhånden opnået en vis rutine i dette indgreb, men det svære tilfælde, han havde at gøre med her i sine venners hus, hensatte

ham atter i hans yngre dages ubeslutsomhed. Han rystede som en begynder, var endogså bange for sine gamle hænder, der ikke mere havde ungdommens kræfter.

"Jeg må fortælle Dem hele sandheden," begyndte han atter. "Moder og barn forekommer mig at være fortabte … måske er der endog ikke mere tid til bare at redde den ene, moderen eller barnet …"

Lazare og Pauline havde rejst sig op, en kuldegysning fik dem til at stivne. Chanteau, der var vågnet ved lyden af stemmerne, så på dem med et uklart blik og hørte forvirret på, hvad man talte om.

"Hvem skal jeg prøve at redde?" gentog lægen, der skælvede lige så meget som dem, han stillede dette spørgsmål. "Barnet eller moderen?"

"Hvem? O Gud!" råbte Lazare. "Hvor kan jeg vide det?"

Han brast i gråd, mens hans kusine, der var blevet meget bleg, stod stum overfor dette frygtelige alternativ.

"Hvis jeg forsøger at vende det," vedblev lægen, idet han højt udtalte sin usikkerhed, "vil barnet utvivlsomt komme ud som en klump grød. Og jeg frygter for at kvæle moderen, hun har allerede lidt for længe. I andre tilfælde ville et kejsersnit redde barnets liv, men jeg mener ikke, at den stakkels kones tilstand endnu er så håbløs, at jeg føler mig berettiget til at ofre hende på denne måde … Det er et samvittighedsspørgsmål; jeg beder Dem indstændigt om selv at tage beslutningen."

En hulken forhindrede Lazare i at svare. Han havde taget sit lommetørklæde frem og holdt det i et krampagtigt greb, i et forsøg på at genvinde sin fornuft. Chanteau sad stadig og så bestyrtet til. Til sidst spurgte Pauline:

"Hvorfor er De kommet herned? Hvorfor plager De os, når De dog er den eneste, der kan afgøre det og handle derefter?"

I dette øjeblik kom fru Bouland ind og meddelte, at tilstanden var forværret.

"Har De besluttet Dem? Moderens kræfter svinder hurtigt."

Lægen omfavnede Lazare i en pludselig opbrusen af følelser, sagde endog "du" til ham:

"Hør nu, jeg vil forsøge at redde dem begge. Og hvis de begge dør, vil jeg sørge endnu mere end du, for jeg må da tro, at det er min skyld, det er sket."

Med den livlighed, der kendetegner et mennesker, der har taget en beslutning, begyndte han hurtigt at tale om at anvende kloroform. Han havde alt det nødvendige med sig, men visse tegn lod ham befrygte muligheden for en blødning, altså en tydelig kontraindikation. Besvimelserne og den svage puls bekymrede ham. Han modstod derfor bønnerne fra familien, der bad ham bruge kloroform, syge som de var af de lidelser, de nu havde delt i fire og tyve timer; og han blev i denne beslutning støttet af jordemoderen, der trak på skuldrene af afsky og foragt.

"Jeg forløser to hundrede kvinder om året," mumlede han. "Tror De, at de alle plejer at have det sådan for at få deres børn? Nej. Men de lider alle, hele verden lider!"

"Gå derop, børn," vedblev han. "Jeg får brug for jer. Og desuden vil jeg helst have jer i nærheden."

De forlod alle spisestuen, da Chanteau endelig begyndte at tale. Han kaldte på sin søn.

"Kom her, omfavn mig … Ak, den stakkels Louisette! Er det dog ikke skrækkeligt, sådan en historie lige nu, hvor man slet

ikke er forberedt på det? Hvis det dog i det mindste var dag! … Fortæl mig, når det er ovre."

Så var han atter alene i stuen. Lampen flakkede, han lukkede øjnene, blændet af det tågede lys og lod sig atter overmande af søvnen. Nogle minutter kæmpede han imod, mens han lod blikket glide over porcelænet på bordet, og rundt på stolene, som der stadig hang servietter henover. Men luften var for tung, stilheden for trykkende. Han gav efter, øjenlågene lukkede sig atter, korte, regelmæssige åndedrag drog over hans læber midt i den tragiske uorden efter det aftenen forud afbrudte måltid.

Ovenpå tilrådede doktor Cazenove, at man tændte op i værelset ved siden af, fru Chanteaus tidligere sovekammer: man kunne få brug for det, når fødslen var overstået. Véronique, der havde våget over Louise i jordemoderens fravær, gav sig straks i færd med dette. Så traf man alle de nødvendige forholdsregler: der blev lagt endnu mere linned frem foran kaminen, man hentede et ekstra vandfad og bragte en kedel varmt vand op fra køkkenet sammen med en liter brændevin og en tallerkenfuld svinefedt. Doktoren følte sig forpligtiget til at indvie den fødende i sin plan.

"Mit kære barn," sagde han, "vær ikke bange, men jeg må ubetinget foretage et indgreb. Deres liv er os alt for dyrebart, og når også den stakkels lille er truet, kan vi dog ikke længere lade Dem ligge sådan … De giver mig lov til at gøre det, ikke sandt?"

Louise lod ikke til at høre noget mere. Hun lå helt stiv af de spændinger, som mod hendes vilje fortsatte, med åben mund og hovedet drejet til venstre på puden, mens hun gav en stille, vedvarende klagende lyd fra sig, der lignede en rallen. Idet hun

åbnede øjnene, så hun forvirret op mod loftet, som om hun var vågnet op et ukendt sted.

"De giver mig lov?" gentog lægen.

Hun stammede:

"Dræb mig, dræb mig straks."

"Gå i gang, hurtigt, jeg bønfalder Dem," hviskede Pauline til lægen. "Vi påtager os alle ansvaret."

Lægen begyndte dog stadig ikke. Han sagde til Lazare:

"Jeg står inde for hende, hvis der ikke kommer en blødning. Men barnet forekommer mig at være fortabt. Ud af ti plejer kun én at overleve under sådanne omstændigheder, for der optræder altid skader og brud – ofte bliver de fuldstændig trykket sammen."

"Gør det, gør det, doktor," svarede faderen med en fortvivlet gestus.

Feltsengen var ikke stabil nok. Man lagde den unge kone på den store seng, efter at man havde lagt et bræt mellem madrasserne. Med hovedet mod væggen og lænet op ad et bjerg af puder, lå hun med lænden på kanten af sengen; man spredte lårene fra hinanden og lagde fødderne på to små stole.

"Udmærket," sagde lægen, idet han så på opstillingen. "Så er det godt, det er udmærket bekvemt. Men det vil være bedst, hvis hun bliver holdt fast, for det tilfælde at hun prøver at rejse sig."

Louise var ikke mere ved sine sansers brug. Hun lå som en død genstand og lod alting ske med sig. Hendes kvindelige blufærdighed, hendes modvilje mod at lade andre se sin nøgenhed og sine lidelser var endelig bukket under, fortrængt af smerten. Uden at have kraft til så meget som at bevæge en

finger, var hun sig ikke mere hverken sin nøgenhed eller disse mennesker, der rørte ved hende, bevidst. Hun lå der med maven utildækket op til brysterne, med spredte ben, og stillede sit blødende og vidåbne skød til skue.

"Fru Bouland holder det ene ben," vedblev lægen. "Og De, Pauline, hjælper os med at holde det andet. Vær blot ikke bange, hold godt fast, prøv frem for alt at forhindre enhver bevægelse … Og Lazare, vil De være så venlig at hold lyset for mig."

Man adlød lægen. Denne nøgenhed var forsvundet for dem alle, i stedet så man kun en medlidenhedsvækkende elendighed, dramaet ved en usædvanlig svær fødsel, som dræbte enhver tanke om kærlighed. Af det forvirrende mysterium om skamlæbernes sarte hud, de små blonde krøller, der dækkede dem, var der intet andet tilbage end den lidende menneskehed, en fødsel i blod og smuds, som truede med at sprænge moderens lænder og udvide den røde spalte til sit yderste, som øksehugget, der åbner stammen og lader det store træs liv flyde ud.

Lægen vedblev at tale med dæmpet stemme, mens han tog sin jakke af og smøgede det venstre ærme op til over albuen.

"Man har ventet så længe, det vil blive svært at få hånden ind … De kan se, at skulderen allerede er trængt frem i livmoderhalsen."

Midt mellem de opsvulmede, spændte muskler i den røde fordybning, kunne man se barnet. Men det blev holdt tilbage i den snævre gang, som det ikke kunne passere. Spændingerne i kroppen og lænden forsøgte stadig at drive det ud; selv i sin afmagt pressede moderen heftigt, udmattede sig ved dette

besværlige arbejde i en mekanisk trang til at gøre sig fri, og bølger af smerte gennemfo'r stadig hele legemet, hver for sig ledsaget af et skrig, mens hun stædigt kæmpede mod det umulige. Barnets arm hang ud af vulva. Det var en lille sort hånd, hvis fingre af og til åbnede og lukkede sig, som ville de klamre sig til livet.

"Bøj benet en smule," sagde fru Bouland til Pauline. "Vi må ikke plage den stakkels kvinde."

Doktor Cazenove stod mellem de to knæ, der blev holdt fast af de to kvinder. Han vendte sig om, forundret over det dansende lysskær over ham. Bag ved ham stod Lazare og rystede så stærkt, at lyset i hans hånd flakkede, som om der blæste en stærk vind.

"Min kære dreng," sagde han, "stil lyset på natbordet. Så kan jeg bedre se."

Ude af stand til at se mere, sank ægtemanden om på en stol i den anden ende af værelset. Men selv når han ikke så derhen, så han dog stadig det stakkels lille væsens hånd, denne hånd, der ville leve, der syntes at famle efter hjælp i denne nye verden, som den var den første til at se.

Lægen knælede ned. Han havde indsmurt sin venstre hånd i svinefedt og begyndte nu langsomt at føre den ind, mens han lagde den højre på maven. Han måtte trænge den lille hånd tilbage, skubbe den helt ind, for at hans egne fingre kunne komme til; dette var den farligste del af indgrebet. Hans fingre, der var samlet i en kileformet spids, trængte nu ind, med en let drejende bevægelse, som gjorde indføringen op til håndleddet nemmere. Hånden sænkede sig dybere ind, skubbede sig stadig længere frem, fandt barnets knæ, så dets fod, mens den anden

hånd trykkede stadig hårdere mod underlivet og således hjalp med til arbejdet derinde i livmoderen. Men man så ikke noget af dette, kun armen, der forsvandt ind i moderens krop.

"Fru Louise er meget føjelig," bemærkede fru Bouland. "Ellers skal man ofte bruge mænd for at holde dem fast."

Pauline trykkede moderligt det ynkelige ben ind til sig, som hun mærkede skælvede af angst.

"Vær blot modig, kæreste," mumlede hun.

De var tavse. Louise kunne ikke sige, hvad man gjorde med hende, hun følte kun en stadig voksende angst, en følelse af, at hun var ved at rive sig løs. Pauline kunne ikke mere genkende den slanke pige med de fine træk og blide ynde i denne skabning, der lå på tværs af sengen med et af smerter fortrukkent ansigt. Der var løbet en smule slim ud mellem lægens hænder, som havde tilsmudset de gyldne dun, der lå som en skygge på den hvide hud. Nogle dråber af sort blod løb ud fra en sprække i kødet og faldt ned på den lærredsdug, man havde lagt over madrassen.

Louise besvimede igen. Hun virkede som død, og denne gang holdt hendes muskler næsten helt op med at arbejde.

"Det er bedre sådan," sagde lægen, da fru Bouland gjorde ham opmærksom på det. "Hun var næsten ved at knuse min hånd, jeg var ved at trække den ud, så uudholdelig var smerten … Ak, jeg er ikke ung længere! Ellers havde det snart været færdigt."

I nogen tid havde hans venstre hånd holdt fast i barnets fødder, idet han blidt trak i dem for at vende det. Der skete intet, han måtte igen presse med sin højre hånd på underlivet. Så kom den venstre ud, først håndleddet, så fingrene. Og

endelig så man barnets fødder. Alle følte en voldsom lettelse. Cazenove udstødte et suk, hans pande var dækket af sved, han var åndeløs, som efter en voldsom kraftanstrengelse.

"Det var dét, tror jeg; det gik alt sammen godt, det lille hjerte slår endnu … men vi har ham ikke endnu, den lille lømmel!"

Han havde rejst sig op fra gulvet og lod, som om han lo. Han bad Véronique om varme viskestykker. Mens han vaskede hænderne, der var blodige og beskidte som en slagters, ville han sætte lidt mod i den sammensunkne ægtemand.

"Så er det ovre, min kære. Lad os se en smule håb, for pokker!"

Lazare rørte sig ikke. Fru Bouland, der fik vækket Louise af hendes besvimelse ved at holde hende en flaske æter under næsen, var foruroliget over, at veerne var ophørt. Hun talte dæmpet til lægen om det; han svarede højt:

"Det var jeg forberedt på. Jeg må hjælpe hende."

Og han vendte sig mod den fødende:

"Hold Dem nu ikke tilbage, udnyt Deres veer. Hvis De hjælper mig lidt, så skal De se, det alt sammen går."

Men hun gjorde en bevægelse, ligesom for at antyde, at hun ikke havde flere kræfter. Næppe hørligt stammede hun:

"Jeg kan ikke mærke nogen som helst del af min krop mere."

"Stakkel!" sagde Pauline og kyssede hende. "Dine lidelser er næsten slut, det varer kun lidt endnu."

Lægen knælede atter ned. De to kvinder holdt igen fast i benene, mens Véronique stod rede med varmt linned. Han tog fat om de små ben, trak langsomt og forsigtigt, men vedvarende; og hans fingre gled højere op, efterhånden som barnet kom ud af moderens skød: han holdt fast om anklerne,

så om læggene, knæene, om hver ny legemsdel, der kom til syne. Da hofterne viste sig, holdt han op med at trykke på maven, greb fat om lænderne og trykkede med begge hænder ind mod lysken. Den lille gled længere og længere ud, det røde kød udvidede sig i stadig voksende anspændelse. Men den indtil nu så føjelige moder værgede pludselig for sig, da hun igen fik veer. Det var ikke mere kun fødslen, hele hendes legeme rystede, hun følte det, som om man kløvede hende i to med en vældig økse, som når en okse bliver delt på slagteriet. Hun rettede sig så heftigt op, at hendes kusine mistede grebet om hendes ben, og barnet blev revet ud af lægens hænder.

"Pas på!" råbte han. "Hun må ikke bevæge sig! Hvis navlestrengen ikke er blevet klemt sammen, er vi måske heldige."

Han havde atter grebet fat om det lille legeme, han skyndte sig med at gøre skuldrene fri, fik armene ud, en ad gangen, så at hovedet ikke blev hindret af dem. Men den fødendes krampetrækninger var ham i vejen, han standsede hele tiden, af frygt for at skade barnet. Skønt de to kvinder holdt Louise fast til smertenslejet af alle kræfter, rystede hun dem af sig, spændte nakken op med uimodståelig kraft. Hun havde grebet fat i sengestolperne, og man var ikke i stand til få hende til at slippe dem igen; hun stemmede sig imod, strakte heftigt benene ud, for på den måde at ryste disse mennesker af, der pinte hende. Hun blev grebet af et raserianfald, udstødte rædselsfulde skrig, troede, at man ville myrde hende, siden man således parterede hende.

"Der mangler kun hovedet," sagde lægen med skælvende stemme. "Jeg tør ikke røre hende, så længe hun støder mig fra

sig på den måde. Når veerne kommer igen, vil hun utvivlsomt selv befri sig helt for barnet. Vi må vente et øjeblik."

Han måtte sætte sig. Fru Bouland holdt øje med barnet, der lå mellem de blodige lår, endnu fastholdt ved hovedet uden at komme videre, uden at slippe taget i moderen. De små lemmer bevægede sig svagt, så hørte bevægelsen op. Man blev atter bekymrede; lægen kom på den tanke at stimulere veerne for at fremskynde fødslen. Han rejste sig og gjorde nogle heftige, trykkende bevægelser mod den fødendes mave. Der fulgte nogle rædselsfulde minutter, den ulykkelige skreg endnu højere, jo længere ud hovedet kom og pressede kødet tilbage, indtil det rundede sig i en stor, hvidlig ring omkring det. Under denne, mellem de to gabende rundinger, der pressedes fra hinanden, stod den sarte hud udspændt, så tynd, at man måtte frygte for, at den bristede. En smudsig strøm fossede ud, barnet faldt ved en sidste anstrengelse ned i en regn af blod og beskidt vand.

"Endelig!" sagde Cazenove. "Han kan i hvert fald ikke prale af at være kommet frisk og frejdig til verden."

Ophidselsen var så stor, at ingen endnu havde bekymret sig om barnets køn.

"Det blev en dreng, hr. Lazare," forkyndte fru Bouland ægtemanden.

Lazare havde vendt sig ind mod væggen og brast nu ud i en hulken. Han følte en grænseløs fortvivlelse og havde den tanke, at det havde været bedre, om de alle sammen var døde, end at de skulle leve videre efter sådanne lidelser. Dette væsen, der nu var blevet født, gjorde ham bedrøvet indtil døden.

Pauline havde bøjet sig ind over Louise for at trykke hende endnu et kys på panden.

"Kom, giv hende et kys," sagde hun til sin fætter.

Han trådte nærmere, og bøjede sig nu også frem. Men han blev igen grebet af en gysen ved berøringen af dette ansigt, der var dækket af kold sved. Hans hustru åndede ikke, lå blot der med lukkede øjne. Stående ved fodenden af sengen brød han på ny ud i en kvalt hulken.

"Jeg tror, det er dødt," mumlede lægen. "Bind hurtigt for navlestrengen."

Barnet havde ved fødslen ikke givet denne gennemtrængende klynken fra sig, ledsaget af en dump gurglen, der forkynder luftens indtrængen i lungerne. Det havde en sort, på sine steder bleg blålig farve, var temmelig lille for sine otte måneder og havde et overdrevent stort hoved.

Fru Bouland skar navlestrengen over og bandt den med hurtige bevægelser, efter at hun havde ladet en smule blod løbe ud af den. Barnet åndede stadig ikke, man kunne ikke spore noget hjerteslag.

"Det er forbi," erklærede doktor Cazenove. "Måske kunne man forsøge sig med gnidninger og kunstigt åndedræt, men jeg tror, det ville være spild af tid … Desuden er det nu moderen, jeg må tænke på."

Pauline hørte det.

"Lad mig tage ham," sagde hun. "Jeg skal snart se … Hvis han ikke kommer til at trække vejret, er det fordi jeg ikke selv har mere tilbage."

Og hun tog barnet med ind i værelset ved siden af, idet hun greb brændevinsflasken og noget linned.

Fornyede smerter, denne gang dog langt svagere end før, rev Louise ud af hendes udmattelse. Det var efterveerne. Da hele efterbyrden var stødt ud, hvilket lægen fremskyndede ved at trække i navlestrengen, løftede jordemoderen Louise op for at fjerne håndklæderne under hende, der var røde af en tyktflydende strøm af blod. Så lagde hun hende udstrakt, efter at have vasket hendes lår, med en klud imellem og med et bredt stykke linned bundet fast om maven. Frygten for en blødning plagede stadig lægen, skønt han havde forvisset sig om, at der ikke var mere blod i livmoderen, og at Louise ikke havde mistet ret meget mere blod, end det var normalt. Efterbyrden lod til at være fuldstændig; men barselskonens svækkelse og ikke mindst den koldsved, der dækkede hende, var meget foruroligende. Hun bevægede sig ikke mere, lå der voksbleg med sengetæppet trukket op til hagen, under en dyne, som ikke formåede at holde hende varm.

"Bliv," sagde lægen, der ikke et øjeblik slap Louises puls, til jordemoderen. "Jeg går heller ikke selv, før jeg er helt sikker."

På den anden siden af gangen, i fru Chanteaus gamle sovekammer, kæmpede Pauline mod den stadig mere truende kvælning af det jammerlige lille væsen, hun havde båret med sig. Hun havde hurtigt lagt ham på en stol foran den tændte kamin; og lå nu på knæ, idet hun dyppede et stykke linned i en underkop med alkohol og uophørligt gned barnet med den; hårdnakket vedblev hun at tro på virkningen og mærkede end ikke den krampe, der efterhånden gjorde hendes arm helt stiv. Det lille væsen var så tyndt og så så ynkelig skrøbeligt ud, at hun var bange for at slå det ihjel, hvis hun gned alt for hårdt. Med en kærtegnende blidhed bevægede hun kluden frem og tilbage på

det lille legeme, som strejf af en fugls vinge. Hun vendte det blidt om, forsøgte at kalde livet tilbage i hvert af de små lemmer. Men det bevægede sig stadig ikke. Skønt gnidningerne varmede det en smule, forblev brystet dog indfaldent og hævede sig ikke i noget åndedrag. Tværtimod syntes barnet at blive stadig mere blåt.

Da pressede hun, uden at føle nogen modvilje mod dette bløde, uvaskede ansigt, sin mund mod den lilles livløse læber. Langsom og længe åndede hun ud og ind, så at hendes åndedrag afpassede sig efter de små lunger, hvor ingen luft før havde formået at trænge ind. Da hun endelig selv var ved at blive kvalt, måtte hun holde inde nogle sekunder; så begyndte hun på ny. Blodet steg hende til hovedet, det bankede i hendes øren, hun blev svimmel. Men hun standsede ikke, længe vedblev hun således at give ham sit eget åndedræt, skønt ikke det mindste tegn på liv opmuntrede hende. Når hun trak vejret ind, mærkede hun kun dødens flove smag. Hun havde forsøgt med blide bevægelser af fingerspidserne at få den lille brystkasse til at bevæge sig. Intet havde nogen virkning; enhver anden ville have opgivet disse udsigtsløse oplivningsforsøg. Men hun fortsatte med en moders hårdnakkede fortvivlelse, der for enhver pris vil bringe den ufuldkomne frugt af sine lemmer til live. Det *skulle* leve, og til sidst mærkede hun endelig, hvordan det lille legeme kom til live: den lille mund havde skælvet en anelse mod hendes.

I næsten en hel time førte hun med fortvivlet angst denne kamp, alene i dette værelse, forglemmende alt omkring sig. Det svage livstegn, den lille bevægelse mod hendes læber, gav hende atter mod. Hun begyndte igen med gnidningerne, skiftevis

med at hun gav den lille af sin ånde, brugte sig selv helt i sin overstrømmende barmhjertighed. Det blev et stadig stigende behov hos hende at vinde over døden, at skabe liv. Et øjeblik frygtede hun at være blevet bedraget, thi hendes læber pressede sig endnu en gang mod ubevægelige læber. Så sporede hun igen en flygtig bevægelse. Atter og atter trængte luften ind, blev givet og trukket tilbage. Det forekom hende, at hun kunne høre, hvordan hjertet begyndte at slå i brystet. Og hendes mund forlod ikke mere den lilles, hun var ét med det lille væsen, hun levede med ham, de havde tilsammen kun ét åndedræt i dette vidunder af en genoplivning, et langsomt, tilbageholdende åndedræt, der gik fra den ene til den anden som en fælles sjæl. En geleagtig slim tilsmudsede hendes læber, men glæden over at have reddet barnet betog hende enhver følelse af væmmelse. Hun indåndede nu en varm bitterhed af liv, som berusede hende, og da barnet endelig skreg, et svagt, klagende skrig, sank hun om på stolen, dybt bevæget.

Ilden i kaminen brændte højt og fyldte værelset med et lyst skær. Pauline blev siddende ved siden af barnet, som hun endnu ikke havde betragtet nærmere. Hvor var det dog svagt! Hvilket stakkels, næppe færdigdannet væsen! Og et sidste oprør rejste sig i hende, hendes egen robuste sundhed oprørtes af denne jammerlige søn, Louise havde skænket Lazare. Hun kastede et fortvivlet blik på sine egne hofter, hendes jomfruelige mave, der var flad og sammentrykket. I hendes brede skød ville en kraftig, stærk søn have haft god plads. Hun blev overfaldet af en umådelig fortvivlelse over sin forfejlede tilværelse, sin kvindelighed, der skulle slumre uberørt. Det anfald af dødskval, hun havde haft på bryllupsnatten, gentog

sig ved denne fødsel. Netop i går morges var hun vågnet, plettet af blod fra dette formålsløse frugtbarhedens blod, og efter denne nats voldsomme begivenheder følte hun den i dette øjeblik flyde under sig som et nytteløst vand. Hun ville aldrig blive moder, hun ønskede, at alt blod i hendes krop ville tørre ud og svinde hen, så der ikke mere kunne skabes liv af det. Hvortil hendes kraftige modenhed, hendes saftsvulmende organer og muskler, den stærke duft, der udgik fra hendes kød, hvis kraft viste sig i en brun blomst? Hun ville forblive en udyrket mark, der tørrede ud i en afsides egn. I stedet for dette jammerlige, for tidligt fødte væsen, der lå der på stolen som et nøgent insekt, så hun kraftige drenge for sit indre blik, der var rundet af hendes ægteskab, og hun var utrøstelig og græd over disse børn, som hun ikke ville få.

Imens skreg og sprællede det ynkelige lille væsen stadig; hun blev bange for, at det skulle falde ned. Hendes medlidenhed vågnede atter ved synet af så megen hæslighed og svaghed. Hun ville dog i det mindste prøve at skaffe ham lindring, hjælpe ham til at leve, som hun havde glædet sig ved at hjælpe ham ind i verden. Hun forglemte sig selv og tog ham på skødet, og græd atter, tårer, hvori blandede sig sorgen over det moderskab, hun aldrig ville komme til at opleve, og medlidenheden over med alt levendes elendighed.

Fru Bouland, som hun tilkaldte, hjalp hende med at vaske den nyfødte. Hun pakkede ham ind i et varmt tæppe, derpå tog hun ham og lagde ham på sengen, til man fik redt en vugge. Jordemoderen, der var højlig overrasket over at finde ham i live, havde omhyggeligt undersøgt ham; hun sagde, han så ud til at være normal af størrelse, men at man nok kunne få noget

besvær med at føde ham op, siden han var så svagelig. For øvrigt skyndte hun sig tilbage til Louise, der stadig svævede i stor fare.

Da Pauline lagde sig ned ved siden af barnet, kom Lazare ind, som man havde gjort bekendt med miraklet.

"Kom ind og se ham," sagde hun bevæget.

Han trådte nærmere, men han skælvede og kunne ikke holde et udbrud tilbage:

"Min Gud! Du har lagt ham i *den* seng!"

Allerede i døren var han faret sammen. Dette forladte, endnu af sorgen dystre værelse, som man så sjældent betrådte, var nu fyldt af varme og lys, oplivet af en knitrende ild. Møblerne stod stadig på de samme pladser, standuret viste stadig syv og tredive minutter over syv, ingen havde boet der, siden hans moder var død derinde. Og i den samme seng, hvori hun havde opgivet ånden, i denne hellige og frygtelige seng så han nu sin genfødte søn, ganske lille midt på det store sengetæppe.

"Generer det dig?" spurgte Pauline overrasket.

Han benægtede det med en hovedrysten, han var ikke i stand til at tale, kvalt af en indre bevægelse. Så stammede han endelig:

"Jeg tænkte kun på moder … Hun er død, og nu er der endnu én, der vil dø. Hvorfor er han der da kommet?"

Hans stemme blev kvalt af en hulken. Hvor meget han end bestræbte sig for at tie, kom hans angst og hans væmmelse ved livet efter den frygtelige fødsel igen til udbrud. Da han havde trykket læberne mod barnets rynkede pande, veg han ængstelig tilbage, for han mente at have følt barnets kranium give efter under sine læber. Han fyldtes med anger og fortvivlelse overfor

dette stakkels, skrøbelige væsen, som han havde været med til at skabe.

"Vær blot rolig," begyndte Pauline igen, for at indgyde ham mod, "vi skal nok få et pragteksemplar ud af ham … Det betyder slet intet, at han er så klejn i det nu."

Han så på hende, og hans bevægelse tvang en tilståelse frem af hans hjertes dyb:

"Og det er dig, vi kan takke for hans liv … Skal jeg da altid være din skyldner?"

"Jeg har kun gjort, hvad jordemoderen ville have gjort, hvis hun havde været alene," svarede Pauline.

Han bød hende med en bevægelse at tie.

"Holder du mig da for så slet, at jeg ikke begriber, at jeg kan takke *dig* for alt? Siden den første dag, du betrådte dette hus, har du aldrig ophørt at ofre dig. Jeg taler ikke mere om dine penge, men du elskede mig endnu, da du gav mig til Louise, det ved jeg nu. Hvis du vidste, hvor meget jeg skammer mig, når jeg ser dig, når jeg tænker på dig. Du ville have åbnet dine livsårer for mig, du var altid venlig og glad, selv på de dage, hvor jeg sårede dig dybt i hjertet. Ak, du havde ret, venlighed og glæde er alting, alt det andet er kun et mareridt."

Hun ville afbryde ham, men han vedblev, nu højere:

"Hvor dumme var ikke alle disse fornægtelser, disse pralerier, alt dette sortseeri, der kun kom af frygt og forfængelighed! Jeg har ødelagt vore liv, både dit og mit eget og hele familiens … Ja, du alene var den kloge. Tilværelsen er så enkel, når man blot er lykkelige og lever for hinanden! Når hele verden dør i elendighed, vil den da i det mindste dø i glæde og forståelse med sig selv."

Pauline måtte smile over heftigheden i disse ord. Hun greb hans hånd.

"Kom, vær nu rolig … Siden du indrømmer, at jeg har ret, er du allerede forbedret, og alting vil blive godt."

"Ak ja, forbedret! Jeg siger det i dette øjeblik, fordi der findes tidspunkter, hvor sandheden trods alt kommer i første række. Men i morgen vil jeg atter falde tilbage i mine sædvanlige kvaler. Som om mennesket kan forandre sig! … Nej, det vil ikke blive bedre, det vil tværtimod blive værre. Det ved du jo lige så godt som jeg. Det er min egen dumhed, der gør mig så rasende!"

Hun trak ham blidt ind til sig og sagde alvorligt til ham:

"Du er hverken dum eller slet, du er ulykkelig … Kom, giv mig et kys, Lazare."

Foran dette lille væsen, der nu lå og sov, udvekslede de et kys, og det var et kys mellem broder og søster, fri for det mindste anstrøg af det begær, der for få dage siden brændte i dem.

Morgenen brød frem, en meget mild, grå morgen. Cazenove kom ind for at se til barnet, og var højlig forundret over at finde det i så udmærket en tilstand. Han syntes, man skulle bringe det ind til dets moder, for han mente nu at kunne stå inde for Louises tilstand. Da man bragte hende den lille, fo'r et blegt smil over hendes ansigt. Så lukkede hun øjnene og faldt i den dybe, helsebringende søvn, der for en barselskone betyder helbredelse. Man havde åbnet vinduet en smule, for at dæmpe lugten af blod, og en herlig friskhed, en duft af liv, steg op fra havet dernede. Alle stod de ubevægelige, trætte og lykkelige foran sengen, hvor hun sov. Så trak de sig med dæmpede skridt tilbage og lod kun fru Bouland blive hos Louise.

Lægen tog imidlertid først afsted hen imod klokken otte. Han var meget sulten, Lazare og Pauline var ved at falde om af træthed; og Véronique måtte lave kaffe og en omelet til dem. De kom i tanker om Chanteau, som glemt af alle sad og sov i sin stol. Intet havde flyttet sig af stedet, kun var spisestuens luft forpestet af en bidende røg fra den endnu rygende lampe. Pauline bemærkede leende, at bordet, hvorpå tallerkener og bestik var blevet liggende, allerede stod færdigt. Hun fejede krummerne af dugen og ordnede det lidt. Og mens kaffen lod vente på sig, kastede de sig over det kolde kød og spøgte over dette måltid, der var blevet afbrudt af denne forfærdelige fødsel. Nu, da faren var ovre, lagde de en ligefrem barnlig lystighed for dagen.

"I kan tro det eller lade være," sagde Chanteau begejstret, "men jeg sov, uden at sove … Jeg var rasende over, at ingen kom ned til mig og bragte mig nyt, og dog følte jeg ingen uro, for jeg drømte, at alting gik glimrende."

Hans glæde blev dobbelt så stor, da han så fader Horteur komme ilende efter messen. Han ålede ham grundigt:

"De er en køn én! At lade mig således i stikken – De er måske bange for børn?"

For at redde sig ud af forlegenheden fortalte præsten, at han engang havde forløst en kvinde på landevejen og døbt barnet med det samme. Så tog han sig et glas curaçao.

Et lyst solskin forgyldte gården, da doktor Cazenove endelig tog afsked. Idet Lazare og Pauline fulgte ham ud, spurgte han hviskende Pauline:

"De rejser vel så ikke i dag?"

Pauline tav et øjeblik. Hendes store, eftertænksomme øjne så op, syntes at skue langt ud i det fjerne, ud i fremtiden.

"Nej," sagde hun. "Jeg må vente."

11

Maj måned havde været råkold, men de første dage i juni blev meget varme. Der havde blæst en vestenvind i tre uger, stormene havde hærget kysten, opslugt både og dræbt mennesker, og den klart blå himmel, det blanke hav og de lyse, lune dage var derfor så meget mere velkomne.

En dejlig eftermiddag havde Pauline besluttet sig til at køre Chanteaus lænestol ud på terrassen og lægge den lille Paul, Lazares og Louises søn, som allerede var halvandet år gammel, ved siden af ham på det røde tæppe. Hun var hans gudmoder, og hun forkælede ham lige så meget som den gamle.

"Solen generer dig vel ikke, onkel?"

"Nej da! Det er så længe siden, jeg så den sidst. Har du tænkt dig at lade Paul sove her ude?"

"Ja, den friske luft vil gøre ham godt."

Hun havde lagt sig på knæ på tæppet og så på ham; han var klædt i en hvid kjole, som lod hans små arme og ben være fri. Han lå med lukkede øjne og det lille rosenkindede ansigt vendt opad.

"Han faldt i søvn med det samme," mumlede hun. "Han var nok træt af at ligge og sparke. Se efter, at dyrene ikke kommer og forstyrrer ham."

Og hun gjorde en truende gestus mod Minouche, som sad i spisestuevinduet og gjorde toilette. Lidt bort i sandet lå Loulou udstrakt og åbnede af og til et mistroisk øje, altid klar til at knurre og bide.

Idet Pauline rejste sig, hørte hun Chanteau give en jamrende lyd fra sig.

"Begynder det nu igen? "

"Ja, det begynder igen – det vil sige, det holder aldrig op. Gav jeg mig? Det er mærkeligt, somme tider ved jeg ikke engang selv af det!"

Han var et ynkeligt syn.

Den kroniske gigt havde efterhånden dannet store hvidlige knuder i alle led, som stod ud fra huden her og der. Fødderne, som var skjult i store sokker, trak sig sammen, som kløerne på en syg fugl. Men hænderne var endnu mere vanskabte, på hvert fingerled sad der røde, blanke knogledannelser, og begge hænder var forvredne, især den venstre. På den venstre albue havde en gigtsvulst udviklet sig til et åbent så. Og nu var han næsten helt og holdent lammet, hverken fødder eller hænder fungerede, og det knagede i de få led, han endnu kunne bevæge, som om man rystede en sækfuld billardkugler. Hans legeme syntes at være forstenet i den stilling, han havde indtaget for lettere at kunne udholde sine smerter: foroverbøjet, med en stærk hældning mod højre. Han havde således antaget lænestolens form, og selv når man lagde ham i seng, beholdt han den samme bøjede, forvredne stilling. Smerterne forlod ham nu aldrig et øjeblik. Betændelsen kom igen ved den mindste forandring i vejret eller hvis han drak nogle dråber vin og spiste et lille stykke kød mod lægens anvisning.

"Vil du have en kop mælk?" spurgte Pauline, "det ville måske styrke dig."

"Mælk! Jo, ellers tak!" svarede han i en ynkelig tone. "Mælkekuren, det er igen en af deres kønne opfindelser! Jeg tror, det netop er den, der har ødelagt mig rigtigt. Nej, nej, ingenting, det har jeg bedst af."

Han bad hende imidlertid om at flytte hans venstre ben, for han kunne ikke bevæge det selv.

"Det satans venstreben brænder rigtigt i dag. Mere til siden, skub til! Sådan, ja, tak. – sikken smuk dag! Ak, herregud – herregud!"

Med blikket stirrende mod horisonten vedblev han at jamre uden selv at vide af det. At jamre sig og trække vejret var næsten blevet det samme for ham. Med en blå flannelsfrakke om sine lemmer, der lignede knudrede trærødder, sad han der med sine hænder hvilende på knæene, og de så så ynkelige ud i det glade solskin. Og han interesserede sig for havet, denne endeløse blå flade, over hvilken de hvide sejl drog frem, denne ubegrænsede vej, der åbnede sig for ham, som ikke mere var i stand til at tage et eneste skridt.

Pauline, som blev bekymret ved, at Paul lå med bare ben, havde igen lagt sig på knæ og trak et hjørne af tæppet over hans ben. I tre måneder skulle hun være rejst hver "næste mandag", men barnets svage hænder holdt hende tilbage med en uimodståelig magt. Især i den første måned frygtede man hver morgen, at han ikke ville leve til samme dags aften. Så var hende, der reddede ham ved sin utrættelige omsorg, for moderen lå endnu i sengen, og ammen, som man havde været nødt til at lade hente, gav blot sin mælk som en føjelig ko, uden at forstå eller gøre noget andet. Pauline passede stadig på ham, holdt øje med hans temperatur, plejede ham med samme

hårdnakkethed som en skruk høne, time efter time, for at erstatte ham den måned i moderens mave, han manglede. Efter denne første måned var han heldigvis begyndt at få flere kræfter og havde udviklet sig, så at han nu var lige stor som et barn, der var født til tiden. Men han var stadig noget klein i det, og hun lod ham aldrig alene et minut, især ikke efter at han var blevet vænnet fra, hvilket havde bekommet ham meget ilde.

"Sådan," sagde hun højt, "nu fryser han ikke. Se, onkel, hvor sød han er i det røde tæppe! Han bliver selv helt lyserød at se til."

Chanteau vendte besværet hovedet, den eneste del af sin krop, han kunne bevæge. Han hviskede:

"Hvis du kysser ham, vækker du ham ganske sikkert. Lad ham være, vores lille engel. Kan du se damperen derude? Den kommer fra Havre. Hvor den løber hurtigt!"

Pauline måtte se efter damperen for at glæde ham. Det var et sort punkt på den umådelige vandflade. En smal røgstribe sås i horisonten. Hun stod et øjeblik ubevægelig foran dette rolige hav, hvori den klare himmel spejlede sig, og hun nød det smukke vejr.

"Nej, mens jeg står her, brænder min ragout jo på," sagde hun og gik ind mod køkkenet.

Men netop som hun skulle til at åbne døren, råbte en stemme fra førstesalen:

"Pauline!"

Det var Louise, som sad i vinduet til fru Chanteaus tidligere værelse, der nu beboedes af det unge ægtepar. Hun var i natkjole og endnu ikke færdig med at rede sig. Hun vedblev i en skarp tone:

"Hvis det er Lazare, du taler med, så sig, han skal komme op."

"Nej, han er ikke kommet hjem endnu."

Så blev hun hidsig.

"Jeg vidste jo nok, at man ikke skulle få den ære at se ham før i aften, hvis han da behager at komme tilbage til den tid. Stik mod sit udtrykkelige løfte er han blevet væk natten over. Jo, han er virkelig sød! Når han først kommer til Caen, er det umuligt at få ham derfra igen."

"Han har så få adspredelser her!" svarede Pauline blidt. "Og den affære med gødningsstofferne har vel taget sin tid for ham. Han tager sikkert med doktor Cazenove hjem."

Siden de var flyttet til Bonneville, havde Lazare og Louise levet i stadig uenighed. Der var ikke nogen rigtige skænderier, hvor man sagde sin mening rent ud, men snarere et vedvarende dårligt humør på begge sider, en fuldstændig mangel på sympati, som forbitrede begges liv. Efter at hun langsomt var kommet sig efter Pauls fødsel, henslæbte hun et tomt liv, beskæftigede sig ikke med noget, hun hadede husholdningssysler og slog tiden ihjel med at læse eller udstrække sit toilette helt til middagstid. Han, som atter var hensunket i sin grænseløse kedsomhed, åbnede aldrig en bog, han sled timerne hen med sløvt at stirre på havet og foretog kun af og til en rejse ind til Caen, hvorfra han vendte endnu mere træt tilbage. Og Pauline, som havde måttet beholde sine husmoderpligter, var blevet dem uundværlige, for hun forsonede dem med hinanden mindst tre gange daglig.

"Du skulle gøre dig færdig med din påklædning," fortsatte hun, "præsten kommer sikkert snart, og så kunne du holde ham og onkel med selskab. Jeg har så meget at lave."

Men Louise glemte ikke sin vrede.

"Hvordan kan det være muligt at være væk to hele døgn! Min fader skrev netop til mig i går, at den smule penge, vi har tilbage, snart er væk."

Lazare havde virkelig allerede to gange ladet sig udplyndre i uheldige forretninger, og Pauline, som var urolig for barnet, havde som gudmoder givet Paul to tredjedele af, hvad hun endnu havde tilbage ved i hans navn at indsætte en sum i en kapitalforsikringsanstalt, så at han ville kunne hæve 100.000 francs den dag, han blev myndig. Hun havde nu ikke mere end 500 francs i renter om året, men hendes eneste sorg var, at hun var nødt til at indskrænke sine sædvanlige almisser.

"Gødningen, ja! Det er virkelig en køn spekulation!" vedblev Louise. "Min fader har frarådet ham det, og hvis han ikke kommer hjem, så er det vel bare fordi han morer sig. Men hvad bryder jeg mig om det, han kan svire alt det, han har lyst til!"

"Nå, men hvorfor bliver du så vred?" spurgte Pauline. "Den stakkels dreng tænker så sandelig ikke på at lave noget sidespring. Kommer du snart ned? At tænke sig, den Véronique, som tager til at forsvinde en lørdag og efterlader mig alene med hele køkkenet."

Det var en uforklarlig historie, som hele huset havde forundret sig over i flere timer. Pigen havde renset grønsager til en ragout, plukket og renset en and og gjort kødet klart til forretten; siden havde ingen set hende, det var, som om hun var sunket i jorden. Pauline havde endelig besluttet at sætte maden over selv, højst forundret over denne forsvinden.

"Hun er altså ikke dukket op endnu?" spurgte Louise, afledt fra sin vrede.

"Nej, bestemt ikke," svarede den unge pige. "Ved du, hvad jeg tror? Hun har betalt 40 sous for sin and til en gammel kone, som var her og falbød den, og jeg kan huske, at jeg sagde, jeg mente at have set bedre ænder til 30 sous i Verchemont. Hun lavede en styg grimasse og sendte mig et af sine hvasse blikke. Jeg vil vædde på, at hun er taget til Verchemont for at se efter, at jeg ikke har løjet for hende."

Hun lo, men der lå vemod under denne latter, for hun led under den uvilje, Véronique atter havde fattet mod hende uden nogen fornuftig grund. Efter fru Chanteaus død var pigen efterhånden faldet tilbage til sin gamle fjendtlighed mod den unge pige.

"I over en uge har det været umuligt at lokke et ord ud af hende," sagde Louise. "Man kan snart vente sig hvad som helst af hendes luner."

Pauline gjorde en gestus, der skulle betyde, at man jo måtte visse overbærenhed.

"Hun må da ellers gerne tilfredsstille sine nykker. Hun kommer nok snart tilbage, og vi sulter vel heller ikke ihjel i dag."

Men barnet havde bevæget sig på tæppet. Hun løb hen og bøjede sig over den lille.

"Hvad er der, min skat?"

Moderen, som stadig sad i vinduet, så til et øjeblik, og forsvandt så ind i værelset. Chanteau, som havde siddet hensunken i tanker, drejede nu hovedet, da han hørte Loulou knurre, så blev han opmærksom på Pauline og sagde:

"Der har du dine fattige, Pauline."

Det var to lasede knægte, de første af dem, som hver lørdag besøgte hende. Da lille Paul straks var faldet i søvn igen, rejste

hun sig og sagde:

"Ja, i dag kommer de lige til tiden! Jeg har ikke et minut at give af, men bliv bare, sæt jer ned på bænken. Hvis der kommer flere, onkel, så bed dem bare sætte sig der ved siden af. Jeg skal lige kaste et blik på min ragout."

Da hun et kvarters tid senere kom tilbage, sad der allerede to piger og to drenge på bænken, de tidligere fattigbørn, som nu var vokset op, men havde bevaret deres tiggervaner.

Aldrig havde nøden været så stor i Bonneville. Under majstormene var de sidste tre huse blevet knust mod klippevæggen. Nu var det forbi, højvandet havde fejet de sidste rester af byen bort, havet havde fuldendt sit ødelæggelsesværk, som havde stået på i århundreder, uhindret tog havet nu hvert år et nyt stykke af landet. Det eneste, der var tilbage på kysten, var de erobringslystne bølger, som endog havde fjernet de sidste vragrester af husene. Fiskerne, som var blevet jaget bort fra den afkrog, hvor slægt efter slægt stædigt havde haget sig fast midt i farens gab, var blevet tvunget til at flytte længere op ad kysten, hvor de slog lejr i en skøn uorden; de mest formuende byggede huse, resten søgte ly under fremspringende klippestykker, og dér grundlagde de et nyt Bonneville, som ville bestå indtil havet atter kom og drev dem bort, efter nye århundreders kamp. Palisaderne havde været det første, der var blevet skyllet bort. Den dag, det skete, havde der blæst en nordlig vind, vældige bølger brød sig mod stranden med sådanne brag, at kirken skælvede i sine grundvolde. Man underrettede Lazare, men han ville ikke komme derned. Han blev oppe på terrassen, og så derfra, hvordan floden steg, mens alle fiskerne ilede til for at se på, dybt interesserede af dette

voldsomme angreb. De var opskræmte, men endnu mere stolte over deres fjende: "Åh, hvor han hylede, nu skulle han rigtig gøre rent bord!" I løbet af mindre end tyve minutter var det hele forsvundet, pæle og planker blev splintret i stumper og stykker og skyllet bort. Og de istemte havets hylen, de gestikulerede og dansede som vilde, smittede af stormens og bølgerne vilde leg. Lazare truede ad dem med den knyttede næve, da de tog flugten, tæt forfulgt af det skummende vand, som intet nu kunne holde tilbage. Og nu levede de så et jammerligt liv i sult og elendighed der oppe i det nye Bonneville, mens de anklagede "den skarns knægt" for at have ødelagt dem og anråbte "frøkenens" barmhjertighed.

"Hvad laver du her?" råbte Pauline, da hun fik øje på den unge Houtelard. "Jeg har jo forbudt dig at komme mere."

Han var blevet en stor knægt på omkring de tyve. Den triste og frygtsomme holdning hos et barn, der blev slået, havde forvandlet sig til en ængstelig tilbageholdenhed. Han svarede hende med nedslagent blik:

"De må have medlidenhed med os, frøken Pauline. Vi er så ulykkelige, efter at fader er død."

Houtelard, der var gået på havet en aften i et uvejr, var aldrig kommet tilbage; man havde ikke fundet noget, hverken hans lig eller de andre søfolk, der var med ham, endsige en eneste planke fra båden. Men Pauline, der var tvunget til at holde hus med sine almisser, havde svoret på ikke at give noget til hverken drengen eller enken, så længe de levede som mand og kone i fuld offentlighed. Snart efter faderens død havde stedmoderen, den tidligere tjenestepige, som før af ren og skær ondskabsfuldhed havde slået barnet halvt fordærvet, gjort ham

til sin mand, siden han nu var for gammel til at slå. Hele Bonneville morede sig over denne nye overenskomst.

"Du ved, hvorfor jeg ikke vil se dig mere," sagde Pauline. "Hvis du laver om på det, kan vi jo se."

Han forsvarede sig med slæbende stemme.

"Det var hende der ville. Ellers ville hun slå mig igen. Og for resten er hun jo ikke min moder; det er jo lige meget om det er hende eller en anden. – Giv mig noget, frøken Pauline. Vi har mistet alting. Jeg kunne vel nok hjælpe mig, hvis det kun var mig selv, men det er til hende … hun er syg, det er sandt, det sværger jeg."

Pauline fik medlidenhed med ham og sendte ham væk med et brød og en krukke oksekødssuppe. Hun lovede endog at besøge den syge og tage sin medicinkasse med.

"Ak ja, medicin!" mumlede Chanteau. "Det skal fedt hjælpe! De vil hellere have kød."

Pauline vendte sig mod den lille Prouane, hvis ene kind var helt dækket af et blåt mærke.

"Hvordan har du fået det der?"

"Jeg er faldet og stødte mig på en træstamme, frøken Pauline."

"En træstamme? Det ser snarere ud som om du har stødt dig på et bordben eller et hjørne af en kommode."

Pigen, som nu var fuldvoksen og ligesom før stirrede omkring sig med store forvildede øjne som en forrykt, gjorde sig frugtesløse anstrengelser for at stå oprejst. Hendes knæ bukkede sammen under hende, den tykke tunge ville ikke udtale ordene rigtigt.

"Du har jo drukket, forfærdelige pigebarn!" udbrød Pauline med et forskende blik.

"Ak, hvor kan frøkenen dog tro –!"

"Du er drukken, og så er du faldet om derhjemme, er det ikke sådan, det er? Jeg ved ikke, hvad det er, der har grebet jer allesammen. Sæt dig, jeg vil hente noget plaster og arnica."

Hun forbandt den lille og gjorde hende imens forestillinger. Det var kønt at se sådan en tøs i hendes alder drikke sig fuld på den måde sammen med sin fader og moder, fyldebøtter, som sikkert en skønne dag ville tage livet af sig med deres calvados!

Pigen hørte næppe på hende, hendes øjne var tågede og halvsovende. Da hun var blevet forbundet, stammede:

"Fader klager over, at det værker i hans lemmer; hvis De ville give mig lidt kamferbrændevin, så kunne jeg gnide det ind."

Pauline og Chanteau kunne ikke lade være med at le.

"Nej, jeg ved nok, hvor min brændevin ville ende; men et brød vil jeg give dig, selv om jeg ikke er sikker på, at du ikke sælger det og drikker pengene op. – Sid nu stille her. Cuche vil følge dig hjem."

Unge Cuche rejste sig nu. Han var barfodet, og hele hans dragt udgjordes kun af et par gamle bukser og en laset skjorte, gennem hvis huller man kunne se den solbrændte hud. Nu, hvor ingen af mændene længere ville vide af hans moder, som var i et forfærdeligt forfald, strejfede han alene rundt på egnen. Man mødte ham på alle veje, han sprang over hækkene, var behændig som en ulv, levede som et dyr, som sulten tvinger til at leve af, hvad det kan finde af affald. Det var den sidste grad af menneskelig usselhed, og Pauline så på ham med en følelse af samvittighedsnag, som om det var hendes fejl, at han var

sunket så dybt. Men hver gang hun prøvede at trække ham op af skidtet, var han flygtet, for han hadede arbejde og ville ikke have nogen herre over sig.

"Siden du er kommet tilbage," sagde hun venligt, "har du vel tænkt på, hvad jeg sagde til dig sidste lørdag. Du kan ikke blive ved med at føre et så usselt liv, og jeg har ikke mere råd til at føde på dig, hvis du ikke vil arbejde. Har du besluttet dig til at antage mit forslag?"

Efter at hun var blevet ruineret, havde hun forsøgt at erstatte sin mangel på penge ved at søge at interessere andre velgørende mennesker i sine fattige. Doktor Cazenove havde endelig haft held til at skaffe Cuches moder ind på "Hjemmet for uhelbredeligt Syge" i Bayeux, og selv havde hun givet 100 francs til at klæde sønnen for, da hun havde fundet ham en stilling som stationskarl på Cherbourgbanen. Mens hun talte, stod han med sænket hoved og hørte på hende med et mistænksomt udtryk.

"Det er en aftale, ikke sandt? Du følger din moder til Bayeux og derefter begynder du din tjeneste."

Men idet hun gik hen mod ham, tog han et spring baglæns; selv om han stod med nedslagne øjne, holdt han øje med hver eneste af hendes bevægelser; han troede, hun ville gribe ham om håndleddene.

"Hvad er der nu?" spurgte hun overrasket.

Han svarede med et sky blik som et skræmt dyr.

"De vil tage mig til fange og låse mig inde. Men det vil jeg ikke."

Alle hendes forsøg var frugtesløse. Han lod hende tale, lod som om han blev overbevist af hendes gode grunde, men så

snart hun bevægede sig, veg han tilbage, og med en stædig rysten på hovedet svarede han nej, både på moderens og sine egne vegne, han foretrak at sulte og leve i frihed.

"Pak dig bort herfra, din dovenlars," råbte Chanteau til sidst ærgerlig. "Det er for dumt af dig at tage dig af sådan en døgenigt!"

Pauline var dybt bedrøvet over at se sin barmhjertighed være så omsonst, og sin menneskekærlighed strande på denne selvvalgte elendighed.

"Men onkel," sagde hun i en undskyldende tone, "de må da i hvert fald have noget at spise."

Hun kaldte Cuche tilbage og gav ham ligesom de foregående lørdage et brød og 2 francs. Men han trak sig igen tilbage fra hende, og sagde endelig:

"Læg det der på jorden og gå til side … så skal jeg tage det op."

Hun måtte gøre, som han ville have det. Han kom forsigtigt frem, men tog ikke sit mistænksomme blik fra hende. Da han havde taget sølvmønterne og brødet op, flygtede han.

"En ren vild!" udbrød Chanteau. "Han kommer nok og kvæler os alle sammen en skønne nat. Og hun er ikke et hak bedre, den tyvetøs derhenne; jeg vil sværge på, at det var hende, der stjal mit silkelommetørklæde forleden dag."

Han talte om lille Tourmal, hvis farfader nu sad i fængsel ligesom faderen. Hun sad alene tilbage på bænken sammen med den drukne Prouane. Hun rejste sig, men lod ikke til at høre anklagen for tyveri, og begyndte at klynke som sædvanlig:

"Kære frøken, vær barmhjertig. Nu er der ikke andre tilbage derhjemme end moder og jeg, gendarmerne kommer hver

aften og slår os, min krop er et eneste sår, moder er ved at dø. Ak, gode frøken, giv os lidt penge og suppe og vin ..."

Chanteau, som blev rasende ved at høre disse løgne, vred sig i sin lænestol. Men Pauline ville have kunnet give sit sidste stykke undertøj bort.

"Stille," sagde hun. "Du ville få mere, hvis du talte mindre. Sid nu her, jeg vil lægge lidt ned i en kurv til dig."

Da hun kom tilbage med en gammel fiskekurv, hvori hun havde lagt et brød, kød og to flasker vin, fandt hun en anden af sine protegeer på terrassen, den lille Gonin, som havde sit barn med sig, en lille pige på tyve måneder. Moderen var seksten år, og hun var så spinkel og lidet udviklet, at man kunne tro at se en halvvoksen pige med sin yngre søster på armen. Den lille var tung at bære, men hun slæbte hende alligevel med, for hun vidste at frøkenen var glad for børn og at hun aldrig nægtede dem noget.

"Åh, hvor hun er stor!" sagde Pauline og tog den lille pige på armen. "Og tænk, at hun er knapt et halvt år ældre end vores Paul!"

Ufrivilligt kastede hun et sørgmodigt blik på den lille, som endnu lå og sov på sit tæppe. Denne enlige moder, der var nedkommet i så ung en alder, havde været heldig at få et så kraftigt og velskabt barn. Men i stedet for at være fornøjet, beklagede hun sig:

"Hvis De vidste, hvor hun spiser, frøken Pauline! Og jeg har intet tøj, jeg ved ikke hvad jeg skal give hende på. Og efter at fader døde, er moder og hendes fyr så onde mod mig. De behandler mig som det værste skidt; de siger, at når man fører

sådan et liderligt leben, så skal det kaste noget af sig, i stedet for at føre flere udgifter med sig."

Man havde en morgen fundet den gamle død i sin kælder; han var så fyldt med blå mærker, at politiet var nær ved at blande sig i sagen. Nu truede konen og hendes elsker med at vride halsen om på barnet, som forlangte at dele smulerne med dem.

"Stakkels lille!" sagde Pauline. "Jeg har lagt lidt tøj til side, og jeg er ved at strikke strømper til hende. Du skulle komme herhen med hende noget oftere, vi har jo altid lidt mælk, og så ville jeg give hende havresuppe. Jeg vil besøge din moder og gøre hende lidt bange, hvis hun stadig bliver ved med at true dig."

Lille Gonin tog sin datter til sig igen, mens frøkenen lavede en bylt til hende. Hun sad og holdt barnet på sit knæ, mere klodset end en lille pige, der leger med dukker. Hendes lyse øjne havde altid et overrasket udtryk, som om hun endnu ikke rigtigt havde forstået, at hun var moder. Når hun ammede hende, var det ofte på et hængende hår at hun ikke lod hende falde fra sig, mens hun vuggede hende ved det flade bryst. Frøkenen havde skældt hende strengt ud, da hun en dag havde fundet hende beskæftiget med at kaste sten efter lille Prouane, efter at have lagt barnet fra sig på et stengærde langs vejen.

Men nu viste fader Horteur sig på terrassen.

"Der har vi hr. Lazare og doktoren!" meldte han.

I det samme hørte man lyden af vognhjul, og mens Martin, den tidligere matros med træbenet, satte hesten i stalden, kom Cazenove op på terrassen med et muntert udbrud:

"Her kommer jeg med en mosjø, som vist har været væk natten over. I har da vel ikke tænkt jer at bide hovedet af ham for det?"

Bag ham kom Lazare med et mat smil på læberne. Han var blevet gammel at se til, med hængende skuldre, gråblegt ansigt og tæret af hans stadige indre angst, som tog på hans kræfter. Han skulle lige til at tale om grunden til sin forsinkelse, da man hørte vinduet på første sal, som havde stået på klem, rasende blive slået i.

"Louise er ikke færdig," sagde Pauline. "Hun kommer ned om et øjeblik."

Alle så på hinanden, der blev en forlegen tavshed: det smækkende vindue bebudede et skænderi. Lazare tog et skridt hen mod trappen, men foretrak så at vente. Han kyssede sin fader og den lille Paul, så vendte han sig mod sin kusine og sagde i en gnaven tone for at skjule sin uro:

"Smid den flok ud. Du ved jo, jeg ikke vil have dem i min nærhed."

Han talte om de tre piger, der stadig sad på bænken. Pauline skyndte sig at gøre Gonins bylt færdig.

"Gå nu," sagde hun. "I to skal støtte jeres kammerat, så hun ikke falder igen. Og vær så forsigtig du, med dit lille barn. Pas på ikke at glemme det på vejen."

Da de endelig skulle til at gå, ville Lazare visitere den lille Tourmals kurv. Hun havde allerede fået gemt en gammel kaffekande, som hun havde fundet i et hjørne og lagt beslag på. Alle tre begav sig afsted, den drukne pige vaklede frem og tilbage mellem de to andre.

"Hvilke mennesker!" udbrød præsten og satte sig ved siden af Chanteau. "Gud har taget sin hånd fra dem. Så snart de tøser er blevet konfirmeret, begynder de at drikke og stjæle ligesom forældrene. Jeg har utallige gange sagt til dem, at det kommer der ikke andet end elendighed ud af."

"Nå, min kære," spurgte lægen ironisk Lazare, "har De tænkt Dem at bygge Deres famøse palisader op igen?"

Men den unge mand gjorde en fortrydelig gestus. Alle hentydninger til hans mislykkede kamp mod havet gjorde ham rasende. Han råbte:

"Jeg! Jeg ville lade floden trænge ind i vort eget hus, uden så meget som at forsøge at standse den med et bundt kviste. Nej tak! Jeg har båret mig tilstrækkelig dumt ad, den slags dumheder gør man ikke to gange! Og at tænke sig, jeg så disse uslinge danse, da ulykken skete! Og ved De, hvad jeg har mistanke om? Jo, jeg tror, at de savede mine pæle over dagen før oversvømmelsen, for det er umuligt, at de skulle være knækket af sig selv."

På den måde reddede han sin opfinderære. Så strakte han armen ud mod Bonneville og tilføjede:

"De kan gerne sulte ihjel, kan de – så er de min tur til at danse."

"Lad nu ikke som om du er så ond," sagde Pauline med sit rolige udtryk. "Det er kun de fattige, der har ret til at være ondskabsfulde. Du er da parat til at bygge palisaderne op igen, hvad øjeblik det skal være."

Han var allerede faldet til ro igen, det var, som om dette sidste udbrud af heftighed havde udtømt alle hans kræfter.

"Nej," mumlede han, "det ville kede mig alt for meget. Men du har ret, det er ikke ulejligheden værd at blive vred. Om havet opsluger dem eller ej, hvad kommer det mig ved?"

Der blev atter stille. Chanteau var, efter at han havde hilst på sin søn, igen sunket hen i sin dvale, mens han vedblev med sin ubevidste jamren. Præsten sad og trillede tommelfingre, lægen gik frem og tilbage med hænderne på ryggen. Nu så de alle på den lille, sovende Paul, som Pauline endog forsvarede mod hans egen faders kærtegn; hun ville ikke have, han blev vækket. Da mændene var kommet, bad hun om, at man talte dæmpet og ikke trampede for meget i gulvet; og Loulou, der knurrede, fordi den havde hørt, der blev sat en hest i stalden, truede hun til sidst med pisken.

"Du tror da ikke, du kan få ham til at tie stille!" begyndte Lazare. "Han bliver sikkert ved den næste time. Jeg har aldrig oplevet sådan en uvenlig hund. Man forstyrrer ham ved den mindste bevægelse, men ved ikke engang, om det er vores hund, sådan som han lever sit eget liv. Det beskidte bæst duer kun til at minde os om, hvor stort et tab det var, da Mathieu døde."

"Hvor gammel er egentlig Minouche?" spurgte Cazenove. "Jeg synes, jeg altid har set hende her."

"Hun er over seksten år," svarede Pauline, "og hun har det stadig udmærket."

Minouche, der sad og slikkede sig i vindueskarmen i spisestuen, var holdt inde, da hun hørte sit navn nævn. Hun sad et øjeblik med løftede poter og maven udstrakt i solen; så fortsatte hun med at slikke sin pels omhyggeligt.

"Hun er ikke døv!" sagde den unge pige. "Jeg tror, at hun ikke ser så godt mere, men det forhindrer hende ikke i at te sig som et løsagtigt fruentimmer. Tænk bare, det er kun en uge siden, hun fik syv killinger. Hun kommer med det ene kuld efter det andet, det er ikke til at tro. Hvis man i disse seksten år havde ladet dem leve alle sammen, ville de have ædt hele landsbyen. – Nå, og i tirsdags var hun så igen forsvundet; De kan selv se, hvor hun smukkeserer sig, hun er først kommet hjem her til morgen."

Hun snakkede lystigt videre om kattens kærlighedsliv, uden at rødme eller blive forlegen. Sådan et renligt dyr, så fin på det, at hun end ikke gik udenfor i fugtigt vejr – men fire gange om året væltede hun sig i smuds og liderlighed! Aftenen før havde hun set Minouche sammen med en stor sort hankat på en mur, hvor de begge to piskede med de strittende haler; efter et par ørefigener, de udvekslede, var de begge forsvundet bag muren under en rædsom mjaven. Og så var katten kommet hjem fra sin udflugt med et forrevet øre og pelsen fyldt af smuds. For resten fandtes der ingen ringere moder end hende. Hver gang man tog et kuld fra hende, slikkede hun sig bare som hun plejede, og gik så ud og fik bugen fyldt igen.

"Nå ja, hun er da i det mindste renlig," sagde fader Horteur, idet han så, hvordan Minouche lod den lille lyserøde tunge glide over poterne. "Der er ellers så mange løse fruentimmer, der end ikke vasker sig."

Chanteau, der også sad og så på katten, sukkede højt, stadig under denne vedvarende uvilkårlige jamren, som han ikke selv var sig bevidst.

"Har De det ringere i dag?" spurgte lægen.

"Hvorfor skulle jeg det?" svarede han og ligesom fo'r op af en søvn. "Nå, fordi jeg har så meget besvær med at trække vejret? Ja, jeg har svære smerter i dag. Jeg troede, det ville gøre mig godt at komme ud i solen, men jeg føler mig, som om jeg skal kvæles og det værker i alle mine led."

Cazenove undersøgte hans hænder. Alle blev grebet af medlidenhed ved synet af disse stakkels uformelige klumper.

"Med sådan fingre," sagde præsten i en filosofisk tone, "er det ikke nemt at spille dam. Det er en fornøjelse, som De nok må afskrive Dem for tiden."

"Vær forsigtig med Deres diæt," tilrådede lægen. "Albuen er temmelig betændt, og såret vokser."

"Hvordan skal jeg bære mig ad med at være forsigtig?" klagede Chanteau. "Man måler min vin, man vejer mit kød, vil De have, jeg skal holde helt op med at spise? Det er jo ikke noget liv mere. Ja, hvis jeg så selv kunne spise! Men hvad tror De, jeg kan gøre med disse hænder? Pauline, som mader mig, ved godt, at jeg aldrig får for meget."

Den unge pige smilede.

"Jo, du spiste for meget i går. Det er min fejl, jeg kan ikke sige nej, når jeg ser, hvor fortvivlet du bliver over ikke at kunne få din vilje."

Så lod de alle sammen som om de gjorde nar ad ham for de gilder, han endnu tillod sig. Men deres stemmer skælvede af tilbageholdt medlidenhed, når de så denne ruin af et menneske, denne ubevægelige masse, som kun akkurat havde så meget liv tilbage i sig, at han kunne føle smerter. Han var faldet tilbage i sin tidligere stilling, med kroppen vredet til højre og hænderne på knæene.

"I dag, f.eks.," vedblev Pauline, "har vi en and i ovnen ..."

Men hun afbrød sig midt i sætningen og spurgte:

"Apropos, I mødte vel ikke Véronique, da I kørte gennem Verchemont?"

Og hun fortalte om pigens forsvinden. Hverken Lazare eller lægen havde set hende. Man undrede sig over hendes griller og spøgte med dem: det ville blive morsomt at se, hvad for en mine hun ville sætte op, hvis man allerede sad til bords, når hun kom hjem.

"Jeg må gå fra jer et øjeblik, for jeg er kokkepige," fortsatte Pauline muntert. "Hvis jeg lader min ragout brænde på eller anden ikke er ordentlig gennemstegt, giver onkel mig skudsmål og lade mig flytte!"

Fader Horteur skoggerlo og selv doktor Cazenove trak på smilebåndet ved Paulines ord. Så blev vinduet på første sal pludselig åbnet. Louise viste sig ikke i det, men hun råbte inde fra værelset i en tvær og befalende tone:

"Kom herop, Lazare!"

Denne blev ærgerlig og ville ikke adlyde en befaling, der blev fremsat i dén tone. Men Pauline sendte ham et bedende blik, hun var så bange for, at det skulle komme til scener i de fremmede herrers nærvær, og han gik derfor op, mens hun blev et øjeblik nede på terrassen for at forjage det dårlige indtryk. Der var blevet stille og man sad og så forlegne ud over havet. Solen stod nu lavt, og de små blå bølger glimtede i dens skrå stråler. Længst ude i horisonten begyndte himle at skifte over i lyserødt, den smukke dag endte lige så fredfyldt om den var begyndt, ikke en sky sås på himlen, ikke et sejl på havets overflade.

"Nå ja," sagde Pauline smilende, "når han har været væk hele natten, har han vel fortjent en smule skænd."

Men lægen så på hende; og også han smilede, men på en måde, der erindrede hende om den dag, da han havde sagt, at det ikke var nogen smuk gave, hun skænkede Louise. Hun gik derfor ind i køkkenet.

"Ja, nu forlader jeg jer lidt, I må prøve at more jer, så godt i kan. Onkel kalder nok på mig, hvis Paul vågner."

Da hun havde rørt i sin ragout og ordnet stegespiddet, begyndte hun utålmodigt at skramle med kasserollerne. Hun hørte gennem loftet, hvordan Louises og Lazares stemmer blev stadig mere højlydte, og hun blev fortvivlet ved tanken om, at man sikkert kunne høre dem fra terrassen. Det var rigtig barnligt af dem at råbe sådan op og fortælle hele verden, hvordan deres samliv var. Hun ville imidlertid ikke gå derop: først og fremmest havde hun jo maden at tage sig af; men desuden pinte tanken om sådan at gå op og skille dem ad, tilmed i deres eget soveværelse hende. Hidtil havde hun nøjedes med at prøve at holde dem rolige, når familien var samlet. Hun gik ind i spisestuen og lavede så megen støj, hun kunne, mens hun dækkede bord. Men hun kunne stadig høre deres stemmer, hun kunne ikke længere holde den tanke ud, at de gjorde hinanden ulykkelige, og hun gik op, drevet af denne praktiske menneskekærlighed, som gjorde andres lykke til hendes eget livs mål.

"Mine kære venner," sagde hun, idet hun hurtigt gik ind i soveværelset, "I vil sikkert mene, at det dette ikke kommer mig ved, men I støjer alt for meget. Det er jo tåbeligt at hidse jer op på den måde og sætte huset på den anden ende."

Hun gik gennem rummet og lukkede vinduet, som Louise havde ladet stå på klem. Heldigvis var hverken lægen eller præsten stadig på terrassen. Ved det hastige blik, hun kastede derned, så hun ikke andre end Chanteau, som sad tankefuld ved siden af den lille sovende Paul.

"Man kunne høre jer dernede lige så godt, som hvis I havde været i stuen," vedblev hun. "Nå, hvad er der så nu igen i vejen?"

Men de var kommet i fart, de vedblev at skændes, uden at lade sig mærke med, at hun var kommet ind. Pauline stod ubevægelig, grebet af et ubehag i dette værelse, hvor ægtefolkene sov. Gul cretonne med grønne vedbendranker, den røde bro, og de gamle mahognimøbler fra før havde givet plads for en vægbeklædning af tykt uldstof og en kræsen kvindes indretning; der var intet tilbage af den døde moder. En duft af heliotrop steg op fra servantebordet, hvorpå der var spredt fugtige håndklæder, og denne duft betog et øjeblik Pauline åndedraget, hun så sig uvilkårligt rundt i værelset, som om denne genstand forrådte ægtefællernes intime samliv. Skønt hun til sidst havde fundet sig i den daglige plage det var at leve sammen med dem, havde hun dog endnu aldrig besøgt dem her i deres eget værelse, deres intime ægteskabelige enemærker, hvor der lå klædningsstykker uordentligt spredt overalt, og sengen allerede stod rede til natten. Pludselig bruste det op i hende, en rest af hendes tidligere jalousi.

"Hvordan kan I dog plage hinanden på den måde!" sagde hun efter en pause. "Vil I da ikke være fornuftige?"

"Nej," råbte Louise, "det er helt slut med min tålmodighed! Tror du måske, han indrømmer, han har båret sig dumt ad? Jo tak, siger jeg! Jeg fortalte ham blot, hvor urolige vi blev, da han

ikke kom hjem i går, og nu anklager han mig for at have ødelagt hele hans fremtid, og han truer mig med at emigrere til Amerika."

"Du lyver!" afbrød Lazare hende forbitret. "Hvis du havde bebrejdet mig min forsinkelse så ydmygt som du siger, ville jeg have kysset dig og det hele ville være i orden. Men det var dig, der anklagede mig for at gøre dig ulykkelig. Ja, du truede mig med at drukne dig, hvis jeg fortsatte med at forbitre dit liv."

Og så begyndte de igen, de slap hensynsløst alt det nag ud, som efterhånden var blevet samlet sammen under de daglige sammenstød af deres forskellige temperamenter. Det var begyndt med småting, der efterhånden var vokset til en heftig antipati, som ville forpeste resten af deres liv. Hun med sit blide ansigt og væremåde var under deres uophørlige skænderier blevet ondskabsfuld; hun lignede en kat, som kælent gnider sig op ad sin ejer, men pludselig strækker kløerne frem. Lazare blev under disse stridigheder rystet op af sin døsige kedsomhed, og han trak dem undertiden med vilje længere ud end nødvendigt for at kunne nyde sin egen feberagtige ophidselse.

Pauline lyttede til dem. Hun led mere end de, for hun kunne ikke forstå denne måde at elske på. Hvorfor kunne de ikke være barmhjertige, skåne hinanden? Hvorfor skulle man ikke kunne tilpasse sig hinanden, når man måtte leve sammen? Det forekom hende så let at søge sin lykke i et roligt hverdagslivs regelmæssige vaner og i kærligheden til næsten. Og hun var dybt bedrøvet, hun anså stadig deres ægteskab som sit værk, og hun havde håbet, at de skulle belønne hende for det offer, hun havde gjort, ved dog i det mindste at lade hende beholde troen på, at hun havde handlet klogt og rigtigt.

"Jeg bebrejder dig jo ikke, at du har ødelagt min formue," fortsatte Louise.

"Det skulle også bare mangle!" råbte Lazare. "Det er ikke min skyld, jeg er blevet bestjålet."

"Åh, man stjæler ikke fra andre end dem, der er tankeløse og ikke passer på sine lommer. Vi har i alle tilfælde nu kun 4-5000 francs i renter, kun akkurat så meget, at vi kan leve for det i dette hul. Hvis ikke det var for Pauline, ville vor søn en dag stå på bar bund, for jeg tænker nok, at du skal få ødet resten bort, du med dine storartede ideer og alle dine foretagender, der altid går skævt."

"Ja, fortsæt endelig, din fader sagde mig også kønne ting i går. Jeg kunne nok regne ud, at du har skrevet til ham. Og så slog jeg gødningen ud af hovedet, selv om det var en sikker forretning, der ville have givet hundrede procent. Men jeg har det akkurat ligesom dig, det er slut med min tålmodighed, og sandelig om jeg har tænkt mig at røre en finger fra nu af! Vi kommer til at leve resten af vores liv her."

"Et herligt liv for en kvinde i min alder, ikke sandt? Et rigtigt fængsel, ikke en chance for at komme ud og se nogen; og så har man altid dette ulidelige hav foran sig, som er så søvndyssende kedsommeligt. Ak, om jeg havde vidst – havde vidst ...!"

"Nå, tror du måske, jeg morer mig? Hvis jeg ikke havde giftet mig, ville jeg have kunnet taget alle mulige steder hen, langt bort, og søge min lykke. Jeg har tænkt på det tyve gange. Men nu er det slut, nu er jeg låst fast her i dette fordømte hul, hvor jeg ikke kan lave andet end at sove. Det er dig, der har givet mig nådestødet, det mærker jeg nok."

"Javel, så det er mig? Var det måske mig, der tvang dig til at gifte dig med mig? Burde du ikke have indset, at vi ikke passede for hinanden? Det er din fejl, hvis vort liv er forfejlet."

"ja, vort liv er forfejlet, og du gør alt, hvad du kan, for at gøre det mere uudholdeligt for hver dag."

Selv om Pauline havde foresat sig at holde sig udenfor, måtte hun nu alligevel blande sig i samtalen.

"Så ti dog stille! Ja, I har ret i, at I med vilje forbitrer jer et liv, som kunne være så roligt og lykkeligt. Hvorfor skal I hidse hinanden op med at sige den slags ting, som I fortryder senere? Nej, nej, ti nu stille, jeg ville ikke have, at dette her skal blive ved!"

Louise var grædende faldet ned på en stol, mens Lazare gik frem og tilbage med lange skridt i heftig sindsbevægelse.

"Det tjener ikke noget formål at græde, min kære," vedblev den unge pige. "Du er virkelig alt for lidt udholdende og overbærende, fejlen er for en stor del din. Og du, Lazare, hvordan kan du være så hidsig og uvenlig mod din hustru? Det er afskyeligt, jeg troede dog, at du i det mindste havde et godt hjerte. Ja, I er et par store børn begge to, I har lige mange fejl, og I ved ikke, hvad I skal finde på for at plage jer selv og hinanden. Men jeg vil ikke have dystre miner omkring mig, forstår I det! Jeg vil ikke … kys hinanden, nu, med det samme."

Hun forsøgte at spøge; hun var blevet den følelse af ubehag kvit, der havde grebet hende, dengang hun først var kommet ind i værelset. Hun nærede nu kun et eneste ivrigt ønske, at se dem i hinandens arme, så hun kunne være sikker på, at skænderiet var forbi.

"Skal jeg kysse ham? Nej, ellers tak!" sagde Louise. "Han har sagt mig alt for mange ondskabsfuldheder."

"Aldrig!" råbte Lazare.

Så brast Pauline i en klingende latter.

"Så, se nu ikke så sure ud. I ved jo, at jeg er stædig som arvesynden. Middagen brænder på, vore gæster venter på os. Jeg skal hjælpe dig, Lazare, hvis du ikke kan finde ud af det selv. Ned på knæ for hende og læg smukt armen om hendes liv – sådan ja, det er bedre!"

Og hun tvang dem til at omfavne hinanden; hun så med en sejrssæl mine på, hvordan de kyssede hinanden, uden at så meget som en skygge af jalousi fordunklede hendes klare øjne. Hun følte sig så glad og varm om hjertet. Hendes fætter trykkede imidlertid i et anfald af heftig anger sin hustru ind til sig, mens denne, stadig i natkjole og med bar hals og arme besvarede hans kærtegn og græd endnu heftigere end før.

"Ser I nu, at det er bedre end at slås," sagde Pauline. "Nu går jeg min vej, nu kan I forsone jer uden min hjælp."

Så var hun ved døren og lukkede den hurtigt bag sig, døren til dette kærlighedskammer med den uredte seng og de omkringstrøede klædningsstykker, hvis heliotropduft bevægede hende, som om den ville støtte hende og gøre hendes forsoningsarbejde færdigt.

Da Pauline kom ned i køkkenet, begyndte hun at synge, mens hun endnu en gang rørte i sin ragout. Hun lagde mere brænde på komfuret, vendte anden og så efter, hvor langt stegen var. Disse tjenestepigegøremål morede hende, hun havde taget et stort hvidt forklæde på, hun var henrykt over at få lov til at lave deres mad og nedværdige sig til de laveste beskæftigelser; nu

vidste hun jo med sig selv, at de denne dag ville have hende at takke for deres glæde og fornøjelse. Nu, når de var rigtigt glade, takket være hende, var det hendes ærgerrighed at kunne byde dem på et stort festmåltid, rigtig gode sager, som de ville spise meget af, mens de sad der i den muntreste stemning omkring bordet.

Hun kom igen til at tænke på onklen og den lille, skyndte sig ud på terrassen og blev der ganske forbløffet ved at se fætteren sidde ved siden af barnet.

"Hvorledes?!" råbte hun. "Er du allerede kommet ned?"

Han svarede blot med et nik, han var igen træt og ligegyldig som sædvanlig, og han sad der med bøjet ryg og slapt nedhængende skuldre.

Hun spurgte uroligt:

"Jeg håber da ikke, I begyndte forfra, efter at jeg var gået?"

"Nej, nej," svarede han endelig. "Hun kommer ned, når hun er klædt på. Vi har tilgivet hinanden. Men det varer vel ikke så længe. Der er sikkert en ny historie i morgen og i overmorgen og hver eneste dag, Gud måtte forunde os. Hvem kan gøre ved det? Man kan jo ikke forebygge eller forhindre noget som helst her i verden."

Pauline var blevet alvorlig, og hun sænkede sørgmodigt blikket. Han havde ret, hun så tydeligt foran sige en hel række af evigt ens dage, uophørligt de samme skænderier, som hun måtte mægle. Og hun var ikke sikker på, at hun var helt helbredet og aldrig mere ville komme til at ligge under for et heftigt udbrud af sin jalousi. Ak, en evig gentagelse! Men så så hun op. Hun havde kuet dem før! Og man skulle vel få at se, at de to før blev trætte af at skændes end hun af at forsone dem.

Denne tanke morede hende, og hun sagde det til Lazare. Hvad skulle hun dog tage sig til, hvis der ikke mere var nogen strid eller bekymring i huset? Så ville hun kede sig, de måtte altid sørge for, at hun havde nogle småsår at helbrede.

"Hvor er præsten og lægen blevet af?" spurgte hun, forbavset over ikke at se dem.

"De er sikkert i haven," svarede Chanteau. "Præsten ville vise Cazenove vores pærer."

Pauline skulle til at gå ud og se efter dem, men på vejen standsede hun foran lille Paul.

"Nej men se, han er vågen," udbrød hun. "Han har vist tænkt sig at komme ud og se sig omkring i verden."

Paul havde rejst sig på knæ på tæppet og var begyndt at kravle. Men før han nåede ud på sandet, stødte han vist mod en fold i tæppet, for han vaklede og faldt om på ryggen med arme og ben sprællende i luften.

"Vent," sagde Pauline glad. "Nu skal I se, hvor godt han går."

Hun lagde sig på knæ ved siden af ham og forsøgte rejste få ham op at stå. Han var vokset så langsomt, at han var meget bagud for sin alder; en tid havde man endog befrygtet, at han aldrig ville få nogen styrke i benene. Og nu var hele familien henrykt over at se ham tage sine første skridt, selv om han famlede for sig med hænderne i luften og faldt omkuld ved den mindste sten, han fandt på sin vej.

"Vil du lade være med at lege!" sagde Pauline. "Det er alvorligt det her, vis nu, du er en mand. Sådan, hold dig rank – gå hen og giv fader et kys, og bagefter farfader."

Chanteau, hvis ansigt var forvredent af smerter, havde vendt sig om for at se. Trods sin triste stemning nedlod Lazare sig til

at deltage i legen.

"Kom nu," sagde han til barnet.

"Nej, du skal strække armene ud mod ham," sagde den unge pige. "Han begiver sig ikke ud på må og få, han skal vide, hvor han skal hen. Nå, min lille ven, vær nu ikke bange!"

Der var kun tre skridt at gå, men henrykkelsen var stor, da Paul besluttede sig til at tilbagelægge denne korte vej, balancerende som en linedanser, der er usikker på fødderne. Han faldt i faderens arme, som kyssede ham på det endnu sparsomme hår; og han lo henrykt med sin lille gabende, fugtige rosenrøde mund. Nu ville hans gudmoder også have ham til at tale, men hans tunge var endnu mere klodset end hans ben, han udstødte uartikulerede lyde, hvoraf kun forældrene kunne udskille ordene fader og moder.

"Men det er ikke nok endnu," sagde Pauline, "han har lovet at gå hen og give farfader et kys. Denne gang er det en rigtig langtur!"

Der var mindst otte skridt mellem Lazares og Chanteaus stole. Aldrig havde Paul vovet sig så langt ud i verden. Og det var jo et vigtigt forehavende. Pauline stod på post på halvvejen for at kunne være ved hånden ved et muligt indtræffende ulykkestilfælde, og det varede nogen tid, førend man kunne formå barnet til at drage afsted. Endelig gik han, ravende med armene ud i luften. Hun troede et øjeblik, at hun skulle blive nødt til at tage imod ham i favnen, men han fortsatte modigt sin færd, og landede til sidst på Chanteaus knæ. Hans bedrift blev belønnet med bravoråb.

"Så I, hvordan han kastede sige hovedkulds ned? Han er sandelig ikke bange af sig, det bliver bestemt en dygtig dreng."

Så lod man ham ti gange til udføre den samme heltedåd. Han var ikke bange mere, han begav sig afsted ved den første opfordring, gik fra farfaderen til faderen og vendte tilbage samme vej; han lo højt og morede sig vældigt ved denne leg, skønt han hele tiden var nær ved at dratte omkuld, som om jorden rystede under ham.

"En gang til til fader!" råbte Pauline.

Lazare begyndte at blive træt af det. Han blev hurtigt træt af børn, selv sit eget. Når han tænkte på, at dette lille væsen måske engang skulle lukke hans øjne, gik der ham en gysen gennem alle lemmer. Lige fra det øjeblik, da han besluttede sig til at føre en vegeterende tilværelse resten af livet her i Bonneville, havde han kun én tanke: at han skulle dø i det samme værelse, hvor hans moder var død; og han kunne aldrig gå op ad trappen uden at reflektere over, at hans ligkiste en dag skulle bæres ad den samme vej. Der var en trang passage, der hvor gangen begyndte, der var et hjørne, der var svært at passere, og han spekulerede stadig på, hvordan bærerne ville kunne få ham ned uden at støde imod med kisten. Efterhånden som årene tog mere og mere af hans livskraft, påskyndede denne dødstanke opløsningen af hans væsen og berøvede ham den sidste rest af menneskelighed. Han var færdig, som han selv sagde, overflødig; han spurgte sig selv, hvorfor han skulle blive ved med at arbejde og svandt mere og mere hen i sin kedsomheds idioti.

"Og så en gang til til farfader!" råbte Pauline.

Chanteau kunne ikke engang række hænderne frem for at tage mod den lille Paul. Det hjalp ikke, at han forsøgte at sprede knæene, disse små fingre, som hagede sig fast i hans bukser, fik

ham til at udstøde lange, jamrende suk. Barnet var allerede vant til den gamles stadige klynken og troede sikkert, at alle farfædre stønnede på den måde. Men da han nu kom og hagede sig fast til hans knæ, hævede han sit lille ansigt, holdt op med at le og så indgående på ham med sine vidtåbne øjne. De to vanskabte hænder lignede besynderligt formede klumper af kød og knogler; det furede, af smerter forvredne ansigt var ligesom med vold vredet over mod den højre skulder, og hele kroppen var fyldt af knolde og udstående led, som et gammelt, dårligt tildannet helgenbillede af sten. Og Paul lod til at være helt overrasket over at se ham sidde der i solskinnet, så syg og så gammel.

"En gang til! En gang til!" råbte Pauline.

Hun, der blomstrede af glæde og sundhed, sendte ham ustandselig fra den ene til den anden, fra den af smerter fastlåste farfader til faderen, der hentæredes af rædsel for morgendagen.

"Denne unge mand vil måske komme til at høre til en mindre tåbelig slægt," sagde hun pludselig. "Han vil ikke anklage kemien for at have ødelagt sit liv, og han vil tro, at man kan leve, selv om man er sikker på, at man skal dø en dag."

Lazare lo forlegent.

"Bah!" sagde han. "Han får gigt ligesom fader, og hans nerver vil blive endnu mere pirrelige end mine. Se bare, hvor lille han er! Det er degenerationens lov."

"Ti stille med den slags!" råbte Pauline. "Jeg vil opdrage ham, og du skal få at se, jeg skal få en mand ud af ham."

Der blev stille, idet hun moderligt tog den lille i favnen.

"Hvorfor gifter du dig ikke, når du holder så meget af børn?" spurgte Lazare.

Hun holdt forbavset inde.

"Men jeg har jo et barn!" svarede hun. "Du har jo givet mig dit. Gifte mig! Nej ellers tak, aldrig i livet!"

Hun vuggede Paul i sine arme og fortalte spøgende, at hendes fætter havde omvendt hende til den store helgen Schopenhauer, og at hun ville forblive ugift for at arbejde på menneskeslægtens befrielse; og det gjorde hun virkelig gennem sin forsagelse, sin kærlighed til andre og sin godhed, som udbredte sig over hele den usle og lidende menneskehed. Solen gik ned i det umådelige hav, overalt herskede der en sådan fred, over den uendelige vandflade og i det uendelige luftrum hvilede en blid, vemodig stemning som altid, når en smuk dag nærmer sig sin afslutning. Langt væk kunne man ane et lille hvidt sejl, ligesom en gnist, der slukkedes, da solen var sunket ned under horisontens endeløse lige linje. Skumringen sænkede sig nu langsomt over det stille vand. Og hun fortsatte at vugge barnet og lo højt og livskraftigt, som hun stod i terrassens blå skygge mellem sin livstrætte fætter og sin jamrende onkel. Hun havde berøvet sig selv alting, men alligevel klang hendes latter klang af lykke.

"Nå, får vi ingen middag i dag?" spurgte Louise, som kom ud i en koket lysegrå silkekjole.

"Jeg er klar," sagde Pauline. "Men jeg ved ikke, hvad de tager for sig i haven."

I dette øjeblik kom fader Horteur tilbage med et bestyrtet udtryk. Da man uroligt spurgte ham, hvad der var i vejen, sagde

han uden omsvøb, efter et øjeblik forgæves at have ledt efter et passende udtryk for at formilde slaget:

"Det er den stakkels Véronique, vi fandt hende netop, hængende i et af jeres pæretræer."

Alle udstødte et råb af overraskelse og gru, og deres ansigter blev blege ved den dødens brise, der drog forbi dem.

"Men hvorfor?" spurgte Pauline. "Hun havde slet ingen grund, hun var lige begyndt at lave middagen til … Herregud, det kan vel ikke være, fordi jeg sagde til hende, at hun havde givet 10 sous for meget for den and!"

Nu kom doktor Cazenove også til. Han havde i et helt kvarter forgæves forsøgt at få liv i hende i henne i vognskuret, hvor Martin havde hjulpet til med at bære hende hen. Sådanne sære gamle piger har så mange griller, man ved aldrig, hvor man har dem. Hun var aldrig rigtig kommet sig efter fruens død.

"Det må være gået hurtigt," sagde han. "Hun havde bare bundet båndet af sit køkkenforklæde om halsen."

Lazare og Louise tav, slået af forskrækkelse. Chanteau, som tavs havde lyttet til, fik pludselig et anfald af ærgrelse, da han kom i tanker om, at det nu var slut med bordets glæder for den dag. Og dette stakkels elendige væsen uden hverken hænder eller fødder, som man måtte lægge i seng og made som et barn, denne ynkelige ruin af et menneske, hvis smule liv efterhånden kun var en stadig jammer, udbrød forbitret:

"Hvor kan man dog være så dum at tage livet af sig!"

Om "Livsglæde"

Forfatter: Émile Zola (1840-1902).
Org.udgave: *La Joie de vivre.* Føljeton i ugebladet *Gil Blas* 29. november 1883 – 3. februar 1884, bogudgave G. Charpentier & Cie, Paris 1884.
Oversat og redigeret af: Kim N. Jensen (f. 1955).
Forside: Efter maleri af William-Adolphe Bouguereau (1825-1905): *Portrait de Gabrielle Cot* (1890).

ISBN 978-87-7628-275-2
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-366-8 (Ølstykke 2014).

© 2025 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Serien Rougon-Macquart

er med sine tyve bind Zolas uomtvistelige hovedværk, hvori han udforsker en families natur- og socialhistorie under det andet kejserdømme fra 1851, hvor Napoleon III indsatte sig selv som kejser, til 1871, hvor kejserdømmet faldt sammen efter krigen mellem Frankrig og Tyskland.

Da jeg første gang udgav serien, var der flere af bindene, der (så vidt vides) ikke tidligere havde været oversat til dansk (*La Faute de l'Abbé Mouret*, *Son Excellence Eugène Rougon* og *La joie de vivre*), eller kun eksisterer som dengang uopdrivelige føljetonudgaver: *La Curée* – i min udgave med titlen *Kampen om byttet* – har været bragt i flere af den socialdemokratiske presses aviser under titlen *Guldkalven* i 1891-92; *La Conquête de Plassans* skulle findes som føljeton i et dagblad *Nordjyllands Folkeblad* i 1880 (sidstnævnte har jeg dog kun fundet annoncer for i andre blade, det har ikke været muligt at få fat i nogle af de pågældende numre af *Folkebladet* selv).

Selv om der er mange personer, der optræder i flere af romanerne, og enkelte af dem er direkte fortsættelser af hinanden, er det ikke nødvendigt at læse dem alle eller at følge nogen bestemt rækkefølge – hver roman er et selvstændigt værk, som kan læses uafhængigt af de øvrige, og serien er således nærmest ét stort tag-selv-bord.

Zola anbefalede i en introduktion til *Doktor Pascal* at læse serien i en rækkefølge, der er en smule anderledes end den

rækkefølge, han skrev den i, og det er den rækkefølge, jeg har fulgt ved nummereringen af bindene, og den rækkefølge, der er angivet i listen nedenfor. I parentes den franske titel og årstallet for den første franske bogudgave.

1. Familien Rougon (La Fortune des Rougon – 1871)
2. Hans Excellence Eugène Rougon (Son Excellence Eugène Rougon – 1876)
3. Kampen om byttet (La Curée – 1872)
4. Penge (L'Argent – 1891)
5. Drømmen (Le Rêve – 1888)
6. Erobringen af Plassans (La Conquête de Plassans – 1874)
7. Storborgerliv (Pot-Bouille – 1882)
8. Damernes Paradis (Au Bonheur des Dames – 1883)
9. Fader Mourets synd (La Faute de l'Abbé Mouret – 1875)
10. Et blad af kærlighedens bog (Une page d'amour – 1878)
11. Paris' mave (Le Ventre de Paris – 1873)
12. **Livsglæde (La joie de vivre – 1884)**
13. Faldgruben (L'Assommoir – 1877)
14. Mesterværket (L'Œuvre – 1886)
15. Menneskedyret (La Bête humaine – 1890)
16. Germinal (Germinal – 1885)
17. Nana (Nana – 1880)
18. Jord (La Terre – 1887)
19. Det store sammenbrud (La Débâcle – 1892)
20. Doktor Pascal (Le Docteur Pascal – 1893)

Men uanset om man kun læser nogle udvalgte bind eller hele alle tyve, anbefales det dog, at man starter med *Familien Rougon*,

hvor man møder de fleste af hovedpersonerne i de øvrige bind, og slutter med *Doktor Pascal*, hvor Zola samler trådene og fortæller om mange af personernes senere skæbne.